Theodor Fontane

Păcatul Cécile

Editura Eminescu

THEODOR FONTANE

Păcatul
*
Cécile

176

EDITURA EMINESCU
1981

Cuprins

PĂCATUL....4
I CONSILIERUL COMERCIAL VAN DER STRAATEN....5
II L'ADULTERA....9
III OASPETELE....17
IV CERCUL INTIM....24
V LA MASĂ....29
VI ÎN DRUM SPRE CASĂ....41
VII EBENEZER HUBEHN....48
VIII ÎN LUNCA DIN STRALOW....58
IX CAFENEAUA LÖBBEKES....65
X ÎNCOTRO NE LĂSĂM PURTAŢI?....76
XI LA MINISTRU....81
XII PRINTRE PALMIERI....89
XIII CRĂCIUNUL....98
XIV HOTĂRÂREA....103
XV FAMILIA VERNEZOBRE....109
XVI DESPĂRŢIREA....115
XVII DELLA SALUTE....124
XVIII DIN NOU ACASĂ....131
XIX INCOGNITO....134
XX LIDDI....141
XXI BISERICA SANKT NIKOLAI....149
XXII ÎMPĂCAŢI....160

CÉCILE....167
I....168
II....173
III....178
IV....182
V....186
VI....189
VII....200
VIII....207
IX....218

X.....226
XI.....232
XII.....241
XIII.....249
XIV.....263
XV.....280
XVI.....286
XVII.....293
XVIII.....302
XIX.....313
XX.....317
XXI.....331
XXII.....338
XXIII.....343
XXIV.....350
XXV.....355
XXVI.....362
XXVII.....369
XXVIII.....374
XXIX.....377

PĂCATUL

I
CONSILIERUL COMERCIAL VAN DER STRAATEN

CONSILIERUL COMERCIAL VAN DER Straaten din Grosse Petristrasse nr. 4 era unul dintre financiarii de prim ordin ai capitalei, situaţie prea puţin alterată de faptul că prestigiul său se datora mai cu seamă îndemânării în afaceri, decât însăşi persoanei sale. La Bursă era preţuit necondiţionat, în societate însă numai în anume condiţii. După cum se şoptea, această apreciere se explica, în cea mai mare măsură, prin faptul că fusese prea puţin „în străinătate” şi pierduse prilejul de a dobândi manierele unui om de lume sau, măcar, purtările cerute de poziţia sa în societate. Câteva călătorii, întreprinse abia în ultima vreme la Paris şi în Italia şi care nu se prelungiseră de altfel mai mult de câteva săptămâni, nu izbutiseră să schimbe substanţial această stare de lucruri şi-i lăsaseră oricum nemodificată deopotrivă amprenta locală caracteristică şi predilecţia pentru sentinţe tăioase şi zicale familiare de cea mai frustă speţă. Pentru a-l prezenta cu una din expresiile lui preferate, „nu voia ca propria-i inimă să fie cuib de furi” şi se obişnuise din tinereţe, ca odraslă de oameni cu stare ce era, să facă şi să spună numai ce dorea. Două lucruri îi erau mai ales nesuferite: să se jeneze de ceva şi să-şi schimbe firea. Nu pentru că n-ar fi recunoscut, în teorie,

necesitatea autoperfecţionării, nicidecum; se mărginea doar să tăgăduiască în practică o nevoie deosebită în această direcţie. Cei mai mulţi inşi, afirma el în timpul controverselor în care se lansa mereu şi cu plăcere, sunt pur şi simplu nişte ticăloşi şi atât de funciarmente răi, încât, în comparaţie cu aceştia, el aproape că e un înger. Ca atare, nu vedea de ce ar fi trebuit să se ocupe de sine însuşi şi să-şi creeze singur neplăceri. Şi apoi, oricând se putea vedea, la orice sectant sau la orice candidat la slujba de predicator, că toată treaba asta nu duce *totuşi* la nimic. E mereu aceeaşi poveste: pentru a-l goni pe Scaraoţchi e invocat Belzebut. De aceea, în ce-l priveşte, el preferă să lase totul neschimbat. Şi, vorbind aşa, privea plin de mulţumire în juru-i, încheind tacticos şi doct: „O, nu atingeţi, nu vă atingeţi”[1], căci îi plăcea să-şi presare conversaţia cu accente lirice, mai cu seamă din acelea care exprimau preferinţa sa autentic berlineză către o sentimentalitate confortabilă. E de prisos să mai punem însă că ironiza şi această înclinare.

Van der Straaten era dar, după cum se poate aprecia din cele spuse, o fire sentimental-umoristică, ale cărei berlinisme şi cinisme nu erau decât tot atâtea pătimaşe izbucniri ale spiritului său de independenţă şi ale unei permanente bune dispoziţii. Şi într-adevăr, nu exista nimic pe lume către care să simtă, în orice moment, mai mare aplecare decât pentru vorbele de duh şi replicile glumeţe, trăsături care se vădeau şi cu prilejul prezentărilor făcute în societate. Căci la asemenea ocazii şi altele similare, la nelipsita întrebare asupra legăturii sale mai apropiate sau mai îndepărtate cu Vanderstraaten al lui Gutzkow, nu obosea niciodată să răspundă prompt şi aproape pe paragrafe, că se vedea silit a nega orice rudenie cu Manasse Vanderstraaten[2], cel devenit atât de binecunoscut din teatru: 1. Pentru că el îşi

[1] Vers dintr-o poezie de Emanuel Geibel (1815—1884).

[2] Personaj din tragedia Uriel Acosta (1846) de Karl Gutzkow piesă mult jucată în secolul al XIX-lea.

scrie numele nu într-un cuvânt, ci în trei; 2. Pentru că, în ciuda prenumelui său, Ezechiel, nu numai că a fost botezat, dar a avut parte şi de fericirea, din care nu orice prusac se poate împărtăşi, de a fi fost admis în comunitatea creştină de un episcop evanghelic, şi anume de bătrânul episcop Ross şi, în sfârşit, 3. pentru că de mai multă vreme se bucură de privilegiul ca onorurile casei sale să fie făcute nu de o Iudith, ci de o Melanie, care – pentru ca deosebirea să meargă şi mai departe – nu-i era fiică, ci „soţie”. Acest ultim cuvânt îl rostea cu o anume solemnitate, în care gravitatea şi gluma se armonizau cu pricepere.

Deşi, cel puţin în inima sa, precumpănea gravitatea. Şi nici nu s-ar fi putut altfel, întrucât tânăra doamnă era aproape mai mult mândria decât fericirea sa. Fiică mai mare a lui Jean de Caparoux, un aristocrat din Elveţia romandă, care trăise un lung şir de ani în capitala din nordul Germaniei în calitate de consul general, fusese crescută în lux, ca odraslă răsfăţată a unei familii bogate şi distinse, iar aptitudinile îi fuseseră educate în chipul cel mai plăcut. Graţia-i voioasă aproape că întrecea acel *esprit* al ei, iar drăgălăşenia i le întrecea pe amândouă. Întrunea în făptura sa toate calităţile naturii franceze. Dar oare şi cusururile acesteia? Despre asta nu se spunea nimic. Tatăl îi murise de timpuriu şi, în loc de o presupusă mare avere, nu se găsiseră decât datorii peste datorii. Şi, cum tocmai atunci se întâmplase ca Van der Straaten, care avea patruzeci şi doi de ani, să ceară mâna Melaniei, în vârstă de şaptesprezece, ea i-a fost acordată. O seamă de prieteni ai celor două familii n-au întârziat, evident, să facă tot felul de preziceri sumbre. Se părea însă că greşiseră. Căci de atunci se scurseseră zece ani de fericire, de fericire pentru amândouă părţile. Melanie trăia ca o prinţesă din poveşti, iar Van der Straaten, la rându-i, îşi purta cu o bucuroasă supunere numele de alint Ezel, cum îl preschimbase Melanie pe acel greu de rostit şi

oarecum suspect „Ezechiel”. Nu le lipsea nimic. Aveau până şi copii: două fete, cea mai mică leit tatăl, cea mai mare leit mama, înaltă şi mlădie, cu părul negru căzându-i pe umeri. Dar în timp ce ochii mamei râdeau mereu, aceia ai fiicei erau trişti şi melancolici, de parcă priveau în viitor.

II
L’ADULTERA

FAMILIA VAN DER STRAATEN obişnuia să-şi petreacă lunile de iarnă în locuinţa din oraş, care, deşi de modă veche, nu lăsa totuşi nimic de dorit în ce priveşte confortul. Oricum, pentru viaţa de societate a sezonului, era mai comodă decât vila aşezată în josul Spreei, către latura de nord-vest a Tiergartenului.

Primul bal la Operă avusese loc cu două zile în urmă şi van dar Straaten împreună cu soţia sa îşi luau acum, ca de obicei, micul dejun în camera de zi şi de lucru a celui dintâi, cu pereţii lambrisaţi până sus. Din turnul bisericii Sfântul Petru, care se înălţa aproape chiar în faţa ferestrei lor, se auzi bătând ora nouă şi mica pendulă franţuzească secundă punctuală, dar luând-o totuşi, în graba ei, mult înaintea sunetelor înăbuşite şi lente ce răzbăteau de afară. Totul respira tihnă, îndestulare, şi în primul rând însuşi stăpânul casei, care, rezemat într-un balansoar şi ţinând în mână ziarul de dimineaţă, îngurgita alternativ cafeaua şi relatarea asupra balului de la Operă. Numai când şi când lăsa jos mâna în care avea ziarul şi râdea.

— Ce-ai mai găsit de râs, Ezel? întrebă Melanie, agitându-şi cochet într-o parte şi într-alta papucul din piciorul stâng. Ce te mai face să râzi? Pun pariu rochia pe care chiar astăzi ai să mi-o cumperi, contra groaznicei tale cravate roşii, înnodată iar strâmb ca să mă torturezi, că n-ai găsit decât nişte lucruri în doi peri.

— Scrie *prea* bine, răspunse Van der Straaten, fără a ridica mănuşa aruncată. Şi ce mă amuză mai tare e că

dumneaei ia totul în serios.

— Cine?

— Ei, cine! Maywald, rivala ta. Şi acum, ascultă. Sau citeşte singură.

— Nu, n-am chef. Nu-mi plac relatările astea cu rochii decoltate şi cu iniţiale.

— De ce? Pentru că nu ţi-a venit şi ţie rândul? De Lanni, te ignoră suveran.

— Nici n-aş permite.

— N-ai permite! Cum adică, n-ai permite? Nu înţeleg. Sau îţi închipui cumva că fiicele de foşti consuli generali păşesc prin viaţă inaccesibile ca nişte vestale sau sacrosancte ca nişte ambasadori! Ţi-aş spune un proverb, pe care voi, la Geneva, nu-l aveţi...

— Anume?

— Şi pisica îl vede pe împărat. Şi aş adăuga, dragă Lanni, că ce se poate vedea poate fi şi descris. Sau vrei, poate, să-l provoc la duel? Cu pistoale şi de la zece paşi.

Melanie izbucni în râs.

— Nu, Ezel, aş muri dacă ai fi împuşcat.

Ascultă, ar trebui să te mai gândeşti la asta. Cel mai bun lucru care i se poate întâmpla unei femei tinere, ca tine. E totuşi văduvia, *le veuvage,* cum m-a încredinţat odată gazda mea pariziană. În treacăt fie spus, cea mai bună amintire a mea din călătorie. Merita s-o fi văzut, pe mica, trupeşa şi bruneta *madame...*

— N-aş zice că ard de nerăbdare. Aş prefera să ştiu ce vârstă avea.

— Cincizeci. Dragostea nu cade totdeauna pe o petală de trandafir...

— Dacă-i aşa, pot să vă iert şi pe tine, şi pe ea.

Şi spunând asta, Melanie se ridică din jilţul cu spătar înalt, lăsă deoparte canavaua la care tocmai brodase şi se apropie de fereastra mare din mijloc.

Jos, în stradă, se desfăşura forfota pestriţă a unei zile de târg, la care tânăra doamnă privea totdeauna cu

plăcere. Cel mai mult o atrăgeau contrastele. Lipită chiar de uşa bisericii, la o măsuţă joasă, o bătrânică vindea miere, în borcane mari şi mici, învelite în hârtie dantelată şi legate cu un fir de lână roşie. Lângă ea, la dugheana unui negustor de vânat, şase iepuri spânzuraţi priveau vizavi, spre Melanie, cu ochi trişti, în vreme ce în faţa dughenei, o copiliţă se mişca de colo până colo (cu obrajii îngheţaţi ascunşi de o glugă), oferind trecătorilor spre cumpărare mioarele ei, ca la Crăciun. Deasupra tuturor se întindea însă un cer sur, fulgi rari se roteau şi jucau în aer, iar atunci când cădeau pe pământ erau din nou prinşi de vânt şi învârtejiţi spre tării.

Privind acest dans al fulgilor de nea, Melanie se simţi cuprinsă ca de un dor, părându-i-se a fi tare frumos să te înalţi aşa, şi apoi să cazi, şi iar să te ridici; tocmai voia să se întoarcă de la fereastră cu faţa spre odaie pentru a se persifla uşor – aşa cum îi plăcea – pe sine şi dispoziţia-i visătoare, când văzu venind, dinspre Bruderstrasse, un vehicul lung, cu roţi joase, căruia locuitorii capitalei îi ziceau camion. Exemplarul, care se opri în clipa aceea, ar fi putut trece drept model printre vehiculele de acelaşi soi, căci nu-i lipsea nimic. La spate, opritoarea dublă, ce servea la descărcare, era ridicată reglementar în unghi drept, în faţă şedea un camionagiu cu barbă lungă şi şorţ de piele, iar la mijloc alerga, încolo şi încoace, o corcitură de şpiţ cu şoricar, care lătra la oricine ar fi încercat doar să se apropie fie şi până la cinci paşi de camion. Deşi nu prea ar fi avut motiv să dea glas unei vigilenţa atât de exagerate, întrucât în toată căruţa nu era decât un singur colet, pe care camionagiul îl apucă în clipa aceasta cu mâinile lui uriaşe şi-l cără în gangul casei, de parcă ar fi fost o cutie de carton.

Între timp, Van der Straaten îşi terminase lectura şi se apropiase de un pupitru aflat în imediata vecinătate a ferestrei din colţ, la care obişnuia să scrie.

— Ce frumoşi sunt oamenii ăştia! spuse Melanie. Şi ce

puternici! Şi barba asta minunată! Aşa mi-l închipui eu pe Samson[3].

— Eu nu, replică sec Van der Straaten.

— Sau pe fierarul Wieland[4].

— Mai degrabă. Şi, ceva mai devreme sau ceva mai târziu, o să şi putem judeca treaba asta. Căci pariez, zece contra unu, că „Maestrul” şi are sub ciocan vreo viitoare operă. Sau, să spunem, pe nicovală. Sună mai distins.

— Te rog, Ezel… Ştii că…

Dar înainte ca ea să sfârşească ce avea de spus, se auzi bătând în uşă şi unul dintre tinerii practicanţi se ivi în prag; în timp ce se înclina în faţa Melaniei, îi înmână patronului său o scrisoare de trăsură, în care, cu litere mari şi în italieneşte, era specificat: „Numai în mâna primitorului”.

Van der Straaten citi şi numaidecât fu ca electrizat

— A, de la Salviati… Drăguţ, frumos… Aduceţi lada imediat…! Tu rămâi, Melanie… S-a ţinut de cuvânt… Îmi pare bine, mă bucur. Şi o să-ţi facă şi ţie plăcere. Ceva din Veneţia, Lanni… Te-ai simţit atât de bine acolo!

Şi în timp ce perora mai departe în asemenea propoziţii scurte, Van der Straaten scoase dintr-un sertar al mesei sale de scris o daltă, pe care, atunci când lada fu adusă înăuntru, o mânui atât de versat şi de îndemânatic, de parcă ar fi fost vorba de un tirbuşon ori de vreo altă unealtă casnică pe care o folosea zilnic. Ridică uşor capacul şi aşeză tabloul înfăşurat în el pe un piedestal mare, în formă de şevalet, pe care îl împinsese în prealabil dintr-un colţ al odăii, lângă fereastră. Între timp, tânărul practicant se depărtase iar, pe când Van der Straaten, conducând-o cu o anume solemnitate pe Melanie în faţa tabloului, rosti:

— Ei, Lanni, cum ţi se pare?… Dar să te ajut… Un

[3] Erou biblic, înzestrat cu o forjă devenită proverbială.

[4] Eroul unei saga, preluat şi de Richard Wagner în proiectul dramei Wieland fierarul (1850).

Tintoretto[5].

— Copie?

— Fireşte, bâigui Van der Straaten puţin cam încurcat. Originalele nu se dau. Şi, de altfel, ar depăşi posibilităţile mele. Cu toate astea mi-am spus…

În vremea asta, Melanie şi cercetase, prin lornion, personajele principale ale tabloului şi acum observă:

— A, *L'adultera…* Da, îl recunosc. Neapărat pe ăsta ţi-a venit să-l alegi! E un tablou primejdios, aproape tot atât de primejdios ca versetul… Cum sună?

— Cine dintre voi se simte fără păcat…[6]

— Exact. Şi nu ştiu cum să spun, dar are ceva provocator. Iar hâtrul ăsta de Tintoretto aşa a şi înţeles-o… Uite aici…! A plâns… E adevărat… Dar de ce? pentru că mereu şi iar mereu i s-a spus că-i rea. Şi acum o crede şi ea sau cel puţin *vrea* s-o creadă. Inima i se împotriveşte însă şi nu poate pricepe. Şi, ca să fiu sinceră, mă înduioşează. E atâta nevinovăţie în vina ei… Şi totul ca predestinat.

În timp ce vorbea, Melanie devenise mai gravă şi se depărtase de tablou. Apoi însă întrebă:

— I-ai şi găsit un loc?

— Da, aici.

Şi Van der Straaten arătă spre un punct, lângă pupitrul lui de scris.

— Credeam, reluă Melanie, că ai să-l trimiţi în galerie. Şi, ca să fiu sinceră, pe pilastrul ăsta ar arăta cam ciudat. Ar fi…

— Spune, nu te opri.

— Ar provoca glume şi răutăţi, şi parcă-i şi aud pe Reiff şi pe Duquede bârfind, poate pe socoteala ta şi, sigur, pe a mea.

Van dar Straaten îşi sprijini braţul pe pupitru şi zâmbi.

---

[5] Jacopo Robusti Tintoretto (1518–1594), pictor veneţian.

[6] Întregită, fraza sună aşa să arunce prima piatră asupră-i. Din Nota testament, cuvinte rostite de Iisus Hristos, când fariseii au vrut să ucidă cu pietre o femeie adulteră.

— Zâmbeşti, şi de obicei râzi mai mult decât trebuie, şi de fapt mai tare decât se cuvine. Ascunzi ceva. Ia spune, ce ai cu mine? Ştiu bine că nu eşti chiar atât de inofensiv, cum te prefaci. Şi mai ştiu şi că există şi ciudaţi oameni de treabă. Am citit odată despre un prinţ rus, Zubov îl chema mi se pare... De fapt erau doi, doi fraţi. Au jucat cărţi, apoi l-au ucis pe ţarul Pavel[7] şi după aceea au jucat din nou cărţi. Îmi vine aproape să cred că şi tu ai fi în stare de aşa ceva! Şi totul cu conştiinţa împăcată şi dormind mai departe netulburat.

— A, *de asta* sunt regele Ezel[8]? chicoti Van der Straaten.

— Nu. Nu, de asta. Când ţi-am spus aşa, eram încă pe jumătate copil. Şi pe atunci nu te cunoşteam încă. Acum însă te cunosc, numai că încă nu m-am lămurit dacă ceea ce zace în tine e ceva foarte bun, sau ceva foarte rău... Dar, hai... S-o fi răcit cafeaua...

Şi Melanie îşi părăsi locul de la fereastră, pentru a se aşeza iar în jilţul ei cu spătar înalt, îşi luă acul şi canavaua şi făcu câteva împunsături grăbite. În acelaşi timp însă nu-şi dezlipea ochii de la Van der Straaten, căci voia să ştie ce se petrecea în sufletul lui.

Iar el, la rându-i, nu mai vru să ascundă ce simţea. De altfel, în ciuda tuturor prieteşugurilor, era totuşi fără un prieten şi fără un suflet în care să se încreadă şi asta îi dădu ghes ca, în faţa tabloului, să-şi mărturisească şi el o dată gândurile.

— Nu te-am chinuit niciodată cu gelozia, Lanni.

— Iar eu nu ţi-am dat niciodată vreun motiv.

— Nu. Dar azi eşti viu şi mâine mort. Cu alte cuvinte, toate se schimbă în viaţă. Şi asta-i pricina pentru care, atunci când am fost vara trecută la Veneţia şi am văzut tabloul, totul mi s-a limpezit parcă deodată. De aceea l-

[7] Fraţii Zubov au participat la complotul pentru uciderea ţarului Pavel I, debil mintal, asasinat în 1801 pentru că refuzase să abdice.

[8] Ezel se traduce prin Attila. Aluzia se referă deci la cruzimea regelui hun.

am şi rugat pe Salviati să-mi facă o copie. Vreau să-l am înaintea ochilor ca un *memento mori*[9], asemenea călugărilor capucini, care altminteri nu prea sunt pe gustul meu, Pentru că, bagă bine de seamă, Lanni, oamenii se deosebesc şi în felul de a le fi frică. Unii sunt ca struţii, îşi vârâ capul în nisip şi nu mai vor să ştie de nimic. Alţii, dimpotrivă, sunt înclinaţi să-şi vadă mereu destinul înainte, pentru a se obişnui cu el. Ei ştiu bine: în ziua cutare am să mor, şi-şi pregătesc sicriul din vreme şi-l privesc cu sârg. Iar permanenta reprezentare a morţii face ca până la urmă moartea să nu mai fie înfricoşătoare. Asta vreau şi eu să fac, dragă Lanni, iar tabloul o să-mi stea într-ajutor… Pentru că e ceva ereditar în familia noastră… şi aşa cum sunt sigur că arătătorul ăsta…

— Dar, Ezel, îl întrerupse Melanie, ce te-a apucat? Te rog, unde vrei să ajungi? Dacă vezi *aşa* lucrurile, nu ştiu de ce nu mă trimiţi la mânăstire astăzi sau mâine?

— La asta nu m-am gândit încă. Trebuie să recunosc, însă, „călugăriţa Melanie” nu sună rău şi s-ar putea face o baladă dintr-asta. Dar nu ajută la nimic. Căci n-ai să crezi de ce sunt în stare îndrăgostiţii când vor ceva cu tot dinadinsul. Şi vor totdeauna ceva cu tot dinadinsul.

— Oho, cred!

— Ei, vezi, izbucni în râs Van der Straaten, căruia întorsătura glumeaţă a discuţiei îi aduse din nou buna dispoziţie. Aşa îmi place să te aud. Şi ca răsplată: tabloul n-o să fie agăţat pe pilastru, ci cu adevărat în galerie. Fii sigură de asta. Şi pentru ca să nu-ţi ascund nimic, îmi trec prin minte, în legătură cu asta, gânduri schimbătoare şi care se bat cap în cap, iar printre ele îmi spun: poate că pe deasupra am să mor. Şi ar fi cel mai bine. Cine câştigă timp câştigă totul. Nu-i nimic nou în asta. Dar vorbele cele mai banale sunt şi cele mai adevărate.

— Atunci n-o uita nici pe *asta:* că nu-i bine să cobeşti!

[9] Aminteşte-ţi că trebuie să mori *(lat.).*

Van der Straaten încuviinţă.

— Aici ai dreptate. Şi nici *nu vrem* s-o facem şi vrem să uităm clipele astea. Cu desăvârşire. Şi dacă am să ţi le mai reamintesc vreodată, o să fie numai cu gând de pace şi în semn de împăcare. Nu râde. Fie ce-o fi! Cum spuneai? E atâta nevinovăţie în vina ei…

— …Şi dinainte hotărât, am spus. Predestinat…! De fapt, însă, predestinat e ca *astăzi* să ieşim în oraş, şi ăsta-i esenţialul. Pentru că am nevoie de rochie mult, mult mai mult decât ai tu de Tintoretto. Şi am fost o proastă şi o naivă că am luat totul atât de mult în serios, şi am crezut tot ce-ai spus! Ai vrut să ai tabloul, *c'est tout!*[10] Şi acum să-ţi fie de bine, prinţul meu danez, visătorul meu. A fi sau a nu fi… Variaţiuni de Ezechiel Van der Straaten!

Se ridică şi râse, şi urcă mica scară interioară ce ducea din odaia lui Van der Straaten în dormitoarele de la etajul doi.

[10] Asta-i tot! *(fr.).*

III
OASPETELE

TREBUIE SĂ REAMINTIM CĂ VAN der Straaten se complăcea în această antinomie dintre asprime şi duioşie, mai ales în controverse, încât nu e de mirare că discuţia despre Tintoretto n-a avut prea multă vreme ecou în sufletul lui. E adevărat că nici într-al soţiei sale. Atâta timp cât durase, însă, Melanie fusese într-adevăr surprinsă, nu din cauza tonului sentimental, pe care-l cunoştea, ci pentru că totul avea o adresă personală mult mai subliniată decât cu alte prilejuri. Dar acum discuţia era de domeniul trecutului. Tabloul îşi luă locul în galerie, nu mai era văzut, iar când Van der Straaten dădea întâmplător peste el, surâdea doar, cu o resemnare aproape voioasă. Căci avea fatalismul caracteristic umoriştilor, care devine de două ori mai mare când aceştia mai sunt pe deasupra şi oameni de viaţă.

Fusese un sezon animat; dar Paştele, deşi căzuse târziu, rămăsese şi el acum undeva în urmă şi din nou veniseră săptămânile în care, conform tradiţiei, se obişnuia a se lua în dezbatere problema: „Când plecăm?”

Curând, hotărî Melanie, care acum număra zilele.

— Dar n-au venit încă „cei trei sfinţi de gheaţă”[11] din

[11] Zilele de 11, 12, 13 mai, când cad sfinţii Mamertus, Pancratius şi Servatius; în Germania de Nord, în aceste zile se întâmplă ca vremea să se răcească brusc.

mai.

— *Ăştia* nici nu zăbovesc prea mult.

— De acord, zise Van der Straaten. Cu atât mai bucuros, cu cât numai aşa îmi văd garantată supremaţia conjugală. Cei puţin indirect. Dar, oricum, e mai bine să domneşti prost decât deloc.

Aceste cuvinte erau schimbate într-una din ultimele zile ale lui aprilie, la micul dejun; pe la prânz consilierul comercial trimise din biroul său vorbă doamnei consilier comercial că o roagă să mai zăbovească un sfert de oră înainte de a ieşi în oraş, întrucât dorea să-i facă mai înainte o comunicare. Melanie îi trimise vorbă la rândul ei că „se va bucura să-l vadă şi socotea că după aceea o va însoţi”.

Soţii Van der Straaten se deprinseseră de ani de zile cu acest soi de curtoazie, ce îşi avea de altfel uneori şi reversul ei, curtoazie manifestată mai cu seamă de *el,* care, după cum spunea singur, se socotea dator să aibă faţă de nobila casă de Caparoux oarecare purtări cavalereşti, printre care, pe primul plan, punea punctualitatea şi îndatorirea de a nu-şi lăsa soţia să aştepte.

De-aceea se înfăţişă şi astăzi în camera soţiei, curând după ce îşi anunţase sosirea.

Ca mărime, această cameră corespundea în totul cu aceea a soţului, era însă mult mai luminoasă şi mai veselă, mai întâi pentru că lipseau lambriurile, dar mai ales pentru că nu existau numeroasele tablouri în culori întunecate. În locul lor era unul singur: portretul Melaniei în mărime naturală, pe fundalul unui lan de grâu legănat de vânt, ea însăşi preocupându-se să-şi înfigă câteva flori de mac la pălărie. În spaţiile libere, pereţii lăsau să se vadă un tapet de mătase albă, în firidele adânci ale ferestrelor se înălţau piedestale cu zambile; în faţa unuia din ele, pe o elegantă masă de marmură, era o colivie strălucitoare, iar înăuntrul ei se afla un cacadu sur,

adevăratul tiran al casei, deopotrivă urât şi invidiat de servitorime pentru viaţa pe care o ducea. Melanie vorbea tocmai cu el, când Ezechiel intră cu o anume agitaţie plină de umor şi, după ce mai întâi se înclină plin de respect în faţa papagalului, îşi conduse soţia până la locul ei pe canapea. Îşi trase apoi un fotoliu şi se aşează lângă ea.

Solemnitatea cu care se petrecură toate acestea o înveseli pe Melanie.

— S-ar zice că te pregăteşti pentru o spovedanie cu totul neobişnuită. Să te ajut. E ceva vechi? Ceva din trecutul tău întunecat…?

— Nu, Lanni, e ceva care ţine de prezent.

— Ei, atunci să aştept şi să nu mă las antrenată într-o amnistie generală. Şi acum spune, ce-i?

— Un fleac.

— Încurcătura ta o dezminte.

— Şi totuşi, un fleac. O să primim o vizită sau, mai bine zis, un musafir, ori, dacă mă pot exprima aşa, un musafir permanent. Pe scurt, ce mai încoace şi încolo, tot trebuie să spun: un nou colocatar.

Melanie, care până atunci ronţăise dintr-o napolitana, ce se mai afla încă pe farfurie, îşi ridică arătătorul spre Van der Straaten şi zise:

— Şi asta pretinzi tu că-i fleac? Când ştii foarte bine că-i un lucru foarte serios. Eu n-am cinstea să fiu o fiică a oraşului vostru, dar trăiesc de destulă vreme în distinsul vostru mediu ca să ştiu ce înseamnă „în vizită, cu găzduire”. Chiar şi numai expresia în sine, care nu se mai întâlneşte nicăieri, te poate înfricoşa… E vorba de o femeie?

— Nu, de un bărbat.

— Un bărbat. Te rog, Ezel…

Un practicant, fiul mai mare al unei case prietene din Frankfurt. A fost, se înţelege, la Paris şi Londra, şi acum tocmai vine de la New York, ca să întemeieze aici o filială.

Mai întâi însă vrea să cunoască, în casa noastră, obiceiurile ţării sau, ca să mă explic mai bine, să faca *din nou* cunoştinţă cu ele, pentru că în străinătate aproape că le-a uitat. E o dovadă de mare încredere. Şi pe deasupra îi sunt obligat tatălui, încât te rog din suflet: nu mă pune în încurcătură. Cred că am putea să-i dăm cele doua camere goale de pe coridorul din stânga.

— Şi să-l silim să nu vadă o vară întreaga decât lespezile curţii şi glastrele cu muşcate ale lui Christel!

— Mai mult decât avem nu putem să-i dăm. Şi nici el nu s-ar aştepta la aşa ceva. Oamenii care au călătorit îndelung sunt de obicei foarte indiferenţi faţa de asemenea lucruri. E adevărat, curtea nu-i poate oferi mare lucru: dar spre faţadă ar avea ceva mai bun? O parte din grilajul bisericii, cu tufa de liliac, şi în zilele de târg, dughene cu iepuri.

Eh bien, Ezel. Faisons le jeu[12]*.* Sper că nu se ascunde nimic grav îndărătul acestui fapt, niciun complot, niciun plan pe care să mi-l tăinuieşti. Pentru că eşti o fire ascunsă. Şi dacă nu-ti tulbur cumva secretele, aş dori totuşi să aflu cel puţin numele noului nostru colocatar

— Ebenezer Rubehn…

— Ebenezer Rubehn, repetă Melanie rar şi apăsând pe fiecare silabă. Trebuie să-ţi mărturisesc deschis, un nume ceva mai creştin şi mai german mi-ar fi plăcut mai mult. Mult mai mult. De parcă n-am avea destul cu Ezechiel al tău! Şi acum Ebenezer. Ebenezer Rubehn! Ai putea să-mi spui ce vrea să însemne acest accent grav, această accentuare a ultimei silabe? Suspect, suspect în cel mai înalt grad!

— Păi, ai putea să ştii şi tu, înseamnă că se scrie cu un *h*…

— A, cu un *h?* Sper că n-ai să-mi ceri să cred că *h*-ul ăsta e autentic şi de la origine? E o adăugire, o încercare de tăgăduire a realităţii, denaturate intenţionat, îndărătul

[12] Ei bine, Ezel. Să facem jocul *(fr.).*

căreia nu-i văd totuşi mai puţin pe toţi cei doisprezece fii ai lui Iacob[13]. Iar pe el, în frunte.

— Şi totuşi, te înşeli, Lanni. Cu Rubens cum a fost? Mă refer la marele Peter Paul. E adevărat, avea un *s*. Dar ce mi-e un *s,* ce mi-e un *h.* Şi, apoi, ce mai: e botezat. Dacă de un episcop – nu e sigur; nu ştiu, şi nici nu vreau s-o ştiu, pentru că aş vrea să am un avantaj faţă de el. Dar să vorbim serios: îl nedreptăţeşti. Nu e numai creştin, ci şi protestant, la fel ca mine şi ca tine. Şi dacă încă te mai îndoieşti, poftim să te convingă aspectul.

Şi spunând asta, Van der Straaten încercă să scoată dintr-un plic mic, galben, pe care-l avea gata pregătit, o fotografie de mărimea unei cărţi de vizită. Dar Melanie nu-i îngădui şi observă tot mai veselă:

— Parcă ziceai New York? Parcă ziceai Londra? Credeam că-i vorba de un gentleman, de un om de lume. Şi uite că-şi trimite fotografia, de parcă ar fi vorba de un *rendez-vous.* La o cârciumă, în grădină, şi cu o logodnă în perspectivă.

— N-are nicio vină. Crede-mă. Eu am vrut sa merg la sigur să merg la sigur din pricina ta, şi de aceea i-am scris bătrânului Goeschen, de la firma Goeschen, Goldschmidt şi comp.; un domn în vârsta discret. *Asta-i* explicaţia. *Eu* sunt vinovat, nu el, pe cuvântul meu şi, dacă-mi dai voie, pot să adaug şi „de onoare”.

Melanie luă plicul şi aruncă o privire fugara asupra fotografiei dinăuntru. Pe neaşteptate, expresia i se schimbă şi rosti:

— A dar îmi place. Are ceva distins: de ofiţer în civil sau de ataşat de legaţie! Îmi place. Şi uite şi o panglică. E cumva Legiunea de onoare?...

— Nu. E de la noi. A fost în Regimentul cinci dragoni şi a primit decoraţia pentru Chartres şi Poupry[14].

[13] Se referă la patriarhul Iacob, din *Vechiul testament*. Ruben era fiul lui cel mai mare.

[14] Localităţi unde, în cursul războiului franco-german din 1870—1871, au avut loc bătălii importante.

— Sunt bătălii inventate de tine?

— Nu. Se mai întâmplă de astea şi tu, ca elveţiană liberă ce eşti, ar trebui să ştii că limbile străine nu dau totdeauna cuvenita atenţie intonaţiilor dezavuate în ale limbi. Ei, Lanni, câteodată sunt mai bun decât faima de care mă bucur…

— Şi, pe când trebuie să-l aşteptam pe noul prieten al casei?

— Colocatar, o corectă Van der Straaten. Nu-i nevoie ca, ţinând seama de meritele lui militare, să-l avansezi chiar atât de repede. Şi, de altfel, e logodit, sau aproape logodit.

— Păcat!

— Păcat? De ce?

— Pentru că logodnicii sunt de obicei plicticoşi. Dacă se află împreună, sunt afectuoşi, supărător de afectuoşi pentru cei din jurul lor; dacă sunt despărţiţi, îşi scriu scrisori sau se pregătesc în sinea lor s-o facă. Iar logodnicul e cel mai rău din amândoi. Şi dacă vrei cumva să te îndrăgosteşti de el, trebuie să tulburi cel puţin două vieţi.

— Două?

— Da. Logodnicul şi logodnica.

— Eu aş fi socotit trei, râse Van der Straaten. Dar aşa sunteţi voi. Pariez că, îndurătoare, l-ai uitat pe al treilea. Soţii nu contează câtuşi de puţin. Iar când se miră în privinţa asta, devin ridicoli. Eu, de altfel, am să mă feresc să-i scot basma curată pe maurii din istorie, adică pe voi. Apropo, cunoşti tabloul *Spălarea maurilor*[15]?

— Ah, Ezel, ştii că eu nu mă pricep la tablouri. Şi mai ales la cele vechi.

— Sfântă simplicitate din casa de Caparoux! se însufleţi Van der Straaten, care nu era niciodată mai vesel decât atunci când Melanie îşi dădea cu ceva în petic sau, perspicace, numai se prefăcea. Auzi, tablou vechi! Ei află

[15] Tablou al pictorului german Karl Joseph Begas (1794–1854).

că nu-i mai vechi decât mine!

— Păi atunci înseamnă tocmai că-i destul de vechi.

— *Bravissimo!* Vezi, aşa-mi placi. Arogantă şi maliţioasă. Şi-acum spune ce facem, încotro ne cărăbănim.

— Te rog, Ezel, fără expresii dintr-astea. Abia ieri mi-ai…

— Şi mă ţin de cuvânt. Dar când sunt bine dispus mai îmi scapă. Şi acum să mergem la „Haas” să vedem un covor… „Înseamnă tocmai că-i vechi…” Grozavă, ai fost grozavă… Şi acum, păpăgălaşule, spune-mi: cine-i cea mai frumoasă femeie din ţara asta?

— Melanie.

— Şi cine-i cea mai iubită, mai deşteaptă, măi bună?

— Melanie, Melanie.

— Bine, bine… Şi acum, la revedere, cunoscător de oameni ce eşti!

IV
CERCUL INTIM

CEI „TREI SFINŢI DE GHEAŢA” fuseseră, în mod excepţional, cu adevărat îngheţaţi, dar nu spre supărarea soţilor Van der Straaten, care cu atât mai mult erau *acum* siguri că iarna îşi sleise toate puterile şi, implacabil şi fără nicio posibilitate de a se mai împotrivi, începuse să bată în retragere. Abia acum se putea pleca, cu inima uşoară, din oraş, fără grija de dimineţi geroase ori chiar de zăpezi căzute peste noapte. Se bucurau cu toţii de mutare, până şi copiii, dar cel mai tare se bucura Van der Straaten care, spre a-i da cuvântul, „dintre toate naşterile, singura şi unica la care-i plăcea să asiste era aceea a primăverii”. Înainte mai trebuia să aibă loc însă un mic dineu de adio, şi anume cu participarea exclusivă a intimilor casei.

Era de faţă în primul rând – dealtminteri, mai mult graţie înrudirii decât relaţiilor de prietenie – maiorul von Gryczinski, din Alsenstrasse, un ofiţer încă tânăr, cu favoriţi înfoiaţi şi frizaţi, după moda englezească, cu ochi albaştri cuminţi, care în urmă cu trei ani se însurase cu fermecătoarea Jacobine de Caparoux, o soră mai mică a Melaniei, nu atât de frumoasă ca aceasta, dar cu părul de un blond arămiu, ceea ce în ochii unora restabilea între ele echilibrul. Gryczinski era ofiţer de stat-major şi ferm convins, ca toţi cei din tagma lui, că nu exista pe lume două culori care să se deosebească mai mult decât roşul

militarilor prusieni, în general, de roşul statului-major[16]. Este de la sine înţeles că era şi ambiţios, dar, având în vedere gravitatea întâmplărilor pe care le relatăm, merită totuşi să subliniem că, făcând abstracţie de ambiţia sa, ştia să păstreze în cazurile nu prea ispititoare o anume atitudine rezervată şi nu considera lupta pentru existenţă ca o trecere a Berezinei[17]. Ca şi marele său şef[18], era şi el taciturn, deosebindu-se însă de cel dintâi prin permanentul zâmbet încurajator pe care-l adresa oricărui interlocutor şi pe care, evitând cuminte orice luare de poziţie ce nu-i putea aduce vreun folos, îl dăruia în egală măsură atât celor buni, cât şi celor răi.

Cum am mai amintit, Gryczinski era mai mult rudă decât prieten al casei. Printre aceştia din urmă, drept cel mai de seamă putea fi socotit însă baronul Duquede, consilier de legaţie în retragere. Trecut de şaizeci de ani, făcuse parte încă sub tatăl lui Van der Straaten din cercul de prieteni ai casei, mai numeros pe atunci, şi putea, datorită şi altor calităţi, dar şi vârstei, să-şi pună în evidenţă, nestigherit, cele mai relevante trăsături de caracter: tăgada, discreditarea sau negarea. Faptul că, datorită acestei împrejurări, îşi atrăsese porecla de „consilier de negaţie”, nu-l vindecase, evident, de ipohondrica poftă de harţă. Se mânia de fapt de orice, şi îndeosebi pe Bismarck, despre care, începând din 1866, când Duquede fusese pus în disponibilitate, afirma fără încetare că „era supraapreciat”. De o mânie aproape tot atât de mare era cuprins şi împotriva maniei de a-i imita pe franţuji, vădită de berlinezi, care, din cauza „qu”-ului cuprins în numele său, îl socoteau francez din colonie[19], pronunţând numele său de vechi aristocrat din Marca

[16] Uniforma ofiţerilor de stat-major avea gulerul şi lampasurile roșii.

[17] În cursul retragerii din Rusia, în timpul războiului din 1812, armata napoleoneană a suferit pierderi grele la trecerea râului Berezina.

[18] Aluzie la Helmuth von Moltke (1800–1891) care, mai întâi şef al Marelui stat-major prusian, iar apoi al Marelui stat-major german, trecea drept un ins foarte taciturn.

Brandemburg prin analogie cu acela al amiralului Dukuesne[20]. „Lucru care ar putea să-i fie pe plac”, observase în treacăt Melanie şi, din această pricină, din ziua aceea între cei doi domnea o adversitate tăcută.

După consilierul de legaţie urma, prin vârsta şi prestigiul său, consilierul de poliţie Reiff, un domn scund şi trupeş, cu pometi roşii şi lucioşi, ştiind să aprecieze o mâncare şi un vin bun, povestitor cu har care, câtă vreme se aflau doamnele la masă, părea nevinovăţia în persoană, dar imediat ce se retrăgeau excela în anecdote, ce puteau sta, prin numărul şi conţinutul lor, numai la dispoziţia unui consilier de poliţie. Însuşi Van der Straaten, ale cărui talente erau de aceeaşi natură, izbucnea atunci în aplauze zgomotoase şi uneori chiar furtunoase ori clipea din ochi către vecinii săi de masă, în semn de admiraţie neumbrită de invidie.

Aceşti vecini de masă erau, de obicei, doi pictori: peisagistul Arnold Gabler, rămas şi el, ca şi consilierul de legaţie şi Reiff, moştenire de pe vremea tatălui, şi Elimar Schulze, portretist şi pictor de gen, cu care se împrieteniseră abia în ultimii ani. Apartenenţa sa la cercul de comeseni amintit se întemeia mai ales pe împrejurarea că era numai pe jumătate pictor, cealaltă jumătate fiind consacrată muzicii şi entuziasmului pentru Wagner, titlu care, după cum se exprima Van der Straaten, o făcuse pe Melanie să pună la cale şi să impună acceptarea lui. La observaţia făcută de soţul ei cu acest prilej că „n-avea nimic de obiectat împotriva postulantului, dacă acesta vrea să-şi declare făţiş şi cinstit convertirea şi apartenenţa la muzică, singura aducătoare de fericire”, mereu bine dispusul Elimar răspunsese cu rugămintea „de a i se îngădui să nu facă

[19] Mulţi dintre hughenoţii expulzaţi din Franţa la sfârşitul secolului al XVII-lea s-au stabilit în Brandemburg, îndeosebi la Berlin, unde au întemeiat o colonie ce păstra tradiţiile culturale şi religioase ale patriei de baştină.

[20] Amiralul francez Abraham Duquesne (1610–1688).

acest pas, şi anume pentru că până la urmă nu se va putea obţine decât contrariul a ceea ce se dorea. Căci, în timp ce acum, ca pictor, era unanim considerat muzician, ca muzician va fi considerat cu siguranţă pictor şi astfel, din punctul de vedere al domnului consilier comercial, va fi un nou ridicat în rang."

Din acest cerc de rude şi prieteni fuseseră aleşi musafirii poftiţi pentru ziua aceea, la şapte seara. Căci lui Van der Straaten îi plăceau cinele târzii şi uneori făcea remarci deplasate despre marea deosebire dintre o întunecare înfăptuită pe cale artificială, la ora patru, şi una obţinută pe cale naturală, la şapte. O întunecare artificială, la ora patru, n-ar fi mai bună decât un vin nou atârnat în coşul casei şi înfăşurat în pânză de păianjen, pentru a-l face să pară vechi şi demn de respect. Dar un om cu gusturi alese simte îndată vinul nou, iar un sistem nervos sensibil simte timpuria întunecare. Remarcile acestea, mai ales în partea lor finală privitoare la „un sistem nervos sensibil", erau însoţite neabătut din partea Melaniei de hohote de râs pornite din toată inima.

Casa din oraş a familiei Van der Straaten n-avea de fapt sufragerie – lucru care o făcea, printre altele, să se deosebească de vila de lângă Tiergarten, înzestrată cu tot confortul, iar cele două dineuri mari şi cele patru restrânse, date peste iarnă, trebuiau să aibă loc în prima încăpere, slujind de antreu, a vastei galerii de pictură. Această parte a galeriei, care mai ţinea de aripa dreaptă a casei, făcea legătura cu partea din faţă şi se afla chiar în spatele odăii Melaniei, prin care se şi intra, de îndată ce uşa cu canaturi duble era dată în lături.

Şi, ca de obicei, la fel se întâmplă şi acum. Van der Straaten luă braţul blondei sale cumnate, Duquede pe acela al Melaniei, pe când ceilalţi patru domni urmau perechi, într-o tradiţională formă de defilare, în care maiorul se pricepea la fel de dibaci să-i alterneze pe cei doi pictori, pe cât ştia să-l evite pe consilierul de poliţie.

Căci oricât de gata şi oricât de dispus era să asculte, ziua ca şi seara, poveştile lui Reiff, nu se putea totuşi hotărî să-i dea braţul ca de la egal la egal. Mai degrabă respecta întru totul părerile castei sale şi mărturisea a fi adeptul vechii contradicţii dintre armată şi poliţie, subliniind că ea se sprijinea pe un sentiment personal.

Fiecare dintre cei care intrau acum în galerie se simţea ca acasă şi nu mai avea niciun motiv de uimire sau de admiraţie. Cine păşea însă acolo pentru prima oară era cu siguranţă uimit de frumuseţea ei, explicabilă tocmai prin împrejurarea că încăperea care slujea drept sufragerie nu era, de fapt, sufragerie. Un policandru franţuzesc de bronz cu multe braţe îşi arunca luminile pe o copie, luxos înrămată şi executată de o mână italienească priceputâ, a *Nunţii din Cana* de Veronese[21] pe care neiniţiaţii o luau, fără multă vorbă, drept original; alături, atârnau două naturi moarte, în rame baroce aproape mai mari şi mai fastuoase. Abstracţie făcând de câteva ingrediente vegetale, tablourile reprezentau stacoji, somoni şi scrumbii albastre, a căror perfectă fidelitate faţă de natură fusese apreciată de Van der Straaten într-o formulă admirativă statuată odată pentru totdeauna: „îţi dau impresia că te plimbi fără batistă prin piaţa de peşte din Koln”.

În fundul încăperii se aflau bufetul şi, alături, uşa care asigura o comunicare uşoară cu bucătăria de la parter.

[21] Celebru pictor italian (1528–1588).

V
LA MASĂ

— SĂ NE AŞEZĂM, ROSTI VAN DER Straaten. Soţia mea m-a scutit de grija de a vă hotărî locul, a pus cărţi de vizită cu numele fiecăruia. Şi, spunând asta, luă una dintre ele în mână ca să arunce asupră-i un ochi ager de la natură şi exersat de o îndelungată contemplare a operelor de artă. A, foarte bine. Asta-i săgeata lui Tell[22]. Bravo, Elimar! Drăguţ, drăguţ. Evident, ţintaşul e Amor. Voi, pictorii, nu ştiţi deloc să vă feriţi de acest neobosit arcaş.

— Înlăturarea sau concedierea lui ar stârni, de altfel, protestele noastre solemne, interveni blond-arămia surioară.

Între timp, îşi găsiseră cu toţii locurile şi se vădi că, în ordinea stabilită de ea, Melanie se abătuse de la tradiţie. Van der Straaten stătea între cumnată şi soţie, în faţa lui era maiorul, flancat de Gabler şi Elimar, iar la capetele mesei, consilierul de poliţie Reiff şi consilierul de legaţie Duquede.

După supă, în timp ce paharele erau tocmai umplute cu Montefiascone[23], faimos de multă vreme în casa consilierului comercial, Van der Straaten se adresă peste masă rubedeniei sale.

— Maior Gryczinski, cumnate, începu el pe neaşteptate şi cu o superioară familiaritate, de azi în trei luni avem

[22] Aluzie la drama Wilhem Tell de Schiller.
[23] Vin tămâios din oraşul italian cu acelaşi nume.

război. Te rog, nu spune nu, nu mă contrazice. Voi, care trebuie să-l faceţi, aflaţi, din câte ştiu, totdeauna cei din urmă. În iunie are să fie totul gata sau cel puţin pus la cale. Acum, între aşa-numitele particularităţi justificate ale politicii prusiene se numără şi tendinţa de a tulbura cura de ape minerale sau de băi a tuturor consilierilor secreţi, printre care, dacă e vorba de Karisbad sau Teplitz, intră şi consilierii comerciali. Inclusiv insula Helgoland. Îţi repet, în două luni au pus totul la cale şi de azi în trei luni avem război[24]. Până la urmă o să se găsească ceva à la Benedetti şi, la nevoie, Ems[25] poate fi oriunde în lume.

Gryczinski îşi răsuci cu mâna stângă partea mai lată a favoriţilor şi remarcă:

— Dragă cumnate, eşti prea influenţat de zvonurile de la sursă ca să nu spun de speculaţiile de acolo. Te rog să mă crezi nu există niciun norişor la orizont şi dacă e adevărat că studiem un plan de război, e vorba cel mult de stabilirea ipoteticului punct unde Rusia şi Anglia se vor ciocni şi vor da marea bătălie[26].

Amândouă doamnele, care erau partizane categorice ale păcii, bruneta, pentru că nu voia să-şi piardă averea, iar blonda, pentru că nu voia să-şi piardă soţul, îl aplaudară voioase pe vorbitor, în timp ce consilierul de poliţie, făcându-se tot mai mic, spuse:

---

[24] Aluzie la un moment de criză din istoria relaţiilor franco-germane. Contrariat că Franţa se refăcuse repede după războiul din 1870–1871, Bismarck s-a folosit, în 1875, de pretextul că Adunarea naţională franceză votase o nouă lege militară, pentru a dezlănţui o furibundă campanie de presă împotriva rivalei ce ridica din nou capul.

[25] În vara lui 1870, Bismarck se folosise de faptul că o depeşa datată din Ems relatase conţinutul negocierilor purtate de ambasadorul francez Benedetti cu regele Wilhelm I, ca de un ultim motiv pentru a declara război Franţei.

[26] În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, din cauza politicii expansioniste a Angliei şi Rusiei în Asia Centrală şi Orientul Apropiat, existau multe zone de tensiune între cele două ţări.

— Îmi permit să exprim domnului maior preasupusa mea adeziune. din toată inima, din tot sufletul. De altfel, trebuie spus că Reiff vorbea cu predilecţie despre sufletul său. Nu există nimic mai fals, continuă el, nici mai greşit, decât a-l reprezenta pe alteţa-sa prinţul[27], un bărbat care iubeşte cu adevărat pacea, ca pe un tunar cu fitilul mereu aprins, gata în orice clipă să sloboadă la nimereală uriaşul tun Krupp al unui război european. Nimic mai fals, nimic mai greşit. Riscul e plăcerea celor care n-au nimic, nici avere, nici glorie. Dar prinţul le are pe amândouă. Pot să pariez că nu are deloc poftă să-şi pună la bătaie dublul tezaur strâns grămadă laolaltă. A câştigat în ’64 (acolo, un fleac), l-a dublat în ’66, şi l-a triplat în ’70[28], şi n-o să recurgă la un *six-le-va*[29]. E un om foarte învăţat şi cunoaşte fără îndoială basmul *Pescarul şi femeia lui...*

— ...de a cărui picantă poantă finală sper că prietenul nostru, domnul consilier de poliţie, nu ne va văduvi, interveni Van der Straaten, care începea şi el să fie cuprins de buna dispoziţie a comesenilor.

Dar consilierul de poliţie, care pentru a se pune parcă în siguranţă, se înclină în faţa doamnelor, trecu peste basm şi peste notoria lui poantă finală şi spuse numai:

— Cine vrea să câştige totul pierde totul. Norocul e chiar mai capricios decât femeile. Da, doamnele mele, decât femeile. Deoarece capriciul, doar sunt şi eu un fericit om însurat, constituie privilegiul şi farmecul sexului dumneavoastră. Prinţul a avut noroc, dar tocmai pentru că a avut...

— ...se va feri să-l pună la încercare, încheie cu o emfatică ironie consilierul de legaţie. Dar dacă *totuşi* ar face-o?... Ei? Prinţul a avut noroc, ne încredinţează amicul nostru Reiff, cu un aer nevinovat de consilier de poliţie. A avut noroc! E prea adevărat! Şi nu unul de toată ziua,

[27] Otto von Bismarck.

[28] Referiri la dotaţiile cu care a fost răsplătit Bismarck după războaiele cu Danemarca (1864), Austria (1866) şi Franţa (1870).

[29] Aluzie la un joc de cărţi francez: şase e bun.

obişnuit, un noroc fantastic, nemaipomenit! Un noroc care prin proporţiile lui uriaşe îl devorează, îl înghite chiar pe norocos. Dar oricât de puţin înclinat sunt să-l invidiez pentru acest noroc, pentru că nu ştiu ce-i invidia, mă irită totuşi când văd că acest noroc e legat de un cult al eroului. Vă spun, e supraapreciat. Şi vă rog să mă credeţi, are ceva de plagiator. Se pot găsi şi explicaţii, din partea mea chiar şi scuze, dar un lucru e sigur: e supraaperciat. Da, dragii mei, am ajuns la un cult al eroului şi *vom ajunge l*a o zeificare. Avem de pe acum statui şi monumente, şi au să urmeze şi temple. Iar într-unul din aceste temple va fi portretul lui, cu zeiţa Fortuna la picioare. Dar nu va fi numit templul Fortunei, ci templul norocului. Da, templul norocul, căci înăuntru vor fi jocuri de noroc, iar precautul nostru prieten Reiff a avut mai multă dreptate decât crede atunci când a pomenit că, mai devreme sau mai târziu, se va ajunge la un *six-le-va.* Vă spun. Totul e numai risc şi noroc şi, în plus, o infinită lipsă de intuiţie, de gândire şi mai ales de idei mari, creatoare.

— Dar, dragul meu consilier de legaţie, interveni Van der Straaten, există totuşi şi câteva fleacuri ca: izgonirea Austriei[30], edificarea Imperiului german…

— …zdrobirea Franţei şi detronarea Papei[31]! Ei, dragă Van der Straaten, cunosc toată poliloghia. Cui trebuie să-i mulţumim însă, dacă avem pentru ce mulţumi? Cui? Unui partid vrăjmaş lui, ca şi mie, un partid de la care a preluat strigătul de luptă. Vă spun, are ceva de plagiator, şi-a însuşit pur şi simplu gândurile altora, bune şi rele, şi le-a tradus în fapte prin mijloace care îi stăteau din belşug la dispoziţie. Dar asta ar putea s-o facă oricare dintre noi:

[30] După victoria Prusiei în războiul împotriva Austriei (1866), aceasta din urmă fusese exclusă din Uniunea germană.

[31] Prin intermediul aşa-numitului „Kulturkampf”, Bismarck s-a străduit o vreme să micşoreze influenţa bisericii catolice în Germania. Neizbutind însă, a încercat după anul 1878, sa ajunga la o înţelegere cu Vaticanul.

Gabler, Elimar, tu, eu, Reiff...

— Mi-aş permite, totuşi...

— Le-a tradus în fapte, repetă Duquede. A făcut un schimb, un transfer pe care îl urăsc, întrucât n-are la bază o idee personală. Iar fapte care nu se întemeiază pe o idee, ci pe ipocrizie sau pe o idee împrumutată au ceva grosolan, brutal, demn de Genghis-han. Şi repet, asemenea fapte le urăsc. Şi mai ales, le urăsc atunci când încurcă noţiunile, înmulţesc contradicţiile şi când trebuie să vedem cum, sub vechile şi onorabilele forme ale principiului pe care se bazează statul nostru, sub înfăţişarea conservatorismului, se ascunde radicalismul revoluţionar. Ţi-o spun, Van der Straaten, navighează sub un stindard fals. Şi unul dintre mijloacele care-l ajută cel mai mult în succesele lui e schimbarea stindardului. Dar eu l-am ghicit şi ştiu care-i adevărata culoare a stindardului lui...

— Spuneţi-o...

— Neagră.

— De pirat?

— Da. Şi, mai devreme sau mai târziu, o să vă daţi cu toţii seama de asta. Ţi-o spun, Van der Straaten, şi dumitale, Elimar, şi dumitale, Reiff, ca s-o poţi trece, din parte-mi, mâine, în cartea neagră a poliţiei, eu sunt un nobil din Marca Brandemburg şi am părăsit de mult serviciul acestui egoist care-mi repugnă, o spun oricui, bătrân sau tânăr: băgaţi de seamă! Vă avertizez împotriva înşelătoriei, dar mai ales împotriva supraaprecierii acestui fals cavaler, a acestui templier al hazardului, în care gloata neghioabă se încrede, pentru că i-a alungat pe iezuiţi din ţară[32]. Care-i însă rezultatul? Am scăpat de *cei* răi, dar am rămas cu *cel* rău.

Gryczinski asculta cu un zâmbet distins, Van der Straaten, însă, deşi era un admirator al lui Bismarck, în

[32] O lege din 1872 a interzis într-adevăr „Societatea lui Iisus", în Germania. În 1877, legea a fost însă abrogată.

calitatea lui de berlinez mare amator de critică, nu cunoştea nimic mai pasionant decât masacrarea mărimilor şi nivelarea generală, cu rezerva, totuşi, ca el însuşi să rămână ca unic pisc dominator; îi făcu deci un semn amical lui Duquede şi strigă după unul dintre servitori să mai prezinte o dată consilierului de legaţie, care se sacrificase, ultimul fel de bucate.

— Ceapă spaniolă, Duquede. Ia. Ţi se potriveşte E iute, iute. N-am o părere prea bună despre Spania, dar pentru două lucruri o invidiez: pentru ceapa ei şi pentru Murillo[33].

— Mă mir, interveni Gabler, şi mai cu seamă mă miră admiraţia care ţi-a scăpat pentru Murillo sau, mai bine zis, pentru madone.

— Nu mi-a scăpat, Arnold, nu mi-a scăpat. Eu fac o deosebire, cum ar trebui să ştii, de altfel, între madone reci şi calde. Pe cele reci nu pot să le sufăr, cele calde îmi sunt însă cu atât mai dragi. *A la bonne heure*[34], ele mă îmbată şi simt beţia până în vârful degetelor, ca după un vinişor din Rin din 1811. Printre aceste madone focoase şi scânteietoare le socotesc însă şi pe toate cele spaniole din tablourile cu *Immaculatas* şi *Conceptiones*[35], în care născătoarea de Dumnezeu stă pe un corn de lună, iar în jurul veşmântului ei întunecat lucesc nori aurii şi capete de îngeri. Da, Reiff, să ştii că există aşa ceva. Iar de acolo priveşte arzător sau, mai degrabă, cu ardoare către cer, de parcă sufletul ar vrea să zboare şi să se topească într-un focar de sfinţenie.

— Într-un focar de sfinţenie, repetă consilierul de poliţie, ai cărui ochi începură să clipească pe furiş. Într-un focar! O, e *magnifique,* admirabil şi o aluzie pe care fiecare dintre noi o poate interpreta şi rumega mai departe după propria-i experienţă.

Cele două tinere doamne, întrucâtva uimite să-şi vadă

[33] Pictor spaniol (1617–1682).

[34] E grozav! *(Fr.).*

[35] Zămislirea neprihănită *(lat.).* Aici se referă la genul de tablouri pictate de Murillo.

prietenul, altminteri atât de rezervat, balansându-se pe această muchie de cuţit, îşi încrucişară privirile şi Melanie, dându-şi seama că în orice clipă se putea petrece o catastrofă, cum se mai întâmpla destul de des în cursul dineurilor date în casa consilierului comercial, căută să abată discuţia de la delicata temă Murillo, lucru care, cu încăpăţânarea lui Van der Straaten, nu putea reuşi însă decât printr-o stratagemă abilă. Aceasta îi şi reuşi pentru moment, atunci când, cu o aparentă nepăsare, observă:

— Van der Straaten o să râdă că am şi eu o opinie în materie de tablouri şi pictură. Dar trebuie să-i mărturisesc deschis că, dacă ar fi să acceptăm cutezătoarea lui împărţire a madonelor, eu aş fi categoric de partea unei grupe mediane, ignorată de el, anume pentru cele temperate. Madonele lui Tizian au, mi se pare, tocmai această agreabilă temperatură moderată. Şi îmi place în mod deosebit.

— Şi mie, Melanie. Foarte bine, foarte bine. Am spus totdeauna că, până la urmă, am să fac din tine un profesor de istorie a artei. Este, Arnold, am spus? Jură. E adevărat că n-avem o *Biblie* pe care să juri[36], îl avem însă pe Reiff şi un consilier de poliţie e, oricum, la fel de bun ca o *Evanghelie.* Râzi, cumnate; *voi* nu vă daţi seama, dar *noi...* De altfel, Reiff are paharul gol. Şi Elimar la fel. Ei, Friedrich, neghiobule, nu mai visa la dragoste. *Allons, enfants*[37]*.* Unde-i Mouet-ul[38]? Şi repede. Nu-mi place să-mi văd şampania dând pe dinafară. Şi pe deasupra şi în cupele astea blestemate, de care am să mă descotorosesc curând. Astea-s pahare de contabil, nu de consilier comercial. În ce-l priveşte însă pe Tizian, n-ai dreptate. Sau numai pe jumătate. Omul se pricepe la orice, numai la madone nu. La doamna Venus, în schimb,

[36] Până în 1918, în Germania, funcţionarii publici şi martorii în procese depuneau jurământul pe *Biblie*.

[37] Înainte, copii! *(Fr.).* Începutul Marseillaisei.

[38] Şampanie franţuzească.

se pricepe. Ăsta-i terenul lui. Carne, carne. Şi de undeva pândeşte mereu micul şi drăgălaşul arcaş. Iartă-mă, Elimar, nu sunt pentru amoraşi pe cărţi de vizită, dar pentru un singur Amor sunt, şi mai ales când e vorba de canapelele roşii ale lui Tizian[39], ascunse sub perdele verzi de damasc. Da, domnii mei, acolo e potrivit Amor, şi totdeauna fermecător, indiferent dacă stă la capul sau la picioarele doamnei Venus, sub pat ori privind de după perdea, dacă tocmai îşi încordează arcul sau tocmai trage. Cum trebuie preferat? Ei, asta-i o întrebare subtilă, Reiff. Cred că atunci când îl încordează... Şi mâna aceea calmă cu nelipsita batistă de dantelă. O, superbă! Da, Melanie, grozav chef aş avea să sărbătoresc *ziua* convertirii tale, când ai să recunoşti împreună cu mine: *suum cuique*[40], doamna Venus pentru Tizian şi madona pentru Murillo.

— Mă tem, Van der Straaten, că o să ai cam mult de aşteptat, mai ales în ce priveşte convertirea mea întru Murillo. Pentru că aceşti nori galbeni de fum, care exprimă un extaz arzător, în acelaşi timp imaterial şi voluptos, nu-mi plac defel. Pictorul a depăşit hotarul farmecului şi, în loc de vrajă, găsesc că toate astea au ceva de vrăjitorie.

Gryczinski îi făcu cumnatei un semn uşor cu capul, în timp ce Elimar ridică paharul şi ceru voie ca, după cuvântul unei autentice femei germane („franceze”, interveni Van der Straaten), să ciocnească în sănătatea frumoasei şi amabilei gazde. Şi clinchetul paharelor răsună deodată. Dar în sunetul acesta se amestecă, pentru cine avea auzul bun, şi ceva ca un tremur şi un dezacord, şi încă înainte ca zâmbetul tuturor să se stingă (cel mai mult dură acela al consilierului de poliţie), Van der Straaten rupse toate stavilele păstrate până atunci cu greu, pentru a-şi da din nou în petic. Din păcate, începu

[39] Referire la un cunoscut tablou al lui Tizian, *Venus cu bibilica*.
[40] Fiecăruia ce i se cuvine *(lat.).*

el, nu era în situaţia de a putea fi *la rându-i* de acord cu aprobarea, desigur foarte preţioasă pentru „doamna consilier comercial”, manifestată de prietenul său Elimar Schulze (şi accentuă ironic atât prenumele, cât şi numele). Există, e adevărat, o deosebire între farmec şi vrajă, sunt însă multe lucruri în lume care trec drept vrăjite, când ele au, de fapt, numai farmec, dar şi mai multe trec drept fermecătoare, când ele sunt, de fapt, vrăjite. În ce-l priveşte, îşi permite să spună că e de partea consecvenţei, nu azi într-un fel şi mâine în altul. Iar cel mai mult îl supără când se apelează la două moduri diferite de a măsura.

Ajuns aici, se opri o clipă şi poate că dorea chiar să se mărginească la aceste două generalităţi. Dar tânăra doamnă Gryczinski, care, aşa cum fac toate cumnatele, socotea că-şi poate permite câte unele, devenind brusc curajoasă, îi aruncă deodată o privire cutezătoare şi sigură de sine, şi-l rugă să renunţe la sentinţele lui de oracol, pentru a trece la lămuriri mai precise.

— O, sigur, preastimată doamnă, se avântă Van der Straaten, care se înfierbântă tot mai tare. O, sigur, scumpa mea blond-roşcată. Vă stau la dispoziţie şi chiar vreau să ies din oracole şi miracole şi să sun din trâmbiţă, ca să vă trezesc din amorţeala voastră şi, din partea mea, şi din amurgul zeilor[41], ca la trecerea pompierilor.

— A, interveni Melanie, care începea şi ea să-şi piardă răbdarea. *Aici* vrei să ajungi!

— Da, îngeraşule, *aici.* Vă suiţi, sigur şi comod, pe piscurile tuturor artelor şi vă perindaţi pe firmament ca pura *casta diva*[42]*,* de parcă aţi vrea să vă hrăniţi numai cu ozon şi castitate. Şi *cine-i idolul vostru?* Cavalerul de Bayreuth[43], un vrăjitor fără pereche. Şi pe acest

[41] Aluzie la ultima parte a tetralogiei compozitorului Richard Wagner (1813–1883).

[42] Zeiţă pură *(it.).* Cu aceste cuvinte începe o arie din opera *Norma* de Bellini.

[43] Wagner s-a stabilit începînd din 1871 la Bayreuth.

Tannhäuser şi bărbat de pe muntele zeiţei Venus vă întemeiaţi mântuirea sufletului vostru, de parcă aţi fi cel puţin doamna Voggenhuber[44], şi-l cântaţi dimineaţa, la prânz şi seara. Sau, dacă vreţi, de trei ori pe zi, cum scrie pe cutiuţele voastre cu hapuri. Şi Elimar vă ţine mereu hangul. Dar veşnica-i haină de catifea n-o să-l scape nici pe el. Nici pe el, nici pe voi. Ori poate că vreţi să mă faceţi să cred că-i vorba de-un farmec ceresc? Dar v-o spun, e un farmec fals. De asta susţin că sunt două moduri diferite de a măsura. Farmecul lui Murillo îl stigmatizaţi drept vrăjitorie, dar vrăjitoria lui Wagner aţi vrea s-o prefaceţi în farmec. Eu vă repet însă că lucrurile stau exact invers, iar dacă *nu* stau invers, atunci vă rog, ca măcar să nu faceţi o deosebire între ele. Pentru că, la urma urmei, toate sunt egale şi, cu voia dumneavoastră, de aceeaşi...

De fapt, rosti până la capăt comparaţia, împrumutată din argoul berlinez, cu care ţinu să-şi încheie fraza, dar ea se pierdu în larma pe care maiorul izbuti s-o însceneze printr-o savantă combinaţie de clinchet de pahare şi mişcări de scaune. Şi în acelaşi timp începu să şi spună:

— Scumpii mei prieteni, s-a rostit aici expresia meşteri-vrăjitori. Admirabilă expresie! Să-i lăsăm dar să trăiască pe toţi aceşti Tannhäuseri şi fiecare să creadă ce poftеşte. Ridic paharul în cinstea meşterilor-vrăjitori. Orice artă e vrăjitorie. Să nu ne certăm pentru cuvinte. Pentru că, de fapt, ce sunt cuvintele? Zvon şi fum. Să ciocnim. Ura, ura!

Cu un bine intenţionat efort, în care acum nu mai era nicio umbră de ezitare, îi urmară toţi îndemnul, mai ales cei doi pictori, şi fiecare îşi spunea că, din fericire, primejdia fusese înlăturată. Dar se înşelau. Prost-crescut şi poate tocmai pentru că simţea această lacună, Van der Straaten nu putea cu niciun chip suferi să i se atragă

[44] Vilma von Voggenhuber (1844—1888), cântăreaţă la Opera din Berlin, interpretă a muzicii lui Wagner.

atenţia asupra proastei creşteri; îşi ieşi cu totul din fire şi înfumurarea omului bogat, care îl ajuta întotdeauna, îl ajuta în *toate* privinţele, i se urcă la cap şi acum. Se ridică deci şi spuse:

— Cupurile sunt un lucru excelent. Nu încape îndoială. Eu tai, de pildă, cupoane[45]. O îndeletnicire de rând, dar care în anumite împrejurări te poate feri să ţi se taie cuvântul, mai ales atunci când e vorba de un reproş sau de dorinţa de a educa. Eu *sunt* educat.

Vorbise cu un tremur de mânie în glas şi privind ţintă, cu ochii mijiţi, la maior. Acesta, om de lume desăvârşit, zâmbi şi clipi uşor către cele două doamne, ca semn că nu aveau de ce se nelinişti. După care ridică a doua oară paharul, imprimând, fără mare sforţare, o expresie prietenească trăsăturilor sale şi, adresându-se lui Van der Straaten, zise:

— S-a vorbit atâta despre cupuri. Să facem dar şi în privinţa *asta* o cupură. Sunt ferm convins... Chiar în aceeaşi clipă se auzi sărind dopul unei sticle de vin, păstrată în frapieră; întrezărind rapid avantajul pe care-l putea trage din acest incident, Gryczinski se opri în mijlocul frazei şi, înclinându-se uşor, umplu paharul cumnatului: Pace spune al lor sunet!

Van der Straaten era cel dintâi care nu s-ar fi putut împotrivi unui asemenea apel.

— Dragul meu Gryczinski, începu el într-o notă sentimentală brusc redeşteptată, noi ne înţelegem, ne-am înţeles mereu. Dă-mi mâna. Friedrich, Lacrimae Christi[46]! Degrabă! Din păcate, cel mai bun lucru din el e numele. Dar îl are! Aşa-i cu toţi. Unul are cutare, altul altceva.

— Adevărat, râse Gabler.

— Ah, Arnold, supraapreciezi. Crede-mă, Mântuitorul avea dreptate. Banii sunt o amăgire. Şi Elimar o să-mi

[45] Referire la cupoanele care dădeau drepturi la dobânzi sau dividende.

[46] Literal: Lacrimile lui Christos *(it.).* Vin dulce din sudul Italiei.

confirme dacă nu cumva e o propoziţie dintr-o operă depăşită. Trebuie să spun, din păcate, depăşită[47]. Pentru că mie îmi plac călugăriţele care dansează. Dar vine sticla. Lasă-i praful şi pânza de păianjen. Să rămână necurăţată, în toată sfinţenia ei. Lacrimae Christi! Doamne, cum sună!

Şi veselia dinainte reveni sau păru să revină, iar când Van der Straaten continuă, cu adevărate grozăvii, despre lacrimile Mântuitorului, sângele Domnului şi vinul împăcării, îşi îngădui şi Melanie să facă remarca:

— Uiţi, Ezel, consilierul de poliţie e catolic.

— Vă rog, vă rog, sări Reiff, de parcă fusese prins cu ceva nepermis.

Van der Straaten însă o ţinu sus şi tare că patruzeci de ani de serviciu poliţienesc, îndepliniţi cu credinţă, sunt mai presus de orice plus sau minus confesional şi vor fi ţinuţi cu siguranţă în seamă la judecata de apoi. Iar când, imediat după asta, paharele fură din nou umplute şi golite, Melanie îşi dădu deoparte scaunul şi toţi se ridicară, spre a trece în odaia de alături, la cafea.

[47] Aluzie la opera Robert diavolul de Giacomo Meyerbeer (1791–1864).

VI
ÎN DRUM SPRE CASĂ

LA CAFEA NU SE MAI ÎNTÂMPLĂ niciun incident şi la zece fără ceva servitorul anunţă că trăsura trăsese la scară. Anunţul privea familia Gryczinski, care, în serile când aveau loc dineuri, pleca spre casă în echipajul pus o dată pentru totdeauna la dispoziţie, pentru aceste împrejurări, de consilierul comercial. Se aduseră paltoanele şi pălăriile şi, curând, frumoasa Jacobine, cu capul şi cu gâtul acoperite de o dantelă albă, se afla în mijlocul cercului, aşteptându-i, zâmbitoare şi plină de calm, pe cei doi pictori, pe care Gryczinski se oferise în ultimul moment să-i ia în trăsură. Parlamentările asupra acestui subiect nu se sfârşeau şi lucrurile se lămuriră abia jos, la portiera trăsurii; Gabler se aşeză, fără vorbă multă, pe bancheta din faţă, în timp ce Elimar, cu o mişcare acrobatică, se caţără pe capră, aparent prevenitor faţă de cei dinăuntru, de fapt însă pentru propria-i comoditate şi din curiozitate. Căci ardea de nerăbdare să aibă o convorbire cu vizitiul.

Acesta, rămas şi el moştenire de la bătrânul Van der Straaten, purta numele, puţin uzitat printre vizitii, de Emil, care fusese însă de multă vreme adaptat la situaţia de fapt şi prescurtat, după obiceiul din nord-vestul ţării, în „Ehm”. Şi asta cu atât mai bun temei cu cât văzuse cu

adevărat lumina zilei pe meleagurile lui Fritz Reuter[48] şi păstrase, alături de jargonul berlinez, un rest din graiul natal. Elimar, unul dintre preferaţii lui, scoase la iveală, imediat ce se instală, o pungă de piele cu mai multe buzunare, îi strecură bătrânului una din ţigările aflate deasupra şi-i spuse confidenţial:

— Pentru la înapoiere, Ehm.

Acesta îşi duse, în semn de mulţumire, mâna dreaptă la şapcă şi, cu asta, preliminariile luară sfârşit.

Iar când, nu mult după aceea, ajunseră în faţa ceasului din Spittelmarkt şi apoi cotiră într-o stradă lăturalnică prost pavată, Elimar socoti că a sosit momentul să pună întrebări. Spuse:

— Domnul cel nou a venit?

— Ăl din Frankfurt? Nu, încă nu, dom’ Schulze.

— Ei, atunci o să vină în curând…

— Da. Musai că vine. Cred că pe săptămâna aialaltă. Da, odăile s-au şi tapetat. Se pregătesc de parcă ar fi prinţ, mai întâi domnu’ şi acum şi dumneaei. Christel zice că s-ar putea să fie ovrei.

— Da’ bogat. Şi ofiţer. În *Landwehr*[49] sau aşa ceva.

— Zău?

— Şi cică şi cântă.

— Ei, de cântat, o să cânte el…

Elimar era destul de vanitos ca să se formalizeze pentru această ultimă exprimare şi fiindcă tocmai atunci trăsura ieşea din Wallstrassen-Portal în Piaţa Operei, tăcută la ora aceea noptatică, încetă discuţia, cu atât mai mult cu cât nu voia ca ea să fie auzită de cei dinăuntru.

Aceştia nu schimbaseră încă, până atunci, nicio vorbă, nu însă din pricină că ar fi fost prost dispuşi, ci numai pentru că erau prevenitori faţă de tânăra doamnă care, nespus de bucuroasă că jumătate din bancheta aflată dinaintea ei rămăsese goală, îşi rezemase picioarele de

[48] Fritz Reuter (1810–1874) scria în *Plattdeutsch*, fiind originar din Mecklemburg.

[49] Armata teritorială.

perne şi se instalase comod în fundul trăsurii. Jacobine arătase o vădită oboseală chiar de la urcare, pomenise ceva, ca pentru a se scuza, de şampanie şi de dureri de cap, îşi trăsese şi mai mult dantela pe frunte şi închisese ochii. Abia când trecură prin faţa Palatului regal şi a statuii lui Friederich se îndreptă de spate, căci se număra printre ultramonarhiştii fericiţi din cale-afară dacă zăreau fie şi numai o umbră fugară îndărătul perdelei trase la fereastra din colţ. O zări cu adevărat şi-şi dădu frâu liber bucuriei, în felul ei încântător, jumătate copilăros, jumătate cochet.

Nu terminase încă vorbăria, când trăsura opri în faţa lui Brandemburger Tor. Cei doi pictori, al căror drum se despărţea de acolo, săriră de la locurile lor şi-şi prezentară omagiile amabilei perechi, care acum se îndrepta, prin larga Schrägallee, către monumentul Victoriei şi Alsenstrasse, aflată imediat în spatele lui.

Ajunşi în mijlocul pieţei strălucind de lumini multicolore, tânăra şi frumoasa femeie se lipi duios de soţul ei şi şopti:

— Of, ce zi, Otto! Te-am admirat.

— N-a fost mare lucru. Mă joc cu el. E un copil bătrân.

— Şi Melanie...! Crede-mă, îşi dă seama. Mi-e milă de ea. Râzi. Ţie nu?

— Da şi nu, *ma chère.* Totul se plăteşte pe lumea asta. Are o vilă, o galerie de tablouri...

— De care nu-i pasă. Ştii ce puţin ţine la toate astea...

— Şi doi copii drăguţi...

— Pentru copii o invidiez.

— Ei vezi! izbucni în râs maiorul. Fiecare poate învăţa arta de a fi modest, de a se limita. Dacă aş fi cumnatul meu, aş zice că...

Dar Jacobine îi închise gura cu un sărut şi în clipa următoare trăsura se opri.

Cei doi consilieri, consilierul de legaţie şi consilierul de poliţie, luaseră la colţul lui Petristrasse o trăsură de piaţă până la Potsdamer Tor. De aici voiau, de dragul aerului

proaspăt al nopţii, să facă restul drumului pe jos. De fapt, însă, ţineau să confirme zicala: „să faci economie în lucrurile mici, ca să-ţi poţi vădi onoarea în cele mari”, la care nu se mai putea adăuga decât regretul că, ori „marile ocazii” nu se iviseră pentru ei, ori le irosiseră de fiecare dată.

Pe drum, cât durase călătoria cu trăsura, nu schimbaseră un cuvânt şi abia la coborâre, când venise vorba de împărţirea lui şase pe din două, începuse o discuţie ce păruse a mulţumi toate părţile. În afară însă de birjar. De aceea, cei doi consilieri se feriră a mai întoarce capul după trăsură, mai ales Duquede, care pe deasupra mai era şi un inamic jurat al tuturor pieţelor cu linii de tramvai, din cauza şinelor de fier şi a clopoţeilor de la gâtul cailor ce trăgeau vagoanele, şi se linişti, abia când se văzu ajuna în Bellevuestrasse cu copacii ei proaspăt înmuguriţi.

Reiff îl urmă, strecurându-se politicos şi plin de respect în stânga consilierului de legaţie. Deodată spuse:

— A fost iar o istorie penibilă, nu găsiţi? Şi, sincer să fiu, nu-l înţeleg. E un om de cincizeci de ani sau peste, şi ar fi putut să se mai potolească. Dar nu, a fost şi continuă să fie un om nestăpânit.

— Da, încuviinţă Duquede, care rămăsese o clipă locului ca să-şi mai tragă sufletul, are ceva de om nestăpânit. Dar, dragul meu, de ce n-ar fi? Cred că a trecut de un milion, fără să mai punem la socoteală tablourile, şi nu văd de ce, în casa lui şi la masa lui, n-ar spune ce îi vine la gură. Ţi-o mărturisesc deschis, Reiff, eu mă bucur totdeauna când îşi iese din pepeni. Şi bătrânul era la fel, ba chiar mai rău, şi mulţi ziceau, acum patruzeci de ani: „E o casă ciudată, pur şi simplu nu poţi să-i calci pragul”. Dar se înghesuiau cu toţii. Aşa a fost, şi aşa e şi acum.

— Totuşi, îi lipsesc cultura şi educaţia.

— Ah, te rog, Reiff, slăbeşte-mă cu educaţia şi cultura.

Sunt nişte vorbe la modă, inventate de „marele bărbat”[50] şi le urăsc peste măsură. De obicei, nu se ascunde mare lucru îndărătul lor, şi dacă e totuşi ceva, apoi atunci nu e mare lucru. Crede-mă, sunt supraapreciate. Şi asta numai la noi. De ce? Pentru că n-avem altceva mai bun. Cine nu posedă nimic e cult. Cine are însă cât Van der Straaten se poate lipsi de prostiile astea. Are o minte sănătoasă, spirit şi, ceea ce-i mai important, un credit bun. Cultură, cultură! Să mori de râs, nu alta.

— Ştiu şi eu dacă aveţi dreptate, Duquede? Da, dacă el ar fi fost ca mai înainte, holtei. Dar acum s-a însurat cu o femeie tânără, frumoasă, inteligentă...

— Ei, ei, Reiff. N-o lua razna. Lucrurile nu stau chiar aşa cum crezi: doamna Van der Straaten e străină, din Elveţia romandă, şi berlinezii sunt mari amatori de tot ce-i străin. Asta-i de la sine înţeles. Are ceva din şicul genevez. Dar, la urma urmei, ce înseamnă toate astea? Tot ce au genevezii le vine din altă parte. Şi acum o dai şi cu inteligenţa. Dar poţi să-mi explici ce-i aia inteligenţă? El e mult mai inteligent. Sau crezi că, dacă spui o vorbă franţuzească, ai spus totul? E adevărat, are maniere plăcute şi se pricepe, când e nevoie, să arate prestanţă. Dar ce mare lucru-i ăsta? Nu-s decât zorzoane, preţuite peste măsură.

— Ştiu şi eu dacă aveţi dreptate? repetă consilierul de poliţie. Şi apoi, e de familie,

Duquede râse:

— Ei vezi, tocmai *asta* nu-i. Şi ţi-o spun, ajuns exact la punctul unde eu nu mai înţeleg de glumă. Caparoux. Ai zice că sună a ceva. Recunosc. Dar, la urma urmei, ce vrea să zică? Scufie sau scufiţă roşie. E un nume din poveşti, dar nu de familie nobilă. M-am interesat şi am cercetat. Şi ţine-o pentru dumneata, Reiff, de fapt nici nu există o familie de Caparoux.

— Dar gândiţi-vă la maior! Are toate mândriile de pe

[50] Aluzie la Bismarck.

lume şi cu siguranţă că n-ar suferi să i se poată reproşa o mezalianţă.

— Îl cunosc eu mai bine. E un ambiţios. Sau, mai simplu, un stat-majorist. Îi urăsc pe toţi cei de teapa asta şi crede-mă, Reiff, ştiu de ce. Stat-majoriştii noştri sunt supraapreciaţi, colosal de supraapreciaţi.

— Ştiu şi eu dacă aveţi dreptate? lăsă să se audă pentru a treia oară consilierul de poliţie. Gândiţi-vă numai la ce-a spus Stoffel[51]. Şi mai târziu la fel a fost. Dar eu mă refer numai la von Gryczinski. Ce frumos s-a purtat astăzi! Cu câtă amabilitate, cu câtă distincţie.

— Eh, distincţie! În materie de distincţie, cred că mai ştiu şi eu câte ceva. Şi de asta îţi spun, Reiff, distincţia e altceva. Auzi, distins! E un şmecher şi nimic mai mult. Ori îţi imaginezi, poate, că s-a însurat cu mica blondină cu ochi mereu galeşi pentru că e o Caparoux sau, din partea mea, fie şi o *de* Caparoux? A luat-o fiindcă e sora surorii ei. Doamne, sfinte Părinte, eu să ţin o asemenea lecţie unui consilier de poliţie!

Consilierul de poliţie, a cărui parte mai slabă era tocmai latura erotică, citi în aceste vorbe aluzive o legătură de dragoste între maior şi Melanie şi aruncă înaltului şi uscăţivului Duquede o privire piezişă, consternată. Acesta însă râse şi-l lămuri:

— N-o lua *aşa,* Reiff, n-o lua *aşa!* Cei care sunt dornici să parvină se mulţumesc să facă doar curte. Nimic altceva. Există astăzi inşi (şi pentru *asta* trebuie să-i mulţumim tot făuritorului nostru de imperiu, care-i lasă să cadă sau îi înlătură pe cei vrednici), există astăzi inşi, îţi spun, pentru care totul este numai un mijloc pentru atingerea unui scop. Până şi dragostea. Printre aceştia se numără şi prietenul nostru, maiorul. N-ar fi trebuit să spun că s-a însurat cu mititica pentru că e sora surorii ei,

[51] Eugène de Stoffel (1823–1907) a fost între 1866 şi 1870 ataşat militar al Franţei la Berlin. Rapoartele lui asupra armatei prusiene, asupra pregătirilor de război ale Prusiei n-au fost luate în considerare de guvernul francez.

ci pentru că e cumnata cumnatului ei. De cumnatul ăsta *are nevoie* şi, ţi-o spun, Reiff, deoarece cunosc tonul şi tendinţele celor de sus, nimic nu place mai mult sus *decât* aşa ceva. Un cumnat-consilier comercial e la fel de bun ca un socru-consilier comercial sau, în orice caz, se situează imediat după. Şi, oricum ar fi, consilierii comerciali sunt ca nişte fonduri consolidate[52] asupra cărora se poate trage oricând. Există totdeauna o acoperire.

— Vreţi să spuneţi atunci...

— Nu vreau să spun absolut nimic, Reiff. E numai o părere.

Între timp, ajunseseră în Bendlerstrasse, unde se despărţiră. Reiff o luă pe podul Van dar Heydt; în timp ce Duquede continuă să meargă drept înainte.

Locuia foarte aproape de Hofjäger-Allee, sus de tot, dar într-o casă extrem de distinsă

[52] Hârtii de valoare garantate de stat.

VII
EBENEZER HUBEHN

CÂTEVA ZILE MAI TÂRZIU, MELANIE se strămută din oraş în vila de lângă Tiergarten. Van der Straaten însă nu se mută şi el; deşi vila îi plăcea mult, nu locuia statornic acolo decât din septembrie. Şi asta numai pentru că pomicultura îl pasiona chiar mai mult decât colecţionarea tablourilor. Până atunci venea în vizită, o dată la trei zile, cu care prilej spunea oricui voia să-l asculte că aceasta era luna de miere a căsniciei lui, socotită cu ora. Melanie se ferea să-l contrazică, era dimpotrivă amabilitatea în persoană şi gusta din plin, în zilele când el nu venea, fericirea libertăţii. Iar această fericire era mult mai mare decât ar fi putut lăsa să se întrevadă poziţia ei, socotită ca dominantă şi îngăduindu-i orice libertate. Căci domina numai pentru că ştia să se constrângă; dar dorinţa Melaniei de a scutura această constrângere era o permanentă şi tăcută năzuinţă, care-i umplea zilele de vară. Acolo era scutită de dovezile lui de dragoste şi de lipsa lui de jenă – e adevărat, nu într-una, dar în orice caz în cea mai mare parte a timpului – şi conştiinţa acestui lucru îi da o senzaţie de infinită mulţumire.

Iar această senzaţie era şi mai mult sporită de farmecul aproape netulburat al vieţii tihnite pe care o ducea acolo, în afara oraşului. Iubea Berlinul şi societatea, tonul lumii

mari, dar când rândunelele începeau iar să ciripească şi liliacul să dea din nou muguri, prefera să se retragă în singurătatea parcului, care, la drept vorbind, abia dacă se putea numi singurătate, căci, în afară de natură, al cărei grai îl înţelegea bine, avea cărţile, muzica şi – copiii. Copiii, pe care în timpul sezonului de iarnă nu-i vedea uneori cu zilele, dar la a căror creştere şi instruire participa, acolo, la vilă, cu toată însufleţirea. Dădea ea însăşi o mână de ajutor, la limbi străine şi mai ales la franceză, răsfoia cu ei atlase şi cărţi ilustrate de istorie. Şi împletea totul cu istorioare, pe care se pricepea să le întipărească în memoria copiilor. Căci era ageră la minte şi avea darul de a da o imagine clară şi explicită despre tot ce vorbea.

Erau zile calme, fericite.

Ar fi putut totuşi fi prea liniştite, dacă n-ar fi fost împlinită şi una dintre cele mai profunde nevoi ale naturii feminine: nevoia de conversaţie. Ca mai toate casele bogate, aveau şi Van der Straatenii un cerc de femei bătrâne sau numai între două vârste, răsplătite la Crăciun cu cadouri, iar în cursul anului invitate la cafea sau la plimbări în afara oraşului. Erau în total vreo şapte-opt, dintre care însă două se remarcau prin locul de mare intimitate pe care-l ocupau: mărunţica şi cocoşată domnişoară Friederike von Sawatzki şi impunător de înalta profesoară de pian şi canto, domnişoara Anastasia Schmidt. Situaţia lor deosebită făcea ca, în fiecare a doua zi de Paşti, să fie întrebate de Van der Straaten în persoană dacă s-ar putea hotărî să ţină, în timpul lunilor de vară, companie soţiei sale, la vila din afara oraşului, întrebare la care de fiecare dată ele răspundeau printr-o uşoară înclinare şi un „da” bucuros. Dar nu prea bucuros totuşi, întrucât n-ar fi vrut să se trădeze că abia aşteptau să fie întrebate.

Cele două doamne fuseseră deci instalate şi în acest

an, ca şi în anii trecuţi, ca *dames d'honneur*[53], veniseră odată cu familia şi apăreau în fiecare dimineaţă pe verandă spre a lua, la ora nouă, un prim mic dejun cu copiii, iar la douăsprezece un al doilea cu Melanie.

Aşa făcuseră şi astăzi.

Acum era aproape de unu şi micul dejun se terminase Dar masa nu fusese încă strânsă. O adiere uşoară, sporită din pricină că toate uşile şi ferestrele erau deschise, înfiora faţa de masă cu motive roşii, iar din camera de muzică, aflată la celălalt capăt al coridorului, se auzea o bucată din metoda lui Cramer[54], căreia doamna Anastasia Schmidt se căznea să-i corijeze ritmul defectuos.

— Un-doi; un-doi.

Dar nimeni nu băga de seamă strădaniile ei, cu atât mai puţin Melanie, care se odihnea, alături de domnişoara Riekchen, cum i se spunea de obicei, într-un scaun de grădină şi îşi ridica din când în când ochii de pe lucrul de mână, pentru a se putea bucura de fermecătoarea privelişte a parcului, deşi îi cunoştea fiece colţişor.

Era, se înţelege, cel mai frumos loc al întregii proprietăţi, căci, dintr-o sută de invitaţi, nouăzeci şi nouă se mulţumeau să privească parcul de-acolo, şi să-şi spună părerea asupra lui. La capătul aleii principale, printre copacii care abia începeau să înfrunzească, se zăreau tremurul şi scânteierea râului ce trecea pe lângă casă; din mijlocul pajiştilor, presărate pretutindeni, se înălţau alei, şi boschete, şi globuri de sticlă, şi bazine. Unul dintre bazinele mici clipocea uşor, iar pe marginea celui mai mare se aţinea un păun, ce părea să absoarbă tot soarele de amiază în penajul lui. Porumbei şi bibilici veniseră până în imediata apropiere a verandei, din care Riekchen tocmai le arunca fărâmituri.

— Îi obişnuieşti prea mult cu locul ăsta, observă Melanie. Şi o să avem de furcă cu von der Straaten.

[53] Doamne de onoare *(fr.).*

[54] Johann Baptist Cramer (1771—1851) pianist, pedagog si compozitor, autor al unei metode de învăţare a pianului.

— Lasă că-l înfrunt eu! replică mărunţica.

— Da, tu poţi măcar să încerci. Să ştii, Riekchen, că aş putea să devin *jalouse*[55] pentru preferinţa pe care ţi-o arată. Cred că tu eşti singurul om care-i poate spune orice şi, după câte ştiu, niciodată încă nu s-a înfuriat pe tine. Îi impui cu familia ta de vechi aristocraţi? Ia spune-mi toate numele şi titlurile. Le aud cu atâta plăcere şi le uit tot atât de repede.

— Aloysia Friederike Sawat von Savatzki, numită Sattler von dar Hölle, maică-îngrijitoare la mânăstirea Himmelpfort din Uckermark.

— Admirabil, rosti Melanie. Dacă aş fi putut şi ea să mă numesc aşa! Să ştii, Riekchen, că asta face impresie asupra lui.

Spusese toate acestea cu o veselie cordială, iar Riekchen îi răspunsese pe acelaşi ton. Acum însă aceasta îşi apropie scaunul de acela al Melaniei, luă mâna tinerei femei şi zise:

— De fapt, ar trebui să mă supăr că glumeşti pe socoteala mea. Dar cine se poate supăra pe tine!

— Nu glumesc, replică Melanie. Cred că şi tu îţi dai seama că faţă de tine se poartă mai politicos şi mai prevenitor decât faţă de oricine altcineva.

— Da, conveni sărmana domnişoară, şi glasul îi tremură de înduioşare. Se poartă atât de frumos cu mine, pentru că are o inimă bună, mult mai bună decât cred unii, şi poate chiar decât îţi închipui tu. Şi nici nu e atât de brutal. Nu poate suferi doar să-i stea cineva în cale sau să-l provoace, vreau să spun dintre cei care, de fapt, n-ar trebui sau n-ar avea calitatea s-o facă. Atunci, copila mea, nu se mai stăpâneşte, dar nu pentru că n-ar *putea,* ci pentru că nu *vrea.* Şi nici n-are de ce să vrea. Şi, dacă e să fim drepţi, nici nu *poate* să vrea. Căci e bogat, şi oamenii bogaţi cunosc numai părţile rele ale semenilor lor. Toţi se întrec mai întâi în servilism şi apoi în

[55] Geloasă *(fr.)*

nerecunoştinţa. Şi faptul că eşti răsplătit cu nerecunoştinţă nu este o şcoală bună pentru delicateţe şi dragoste. De asta bogaţii nu mai cred că există suflete nobile, sinceritate. Dar ţie îţi spun, şi ţi-o repet, Van der Straaten al tău e mai bun decât cred unii, şi chiar decât crezi tu.

Se lăsă o mică tăcere, nu fără o anume umbră de jenă, apoi însă Melanie făcu bătrânei domnişoare un semn prietenos cu capul şi zise:

— Vorbeşte, te ascult cu plăcere.

— Da, chiar vreau, reluă aceasta. Vezi, ţi-am mai spus, cu mine se poartă frumos pentru că are o inimă bună. Dar nu e numai asta. E atât de prietenos cu mine pentru că e şi milos. Şi a fi milos înseamnă încă mai mult decât a fi bun şi e, de fapt, tot ce au mai bun oamenii. Van der Straaten râde întotdeauna şi el când aude numele meu nesfârşit de lung, ca şi tine, dar îmi place să-l aud cum râde, pentru că aud în acelaşi timp şi ce gândeşte, ce simte.

— Şi ce simte?

— Simte contrastul dintre preţiozitatea numelui meu şi ceea ce sunt în realitate: săracă, şi bătrână, şi singură, o biată figurină. Şi când spun figurină mai înfrumuseţez lucrurile şi mă flatez pe mine însămi.

Ducându-şi batista la ochi, Melanie zise:

— Ai dreptate. Ai totdeauna dreptate. Dar ce-o fi făcând atâta Anastasia? Nu mai sfârşeşte ora! O chinuie prea mult pe Liddi şi până la urmă o dezgustă de muzică. Şi atunci e degeaba totul. Fără dragoste, fără plăcere, nu se poate face nimic pe lumea asta. Nici chiar în muzică… Da’ uite-l pe Teichgräber, care vine să ne anunţe o vizită. Mi-am ieşit din fire. Aş fi preferat să pălăvrăgesc mai departe cu tine.

Chiar în clipa aceea bătrânul paznic al parcului, care căutase zadarnic din ochi vreun servitor din casă, se apropie de verandă şi întinse o carte de vizită.

Melanie citi: *Ebenezer Rubehn (Firma Jakob Rubehn şi fiii), locotenent în rezervă, Regimentul 5 dragoni...*

— A, ce plăcere... Pofteşte-l... Şi, în timp ce bătrânul se îndepărta, Melanie se adresă, arogantă, micuţei domnişoare: Altul. Şi încă de rezervă! Locotenentul ăsta perpetuu mă scârbeşte. Nu mai există oameni.

Şi e foarte probabil că ar fi continuat cu aceste remarci, dacă pe aleea presărată cu pietriş nu s-ar fi auzit un hârşâit ce nu lăsa nicio îndoială asupra apropierii vizitatorului. Într-adevăr, în clipa imediat următoare acesta se ivi în faţa verandei şi se înclină înaintea celor două doamne.

Melanie se ridicase de pe scaun şi-i ieşi un pas în întâmpinare.

— Mă bucur că vă văd. Daţi-mi voie să vă prezint mai întâi bunei mele prietene şi colocatare... Domnul Ebenezer Rubehn... Domnişoara Friederike von Sawatzki!

Pe faţa lui Rubehn se citi o uşoară uimire care, dacă Melanie nu se înşela, se referea mai ales la micuţa şi cocoşată domnişoară decât la ea. Ebenezer era însă un om de lume destul de versat pentru a-şi stăpâni repede mirarea şi a se înclina a doua oară înaintea prietenei, cerând în acelaşi timp iertare că-şi amânase până atunci vizita la vilă.

Melanie trecu uşor peste această întâmplare, cerându-şi la rându-i scuze pentru primirea neformală, rustică şi mai ales pentru masa nestrânsă.

— *Mais à la guerre, comme à la guerre*[56], ca să fac uz de o expresie folosită de militari, după care, de altfel, n-am câtuşi de puţin de gând să mă lansez într-o discuţie serioasă despre război.

— Împotriva căruia, mai degrabă, oricum, aţi fi dorit să luaţi măsuri de apărare, râse Rubehn. Dar nu vă temeţi. Ştiu că doamnele se interesează de capitolul război numai în măsura în care există răniţi de îngrijit. Din clipa

[56] Dar la război ca la război *(fr.).*

când ultimul rănit părăseşte însă spitalul, zelul războinic dispare cu desăvârşire. Şi, cum femeile au dreptate în toate privinţele, au şi de astă dată. De altfel, nici nu există nimic mai trist pe lume decât să asculţi o nouă povestioară eroică oarecare, de valoare îndoielnică şi de o autenticitate şi mai îndoielnică, dar cu siguranţă că lucrul cel mai frumos e să ajuţi şi să lecuieşti.

În timp ce oaspetele vorbea, Melanie îşi lăsase lucrul în poală, uitându-se în ochii lui cu simpatie.

— Aşa ceva, da, îmi place să aud. Dar cine vorbeşte cu atâta căldură despre serviciul la spital şi despre alinare şi lecuire, care sunt atât de potrivite cu noi, trebuie să se fi bucurat el însuşi de această binefacere. Încât, după numai cinci minute, ne-aţi şi destăinuit fără voie secretele dumneavoastră. Vă rog, nu încercaţi să mă contraziceţi. Aţi da greş – şi, pentru că păreţi a cunoaşte atât de bine sufletul femeilor, trebuie să fiţi familiarizat, desigur, şi cu cele două laturi mai tari ale noastre: încăpăţânarea şi darul de divinaţie. Noi ghicim totul…

— Şi totdeauna exact?

— Nu totdeauna, dar de cele mai multe ori. Acum, vă rog să-mi povestiţi cum găsiţi Berlinul, oraşul nostru drag, şi casa noastră, şi să-mi spuneţi dacă nu riscaţi cumva să cădeţi în melancolie în carcera dumneavoastră dinspre curte, căreia nu-i lipsesc decât gratiile. Dar n-am avut ceva mai bun. Şi de unde nu-i, cum spune proverbul…

— O, mă faceţi să mă simt prost, stimată doamnă. Abia acum, după ce am venit, înţeleg cât de mare e sacrificiul pe care l-aţi făcut. Aşa că, pe bună dreptate, cunoscând mai bine…

Dar nu-şi sfârşi fraza, ci întoarse brusc capul spre casă, de unde tocmai răzbătea zpre verandă (ora de muzică se terminase mai înainte) o melodie cunoscută, executată cu virtuozitate, în cele mai subtile nuanţe. Era *Despărţirea lui Wotan*[57], şi Rubehn păru atât de captivat, încât trebui

[57] Scena finală din opera *Walkiria* de Richard Wagner.

să facă un efort spre a-şi reveni şi a relua convorbirea. Dar până la urmă îşi regăsi calmul şi rosti, înclinându-se încă o dată înaintea bunei Riekchen:

— Vă rog să mă iertaţi. Am auzit cumva bine? Domnişoara von Sawatzki?

Aceasta încuviinţă.

— Cu un tânăr ofiţer pe care-l chema la fel am petrecut o vară întreagă la Wildbad-Gastein. Imediat după război. Un tânăr şi foarte agreabil cavalerist. Poate o rudă…

— Văr, spuse domnişoara Riekchen. Suntem puţini cu acest nume, şi toţi rude. Mă bucur să aud, din gura dumneavoastră, veşti despre el. A fost rănit chiar la sfârşitul războiului, aproape în ultima zi. La Pontarlier. Şi foarte grav. Multă vreme n-am ştiut nimic despre el. S-a făcut bine?

— Cred că aş putea spune chiar foarte bine şi-a reluat serviciul la regiment, lucru de care, graţie unei fericite întâmplări, m-am putut încredinţa foarte de curând… Dar, stimată domnişoară, văd că trebuie să schimbăm vorba. Stimata doamnă râde şi admiră iscusinţa cu care, folosindu-mă de vărul dumneavoastră, caut să îndrept discuţia spre aventura războiului şi urmările sale. De aceea, daţi-mi voie să propun să ascultăm mai bine admirabila execuţie, şi… O, ce păcat că se termină…

Tăcu şi abia când înăuntru se făcu linişte, începu, cu o emfază ce-i era în general străină, dar care acum era sinceră:

— O, scumpă doamnă, în ce grădină fermecată trăiţi! Un păun care se lăfăie la soare, porumbei atât de gingaşi şi atât de mulţi, de parcă veranda asta ar fi însăşi Piaţa San Marco sau insula Cipru! Şi clipocitul acesta, şi apoi, mai ales, cântecul… Dacă chiar şi cele mai sincere aplauze n-ar fi nepotrivite, indiscrete…

Se opri însă, căci de pe coridor se auzea tocmai zgomot de paşi, iar Melanie spuse, întorcându-se puţin:

— Ei, Anastasia! Vii tocmai la timp ca să primeşti în

persoană mulţumirile şi admiraţia scumpului nostru oaspete şi proaspăt colocatar. Daţi-mi voie să vă fac cunoştinţă: domnul Ebenezer Rubehn, domnişoara Anastasia Schmidt... Iar aici, fiica mea Lydia, adăugă Melanie, arătând spre frumoasa copilă care rămăsese locului pe prag, lângă profesoara ei de muzică, şi-l privea pe străin grav şi aproape duşmănos.

Rubehn remarcă privirea. Dar era un copil şi, fără a o mai lua în seamă, se întoarse spre Anastasia, pentru a-i spune tot felul de lucruri măgulitoare despre execuţia şi calitatea gustului ei.

Aceasta se înclină, în timp ce Melanie, care nu pierduse niciun cuvânt, continuă cu multă vioiciune:

— A, dacă v-am înţeles bine, trebuie să vă socotim de-ai noştri? Anastasia, se nimereşte perfect! Trebuie să ştiţi, domnule Rubehn, că aici suntem împărţiţi în două tabere şi că cei ce locuiesc în casa Van der Straaten, care acum e şi a dumneavoastră, sunt divizaţi în Montecchi, admiratori ai picturii, şi Capuleţi[58], admiratori ai muzicii. Eu sunt *tout à fait*[59] Capulet şi Julieta. Dar fără sfârşit tragic. Şi e de prisos, desigur, să mai adaug că Anastasia şi cu mine facem parte din acea restrânsă comunitate, al cărei nume şi nucleu nu mai e nevoie să-l precizez. Dar un lucru ţin să aflu acum, pe loc. Şi consider această dorinţă ca un drept al curiozităţii mele feminine. Care dintre lucrările sale o apreciaţi cel mai mult? Şi de ce vi se pare mai importantă sau mai deosebită?

— *Maeştrii cântăreţi.*

— De acord. Acum, suntem uniţi, şi la prima ocazie îl putem arunca în aer pe Van der Straaten şi pe Gabler, dar mai ales pe deşiratul şi plicticosul consilier de legaţie. Prăjina de Duquede! O, ăsta o să sară în sus ca o rachetă. Nu, Anastasia?

Rubehn îşi luase pălăria. Dar Melanie, care în tot timpul

[58] Aluzie la cele două familii vrăjmaşe din *Romeo şi Julieta* de Shakespeare.

[59] În întregime *(fr.).*

convorbirii se arătase neobişnuit de veselă, de însufleţită, continuă cu şi mai multă vivacitate:

— Toate astea sunt deocamdată numai nume. Peste o săptămână-două o să cunoaşteţi însă micul nostru univers. Aş vrea sa nu amânaţi prilejul. Astăzi veranda a făcut onorurile casei. Nu uitaţi însă că avem şi un pian, şi veniţi curând şi des, să vedeţi dacă vă place. *Au revoir.*

Rubehn săruta frumoasei doamne mâna şi, cu plecăciunile cuvenite în faţa Anastasiei şi a micuţei Riekchen, îşi luă rămas bun de la ele. Pe Lydia o ignoră.

Dar nu şi fetiţa pe el.

— Te uiţi după oaspetele nostru, observă Melanie, ţi-a plăcut?

— Nu!

Râseră toate. Dar Lydia intră în casă, având o lacrimă în ochii-i mari.

VIII
ÎN LUNCA DIN STRALOW

SE SCURSESERĂ CÂTEVA SĂPTĂMâni de la prima vizită a lui Rubehn şi buna impresie pe care o făcuse asupra doamnelor era în urcare, ca mercurul termometrelor. Acum apărea la două-trei zile, în tovărăşia lui Van der Straaten, care împărtăşea simpatia generală pentru noul colocatar şi nu uita niciodată să-i ofere un loc în cabrioleta-i înaltă, atunci când el însuşi ieşea din oraş. Deasupra vilei se întindea în acele săptămâni un cer fără nori, iar înăuntrul ei erau mai mult râs şi flecăreală, mai multă bârfă şi muzică decât fuseseră de multă vreme. Cu muzica nu se împăca Van der Straaten, bineînţeles, nici acum şi uneori nu ezita să-şi exprime dorinţa „de a face parte din echipajul Olandezului zburător”[60], dar în fond era din multe puncte de vedere mai mulţumit de „larma pretenţioasă” decât ar fi fost gata să admită, întrucât cultul pentru Wagner, intrat acum într-o nouă fază, mai exaltată, îi oferea un inepuizabil material pentru formele sale preferate de amuzament. Siegfried şi Brunhilde, Tristan şi Isolda, ce teren fertil pentru giumbuşlucuri! Iar când, odată ajuns la această temă, îşi da cu totul frâu liber, era uneori, greu de apreciat cine era fericit: cei care cântau la pian sau el

[60] Adică a tăcea. Se referă la o scenă din opera *Olandezul zburător* de Richard Wagner, în care nu se aude niciun zgomot.

cu exuberanţa lui.

Între timp, venise toiul verii, ba aproape chiar trecuse, când, într-o minunată după-amiază de august, Van der Straaten făcu propunerea unei execursii la ţară, pe malul apei.

— Rubehn e de mai bine de trei luni în oraşul acesta şi n-a văzut nimic în afară de drumul dintre biroul nostru şi vilă. E timpul să vadă în sfârşit şi comorile peisajului, mă refer la lacurile şi luncile noastre, adevărate minuni ale naturii, faţă de care larma stârnită în jurul frumuseţilor Mainului şi Rinului e praf în ochi. Aşadar, Treptow şi Stralow, şi asta repede, că peste opt zile e bătaia peştelui la Stralow, serbare plăcută în felul ei, dar cam ţopească şi nu prea propice pentru pomi şi iarbă verde. De aceea propun o ieşire mâine după-amiază. De acord?

Sfârşitul peroraţiei fu salutat cu aplauze. Melanie sări să-l sărute, iar domnişoara Riekchen povesti că se împlineau exact treizeci şi trei de ani de când fusese ultima oară la Treptow, la o mare serbare cu artificii a lui Dobremont – acelaşi Dobremont care, mai târziu, a sărit în aer cu tot laboratorul lui.

— Şi ştiţi de ce? Pentru că oamenii care se joacă cu focul sunt totdeauna prea siguri de ei şi uită de primejdie. Ei, Melanie, tu râzi. Dar aşa e, uită de primejdie.

Apoi se trecu îndată la discutarea măsurilor practice ce trebuiau luate şi conveniră cu toţii ca a doua zi la prânz să plece în oraş, să ia acolo o mică gustare, după care să pornească numaidecât în excursie: cele trei doamne în trăsură, iar Van der Straaten şi Rubehn ori pe jos, ori cu vaporaşul. Stabiliră totul fără întârziere şi numai când veni vorba pe cine să mai invite se iviră oarecare greutăţi.

— Familia Gryczinski? întrebă Van der Straaten şi fu bucuros când nu căpătă niciun răspuns.

Căci, pe cât de mult îi plăcea cumnăţica blond-roşcată, în care, din pricina firii ei dezmierdătoare, vedea un mic

ideal feminin, pe atât de puţin ţinea la maior, ale cărui aere de superioritate îl călcau pe nervi.

— Atunci Duquede? continuă Van der Straaten, ţinându-şi creionul la gură, spre a-şi nota eventual numele consilierului de legaţie.

— Nu, obiectă Melanie. Duquede nu! Oricât de nesuferită mi-e eterna comparaţie cu „rugina”, totuşi asta… i se potriveşte cel mai bine lui Duquede. La Stralow o să ne spună că Treptow e supraapreciat şi la Treptow că Stralow e supraapreciat, dar pentru stabilirea acestui adevăr n-avem nevoie nici de un consilier de legaţie, nici de un nobil de veche stirpe brandemburgică.

— Bine, mă declar satisfăcut, răspunse Van der Straaten. Dar Reiff?

— Da, Reiff da, se bucurară toţi.

Cele trei doamne bătură din palme, iar Melanie adăugă:

— E politicos şi manierat, nu strică plăcerea altora şi ne cară lucrurile. Şi apoi, cum toată lumea îl cunoaşte, avem parcă escortă, toţi salută îndatoritor, încât mi s-a întâmplat uneori să mi se pară că ne dă onorul garda de la Brandemburger Tor.

— Ei, asta nu din cauza lui Reiff, interveni Anastasia, care nu înţelegea să-i scape o ocazie fără a se insinua cu o mică linguşire. *Ci a ta.* Te-au luat drept o prinţesă.

— Vă rog, nu vă depărtaţi de la subiect, o opri Van der Straaten, mai ales când e vorba de înfumurarea feminină, care, din treaptă în treaptă, poate să ajungă la enormităţi. L-am notat deci pe Reiff. Arnold şi Elimar – se înţelege de la sine. O plimbare pe apă, fără cântec, e o absurditate. Chiar şi eu sunt gata să admit asta. Şi-acum vă mai întreb: cine mai are de propus ceva? Nimeni? Bine, atunci rămânem la Reiff, Arnold şi Elimar; îi anunţ eu prin poşta pneumatică[61]. Pentru ora cinci. Şi că o să-i aşteptăm afară din oraş, la Lobbekes.

A doua zi, vila vuia de agitaţie şi forfotă, mai mare,

[61] La Berlin exista din 1876 poşta pneumatică.

mult mai mare decât dacă ar fi fost vorba de o călătorie la Teplitz sau la Karisbad. Fireşte, căci o excursie la Stralow era ceva mai neobişnuit. Copiii ar fi trebuit să vină şi ei, era loc destul în trăsură, dar Lydia nu se lăsă înduplecată şi declară categoric că *nu vrea.* Cum n-aveau chef de scene, o lăsară în voia ei şi odată cu ea rămase acasă şi surioara mezină, care se obişnuise să urmeze în totul exemplul celei mari.

În oraş luară, după cum fusese stabilit, o gustare, şi anume în odaia lui Van der Straaten. Acesta ţinea ca totul să se desfăşoare cât mai mult cu putinţă într-o atmosferă de plecare în călătorie sau la vânătoare, era foarte bine dispus şi nu se mâhni nici când, chiar în clipa când se aşezau să mănânce, primi o scrisoare din partea lui Reiff, care anunţa că nu poate veni. Consilierul de poliţie scria: *Avut tocmai convorbire confidenţială şeful. Plec chiar azi. Ora 11,50. Problemă care cere discreţie. Al tău, Reiff. P.S. Sărutări de mâini frumoasei doamne şi asigur-o* că *sunt neconsolat.*

Van der Straaten fu apucat de o puternică tuse convulsivă, pentru că, în timp ce citea, trăsese, neprevăzător, şi o duşcă de *sherry.* Tuşea şi râsul nu-l împiedicară totuşi să se lanseze în zugrăvirea marilor fapte în care se avântase Reiff.

— Trebuie să fie o misiune politică! Splendid. O, patrie iubită, acum poţi fi liniştită[62]. Dar *cineva* poate fi totuşi mai liniştit: nefericitul pe care-l caută Reiff. Sau, ca s-o spun pe şleau, atentatorul pe urmele căruia se află. Căci, până la urmă, trebuie să fie vorba de o lovitură de stat sau de înaltă trădare, dacă un om ca Reiff este pus să încalece în şa. Nu-i aşa, Şelăriţa iadului[63]? Şi încă în seara asta! Ce mai, o adevărată baladă: „încălecăm în miez de

[62] Vers din imnul *Wacht am Rhein (Paza la Rin)*, care se cânta mult în Germania după războiul din 1870.

[63] Joc de cuvinte în legătură cu Sattler von der Hölle (literal: *Şelarul iadului*), parte din pomposul nume al modestei Riecken.

noapte”[64]. Oh, Lenore! O Reiff, Reiff.

Şi continuă să râdă convulsiv.

De altfel, nici Arnold şi Elimar, cu care, potrivit înţelegerii, trebuiau să se întâlnească afară din oraş, nu fură cruţaţi, până când pendula sună, în sfârşit, de patru, îndemnându-i să se grăbească. Trăsura şi aştepta; doamnele se urcară şi-şi ocupară locurile. Domnişoara Riekchen lângă Melanie, Anastasia pe bancheta dinainte. Salutând cu evantaiele şi umbrelele de soare, porniră numaidecât, luând-o mai întâi pe Frankfurter Linden şi apoi către Stralauer Tor.

Van der Straaten şi Rubehn le urmară după un sfert de oră într-o trăsură de piaţă de categoria a doua, aleasă anume aşa pentru „autenticitate”, dar coborâră la ieşirea din oraş spre a face restul drumului pe jos, pe malul râului.

Bătea de cinci când plimbăreţii noştri intrară în sat şi-l zăriră în mijlocul acestuia pe Ehm, care trăsese trăsura mai la o parte, pe stânga, şi tocmai aşeza în iesle, pentru caii lui de rasă; oricum bine hrăniţi, un sac plin ochi cu nutreţ. Peste drum se afla o căsuţă ca de turtă dulce, coborâtă parcă din basme, cafenie şi apetisantă şi atât de joasă, încât puteai uşor ajunge cu mâna la jgheabul acoperişului. Tot ca şi căsuţa era şi uşa, nu mai înaltă decât un stat de om, deasupra căreia, pe o firmă de un albastru spălăcit, se putea citi „Cafeneaua Löbbekes”. În faţa casei se aflau trei-patru tei tunşi, ce despărţeau trotuarul de şoseaua pe care sute de vrăbii ţopăiau şi ciripeau, ciugulind seminţele împrăştiate.

— Ăsta-i hotelul-vapor din Stralow, spuse Van der Straaten cu o intonaţie de ghid, vrând tocmai să intre în cafenea, când Ehm traversă uliţa şi-i anunţă, jumătate oficial, jumătate familiar:

— Doamnele au şi luat-o înainte, spre luncă. Şi domnii

[64] Citat din balada *Lenore* de Gotfried August Bürger (1747—1794).

pictori aşijderea. Dar întâi au aşteptat; chiar acuşica au plecat. Întâi dom' Gabler, apoi dom' Schulze. Au cumpărat de la dugheană baloane, mingi şi cercuri, şi o tobă mică, şi o grămadă de alte lucruri. Au luat cu ei un băiat, ca să ducă cercurile şi beţele. Dom' Elimar, mereu în frunte. Cu o armonică.

— Doamne, Dumnezeule, exclamă Van der Straaten, o armonică dintr-acelea cu burduf?

— Nuuu, dom' consilier comercial. De gură…

— Slavă Domnului! Să mergem, Rubehn. Ehm, tu nu ne aştepta şi spune să-ţi servească… Auzi?

Între timp, Ehm îşi scosese şapca. Pe faţa lui se putea citi însă limpede: am să aştept.

La ieşirea din sat începea o minunată poiană netedă, care se întindea până la zidul cimitirului. În apropierea acestuia îşi aşezaseră tabăra doamnele, care flecăreau cu Gabler, în timp ce Elimar făcea una din figurile lui *monsieur Hercules*[65], lăsând să-i lunece pe umeri şi braţe una din mingile de cauciuc.

Van der Straaten şi Rubehn auziră de departe. Aplauzele şi bătură şi ei din palme. Abia acum fură zăriţi, şi Melanie sări în picioare, aruncând, în semn de salut, o minge mare spre soţul ei. Dar nu ţintise bine şi mingea trecu pe alături, fiind prinsă de Rubehn. În clipa următoare, schimbară obişnuitele saluturi, iar tânăra doamnă observă:

— Sunteţi dibaci. Ştiţi să prindeţi mingea în zbor.

— Aş prefera să fie fericirea.

— Poate că e fericirea.

Van der Straaten, care asculta, spuse că interzice astfel de jocuri de cuvinte în doi peri, altminteri telegrafiază logodnicei sau îi trimite la ea pe Reiff, în misiune confidenţială. La care Rubehn îl imploră pentru a suta oară să-l mai slăbească cu „veşnica logodnică", deoarece,

[65] Aluzie la personajul principal din Monsieur Hercules, farsă de George Belly (1836–1875).

pentru moment, cel puţin, era numai de domeniul visurilor. Van der Straaten arboră însă o mutră perspicace şi-l asigură că „ştie el mai bine”.

Apoi se îndreptară spre locul unde fusese instalată tabăra care, curând, se transformă în teren de joc. Cercurile, mingile zburau de la unul la altul şi, cum doamnelor le plăcea să schimbe repede jocurile, într-o jumătate de oră trecură şi prin baba-oarba şi prin puia-gaia şi prin de-a v-aţi ascunselea. Ultimul joc se bucură de cea mai mare favoare, mai cu seamă la Van der Straaten, căruia îi plăcea grozav să vadă, răsărind de după pomi, profilul ascuţit al domnişoarei Riekchen, cu ochii ei prietenoşi, dar şi cam iscoditori. Deoarece, ca majoritatea celor piperniciţi Riekchen avea un cap de cucuvea.

Şi o ţinură aşa, până când soarele dădu semnalul retragerii. Schulze, cu muzicuţa lui, se aşeză iar în frunte, iar lângă el mărşăluia Gabler, care-şi mânuia toba ca pe o tamburină. Bătea în ea cu încheieturile degetelor, o arunca în sus şi-apoi o prindea. După ei veneau Van der Straatenii, apoi Rubehn cu domnişoara Riekchen, în timp ce Anastasia, visătoare şi culegând flori, alcătuia ariergarda. Era muncită de dulci întrebări şi reprezentări de când, la baba-oarba, Elimar, care o prinsese o dată în braţe, scăpase nişte vorbe care nu puteau lăsa nicio îndoială. Altminteri ar fi însemnat că-i un mincinos nedemn şi un prefăcut. Or, nu era aşa ceva… Cine putea să umble atât de copilăros în fruntea acestui alai şi să cânte din muzicuţă nu putea fi un trădător…

Şi Anastasia se plecă iar spre a smulge (pentru a câta oară?) petalele unei flori de piciorul-cocoşului şi a iscodi ceea ce-i rezerva soarta.

IX
CAFENEAUA LÖBBEKES

ÎN FAŢA CAFENELEI LÖBBEKES nu se schimbase nimic în ultimele două ore, cu singura excepţie a vrăbiilor, care, în loc să mai ţopăie pe caldarâm, se urcaseră şi ciripeau pe trunchiurile de tei. Dar nimeni nu dădea ascultare acestei muzici, şi cel mai puţin Van der Straaten, care tocmai pusese braţul Melaniei pe după cel al lui Elimar şi se aşezase el în fruntea alaiului.

— *Attention!* strigă el şi se plecă spre a se strecura, fără primejdie, prin micuţa uşă boltită a cafenelei.

Toţi ceilalţi îi urmară sfatul şi exemplul.

Înăuntru erau câteva trepte ce trebuiau coborâte, întrucât încăperea era situată mult mai jos decât uliţa şi, din această pricină, cei ce intrau erau izbiţi de un iz stătut de pivniţă, fiind greu de spus dacă mirosul acrişor de bere îl atenua sau, dimpotrivă, îl făcea mai greu. În partea dreaptă a încăperii era o firidă unde se aflau o vatră şi un horn, amintind astfel de o mică bucătărie de navă, în timp ce în stânga ieşea mult înainte o tejghea. Îndărătul ei se afla un aşa-zis „galantar”; pe rafturile de sus erau farfurii şi căni, pe cele de jos, tot soiul de sticle pântecoase cu lichior. Între tejghea şi galantar trona însă stăpână domeniului, o blondă înaltă şi trupeşă de vreo treizeci şi cinci de ani, care ar fi putut fi socotită, fără doar şi poate,

o frumuseţe, dacă n-ar fi fost ochii. Cu toate că, la drept vorbind, avea ochi frumoşi, cărora nu li se putea reproşa nimic altceva în afară de faptul că se obişnuiseră să împartă bărbaţii în două categorii, şi anume: cei cărora le clipea, spunând parcă: „Ne mai vedem noi”, şi cei cărora parcă le striga batjocoritor: „Ştim noi ce vă poate pielea”. Tot ce *nu* se încadra în aceste două categorii era obiect de milă şi prilej de a înălţa din umeri.

Din păcate, trebuie să adăugăm că şi Van der Straaten era gratificat cu o înălţare din umeri. Dar nu din pricina vârstei, căci, dimpotrivă, patroana ştia să preţuiască vârsta, nu, ci numai şi numai pentru că avea de multă vreme slăbiciunea de a dori să se facă *à tout prix*[66] popular. Or, nimic nu-i era blondei mai nesuferit.

La ieşirea din încăpere se vedea o altă uşă şi mai joasă, ce dădea spre curte, îndărătul căreia era o grădină unde, în jurul unor pomi sfrijiţi, se aflau vreo zece mese vopsite în verde, cu scaune de aceeaşi culoare rezemate pieziş. În dreapta era o popicărie al cărei capăt invizibil ducea, după toate probabilităţile, până în uliţă. Van der Straaten atrase, ironic, atenţia asupra acestor frumuseţi, vorbi pe larg despre superioritatea popoarelor care rămăseseră modeste; apoi coborî o mică pantă care, din grădina de vară, ducea spre un geamlâc mare, în chip de seră, ce se întindea pe malul Spreei. Într-una din laturile deschise ale acestui geamlâc, mica societate apropie două-trei mese, având acum în faţă un debarcader îngust şi şubred, iar în stânga lui o plută bine ancorată, dar ţinând de casa vecină, plută la care obişnuiau să acosteze vaporaşele de pe Spree.

Rubehn căpătă, fireşte, locul cel mai bun pentru ca, străin fiind, să aibă cea mai frumoasă perspectivă asupra oraşului, ce se zărea în jocul apei, învăluit în aburul încins cu irizări roşii-aurii al unei zile călduroase de vară. Elimar şi Gabler ieşiseră însă pe debarcader. Se bucurau cu toţii

[66] Cu orice preţ *(fr.).*

de privelişte, iar Van der Straaten spuse:

— Ia te uită, Melanie! Priveşte cupola palatului. Nu seamănă cu Santa Maria Saluta?

— Salutè[67], îl corectă Melanie, accentuând ultima silabă.

— Bine, bine. Fie şi Salutè, repetă Van der Straaten, accentuând acum şi el pe *e*. Din partea mea! N-am pretenţia să fiu bătrânul cardinal poliglot[68] al cărui nume l-am uitat. *Salus, salutis*[69], de declinarea a patra, sau a treia, mi-e prea destul. Şi Saluta sau Salutè mi-e absolut totuna. De altfel, trebuie s-o spun, pe cât de puţină încredere merită dragii de italieni în general, tot atât de puţin poţi să te încrezi în ei şi când e vorba de silabele finale. Dar să lăsăm studiile de lingvistică şi să studiem lista de bucate. Listă care, aici, e transmisă, evident, din gură în gură, împrejurare în care eu mă lepăd de orice amintire blondă. Nu, Anastasia? Ce zici?

— Domnului consilier comercial îi place să glumească, replică Anastasia înţepat. Eu nu cred că o listă de bucate poate fi transmisă din gură în gură.

— Să încercăm şi, în ce mă priveşte, mă însărcinez să duc la bun sfârşit misiunea. Dar abia când o să iasă luna şi chipul nevinovat o să i se străvadă iar dintre vălurile de nori. Până atunci, însă, mai e şi tot până atunci, să fie pace între noi. Şi acum, Arnold, te numesc în calitatea ta de Gablers[70], maestru ereditar al bucătăriei şi depun încrezător bunăstarea noastră trupească în maniile tale.

— Iar eu accept cu recunoştinţă, remarcă pictorul, cu condiţia să-mi dai însă, ca să mă exprim ca, din păcate, absentul nostru prieten Gryczinski, anumite directive.

---

[67] Corect.: Santa Maria della Salute, biserică barocă unul dintre simbolurile Veneţiei.

[68] Aluzie la Giuseppe Mezzofanti (1774–1849), cardinal și custode al Vaticanului, cunoștea cincizeci și opt limbi.

[69] Mântuirea, mântuirii *(lat.).*

[70] Joc de cuvinte intraductibil, *Gabel* însemnând în limba germana „furculiță”.

— Cu plăcere, cu plăcere! zise Van der Straaten.

— Atunci, să începem.

— Bine. Propun deci ţipari şi salată de castraveţi... De acord?

— Da, confirmă corul.

— Apoi pui şi cartofi noi... De acord?

— Da.

— Mai rămâne problema băuturii. Eventual, destul de importantă. E adevărat, aş fi putut să-i anticipez rezolvarea, cu ajutorul lui Ehm şi al cufărului trăsurii, dar detest excursiile cu vinuri cărate din pivniţe proprii. Mai întâi jigneşti oamenii, la care, oricum, într-o anume măsură te duci ca oaspete, şi apoi rămâi în cercul obişnuinţelor, din care vrei tocmai să ieşi. De ce se fac excursii? De ce, vă întreb? Nu ca să ai parte de ceva mai bun, ci mai ales de altceva, ca să cunoşti moravurile şi obiceiurile altor oameni, şi pe lângă ele şi ofrandele locale din satele şi ţinuturile lor. Şi, cum aici nu suntem în ţara Cancanului, de unde Caleb a adus un ciorchine de struguri cât toate zilele[71], eu mă pronunţ pentru un produs care ţine de obiceiurile acestor locuri, o bere blondă şi rece. N-ai bani, n-ai mercenari; fără bere blondă nu se cheamă că ai fost la Stralow. Pun rămăşag că nici Gryczinski n-ar fi dat dispoziţii mai bune. Şi acum, executarea, Arnold! Pentru Anastasia, un lichior de anason... Blondă şi rece! Oare blondina noastră dintre tejghea şi galantar o intra şi ea în categoria asta?

În vremea asta, pe şubredul debarcader, Elimar admirase spectacolul soarelui care scăpăta şi, ca un gimnast ce se pregăteşte să sară, îşi tot îndoise şi dezdoise genunchii. Executase aceste mişcări mecanice, distrat. Deodată însă, în timp ce încă se mai legăna, scândura trosni, crăpă şi numai graţie prezenţei sale de spirit, care-l făcu să se agaţe de un stâlp, reuşi Elimar să

[71] În *Vechiul Testament*, Caleb şi alte căpetenii ale israeliţilor au adus din călătoria lor de recunoaştere în Canaan, ca mărturie a bogăţiei acestei ţări, un ciorchine de struguri foarte mare.

nu se prăbuşească în apa foarte adâncă în acel loc, unde vaporaşele veneau să arunce ancora. Doamnele ţipară tare şi Anastasia încă mai tremura toată când eroul, salvat prin propriile-i puteri, se ivi cu un surâs triumfător pe care tumultuoase reproşuri ca: „nebunie curată", „nu-i pasă de sentimentele celor din jur" îl accentuară, în loc să-l facă să dispară.

Un asemenea incident nu se putea petrece, fireşte, fără a fi însoţit de tot soiul de comentarii şi ipoteze, în care cuvintele „dacă" şi „ce" jucau un rol esenţial şi reveneau mereu. *Ce* s-ar fi întâmplat dacă Elimar n-ar fi apucat la timp stâlpul? *Ce,* dacă totuşi ar fi căzut în apă şi, în sfârşit, *ce* dacă, din întâmplare, n-ar fi fost un bun înotător?

Melanie, care-şi recăpătase de mult stăpânirea de sine, afirmă că, în orice caz, Van der Straaten ar fi trebuit să sară după el, mai întâi ca iniţiator al excursiei, în al doilea rând, ca om hotărât ce era, şi în al treilea rând în calitatea lui de consilier comercial, întrucât niciun izvor istoric nu arată că vreun consilier comerical s-a înecat vreodată. Nici măcar cu prilejul potopului.

Van der Straaten era mare amator de asemenea tachinării din partea soţiei, totuşi protestă, mulţumind însă pentru eroismul ce-i era atribuit, împotriva consecinţelor ce păreau a decurge de aici. Spuse că nu face parte nici din vechea firmă Leandru[72], nici din aceea mai nouă a căpitanului Boyton[73], ci în materie de eroism ţine în totul de şcoala prietenului său Heine, care, cu orice prilej, şi-a exprimat cinstit şi sincer neţărmurita-i repulsie faţă de manierele tragice.

— Dar, replică Melanie, tocmai maniere tragice cerem noi, femeile, din partea voastră.

[72] În mitologia greaca, se povesteşte că Leandru trecea în fiecare noapte înot Hellespontul (Dardanelele), spre a se duce la iubita lui Hero.

[73] Înotător profesionist englez din veacul trecut, care a repetat aceeaşi performantă.

— Asta-i acum! Maniere tragice! exclamă Van der Şţraaten. De maniere vesele aveţi voi nevoie şi de un tânăr ţafandache care să vă ţină sculul când depănaţi bumbacul şi să îngenunche pe o perniţă pe care, nu ştiu cum se face, totdeauna e brodat un căţeluş. Probabil ca simbol al credinţei. Şi ce mai oftează *adorantele,* rugătorul copil, şi vă face ochi dulci, şi vă încredinţează că suferă din toată inima alături de voi! Pentru că *trebuie* să fiţi nefericite. Şi din nou oftaturi şi întreruperi. Desigur, desigur, s-ar putea să aveţi un bărbat bun (toţi bărbaţii sunt buni), dar, *enfin,* un bărbat nu trebuie să fie numai bun, un bărbat trebuie să-şi *înţeleagă* soţia. Asta-i principalul, altminteri căsnicia e plicticoasă, *teribil* de plicticoasă, mai mult decât plicticoasă. Şi-apoi oftează pentru a treia oară. Iar când sculul e depănat tot, operaţie care, se înţelege, durează pe cât cu putinţă mai mult, ajungeţi şi voi să credeţi ce vi s-a spus. Pentru că fiecare dintre voi e născută cel puţin pentru un prinţ indian sau pentru un şah al Persiei. Fie şi numai datorită covoarelor.

Melanie, care în tot timpul acestei peroraţii autentic van-der-straateniene îşi ţinuse capul plecat, replică muşcător şi cu o umbră de trufie:

— Zău, Ezel, nu ştiu de ce vorbeşti de bumbac. Eu depăn mătase.

E foarte probabil că remarca n-ar fi rămas fără un răspuns tăios, dacă chiar în clipa aceea n-ar fi apărut slujnica zdravănă cu mânecile suflecate, care deveni numaidecât obiectul atenţiei generale. Fie şi numai pentru virtuozitatea cu care, foşnind şi pocnind, desfăcu, pentru început, faţa de masă. Apoi, foarte curând, sosiră şi farfuriile aburinde şi cănile de bere blondă şi nici chiar lichiorul de anason pentru Anastasia nu fu uitat. Deşi, la drept vorbind, erau mai multe păhărele, întrucât înţeleptul şi experimentatul om de lume care era Gabler îşi amintise la timp de poziţia pe care doamnele o aveau îndeobşte în problema lichiorului de anason. Şi, într-

adevăr, curând avu motive să zâmbească (şi împreună cu el şi Van der Straaten) văzând cum, de îndată ce fusese adusă tava, până şi Riekchen sorbi din el, pe când ochii ei de bufniţă deveneau tot mai mari şi mai prietenoşi.

Între timp se lăsase înserarea şi, odată cu întunericul şi răcoarea, Gabler şi Elimar se ridicară de la masă spre a aduce din trăsură o grămadă de pleduri şi şaluri; Melanie, care-şi îmbrăcase o pelerină cu dungi albe şi negre şi-şi aranjase cochet gluga, arăta acum şi mai fermecătoare decât înainte. Unul dintre ciucurii de mătase îi atârna pe frunte şi se mişca de colo-colo, când vorbea sau când urmărea cu însufleţire spusele altora. Convorbirea, care până atunci se purtase pe ton de bârfeală, asupra familiei Gryczinski, dar mai ales asupra consilierului de poliţie şi a noii conjuraţii catilinare[74], începu, în sfârşit, să abordeze subiecte mai apropiate şi în acelaşi timp mai nevinovate ca, de pildă, cât de luminos e „Carul” pe cer.

— Aproape tot atât de luminos ca Ursa Mare, interveni Riekchen, care nu era prea tare în materie de astronomie.

Şi deodată îşi amintiră că erau tocmai în perioada nopţilor în care cădeau stele; aflând asta, Van der Straaten nu numai că începu să numere stelele căzătoare, dar se avântă chiar până la fraze ca „de fapt, totul e pe lume sortit căderii: stelele, îngerii, numai femeile nu”.

Melanie avu o tresărire, dar nimeni n-o văzu, şi cu atât mai puţin Van der Straaten; după ce mai numărară şi se mai dondăniră o bună bucată de vreme, iar seara deveni tot mai rece, ajunseră cu toţii la concluzia că, pentru a combate aceste condiţii polare, nu exista decât un singur mijloc: nişte vin fiert. Propunerea fusese făcută chiar de Van der Straaten, care-i adăugă şi definiţia:

[74] Aluzie glumeaţă la un eveniment din istoria Romei antice. După trei înfrângeri suferite în alegeri, patricianul Lucius Sergius Catilina (108–62 î.e.n.) a încercat să devină consul printr-un complot. Prin analogie, încercările opoziţiei de a se opune lui Bismarck erau frecvent taxate, în Germania vremii, drept „conjuraţii catilinare”.

— Vinul fiert e acea formă de vin în care vinul nu înseamnă nimic, iar mirodeniile totul.

După ce fu rostită definiţia, cutezară să lanseze şi comanda. Şi, surpriză, după scurt timp însăşi blonda crâşmăriţă veni şi aşeză, grijulie, bolul în mijlocul mesei.

Apoi luă capacul şi râse bucuroasă auzind exclamaţia plină de recunoştinţă cu care clienţii sorbiră aburul cald şi întremător. Odată cu ea venise şi un băieţel, frumuşel şi bălai, care se ţinea strâns de şortul mamei.

— Al dumitale? întrebă Van der Straaten cu un gest afabil.

— Dar al cui? răspunse scurt blondina, încercând în acelaşi timp să schimbe peste masă o privire cu Rubehn. Nereuşind însă, mângâie buclele blonde ale băieţelului şi spuse: Hai, Pauleken, domnii vor să fie singuri!

Elimar privi mirat în urma ei şi-şi frecă fruntea. Deodată exclamă:

— Har Domnului, în fine ştiu! Eram sigur că am mai văzut-o undeva. În alaiul triumfal al lui Germanicus: Thusnelda[75], în carne şi oase.

— Nu mi se pare, răspunse Van der Straaten, care era un admirator al lui Piloty[76]. Şi nu se potriveşte nici ca proporţii şi volum, dacă ne e permis să vorbim despre astfel de lucruri în prezenţa doamnelor noastre. Dar Anastasia o să ne ierte şi, pentru a sublinia încă o dată deosebirea esenţială, la Piloty, Thumelicus[77] e încă în devenire, pe când aici l-am văzut ţinându-se de şorţul mamei. De cel mai alb şorţ pe care l-am întâlnit vreodată. „Dar fii alb ca neaua, şi mai alb încă. Defăimarea, ah, e la fel de adâncă.”[78]

---

[75] Conducătorul de oşti roman Drusus Cezar, supranumit şi Germanicus, a purtat-o în triumf pe străzile Romei (anul 17 e.n.) pe Thusnelda, soţia lui Arminius, conducătorul înfrânt al cheruscilor.

[76] Karl von Piloty (1826—1886), pictor german, autorul tabloului *Thusnelda în alaiul triumfal al lui Germanicus*.

[77] Copil al Thusneldei şi al lui Arminius, născut în captivitate.

[78] Aluzie la un vers din *Hamlet* (III, 1).

Cele două versuri fuseseră rostite de el tărăgănat, cu o intenţie vădit batjocoritoare şi Rubehn, căruia tonul îi displăcu, întoarse capul şi privi spre stânga la apa fulgerată de lumini. Melanie băgă de seamă, şi roşi mai mult ca niciodată. Felul de a fi şi a vorbi al soţului ei o pusese de sute de ori în încurcătură de-a lungul anilor, ba chiar în amară încurcătură, dar asta fusese tot. Acum, pentru prima oară, se ruşina din pricina lui.

Van der Straaten însă nu observă defel supărarea ei şi stărui şi mai mult asupra subiectului Thusnelda, recunoscând, la drept vorbind, că nici n-ar fi putut găsi ceva mai bun pentru a-şi pune în valoare pretenţiile lui speciale.

— Vă întreb pe toţi dacă asta-i o Thusnelda. Nu, ci ceva mai mult, dragii mei. E zeiţa Afrodita, o Venus a acestor locuri, Venus Spreeavensis[79], ieşită proaspăt din aceleaşi ape care erau tocmai gata să ni-l răpească pe scumpul nostru Elimar. „Apa vuieşte, apa se umflă.”[80] A ieşit din apă, vă spun eu. Dar, dacă nu mă înşel, aici avem de-a face cu ceva *mai mult,* dragii mei. Avem de-a face, dacă am văzut bine sau, să zicem, dacă am intuit bine, cu o îmbinare între antic şi modern: Venus Spreeavensis şi Venus Kallipygos[81]. E adevărat, e un cuvânt cam tare. Dar în greceşte şi în muzică poţi spune orice. Nu-i aşa, Anastasia? Este, Elimar? De altfel, drept scuză, îmi amintesc de o admirabilă epigramă despre Kallipygos[82]... Nu, nu e epigramă... Cum se cheamă două versuri care nu rimează...

— Distih.

— Exact. Mi-amintesc deci de un distih... ei drăcie l-am uitat... Melanie, cum suna? L-ai spus atunci aşa de frumos

[79] Adică Venus ieşită din apele Spreei. Se ştie că în mitologiile greacă şi latină se spunea că zeiţa dragostei (la vechii greci Afrodita, la romani Venus) s-a născut din spuma mării.

[80] Aluzie la balada *Pescarul* de Goethe.

[81] Venus cu posterior frumos *(gr.).*

[82] Aluzie la un distih al scriitorului german Paul Heyse (1830—1914).

şi ai râs cu poftă. Şi acum l-ai uitat şi tu. Sau *te prefaci* că l-ai uitat?... Te rog... Nu pot să sufăr... Adu-ţi aminte. Era ceva cu o piersică şi eu am spus chiar „se simte foarte bine”... Şi tu ai găsit la fel şi ai fost de aceeaşi părere... Dar paharele sunt goale...

— Şi zic să le lăsăm goale, rosti Melanie răspicat şi se schimbă la faţă în timp ce-şi deschidea şi închidea, fără a-şi da seama, umbrela de soare. Zic să le lăsăm goale. Dealtminteri, e vin fiert. Şi dacă mai vrem să trecem dincolo, e timpul, *tocmai* timpul, spuse ea apăsat.

— Sunt încântat, replică Van der Straaten, dar pe un ton care nu lăsa nicio îndoială asupra faptului că buna-i dispoziţie era pe cale să se preschimbe în contrariul ei. Sunt încântat, dar îmi pare rău doar că, după cât se pare, rar am scandalizat şi am jignit, în înaltele-i aspiraţii, nobila casă de Caparoux. Mereu aceeaşi poveste, pe care nu-mi face plăcere s-o aud. Iar *dacă* vreau cumva s-o aud, atunci n-am decât să-l poftesc la masă pe cumnatul meu, maiorul, care-i prim-camerier pe lângă tronul bunei-cuviinţe şi plictiselii. Azi lipseşte însă, şi aş fi renunţat cu dragă inimă să-l văd înlocuit de doamna cumnată. Mi-e silă de fasoanele lui şi de acele pretenţii de imensă pudoare îndărătul cărora nu se ascunde nimic. În cel mai bun caz, nu se ascunde nimic. Pot s-o afirm, şi oricum *vreau* s-o afirm, iar ce-am spus e bun spus.

Nu-i răspunse nimeni. O timidă încercare a lui Gabler de a reveni la discuţie dădu greş şi, pe un ton cât se poate de neutru, chiar dacă mai liniştit, desigur, se stabiliră toate cele necesare pentru trecerea râului spre Treptow, în două bărci mici; luând ultimul bac, Ehm urma să-i aştepte pe celălalt mal. Toţi se declarară de acord, cu excepţia domnişoarei Riekchen, care explică stingherită că „de mică nu putea suporta legănatul bărcii”. La care, într-un acces de cavalerism, Van der Straaten se declară gata să rămână cu ea în geamlâc şi să aştepte acolo următoarea cursă de vaporaşe care trebuia să sosească

dinspre Eierhäuschen[83].

Încotro ne lăsăm purtaţi?

[83] Restaurant pe malul râului Spree.

X
ÎNCOTRO NE LĂSĂM PURTAŢI?

ÎN SCURT TIMP, DINTR-UN LOC întunecat, aflat ceva mai sus, pe malul râului, se apropiară două luntre, luminate în partea dinainte de un felinar cu băţ. În cea mai mică se afla acelaşi băiat care dusese după-amiază cercurile până în lunca de lângă cimitir, în timp ce luntrea mai mare era goală şi plutea în urma celeilalte, legată de un lanţ. Era o privelişte frumoasă şi abia acostară cele două bărci, că grupul de pe punte, care şi devenise nerăbdător, se urcă în ele: Rubehn cu Melanie în cea mai mică, Anastasia şi cei doi pictori în barca mai mare, o împărţire care se făcu ca de la sine, întrucât Elimar şi Gabler erau buni vâslaşi şi nu aveau nevoie de niciun alt conducător. De aceea se şi plasară în frunte, iar băiatul cu barca cea mică îi urmă.

Van der Straaten privi o clipă după ei, apoi, adresându-se domnişoarei, spuse:

— Îmi pare foarte bine, Riekchen, că am rămas să aşteptăm vaporaşul. De mult voiam să te întreb cum îţi place noul nostru colocatar? Dumneata nu vorbeşti mult şi cine nu vorbeşte mult observă bine.

— Oh, îmi place!

— Şi mie îmi place că-ţi place. Dar îmi pare rău de acel „oh”, care anulează o bună parte a laudei, căci „oh, îmi place” nu spune de fapt mai mult decât „oh, nu-mi place”. Vezi, nu-ţi mai dau pace. Încât, ia-ţi inima în dinţi

şi vorbeşte. De ce „oh”? Care-i cauza? Ce-i lipseşte? N-ai cumva încredere în aerul lui de locotenent de dragoni în rezervă? Ţi se pare prea cavaleresc, sau prea puţin? E prea zgomotos sau prea tăcut, prea modest sau prea fudul, prea cald sau prea rece?

— Cu asta s-ar putea să fi nimerit.

— Cu ce?

— Când aţi spus: „prea rece”. Da, mi se pare prea rece. Când l-am văzut prima oară, mi-a făcut o bună impresie, deşi nu atât de bună ca Anastasiei. Şi nici nu-i de mirare. Anastasia cântă, e excentrică şi caută un bărbat.

— Toate caută.

— Şi eu? râse mărunţica.

— Cine ştie, Riekchen!

— …Deci, prima impresie a fost: mi-a plăcut. Eram pe verandă, imediat după al doilea mic dejun, tocmai dădusem deoparte castronaşele albastre de lapte, văd totul de parcă a fost ieri. În clipa aceea a venit bătrânul Teichgräber şi a adus cartea de vizită. Şi imediat după aceea a apărut şi el. Are ceva distins şi-ţi dai seama de la prima privire că n-a ştiut ce-s greutăţile. Şi asta e totdeauna frumos şi partea asta frumoasă nu i se poate lua în nume de rău. Dar are şi ceva rezervat în el. Iar când spun ceva „rezervat”, e încă prea puţin. Căci a fi rezervat e un lucru bun şi frumos. El însă exagerează. La început credeam că e vorba de acea uşoară sfială în societate, care îi vine bine oricui, chiar şi omului de lume, şi că o să se dezbare de ea. Dar curând am putut să constat că nu era sifală. Nu, dimpotrivă. E foarte sigur de el. Are ceva din siguranţa americănească. Şi pe cât e de sigur, pe atât e de rece.

— Da, Riekchen, a fost prea multă vreme plecat şi străinătatea nu-i un loc care să te deprindă cu modestia şi căldura sufletească.

— Ele nici nu pot fi deprinse. Dar pot fi, din păcate, *uitate.*

— Uitate? râse Van der Straaten. Te rog, Riekchen, Rubehn e doar din Frankfurt!

În timp ce această discuţie se desfăşura în geamlâc, cele două luntre se apropiau de mijlocul râului. În cea mai mare răsunau glume şi cântece, în cea mai micuţă, care venea în urma ei, domnea tăcere şi Melanie se plecă peste marginea bărcii şi lăsă ca apa să-i plescăie printre degete.

— Totdeauna daţi mâna numai apei, stimată prietenă?

— Răcoreşte. Şi mie mi-e tare cald.

— Daţi jos pelerina…

Şi Rubehn se ridică s-o ajute.

— Nu, zise ea brusc, apărându-se. Mi-e frig.

Şi Rubehn îşi dădu acum seama că într-adevăr Melanie tremura de frig.

Şi iar plutiră tăcuţi, în urma celeilalte bărci, ascultând cântecele care răsunau de acolo. Mai întâi *Long, long ago*[84] şi ori de câte ori revenea refrenul, Melanie îi fredona cuvintele. Apoi se auziră râsete, şi iar alte cântece, schimbate tot atât de repede, până când păru că se opriseră cu toţii la „Colo pe câmpie văd”[85]. Şi într-adevăr se ţinură de el şi cântară toate strofele. Dar Melanie nu-i mai acompania încetişor, pentru a nu-şi trăda prin tremurul glasului emoţia de care era stăpânită.

Acum erau în mijlocul râului, de unde nu-i mai puteau auzi pe cei din faţa lor şi băiatul care mâna luntrea ridică vâslele cu o smucitură şi se întinse în tihnă pe fundul bărcii, lăsând-o în voia ei.

— Şi el se uită la stele, spuse Rubehn.

— Şi numără câte cad, râse amar Melanie. Dar nu mă priviţi atât de mirat, dragul meu prieten, de parcă aş fi spus cine ştie ce. Ăsta-i, după cum ştiţi, sau cel puţin

[84] *E mult, e mult de atunci (engl.)*, cântec în stil popular de Thomas Haynes Bayly (1797—1839).

[85] Cuvintele cu care începe o poezie a poetului Robert Burns (1759–1796), tradusă şi cântată în Germania.

trebuie să ştiţi de *azi* înainte, tonul casei noastre. Puţin mişcător, puţin în doi peri şi totdeauna necuviincios. Mă silesc să deprind modul de exprimare al soţului meu. Dar, bineînţeles, nu-i chip să-l ajung. El e absolut inegalabil şi se pricepe de minune să găsească tot ce jigneşte, compromite şi ruşinează.

— Nu trebuie să vă amărâţi!

— Nu mă amărăsc. Dar *sunt* amărâtă. Şi pentru că sunt şi n-aş mai vrea să fiu, de asta vorbesc *aşa.* Van der Straaten...

— E altfel decât alţii. Dar cred că vă iubeşte... Şi e bun.

— Şi e bun, repetă Melanie violent, cu o veselie aproape convulsivă. Toţi bărbaţii sunt buni...! Şi acum nu mai lipseşte decât depănatul firului, şi perniţa de picioare cu simbolul fidelităţii deasupra, ca să le avem iar pe toate la un loc. O, prietene, cum aţi putut măcar spune *aşa* ceva spre a-l justifica, adoptând chiar tonul lui!

— Aş fi rănit, indiferent ce ton aş fi luat.

— Poate... Sau, mai bine zis, cu siguranţă. Pentru că era prea mult, această veşnică trimitere la lucruri care se spun numai între patru ochi, şi încă... Dar el nu ştie să păstreze nimic secret, din cauză că nu crede că ceva merită păstrat ca atare. Căci n-are nimic sfânt. Iar cine gândeşte altfel e ipocrit sau ridicol. Şi dumneata...

Rubehn îi luă mâna, şi simţi că arde.

Stelele sclipeau, se oglindeau şi jucau în jurul lor, barca se legăna uşor purtata de curentul apei, iar în inima Melaniei răsuna tot mai puternic întrebarea: încotro ne lăsăm purtaţi?

Şi, deodată, parcă şi băiatul se simţi muncit de aceeaşi întrebare, căci sări brusc în sus, privi în jurul lui şi, dându-şi seama că se abătuseră mult din drum, mânui amândouă vâslele, cotind spre stânga, spre a ieşi cât mai repede din curent şi a se apropia de celălalt mal. Şi chiar izbuti şi, în mai puţin de cinci minute, recunoscură pâlcurile de copaci din parcul Treptow, luminat de

nenumărate felinare, iar Melanie şi Rubehn o auziră pe Anastasia râzând în barca dinaintea lor. Apoi râsul conteni şi începură din nou să cânte. Dar nu mai era aceeaşi melodie: deasupra apei răsuna acum *Rothraut, frumoasă Rothraut*[86] mai întâi tare şi vesel, apoi stingându-se melancolic în cuvintele: „Taci, inima mea”.

— „Taci, inima mea”, repetă Rubehn, şi adăugă: aşa să fie?

Melanie nu răspunse. Barca se şi apropia de ţărm, unde Elimar şi Arnold aşteptau îndatoritori. Îndată după aceea sosi şi vaporaşul, din care coborâră Riekchen şi Van der Straaten. Acesta din urmă vioi şi în vervă.

Luă braţul Melaniei şi părea că uitase cu desăvârşire scena care tulburase seara.

[86] Cântec deosebit de popular în epocă.

XI
LA MINISTRU

„ÎNCOTRO NE LĂSĂM PURTAŢI?”, întrebase inima Melaniei şi întrebarea îi stăruia mereu în amintire. Dar izbuti să-şi domolească agitaţia febrilă din acele ceasuri şi în zilele care urmară deveni iar stăpână pe sine.

Şi-şi păstră această stăpânire. Tresărind doar o singură clipă, atunci când, după trecerea unei săptămâni, îl zări pe Rubehn oprindu-se afară, la gardul vilei, iar curând după aceea venind spre verandă. Îi ieşi, ca de obicei, un pas înainte şi rosti:

— Ce plăcere să vă revăd! Altădată vă vedeam tot la trei zile, acum aţi lăsat să treacă o săptămână, aproape o săptămână. În schimb, pedeapsa e promptă. Nu ne-aţi găsit decât pe Anastasia şi pe mine. Riekchen a noastră, pe care o preţuiţi (e adevărat, nu destul), ne-a părăsit pentru o lună întreagă şi se îngrijeşte de educaţia a şapte mici verişori, la ţară. Toţi băieţi şi toţi Sawatzki, iar în ceasurile când se întrec cu zburdălnicia, probabil că şi adevăraţi şelari ai infernului.

— Putem să spunem: cu siguranţă. Şi Riekchen pe lângă ei, ca preceptor şi regentă. Ce autoritate are să aibă!

— A, n-o cunoaşteţi; ştie să se facă respectată.

— Şi totuşi, n-aş vrea să fiu de faţă la disperarea grădinarului pentru straturile călcate în picioare şi aceea

a pădurarului pentru pagubele pricinuite vânatului. Căci un tânăr iuncher împuşcă tot ce se târăşte şi zboară. D-apoi şapte! Dar uit să-mi îndeplinesc misiunea. Van der Straaten… Soţul dumneavoastră… roagă să nu fie aşteptat la masă. E chemat la ministru pentru o *enquete*[87]. Asta mâine. Astăzi însă e preludiul: dineul. Ştiţi, stimată doamnă, se fac anchete peste anchete.

— Da, se fac numai anchete, dar fără nicio stimată doamnă. Cel puţin nu aici şi mai ales nu între noi. Stimată sunt îndeobşte numai pentru Gryczinski. Eu sunt buna dumitale prietenă şi nimic altceva. Nu-i aşa? Şi Melanie îi dădu mâna, pe care el o luă şi o sărută. Şi nu înţeleg, urmă ea, să fi trăit aceste şase zile numai pentru a ne întoarce în urmă cu tot atâtea săptămâni, când a început prietenia noastră. Aşadar, fără „stimată doamnă”.

Şi se străduí să-l privească drept în faţă. Dar inima îi bătea şi glasul îi tremura la amintirea serii care era atât de vie în sufletul ei.

— Da, dragă prietene, reluă tot ea vorba după o scurtă întrerupere. Am ţinut să lămuresc asta între noi. Şi pentru că tot suntem la lămuriri, să vă mai adaug una, mai personală şi mai dificilă. Trebuie să vă dau, în sfârşit, un nume. Pentru că nu aveţi sau, în orice caz, nu unul potrivit.

— Credeam, totuşi… zise Rubehn, cu o uşoară umbră de nedumerire şi de contrarietate.

— Credeam, totuşi, repetă Melanie râzând. Chiar şi oamenii inteligenţi, cei mai inteligenţi devin sensibili în această privinţă! Dar, vă rog, lăsaţi deoparte orice sensibilitate. Trebuie să hotărâţi dumneavoastră înşivă. Şi răspundeţi-mi, cu mâna pe conştiinţă, la întrebarea: Este Ebenezer un nume? Vreau să spun, unul pentru acasă, pentru conversaţie, pentru cozerie, care e totuşi ce avem mai plăcut! Ebenezer? O, nu vă uitaţi atât de urât!

[87] Anchetă *(fr.).* Aluzie la reforma financiară şi economică făcută de Bismarck în 1878.

Ebenezer e un nume de mare preot, sau pentru cineva care vrea să devină preot, şi parcă îl şi văd cum flutură cuţitul pentru sacrificiu. Ăsta-i şi motivul pentru care mă trec fiori. *Au fond*[88], Ebenezer nu-i mai bun decât Aaron[89]. Şi nici nu se poate scoate ceva din el. Pe Ezechiel l-am condensat destul de bine, în Ezel. Dar pe Ebenezer?

Anastasia, care se amuza de încurcătura lui Rubehn, spuse în cele din urmă:

Parcă aş şti o soluţie.

— A, o ştiu şi eu. Ba aş putea chiar formula totul într-o frază generală şi construită după toate regulile gramaticale. Frază care ar suna: „Încurcatul nume de familie Rubehn e schimbat şi preschimbat în vechiul şi pentru mine întotdeauna plăcutul prenume Ruben”.

— Exact asta voiam şi eu să spun! se grăbi Anastasia.

— Dar *am* spus-o eu.

Şi, la adăpostul acestei glumeţe dispute pentru stabilirea priorităţii, Melanie adoptă tot mai mult tonul vechii sinceităţi, continuând a vorbi, întoarsă cu totul către Rubehn:

— Ştiţi, dragă prietene, că acest botez înseamnă cu adevărat ceva pentru mine? Ruben mi-a fost dintotdeauna cel mai simpatic dintre cei doisprezece[90]. Avea mărinimia caracteristică fiilor mai mari, pur şi simplu pentru că e cel mai mare. Gândiţi-vă şi spuneţi-mi dacă n-am dreptate. Poziţia firească de conducător a primului născut îl fereşte de meschinărie şi de intrigă.

— Orice prim născut ar trebui să vă fie recunoscător pentru această laudă şi, mai ales, orice Ruben. Totuşi, trebuie să vă mărturisesc, eu aş fi făcut altă alegere între cei doisprezece.

— În niciun caz însă una mai bună. Şi sper să v-o pot dovedi. Despre cei şase numai pe jumătate legitimi[91] nici

[88] La urma urmei *(fr.).*

[89] Mare preot israelit, în *Vechiul testament*.

[90] Adică dintre cei doisprezece fii ai patriarhului Iacob.

[91] De fapt cei patru fii, pe care Iacob i-a avut cu două slujnice.

n-avem ce vorbi. Văd că încuviinţaţi cu capul, deci suntem de acord. Aşadar, să ne oprim ca prim subiect de cercetare la mezinii familiei, la odraslele mamei. Se face mult caz de ei, dar sper că o să fiţi de acord cu mine că viitoarea excelenţă egipteană[92] n-a fost aruncat chiar fără motiv în groapă. Era pur şi simplu un *enfant terrible*[93]*.* Şi acum chiar prâslea[94]! Răsfăţat şi răzgâiat. Am şi eu un prâslea şi ştiu câte ceva... Aşa încât ne rămân de fapt cei patru bătrâni *grognards*[95] ai Liei[96]. E adevărat, toţi patru au meritele lor. Dar există şi deosebiri între ei. În Levi se şi întrevede viitorul levit[97] iar în Iuda[98] regalitatea – o mică neloialitate pe care, în calitate de elveţiană liberă, o să mi-o scuzaţi. Şi acum, avem de-a face cu ceilalţi, ultimii doi, care sunt, evident, şi primii doi. *Eh bien!*[99] nu vreau să cârtesc şi să mă tocmesc şi înţeleg să-i las lui Simon ce-i al lui. Era un caracter şi de asta voia să ia viaţa fratelui mai mic. Oamenii de caracter nu sunt niciodată pentru jumătăţi de măsură. Atunci a intervenit însă Ruben[100], Ruben *al meu* şi l-a scăpat pe băiat, pentru că se gândea la bătrânul lor tată. Căci era simţitor, şi milos, şi mărinimos. Asupra slăbiciunii prefer să tac. Avea, cu alte cuvinte, cusururile virtuţilor sale, ca noi toţi. Aşa a fost, şi nu altfel. Şi de aceea Ruben şi numai Ruben. Fără apel şi fără refuz. Anastasia, rupe o crenguţă de frasin pentru botez. După care o să-i putem spune şi copacului frasinul lui Ruben.

---

[92] În *Vechiul testament*, Iosif, unul dintre fiii lui Iacob şi ai Railei, vândut de fraţii săi unor negustori ismailiteni şi de aceştia unui slujitor al faraonului, a câştigat bunăvoinţa stăpânitorului egiptean.

[93] Copil teribil *(fr.).*

[94] Beniamin.

[95] Cârtitori *(fr.).*

[96] Adică fiii avuţi de Iacob cu Lia.

[97] Întemeietorul tribului leviţilor (preoţii).

[98] Întemeietorul unui trib din sudul vechii Palestine.

[99] Ei, bine! *(fr.).*

[100] Ruben s-a împotrivit planului fraţilor săi care voiau sa-l ucidă pe Iosif.

Şi această vorbărie glumeaţă s-ar mai fi prelungit, probabil, dacă în acea clipă nu s-ar fi zărit binecunoscuta cabrioletă cu două roţi, de pe a cărei banchetă înaltă Van der Straaten făcea, peste grilaj, semne de salut cu biciul. Apoi, trăsura se opri şi consilierul comercial, participant la anchete, apăru, strălucind de fericire şi de o veselă emoţie. O sărută pe Melanie pe frunte şi-i asigură, de câteva ori, că nu voise să renunţe la plăcerea de a petrece în sânul familiei jumătatea de oră liberă până la dineul ministerial.

Se aşeză şi strigă în casă:

— Liddi, Liddi. Repede! Înfiinţează-te. Iute. Şi Heth, copilul vitreg, micuţa care-i neglijată pentru că seamănă cu mine...

— Despre care tocmai vorbeam că-i cumplit de răsfăţată.

Între timp, copiii veniseră şi fericitul tată scoase din buzunar un cornet elegant, cu margine de hârtie dantelată, şi i-l întinse Lydiei. Fetiţa îl luă şi-l dădu mai departe mezinei:

— Ia, Heth!

— Nu-ţi place? întrebă Van der Straaten. Uită-te mai întâi. Sunt praline. Şi încă de la Sarotti.

Dar, privind furiş spre Rubehn, Lydia se împotrivi:

— Cornetele sunt pentru copii. Nu vreau.

Izbucniră cu toţii în râs, chiar şi Rubehn, deşi simţea că el era cauza acelui refuz. Între timp, Van der Straaten, care o luase pe genunchi pe mica Heth, zise:

— Tu eşti fata tatii. Fără mofturi şi fasoane. Lydia începe să se poarte de pe acum ca o Caparoux.

— Las-o în pace! spuse Melanie.

— *Trebuie* s-o las. Dar, curios, de fapt. Detest aerele distinse numai când e vorba de mine. La ceilalţi membri ai familiei îmi plac, măcar la anumite ocazii, ca să nu mai vorbesc că şi în ceea ce mă priveşte sunt pe cale să se producă tot felul de schimbări. Căci, în calitatea de

membru al unei comisii de anchetă, am datoria să adopt şi nişte purtări mai alese în societate şi, dacă o ţine tot aşa, Melanie, de azi în şase săptămâni ai să ai de-a face aproape cu un maestru de ceremonii. Şase săptămâni în care se va fi plămădit chiar de la început o treabă importantă şi misterioasă.

— Deocamdată, dragă Van der Straaten, cuvintele tale îmi arată iar cât de departe eşti de noua demnitate.

— Aşa-i, aşa-i, râse Van der Straaten. Dar lucrul bun se plămădeşte încet, nici Roma n-a fost ridicată într-o zi. Şi acum, spune-mi, te rog, dat fiind că nu mai am decât zece minute, ce-ai de gând să faci azi după-masă şi cum vrei să-l distrezi pe amicul nostru Rubehn. Iartă-mi întrebarea. Dar cunosc indiferenţa ta, uneori de-a dreptul înspăimântătoare, faţă de plăcerile gurii şi ale mesei, şi fac degrabă socoteala că fasolea şi cotletele tale de berbec, chiar dacă fasolea ar fi aţoasă şi cotletele tari ca piatra, tot n-ar putea fi întinse mai mult de jumătate de oră. Nici chiar dacă ai face apel la un desert de căpşuni şi brânză. De aceea sunt îngrijorat pentru voi, cu atât mai mult cu cât n-aveţi nici cea mai mică şansă să mă vedeţi aici înainte de nouă.

— Fii liniştit! replică Melanie. Sigur, o să-ţi simţim dureros lipsa. Ai să ne lipseşti, *trebuie* să ne lipseşti. Căci cine ne-ar putea înlocui, ca să citez numai unul din motive, zborul înaripat al imaginaţiei tale atât de bogate? Noi abia dacă putem să ne ţinem pe urmele ei. Şi cu toate astea, garantez că vom şti să folosim aceste biete ore pierdute, care-ţi pricinuiesc atâtea griji. Dacă vrei, pot să-ţi şi spun programul.

— Aş fi chiar curios.

— Mai întâi o să cântăm.

— *Tristan?*

— Nu. Şi Anastasia o să acompanieze. Apoi o să luăm masa, sau ceea ce o să ţină loc de aşa ceva. O să ne descurcăm noi. De altfel, întotdeauna când nu eşti aici

încercăm să ne mângâiem cu o masă mai bună, la care adăugăm nişte dulciuri.

— Cred, cred. Şi, după aceea?

După aceea am de gând să-i prezint bunului nostru prieten – pe care, dealtminteri, conform unei înţelegeri de ultimă oră, ti-l recomand ca pe Rubehn fără h, cu alte cuvinte, ca prietenul nostru Ruben, pur şi simplu – comorile şi frumuseţile vilei noastre. A venit aici de o grămadă de ori, deşi nu destul de des, şi totuşi, din toată frumuseţea asta, iubitul nostru oaspete nu cunoaşte decât sufrageria şi camera de muzică, iar aici – afară – veranda, cu ţipetele păunului care, fireşte, îl îngrozesc. Astăzi însă vreau să-i umilesc înfumurarea datorată pe jumătate faptului că-i fiu al oraşului liber[101] şi pe jumătate faptului că a călătorit peste mări şi ţări. Am de gând să încep mai întâi cu livada ta, după livadă, cu sera, iar după seră, să sfârşesc cu acvariul.

— Bun program: numai ultima parte mă cam îngrijorează sau, în orice caz, cere oarecare precauţiuni. Trebuie să ştii şi dumneata, Rubehn, ce-am păţit vara trecută cu înjghebarea asta jalnică din sticlă, căreia noi îi spunem pretenţios acvariu. A fost ceva de groază. Nici mai mult nici mai puţin decât o evadare, o erupţie, şi parcă aud şi acum ţipetele Anastasiei, şi am s-o aud aşa până la capătul zilelor mele. Imaginează-ţi, o placă mare de sticlă a crăpat, din pricini necunoscute, dar s-ar putea ca Gryczinski să fi dat o directivă greşită săbiei sale şi, deodată, nici n-am apucat să zicem peşte, nu numai că tot acvariumul a fost inundat până la înălţimea unui lat de palmă, dar împrejurul nostru au început să se zvârcolească toate fiarele adâncurilor, iar o ştiucă mare a început să adulmece gleznele Melaniei, ignorând-o vădit pe mătuşica Riekchen. Pesemne că se pricepea la de-alde astea. Încât, într-un acces de gelozie nebună, am pus s-o

[101] Aluzie la orașul Frankfurt pe Main, care a avut până în 1866 statut de oraș liber imperial.

taie, după care i-am mâncat, personal şi exclusiv, ficatul.

Anastasia confirmă exactitatea descrierii şi însăşi Melanie, care de mai multă vreme urmărea cu o nedisimulată repulsie astfel de excursuri ale soţului ei, azi luă din nou parte la veselia generală. Se însufleţise atât de puternic, încă dinainte, în discuţia purtată cu Rubehn, încât acum era ca ameţită şi aproape indiferentă la aprecieri şi consideraţii care, numai cu puţin timp înainte, ar fi însemnat pentru ea o tortură. Vedea din nou numai partea amuzantă a lucrurilor, chiar a celor mai îndrăzneţe, şi hotărî, fără a şi-o mărturisi explicit, să rupă o dată pentru totdeauna cu sensibilitatea exagerată din ultimele săptămâni şi să se bucure iar de viaţă, curajoasă şi nestânjenită, ca şi mai înainte.

Van der Straaten însă, fericit nevoie mare că găsise o bună ieşire din scenă cu povestea despre ştiuca din acvariu, îşi luă pălăria şi mănuşile, făgăduind să zorească lucrurile, se înţelege în măsura în care un ministru poate fi îndeobşte grăbit.

Acestea fură ultimele lui cuvinte. Imediat după aceea se auzi scrâşnetul roţilor şi, de peste grilajul parcului, un salut care, în exagerata-i solemnitate, trebuia să exprime toată importanţa unui om ce pleacă la o întâlnire cu un ministru. Şi încă, pe deasupra, cu ministrul de finanţe, care face totdeauna cât doi.

XII
PRINTRE PALMIERI

ORELE DUPĂ-AMIEZII TRECURĂ aşa cum le gândise Melanie şi le încuviinţase Van der Straaten. După vreo oră şi jumătate de muzică, urmă mica cină, mai îmbelşugată decât te-ai fi aşteptat, încât soarele mai stăruia numai deasupra boschetelor, când se ridicară de la masă spre a culege afară, în *orchard*[102], un al doilea desert din pomi.

Porţiunea din parc destinată livezii era cel mai mult bătută de soare şi se întindea de-a lungul râului; o alee, presărată cu pietriş şi lungă de părea fără sfârşit. Lăsa într-o parte vederea liberă spre Spree, fiind mărginită înspre parc de un zid de spaliere. Pe aceste spaliere, rânduite cu o artă desăvârşită, în care fiecare lămurea era întreţinută şi îngrijită, se pârguiau cele mai alese soiuri de fructe, în timp ce alte soiuri, abia dacă ceva mai puţin alese, erau obţinute de pe stelajele joase, de scânduri, aşezate paralel, cam în felul cum se cultivă căpşunile mari din sortul ananas.

Melanie luase braţul lui Rubehn. Anastasia urma tăcută, la distanţe pe care le mărea mereu; Heth însă, pe velociped, îşi însoţea mama când mult înainte, când aproape lipită de ea, după care iar se întorcea, fără cea mai mică bănuială că rochia-i largă flutura şi se înfoia la spate cu o lipsă de jenă tot mai comică. De fiecare dată când Heth făcea o întoarcere, Melanie căuta să abată

[102] Livadă *(engl.).*

atenţia de la acea măruntă situaţie penibilă vorbind cu mai multă însufleţire, până când, într-un târziu, Rubehn îi luă mâna într-a lui şi-i spuse:

— Să lăsăm fetiţa în pace. E fericită, atât de fericită, că poate fi invidiată. Şi vedeţi, dragă prietenă, că nici măcar nu râd.

— Aveţi dreptate, răspunse Melanie. E o prostie şi nimic mai mult. Ruşinea noastră e vinovată. Şi, la drept vorbind, e deopotrivă mişcător şi fermecător. Iar când, chiar în clipa aceea, mica neastâmpărată se apropie din nou, mama comandă ea însăşi: Stânga împrejur! Şi nu prea aproape de Spree. Ia uitaţi-vă cum zboară. De când e lumea nu s-a mai văzut o cavalerie cu stindarde care să fluture aşa, la atac.

Vorbind astfel, ajunseră la locul unde, înspre parc, lunga şi strâmta alee, mărginită de spaliere, dădea într-un drum larg, ca un bulevard. Aici, în mijlocul întregii proprietăţi, se ridicau, după modelul vestitelor grădini englezeşti din Kew[103], nişte sere înalte, având cupole de sticlă, iar de una dintre ele era lipită o seră de modă veche care, mai întâi, aparţinuse stăpânilor, dar apoi trecuse, cu toate plantele şi ghivecele sale, în mâinile bătrânului grădinar, alcătuind baza pentru desfăşurarea unui foarte rentabil comerţ particular. În imediata vecinătate a serei era casa grădinarului, cu numai două ferestre şi acoperită în întregime de iederă, deasupra căreia îşi întindea frunzişul un salcâm bătrân şi strâmb. Două, trei trepte duceau până în tindă, iar lângă aceste trepte se afla o bancă, al cărei spătar era şi el acoperit de iederă.

— Să ne aşezăm, rosti Melanie. Bineînţeles, dacă avem voie. Căci bătrânul nostru prieten nu e totdeauna în toane bune. Nu-i aşa, Kagelmann?

Aceste cuvinte fuseseră adresate unui bărbat scund şi

[103] Grădină botanică şi colecţie de plante întemeiate la Kew, lângă Londra, în secolul al XVIII-lea.

destul de urât care, deşi chel (lucru, de altfel, ascuns de şapca de vară), avea de amândouă părţile capului nişte laţe de păr lins, ce-i ajungeau până la umeri. Nimic din făptura lui n-avea vreo legătură cu restul şi aşa se explică şi de ce, în ciuda faptului că era scund sau, mai degrabă, tocmai din această cauză, toate păreau disproporţionat de mari: nasul, urechile, mâinile. Şi chiar ochii. Dar aceştia puteau fi văzuţi numai când îşi scotea – ceea ce se întâmpla destul de des – ochelarii complet fumurii. Era o figură tipică de grădinar: ursuz, grosolan şi hrăpăreţ, îndeosebi faţă de binefăcătorul său, consilierul comercial; numai când o vedea pe „doamna consilieră" se arăta nemaipomenit de binevoitor şi bine dispus.

Astfel că şi acum primi cu cea mai bună dispoziţie acel „dacă avem voie", aruncat în glumă şi, în timp ce cu mâna dreaptă (în care avea o mică glastră cu urechea-ursului) îşi împingea spre ceafă şapca împodobită cu un cozoroc mare, rosti:

— Vai, doamnă consilier, dacă *aveţi* voie? O doamnă ca dumneavoastră! O doamnă ca dumneavoastră are voie orice. Şi vreţi să ştiţi de ce? Pentru că vă stă bine orice. Şi cui îi vine bine orice poate să şi facă orice. Ăsta-i lucrul cel mai de seamă: să-ţi vină bine. Îs câte unii care zic că florile te fac prost, neghiob. Da' de la flori înveţi ce mult înseamnă să arăţi bine.

— Mereu galant. Kagelmann, râse Melanie. Imediat se vede că ai de-a face cu un om neînsurat, cu un burlac. Şi totuşi, e păcat că ai rămas aşa. Vreau să spun becher. Un bărbat ca dumneata, verde şi sănătos şi cu o negustorie bănoasă. Şi bogat, pe deasupra. Se zice că ai o moşie. Da' pe mine nu mă interesează, Kagelmann. Eu ştiu să respect secretele. Un lucru e clar însă: casa dumitale îmbrăcată în iederă e prea mică, bineînţeles dacă n-ai alte gânduri.

— Da, de mică e mică... Da' pentru mine e destul, vreau să spun pentru mine singur. Altminteri... Ei, am

şaizeci de ani.

— Şaizeci. Dumnezeule, şaizeci! Dar la şaizeci de ani nu eşti bătrân.

— Nu, răspunse Kagelmann. La drept vorbind, nu înseamnă că eşti bătrân. Mai merge în toate privinţele. Şi încă destul de bine. Mâncărica încă îmi place şi cumătră moarte încă nu-mi dă ghes. Da' nici prea mult nu mai am... Şi-apoi, la urma urmei... Pe cine să iei? Vedeţi, doamnă consilier, cele care sunt de-o seamă cu mine nu-mi plac, şi cele care-mi plac nu se potrivesc. Mie mi-ar plăcea una, aşa, ca de treizeci de ani sau pe-acolo. Treizeci e tocmai bine, şi treizeci şi cu treizeci se şi potriveşte. Da' şaizeci cu treizeci nu merge. Pentru că atunci femeia îşi zice: să-mi iau pe careva. Melanie râdea. Kagelmann însă continuă: Da, doamnă consilier, dumneavoastră nu auziţi de-astea şi nu ştiţi cum e lumea şi câte se întâmplă. Chiar aici, vizavi, la Flatowi ştiţi firma „Cohn şi Flatow", un magazin mare de pielărie (cică aduc pielea tocmai din America, ei, treaba lor), a fost tot un grădinar, şi el om de vreo cincizeci şi şase de ani. Sau poate doar de cincizeci şi cinci. Şi, şi şi-a luat o mădămuţă de vreo treizeci de ani; era vădană, care se purta tot în negru, era arătoasă şi nu voia decât cortul din mijloc[104], numărul patru, unde stă împăratul Wilhelm şi unde-i muzica: flaute şi pian. Ei, Doamne, şi cu ce s-a ales grădinaru'? Nu s-a ales cu nimic. Şi a rămas cu trei copii pe cap, că mădămuţă şi-a luat valea. Şi cu cine credeţi? Cu un mucos, care n-are nici douăzeci de ani; ba Teichgraber zice chiar că abia a împlinit optsprezece. Şi s-ar putea. Un ins mărunţel, care te fixează ca italienii, cu toate că era din Rathnow. Da' avea nişte ochi! Vă spun, doamnă consilier, ca nişte artificii, ardeau nu alta, şi parcă-i auzeai sfârâind.

— Da, e trist pentru bărbat, râse Melanie, Dar şi mai

[104] Referire la o cunoscută grădină de vară berlineză, din a doua jumătate a secolului trecut, situată pe malul Spreei.

trist pentru femeie. Pentru că *unul* cu asemenea ochi…

— Şi lucruri dintr-astea se întâmplă acum în fiece zi, încheie bătrânul, care nu băgase de seamă remarca strecurată de stăpâna sa şi începuse iar să-şi aşeze şi să-şi mute ghivecele.

Dar Melanie nu-l lăsă în pace.

— În fiecare zi, zise ea. Fireşte, în fiecare zi. Fireşte, se-ntâmplă. Dar asta încă nu înseamnă să fie o piedică. Altminteri, nu s-ar mai însura nimeni, n-ar mai fi viaţă, n-ar mai fi oameni. Căci, pentru Dumnezeu, un tânăr ajutor de grădinar drăguţ se găseşte până la urmă oriunde.

— Da, doamnă consilier comercial, aici aveţi dreptate. Uneori, însă se iveşte, alteori nu. De, căsătoria trebuie să fie frumoasă, altfel nu s-ar însura atâţia. Dar sigur e sigur. Şi eu cred că-i mai bine să te păzeşti decât să te căieşti.

În clipa aceasta, pe aleea principală se ivi o căruţă cu un cal; făcând un mic ocol, aceasta se opri chiar în faţa băncii pe care se aşezaseră Rubehn şi Melanie. Era un vehicul cu roţi joase, ce făcea transporturi în oraş pentru mica seră particulară.

Kagelmann puse câteva întrebări vizitiului de pe capră şi după ce mai chemă într-ajutor un lucrător, începură toţi trei să descarce ciuberele cu palmieri; deşi nu prea mari, aceştia depăşeau totuşi mult marginile cotiugii şi de departe, datorită coroanelor lor întunecate, făcuseră impresia unor minunate tufişuri mişcătoare.

Munciră toţi trei cu sârg, timp de câteva minute, dar când totul fu descărcat, Kagelmann se întoarse iar spre preastimata-i doamnă spunând, în timp ce mângâia cei doi palmieri mai mari şi mai frumoşi:

— Da, doamnă consilier, ăştia sunt ca urmaşii mei, ca să zic aşa, cei doi stâlpi ai negustoriei mele. Şi-s mereu pe drum, ca nişte poştaşi. Oricine poate să aibă o duminică sau o sărbătoare. Numai palmierii mei nu. De asta chiar mă bucur când, uneori, e o pauză şi pot să-i văd pe toţi. Aşa, ca astăzi. Că, uneori, nu-mi văd palmierii

toată săptămâna.

— Dar de ce?

— Ei, doamnă consilier! Palmierii se potrivesc la orice. Ori că-i nuntă, ori că-i înmormântare, nu-i nicio deosebire. Ba unii chiar şi botează cu palmieri. Şi dacă zic palmier, na, pot să spun şi laur sau arborele vieţii, ori tuia, cum îl mai numim noi. Dar cel mai distins, se-nţelege, e tot palmierul. E pur şi simplu o meserie, care-i la fel de bună şi pentru viaţă, şi pentru moarte. Că-i oricum totuna.

— A, înţeleg, făcu Melanie. Ca tâmplarul.

— Nu, doamnă consilier, nu ca tâmplarul. E drept, de el e mereu nevoie, da nu-i chiar acelaşi lucru. Pentru că un sicriu nu-i totuna cu un leagăn şi un leagăn nu-i sicriu. Iar cât priveşte un adevărat pat cu polog, apoi despre asta nici nu mai spun…

— Bine, Kagelmann, dar dacă nu-i tâmplarul, atunci cine-i?

— Corul bisericesc, doamnă consilier. Ăsta-i totdeauna de faţă şi mereu acelaşi. Ca şi la mine. Şi are şi el cei doi susţinători, cei doi stâlpi ai meseriei lui: *Isaia dănţuiuşte* sau *Veşnica pomenire.* Şi se potriveşte totdeauna şi nu face nicio deosebire dacă unul porneşte la drum sau dacă e îngropat. E mereu verde, ca şi tuia sau ca palmierii mei.

— Şi totuşi, Kagelmann, dacă o fi să te însori şi să faci şi dumneata nuntă (dar nu aici, în căsuţa asta cu iederă, că-i prea mică), ar fi bine să le ai pe amândouă: şi cântec, şi palmieri. Şi încă ce palmieri! De asta am să mă ocup eu! Că fără palmieri şi cântări nu e destul de solemn. Şi trebuie să fie solemn. Apoi o să mergem în sera mare, chiar dedesubtul cupolei, şi o să facem un altar minunat, sub cel mai frumos palmier. Acolo ai să-ţi pui cununia. Iar noi o să stăm sus, în cupolă, şi o să cântăm un cântec frumos, un coral, eu şi domnişoara Anastasia, şi domnul Rubehn şi domnul Elimar Schulze, pe care îl cunoşti, de asemenea. Iar dumneata ai să te simţi de parcă ai fi în cer şi ai auzi îngerii cântând.

— Cred, doamnă consilier, cred!

— Ca să ne răsplăteşti însă de pe acum pentru aceste minunăţii viitoare, condu-ne, dragă Kagelmann, în sera mare. Pentru că eu nu mă pricep şi nu cunosc numele, iar domnul cel nou de aici, care a făcut de câteva ori ocolul lumii şi a studiat palmierii, ca să zicem aşa, la ei acasă, vrea să vadă ce avem şi noi şi ce n-avem.

La drept vorbind, propunerea nu-i convenea defel bătrânului, care voia să ducă înăuntru, în mica-i seră, încă înainte de a se întuneca, toate ciuberele şi ghivecele sale. Se stăpâni însă, îşi împinse iar şapca spre ceafă, în semn că se-nvoieşte şi rosti:

— Cum porunceşte doamna consilier.

Se îndreptară dar, urcând printre cuptoare de cărămidă lungi şi joase, pe un drumeag nu mai larg decât putea trece un om, până la locul unde drumeagul cotea spre sera cea mare. Apoi mai făcură câţiva paşi şi se pomeniră ca la intrarea unei păduri tropicale, iar deasupra lor se arcuia masiva construcţie de sticlă. Aici erau păstrate exemplarele cele mai preţioase ale colecţiei lui Van der Straaten: palmieri, liliac tropical, ferigi uriaşe; o scară în spirală şerpuia suind, mai întâi, până în cupolă, iar după aceea în jurul acesteia, şi mai departe, până într-una din marile galerii ale construcţiei.

Pe drum nu schimbară o vorbă.

Odată ajunşi însă sub bolta înaltă, Kagelmann îşi aminti că uitase ceva important. De fapt, voia numai să coboare. Spuse:

— Acum, doamna consilier are să se descurce, căci cunoaşte galeria. Acolo, unde-s măsuţa şi cele două scaune micuţe, e locul cel mai bun, e ca într-un umbrar des. Acolo stă totdeauna domnul consilier comercial şi nimeni nu-l vede. Şi asta-i place cel mai mult.

Apoi bătrânul salută, dând să plece, dar se mai întoarse o dată ca să întrebe „dacă s-o trimită pe domnişoara”.

— Sigur, Kagelmann. Aşteptăm.

Rămaşi singuri, Rubehn trecu în faţă şi urcă, grăbindu-se ca, odată ajuns sus, să întindă mâna Melaniei, ce se mai afla încă pe scara în spirală. Şi merseră mai departe, călcând pe plăcuţele de fier ce zornăiau, întinse în chip de pardoseală, până la locul descris de Kagelmann, mai bine descris decât, probabil, el însuşi o credea. Era într-adevăr un fantastic umbrar din frunze, complet închis, iar peste tot pe încrengăturile bolţii, se căţărau orhidee ce umpleau toată cupola cu parfumul lor. În umbrarul des domnea un miros nespus de plăcut, dar greu, de parcă sute de taine căpătau glas şi Melanie simţi cum această aroma ameţitoare o face să-şi piardă cumpătul. Căci se număra printre firile pe care impresiile din exterior, aerul şi lumina le înrâuresc puternic şi care au nevoie de prospeţime pentru a fi ele însele proaspete. Umblând repede pe zăpadă sau sub şfichiuirea crivăţului, simţurile i s-ar fi înviorat şi inima-i şi-ar fi recăpătat curajul, dar aroma aceea moleşitoare, adormitoare, o făcea şi pe ea să se simtă moleşită, somnoroasă, zalele spiritului ei slăbiră, se desfăcură şi căzură.

— Anastasia n-o să ne găsească.

— Nu-i simt lipsa.

— Aş vrea totuşi s-o strig.

— Nu-i simt lipsa, repetă Rubehn şi glasul îi tremura. Mi-e dor în schimb de cântecul pe care ea l-a cântat atunci, în barcă, pe râu. Ei, ghiceşte.

— *Long, long ago.*

Rubehn clătină din cap a negaţie.

— O, *văd acolo pe câmpie...*

— Nici *ăsta*, Melanie.

— *Rothraut,* rosti ea încet.

Şi dădu să se ridice. Dar Rubehn n-o lăsă şi îngenunche, o ţinu strâns, şi îşi şoptiră vorbe la fel de fierbinţi şi de dulci ca aerul pe care-l respirau.

În cele din urmă se aşternuse însă amurgul şi asupra cupolei se întindeau umbre lungi. Şi în timp ce în jurul lor

domnea aceeaşi linişte, coborâră treptele şi bâjbâiră printr-un hăţiş de palmieri, mai întâi până la drumeag, apoi până acolo unde spaţiul se lărgea.

Afară o găsiră pe Anastasia

— Unde ai fost? întrebă Melanie jenată. Mi s-a făcut frică, şi pentru tine, şi pentru mine. Da, aşa-i. Întreabă-l pe Ruben. M-a apucat durerea de cap.

Râzând, Anastasia luă braţul prietenei şi spuse numai:

— Te miri că te doare capul! Asta-i pedeapsa când hoinăreşti pe sub palmieri.

Melanie se roşi toată. Dar înserarea o ajută să-şi ascundă roşeaţa. Şi se îndreptară spre vilă, unde se şi aprinseseră luminile.

Uşile şi ferestrele erau toate deschise, iar dinspre pajiştile proaspăt cosite adia un aer îmbălsămat. Anastasia se aşează la pian, cântă şi se tachina cu Rubehn, care se silea să-i răspundă pe acelaşi ton. Melanie privea însă în gol, tăcea şi părea a fi undeva, departe. În largul mării. Iar în inima ei răsuna din nou: încotro ne lăsăm purtaţi?!

După vreo oră apăru Van der Straaten, care le strigă încă de pe coridor, glumind şi bine dispus:

— Ei, corul sfinţilor! Mi-e şi frică să vă tulbur. Dar aduc veşti bune!

Iar când toţi se ridicară, curioşi cu adevărat sau numai prefăcându-se a fi, Van der Straaten continuă să povestească:

— Excelenţa, foarte binevoitor. Studiat, pus la punct totul. Ce-a mai rămas, forme şi fleacuri. Conferinţe şi scriăbăluială. Melanie, azi am făcut un bun pas înainte. Mai mult nu vă destăinui. Dar atâta cred totuşi că pot să adaug: începând de azi, pentru casa Van der Straaten s-a deschis o nouă eră.

XIII
CRĂCIUNUL

ZILELE CARE URMARĂ, CU MULTE vizite, readuseră aparent şi tonul destins al săptămânilor trecute, iar ceea ce mai rămăsese din stinghereală nu era remarcat de nimeni, în afara prietenei, şi cu atât mai puţin de Van der Straaten, care se lăsa pradă, mai mult decât altădată, micilor şi marilor sale vanităţi.

Aşa se apropie toamna, iar parcul deveni şi mai frumos pe măsură ce frunzele căpătau noi culori, până când, către sfârşitul lui septembrie, sosi şi clipa când, după o veche tradiţie, şederea la vilă luă sfârşit.

Kubehn nu se mai arătase încă din zilele imediat premergătoare, întrucât îndatoriri de familie îl reţineau în oraş. Venise un frate mai mic de-al lui, însoţit de un bătrân procurist, în vederea deschiderii neîntârziate a unei sucursale, şi într-adevăr, mulţumită străduaniilor lor comune, la începutul lui octombrie izbutiră să cheme la viaţă o filială a marii bănci din Frankfurt.

Van der Straaten participă cu cel mai mare interes la evoluţia evenimentelor şi socoti un bun semn şi o chezăşie a competenţei în afaceri a lui Rubehn faptul ca vizitele lui se răriseră, iar în noiembrie aproape că încetaseră cu totul, într-adevăr, noul nostru „conducător de filială”, cum îi plăcea consilierului comercial să-i spună, venea numai în zilele de primire cu puţini sau

chiar foarte puţini invitaţi, şi ar fi lipsit bucuros şi de la ele. Întrucât nu putea să-i scape, şi nici nu-i scăpase, într-adevăr, că Reiff şi Duquede, dar mai ales Gryczinski, îl priveau cu o distinsă, dar categorică răceală. Frumoasa Jacobine căuta, e adevărat, prin amabilităţi pe jumătate ascunse să dreagă din nou lucrurile şi îl conjură să nu neglijeze cu totul casa lui Van der Straaten, de dragul ei şi al Melaniei, dar de fiecare dată când îi rostea numele, pleca jenată ochii, întrerupându-se repede şi temătoare, căci Gryczinski îi dăduse indicaţii fără echivoc, fie să evite cu desăvârşire orice discuţie cu Rubehn, fie să se rezume la câteva cuvinte.

Cu atât mai vesel se înfăţişau de aceea reuniunile restrânse, la care soţii Gryczinski lipseau şi la care luau parte numai cei doi pictori şi domnişoara Anastasia. Cu aceste prilejuri, se glumea şi se râdea iar ca atunci, în cafeneaua din Stralow, iar Van der Straaten, care auzise între timp de vizite, ba chiar de vizite dese, ale lui Rubehn în casa Anastasiei, se folosea de împrejurarea ce-i fusese adusă la cunoştinţă pentru a se deda vechilor sale porniri luându-i în râs pe toţi participanţii şi a-i face obiectul ironiei sale. Nu vedea, cel puţin în ceea ce-l privea pe el, de ce nu s-ar bucura din toată inima de o legătură pură şi întemeiată pe o comunitate de credinţă muzicală, ba socotea chiar că era o datorie din parte-i să se bucure, dacă, pe de altă parte, n-ar vedea confirmată o dată mai mult vechea zicală că un nou drept nu poate lua naştere decât prin lezarea unor drepturi anterioare. Noul drept era (cum stăteau aici lucrurile) reprezentat prin prietenul său Rubehn, vechiul drept prin prietenul său Elimar şi, chiar dacă-i declara cu plăcere acestuia din urmă că în multe privinţe a rămas acelaşi, ba la masă putea fi chiar considerat ca o ridicare la putere a lui însuşi, se ascundea însă tocmai aici o primejdie ce nu putea fi negată. Căci ştia bine că acest plus de consum e într-un primejdios echilibru cu focul lăuntric ce-l consuma pe Elimar. Ce

nume purta însă acest foc, dragoste, ură sau invidie, era cunoscut numai de *cel* care privea în prăpastie.

În felul acesta şuierau şi plesneau artificiile îndreptate din belşug în toate direcţiile de Van der Straaten, dar, curios, scânteile lor îi atingeau cel mai puţin tocmai pe cei cărora le erau adresate. Căci lucrurile stăteau cu totul altfel decât şi le imagina consilierul artificier. Elimar, care în timpul excursiei la Stralow se angajase mult mai mult decât ar fi intenţionat sau dorit, îşi recăpătase, datorită aparentei rivalităţi a lui Rubehn, o libertate la care ţinea mult, mult mai mult decât la dragostea Anastasiei; aceasta, la rându-i, uită de propria sa fericire, aflată în evident regres, captivată de sentimentul încântător de a vedea luând naştere, sub ochii şi ocrotirea ei, o altă legătură deosebit de interesantă. Se cufundă cu fiecare zi tot mai stăruitor în roluri de confidentă şi, având într-o măsură mult mai mare vechea atracţie a Evei către ceea ce-i tainic şi interzis, socoti aceste săptămâni de iarnă nu numai drept cele mai emoţionante din viaţa ei plină de atâtea emoţii, dar, pe deasupra, se mai bucură şi de nespusa plăcere de a putea râde de, *au fond*, pentru ea, supărătorul şi dezagreabilul Van der Straaten, tocmai atunci când el, în dispoziţia-i de sultan, făcea din Anastasia obiectul amuzamentului general şi, bineînţeles, al lui însuşi.

La drept vorbind, dacă prietenul nostru, consilierul comercial, ar fi fost mai atent şi ar fi avut mai puţin amor propriu, ar fi fost mirat de zâmbetul şi calmul Anastasiei şi şi-ar fi pierdut propriu-i calm; dar el se lăsa pradă unui simţământ de prea mare încredere, greu de înţeles altminteri la firea-i bănuitoare şi la aplecarea lui spre pesimism, dacă, în anumite împrejurări, n-ar fi fost, ca şi acum, omul unor prejudecăţi absolut contradictorii. În agerimea lui adesea prea perspicace şi văzând lucruri care nici nu existau în realitate, el putea la fel de des şi să treacă peste altele, cum nu se poate mai evidente. Era

stăpânit de frica superstiţioasă că fericirea îi era ameninţată de o lovitură nimicitoare, dar nu azi şi nici mâine, şi, pe cât de precis şi de implacabil aştepta această lovitură în viitor, pe atât de sigur şi de lipsit de grijă îi apărea prezentul. Iar cel mai puţin o vedea venind din *direcţia* unde primejdia se afla, de fapt, atât de aproape şi unde oricine ar fi văzut-o. Căci şi în această privinţă se afla în puterea unei păreri preconcepute, a viziunii unui Rubehn preconstruit, artificial, care n-avea decât o înrudire foarte superficială cu cel adevărat, şi de fapt numai o *astfel* de înrudire. Ce vedea el în Rubehn? O odraslă de patrician din Frankfurt, o fire în întregime înclinată să păstreze bună-cuviinţa şi să păzească onoarea familiei sale; care eventual putea cădea pradă nechibzuinţei tinereşti, dar, în niciun caz, n-ar fi putut să înşele în vreun fel şi vreodată încrederea arătată ori să strice pacea unui cămin. Pe deasupra, mai era şi logodit, cu atât mai logodit cu cât nega mai tare. Seara, la ceai, de faţă cu Anastasia, când tema logodnei veni iar la rând, Van der Straaten spuse, familiar şi bine dispus:

— Voi, femeile, aveţi auzul foarte fin, mai ales în astfel de lucruri. Eu aş fi însă curios să ştiu de cine s-a îndrăgostit. Ceva presupun şi aş paria zece contra unu că trebuie să fie o domnişoară din vechea nobilime germană, ceva de genul Schreck von Schreckenstein sau Sattler von dar Hölle.

Fu contrazis de cele două doamne, dar atât de înţelept şi de precaut, încât, departe de a-i dovedi ceva, contrazicerea lor nu făcu decât să-l întărească pe Van der Straaten în părerea-i preconceptă.

Aşa veni Crăciunul şi toţi prietenii noştri, cu excepţia lui Rubehn, se adunară în prima sală a galeriei de tablouri, în jurul pomului cu lumânări aprinse. Elimar şi Gabler contribuiseră şi ei cu darurile care urmau a fi împărţite: o uriaşă casă pentru păpuşi, cu trei caturi, iar la subsol o spălătorie cu vatră, cazan şi storcător de rufe. Ba unul

atât de demodat, încât avea cărbuni şi măngălău. Şi care se învârtea cu adevărat. Încât, curând, nu mai încăpu nicio îndoială că triumful serii era casa păpuşilor şi cei doi copii erau fericiţi. Chiar şi Lydia renunţase la aerele ei distinse şi se lăsă aruncată în sus şi prinsă iar de Elimar. Căci acesta era şi gimnast şi acrobat. Însăşi Melanie râse odată cu ceilalţi şi părea să se bucure de fericirea celorlalţi, ori chiar s-o împărtăşească. Un privitor mai atent ar fi putut însă vedea că face eforturi de a se stăpâni, iar uneori părea că plânsese. Ochii îi exprimau un sentiment de neţărmurită duioşie şi tristeţe, iar consilierul de poliţie îi spuse lui Duquede:

— Ce părere ai, amice, nu e mai frumoasă ca totdeauna?

— Palidă şi suferindă, răspunse acesta. Există oameni care găsesc că paloarea şi suferinţa sunt frumoase. Eu, nu. Iar ea e în general supraapreciată, mai ales în materie de frumuseţe.

Seara continuă ca de obicei, cu un supeu, şi se termină cu un punci suedez. Erau cu toţii veseli şi binevoitori. Melanie se învioră, culorile îi reveniseră în obraz şi, când le conduse până la scară pe Riekchen şi Anastasia, care rămăseseră până la urmă, îi strigă din urmă micuţei domnişoare, cu glasul ei prietenos şi plin de afecţiune:

— Fii atentă, Riekchen! Christel zice că-i polei.

Şi spunând asta se aplecă peste balustradă şi făcu un semn cu mâna.

— Nu cad, replică tare mărunţica. Oamenii mici nu cad. Mai ales când au un balans bun în spate şi în faţă.

Dar Melanie nu mai auzi ce spunea Riekchen. Privirea aruncată peste balustradă o făcuse să ameţească şi era gata să cadă, dacă n-ar fi fost prinsă de Van der Straaten şi condusă în camera ei. Acesta vru să sune şi să trimită după un doctor. Dar Melanie îl rugă să renunţe. Nu era nimic, în orice caz nimic serios sau ceva pentru care să fie chemat doctorul.

Apoi spuse despre ce era vorba.

XIV
HOTĂRÂREA

ABIA DUPĂ TREI ZILE ÎŞI REVENI Melanie îndeajuns spre a putea face o vizită în Alsenstrasse, unde nu mai fusese de câteva săptămâni. Mai întâi însă voia să treacă pe la Madame Guichard, o franţuzoaică stabilită foarte de curând în capitală, ale cărei *confections*[105] şi flori artificiale îi fuseseră lăudate de Anastasia. Van der Straaten o sfătui, dat fiind că mai era încă suferindă, să ia mai bine trăsura, dar Melanie hotărî să facă toate drumurile pe jos. Îmbrăcă deci darul pe care îl primise anul acesta de Crăciun, o haină de nurci şi o căciuliţă de castor cu pene de struţ şi tocmai se afla pe ultima treaptă, când îi ieşi înainte Rubehn, care, între timp, auzise despre indispoziţia ei şi venea să se intereseze cum se simte.

— Ah, ce bine că ai venit! spuse Melanie. Acum are cine să mă conducă în cursele mele. Van der Straaten voia să mă silească să iau trăsura, dar eu am nevoie de aer şi mişcare. Vai, e de nedescris... Mi-e atât de frică şi de greu...

Se opri o clipă, apoi însă adăugă repede:

— Dă-mi voie să te iau de braţ. Mă duc la sora mea. Dar, mai înainte, aş vrea să cumpăr nişte flori pentru bal, aşa că să mă duci acolo. Cel mult o jumătate de oră.

[105] Articole de modă *(fr.).*

După aceea eşti liber, liber de tot...

— Nu e bine, Melanie. Nu se poate.

— Ba da.

— Dar *nu vreau* eu să fiu liber.

Melanie râse.

— Aşa sunteţi voi. Tiranici şi despotici chiar când vă arătaţi curtenitori, *chiar* atunci când vreţi să ne fiţi de folos. Dar poftim, vino. O să mă ajuţi să aleg florile. Am toată încrederea în gustul dumitale. Flori de rodii, nu?

Străbătură deci Grosse Petristrasse, iar din piaţă un hăţiş de străzi mici până când, în imediata vecinătate cu Jagerstrasse, descoperiră magazinul lui Madame Guichard, o prăvălioară în a cărei vitrină erau presărate o parte din florile ei franţuzeşti.

Intrară. Li se arătară câteva cutii şi, fără să fi fost nevoie de multe vorbe, alegerea fu făcută. Într-adevăr, Rubehn se hotărâse pentru o garnitură de flori de rodii şi o *directrice*[106] care era de faţă, făgădui să trimită totul acasă. Melanie dădu franţuzoaicei cartea ei de vizită. Aceasta încercă să silabisească lungul titlu şi nume, dar schiţă un zâmbet abia când citi *„neé de Caparoux”*[107]*.* Trăsăturile, nu prea frumoase, ale feţei i se luminară şi, cu o indescriptibilă expresie de fericire şi nostalgie, rosti: *Madame est Française...! Ah, notre belle France*[108]*.*

Micul incident n-o lăsă indiferentă pe Melanie şi când luă, afară, braţul prietenului ei, spuse:

— Ai auzit-o? *Ah, notre belle France!* Cât dor era în cuvintele astea. Da, îi e dor de casă. Tuturor ne e dor. Dar de ce? după ce?... După fericirea noastră... După fericirea noastră! Pe care nimeni n-o cunoaşte şi nimeni n-o vede. Cum spune liedul lui Schubert?

— Acolo unde tu *nu* eşti, e fericirea.

— Acolo unde tu *nu* eşti, repetă Melanie.

Rubehn era mişcat şi se uită fără voie la ochii acesteia.

---

[106] Directoare *(fr.).*

[107] Născută de Caparoux *(fr.).*

[108] Doamna e franţuzoaică...! Ah, frumoasa noastră Franţă *(fr.).*

Dar întoarse îndată capul, căci nu vru să vadă lacrima ce lucea în ea.

Înainte de a intra în piaţa mare, unde dădea strada pe care se aflau, se despărţiră. Din partea lui, el ar fi însoţit-o bucuros mai departe, dar Melanie nu vru şi spuse încet:

— Nu, Rubehn, m-ai condus destul. Să nu provocăm prea devreme gurile rele. Gurile rele, despre care, de fapt, eu n-am niciun drept să vorbesc. La revedere.

Şi se mai întoarse o dată, salutând cu o uşoară mişcare a mâinii.

Rubehn privi în urma ei şi un simţământ de spaimă şi de cumplită răspundere pentru fericirea Melaniei, tulburată de el, îi cuprinse pe neaşteptate inima. „Ce are să fie?” se întrebă. Dar apoi expresia feţei i se îmblânzi iar şi, din nou vesel, îşi spuse: „Nu sunt nerodul care vorbeşte de îngeri. Nu-i un înger şi nici n-a fost. Cu siguranţă că nu. Dar e o făptură atrăgătoare, atât de atrăgătoare cum nu cred să mai fi fost alta pe acest biet pământ... Şi o iubesc, mult, mult mai mult decât credeam, mult, mult mai mult decât am crezut vreodată că aş putea iubi. Curaj, Melanie, curaj. Se apropie zile grele, şi parcă le şi văd plutind în jurul capului tău. Dar îndărătul lor parcă zăresc şi o pată de cer senin. Oh, curaj, curaj.”

După trei zile era revelionul şi, la micul bal dat de familia Gryczinski, Melanie era cea mai frumoasă. Jacobine trecu pe planul al doilea şi se bucură de triumful surorii sale.

— Superbă femeie, fiică de regi ai Egiptului, graseie căpitanul de cavalerie von Schnabel, adus în capitală din provincie, pentru admirabila-i statură de ulan; despre el Gryczinski spunea: „Un înnăscut dansator de prinţese. Păcat numai că nu mai există prinţese.”

Dar Schnabel nu era singurul admirator al Melaniei. În ultima nişă cu ferestre se afla un întreg grup de ofiţeri:

Wensky, de la husarii cafenii din Ohlau, sportiv înveterat şi călăreţ de *steeplechase*[109] (cu coapsa fracturată de trei ori în acelaşi loc), lângă el căpitanul-inginer Stiffalius, calculator celebru, slab şi uscat ca ecuaţiile sale, iar între ei, locotenentul Tigris, un scund şi vesel ofiţer de infanterie din regimentul Zauche-Belsig, care, din motive neştiute de nimeni, fusese ataşat timp de mai mulţi ani pe lângă ambasada din Paris, iar de atunci se socotea pe jumătate francez, libertin şi mare cuceritor de femei măritate. Fetele tinere i se păreau *ridicules.* Deşi avea ochi de linx, acesta îşi potrivi *pincenez-ul,* care atârna de un fir scurt de mătase, şi spuse:

— Wensky, dumneata eşti aici ca acasă şi, de fapt, vedeta serii. Cine-i fiinţa asta splendidă cu flori de rodii? Aş putea să jur că am mai văzut-o. Dar unde? E pe jumătate ducesa de Mouchy[110], pe jumătate doamna de Beauffremont[111]. *Un teint de lis et de rose et tout à fait distinguée*[112].

— Aproape că ai nimerit, dragă Tigris, râse Wenski. E sora doamnei Gryczinski a noastră, născută de Caparoux.

— A, de asta! Franţuzoaică din cap până în picioare Nu puteam să mă înşel. Şi cum râde!

Într-adevăr, Melanie râdea. Dar cine ar fi văzut-o în zilele următoare, n-ar mai fi recunoscut într-însa la *beauté*[113] din seara balului şi, cu atât mai puţin, ar fi văzut-o râzând. Zăcea pe sofa, suferindă şi amărâtă, neîmpăcată cu sine şi cu lumea, şi citea o carte, iar după ce o termina o lua de la început, spre a-şi aminti ce citise. Gândurile îi rătăceau. Rubehn veni să se intereseze de starea ei dar nu-l primi; era furioasă pe el, ca pe toţi ceilalţi. Şi îşi uşura inima numai când putea să plângă.

Se scurseră aşa câteva săptămâni, şi când se ridică iar

[109] Cursă de cai cu obstacole *(engl.).*
[110] Familie nobiliară franceză.
[111] Familie nobiliară franceză.
[112] Un ten de crini şi trandafiri şi desăvârşit de distinsă *(fr.).*
[113] Frumuseţea *(fr.).*

din pat, când vorbi şi începu din nou să se intereseze de copii şi de gospodărie, mai sever şi mai insistent ca altădată, toate acestea arătară că îi revenise vechea energie, dar nu şi buna dispoziţie. Era nervoasă, irascibilă, sarcastică. Şi, încă mai rău, capricioasă. Van der Straaten începu un război împotriva acestui inamic cu mai multe capete, nu fără anumite succese parţiale, dar în problema principală înregistrând un eşec, căci în timp ce nervozitatea ei o întâmpina cu îngăduinţă, capriciile voia să i le înfrângă, imprudent, prin alintări. Şi asta fu hotărâtor atât asupra lui, şi cât asupra ei. Fiecare zi deveni pentru Melanie tot mai chinuitoare, şi femeia, altădată atât de mândră şi de sigură de biruinţa ei, care se jucase ani de-a rândul cu bărbatul a cărui jucărie parea şi se prefăcea a fi, acum se îngrozea şi era apucată de un tremur nervos când îi auzea de departe pasul pe coridor. Ce voia? De ce venea? Şi i se părea că trebuie să fugă, să sară pe fereastră. Iar când Van der Straaten intra cu adevărat şi-i lua mâna, ca să i-o sărute, ea-i spunea:

— Te rog, du-te. Cel mai bine mă simt singură.

Când râmânea într-adevăr singură fugea, adesea fără ţintă, dar de cele mai multe ori totuşi spre casa liniştită, retrasă a Anastasiei, iar când cel aşteptat venea, tot chinul inimii ei se revărsa, în lacrimi amare, suspina şi gemea că nu mai putea îndura minciuna.

— Apără-mă, ajută-mă, Ruben, sau n-ai să mă mai vezi multă vreme. Trebuie să plec, să plec, dacă nu vreau să mor de ruşine şi de supărare.

El era, la rându-i, zguduit şi spunea:

— Nu vorbi aşa, Melanie. Nu vorbi de parcă eu n-aş vrea toi ce vrei şi tu. Ţi-am distrus fericirea *(dacă* fericire era) şi vreau să ţi-o dăruiesc din nou. Oriunde în lume, *cum* vrei şi *unde* vrei tu. În fiecare oră, în fiecare zi.

Apoi clădeau împreună castele în Spania, şi visau, şi aveau înaintea lor un viitor fericit. Dar puneau la cale şi planuri adevărate, şi se despărţeau cu ochii înotând în

lacrimi de fericire.

XV
FAMILIA VERNEZOBRE

CEEA CE PLĂNUIAU ERA FUGA. Voiau să se întâlnească într-una din gările oraşului, în ultima zi a lui ianuarie, în zori, şi apoi să plece departe, departe, în lume, spre sud, peste Alpi. „Da, peste Alpi”, spusese Melanie şi respirase adânc, încercând sentimentul că va învia la o nouă viaţă, atunci când uriaşul lanţ de munţi se va afla îndărătul ei, despărţind-o şi apărând-o. Vorbiseră, de asemenea, şi despre ce se va întâmpla dacă Van der Straaten ar fi încercat să le împiedice planul.

— N-are s-o facă, afirmase Melanie.

— De ce crezi că nu? Van der Straaten nu e totdeauna un om prevenitor, uneori îi place să bruscheze lumea şi pălăvrăgelile ei.

— Şi totuşi n-are să facă asta şi n-o să ne-o facă nici nouă. Şi dacă întrebi iar de ce, îţi spun. Pentru că mă iubeşte. Eu nu prea l-am răsplătit cum trebuie. Ah, Ruben dragă, ce suntem noi, în tot ce facem şi ce vrem... Ingratitudine, infidelitate... pe care le urăsc atât! Şi cu toate astea... aş repeta totul, totul. Şi nici n-aş vrea să fie altfel decât este.

Aşa trecură săptămânile lui ianuarie. Acum era noaptea dinaintea zilei hotărâte. Melanie se culcase devreme, poruncind bătrânei sale slujnice s-o scoale fix la trei. Se

putea bizui pe ea necondiţionat, deşi Christel, datorită anilor îndelungaţi de când era în serviciu, dar, e adevărat, numai datorită lor, făcea parte dintre edecurile casei, care, în frunte cu Duquede, se complăceau într-o tăcută adversitate împotriva Melaniei.

Într-adevăr, cum bătu de trei, Christel se şi înfiinţă, dar îşi găsi stăpâna trează şi nu mai fu de ajutor decât la îmbrăcat. Deşi nici în această privinţă nu-i putea fi de mare folos, întrucât îi tremurau mâinile şi avea, cum se exprima, „ca o ceaţă înaintea ochilor”. Până la urmă, totul fu însă gata, cizma strâmtă de piele potrivită, şi Melanie spuse:

— Aşa, Christel! Şi acum, dă-mi geanta de voiaj ca să împachetăm.

Christel aduse geanta, aflată pe o consolă cu oglindă, lângă fereastră, şi desfăcu închizătoarea.

— Uite, pune astea înăuntru. Am notat totul...

Şi spunând asta smulse o filă din carneţelul ei, dând-o bătrânei. Aceasta apropie biletul de lampă, citi şi clătină din cap.

— Of, scumpă, doamnă, dar e mai nimic... Of, scumpă doamnă, dar dumneavoastră sunteţi...

— Răsfăţată, vrei să spui. Da, Christel sunt. Dar răsfăţul nu înseamnă fericire. Voi aveţi pe-aici o vorbă: „Fericirea nu cere de mâncare”. Oamenii râd de ea. Dar ei râd totdeauna de adevăruri. Şi apoi, nu dispărem cu totul. Plecăm numai într-o călătorie. Iar în călătorie e bine să ai cât mai puţin bagaj. În afară de asta, Christel, spune şi dumneata, pot să ies din casă cu un geamantan cât toate zilele? Ar mai lipsi doar să-mi iau şi bijuteriile şi caseta.

În timp ce vorbea aşa, Melanie îşi ţinea mâinile foarte aproape de focul pe jumătate stins. Căci în odaie era frig, iar ea tremura. În cele din urmă se aşează într-un fotoliu de lângă cămin, privind când la jarul încă încins, când la Christel, care vâra în geantă puţinele lucruri notate, vorbind mereu în şoaptă cu ea însăşi şi plângând. Când

totul fu gata, închise mânerul şi aşează geanta pe podea, lângă Melanie.

Stătură aşa o vreme. Niciuna nu vorbea. Până la urmă, însă, Christel se apropie, pe la spate, de tânăra ei stăpână şi zise:

— Sfinte Dumnezeule, scumpă doamnă, chiar trebuie… Rămâneţi. Eu îs o femeie bătrână şi proastă. Da' proştii nu-s chiar totdeauna aşa de proşti. Şi vă spun, dragă doamnă, nici nu ştiţi cu câte se obişnuieşte omu'. Dumnezeule, omu se obişnuieşte cu toate. Şi când eşti bogat şi ai de toate, poţi să şi rabzi multe. Dinspre partea asta, mă pun chezaş. Pentru că ce se întâmplă? Cum trăiesc oamenii? În fiecare casă este o fantomă, zice lumea acum, asta-i o modă nouă! Da', adevărat e. Şi în unele case îs chiar două, şi fac un tărăboi de s-aude şi când e ziua, pe lumină. Aşa a fost şi la alde Vernezobre. Acu' am cincizeci de ani, şi de douăzeci şi trei sunt aici. Mai înainte am fost şapte ani la alde Vernezobre. Era tot consilier comercial şi tot aşa. Sau pe-aproape.

— Ei şi cum era? întrebă Melanie zâmbind.

— Doamne, cum să fie! Cum se întâmplă de obicei. Dânsa de treizeci, el de cincizeci. Şi… frumoasă tare. Rotunjoară şi bălaie, ziceau oamenii. Ei, şi el? Nu vreau să-nşir câte zicea lumea despre el… Da prea de bine nu era. Ei, şi-apoi a mai fost un arhitect, adică nu chiar unu adevărat, ci unu' care clădeşte mereu poduri pentru calea ferată – ştiţi, cu gratii şi găuri prin care poţi să te zgâieşti. Era ca un spiriduş, toată vremea cu ei la concert, şi la Saatwinkel, ori la Pichelsberg[114], mereu jacheta pe braţ, şi evantaiul şi umbrela de soare, şi mereu căutau fragi şi mereu se rătăceau, şi niciodată nu erau acolo când boierii voiau s-o pornească iar spre casă. Şi domnu' nostru, care mereu se speria şi credea că s-a-ntâmplat ceva. Dar ăilalţi care erau acolo, păi ăia şuşoteau.

— Şi s-au despărţit? ori au rămas împreuna? Adică

[114] Locuri de excursie lângă Berlin.

familia Vernezobre, întrebă Melanie, care ascultase distrată.

— Păi, fireşte c-au rămas. Odată, când eram în odaia de alături, am auzit cum el zicea: „Hulda, nu se poate aşa”. Că pe ea chiar aşa o chema, Hulda. Şi el voia sa-i facă reproşuri. Dânsa însă atâta aştepta. Şi atunci ea i-a plătit cu aceeaşi monedă şi i-a spus: că ce vrea? Că ea vrea să plece. Că-l iubeşte, adică pe celălalt, dar pe el *nu* şi nici nu se gândeşte să-l iubească. Şi că, la drept vorbind, era de râs, nu alta. Şi tot aşa, şi chiar a râs. Ei şi, cum vă spuneam, deodată el s-a făcut blând ca un mieluţ şi atâta a zis: „că dânsa să se mai gândească”. Şi aşa a rămas şi, pe la sfârşitul lu’ mai, a venit doctoru’ lor, unu’ priceput, care ştia cum stătea toată treaba, şi a zis că „dumneaei ar trebui să plece la băi”, na, că am şi uitat numele băilor, că acolo izbitura valurilor e cea mai tare. Asta era tocmai atunci când ridicau podul cel mare suspendat, şi lumea a spus că arhitectu’ se pricepe să le socotească pe toate ăl mai bine. Din partea lui, domnu’ consilier comercial al nostru apărea totdeauna numa’ sâmbătă seară. Toată săptămâna erau liberi. Când a venit sfârşitul lui august sau pe-aproape, s-a întors şi dânsa acasă, şi era proaspătă, şi veselă, şi avea obrajii roşii, şi-l tot linguşea pe consilier. Da’ de *celălalt* nici nu s-a mai pomenit.

În timp ce Christel vorbea, Melanie aruncase câteva bucăţi de lemn în foc, care acum trosnea iar, apoi zise:

— Îmi vrei binele. Dar nu se poate aşa. Eu sunt altfel. Sau, dacă nu sunt, măcar vreau să-mi închipui că aş fi.

— Sfinte Dumnezeule, observă Christel, totdeauna e puţin altfel. Că şi dânsa era doar din Neu-Cölln aus Wasser, şi ceasul care cântă era peste drum. Da’ ce vină avea ceasul care cânta: „Fii mereu credincios şi cinstit”[115]?

— Ah, draga mea Christel, credincios şi cinstit! Aşa ar

[115] Ceasul unei biserici berlineze care cânta la fiecare jumătate de oră şi la fiecare oră cântecul *Fii mereu credincios şi cinstit*, pe o melodie din *Flautul fermecat* de Mozart.

vrea să fie toţi, toţi cei care nu sunt înrăiţi peste măsură. Dar ştii că poţi să fii credincios chiar când nu eşti? Mai credincios decât în credinţă.

— Doamne sfinte, scumpă doamnă, nu vorbiţi aşa! Nici nu înţeleg. Şi vă spun că dacă cineva vorbeşte şi eu nu înţeleg, nu-i a bună! Dumneavoastră ziceţi că sunteţi altfel. Da, asta cam aşa e, şi chiar dacă nu-i tocma' aşa, e măcar pe jumătate. Da' un lucru, care-i cel mai de seamă, ştiu, că dumneavoastră, scumpă doamnă, aveţi la locul cuvenit o inimioară bună şi totdeauna sunteţi gata să daţi şi să ajutaţi, şi mereu de partea celor sărmani. Cât despre Venezobri, păi dânsa numai se gătea, era mereu la oglindă, care face totul mai frumos, arăta ca scoasă din jurnalu' de mode şi, ca să spun drept, era proastă. Ca o gâscă, zicea lumea. Şi nu era nici aşa distinsă ca doamna mea scumpă, şi doar dintr-o fabrică de roşu de India. Da' trebuie să vă spun că mai e şi altceva, nici al dumneavoastră nu seamănă cu cel al Venezobrei, nu se ţine mândru, vorbeşte cu oricine şi niciodată nu refuză pe careva. Iar la Crăciun dă totdeauna dublu.

Melanie încuviinţă.

— Ei, vedeţi, scumpă doamnă, asta-i frumos că încuviinţaţi spusele mele şi, dacă e să încuviinţaţi mereu, o să vedeţi ca o să fie iar totul cum a fost. Şi o să despachetăm, şi o să va culcaţi, şi să dormiţi până la amiază. Şi când o bate de douăsprezece, vă aduc cafeaua şi şocolata dumneavoastră, totul pe o singură tavă, şi când o să vă povestesc că am stat aici şi despre toate câte am vorbit, o să credeţi că aţi visat. Că eu rămân pe-a mea şi zic că, de fapt, dumnealui e-un om bun, chiar foarte bun, numai puţin mai ciudat. Da' ciudat nu e ceva de rău. Şi, la urma urmelor, aveţi nevoie de-un bărbat bogătaş! Să fiu *eu* bogătaşă, aş fi mult mai ciudată. Şi ce dacă vorbeşte mai aşa şi scoate nişte vorbe, de parcă n-ar fi om cu carte şi ar fi din Wedding ori mai ştiu eu de unde, păi de ce să n-o facă. Doamne Dumnezeule? De ce

să nu vorbească aşa, dacă lui aşa îi place? Adicătelea o dă pe berlineză. Păi nu-i din Berlin? Şi-apoi...

XVI
DESPĂRŢIREA

DEODATĂ CHRISTEL SE OPRI DIN vorbă şi se retrase speriată în odăiţa de alături, căci intrase Van der Straaten. Acesta era încă în acelaşi costum de oraş cu care se întorsese acasă, pe la unu, după miezul nopţii, iar pe obrazu-i nedormit se puteau citi emoţie şi oboseală. Un lucru era însă limpede: anume că-şi jurase să lase lucrurile să se desfăşoare în voia lor. Iar dacă totuşi venise, n-o făcuse pentru a se împotrivi cu forţa, ci dorea doar să se explice, să roage. Nu venise ca un soţ furios, ci ca un îndrăgostit.

Îşi împinse un fotoliu lângă foc. Se lăsă în el, încât acum se afla chiar în faţa Melaniei şi întrebă încet şi pe un ton politicos:

— Vrei să pleci, Melanie?

— Da, Ezel.

— De ce?

— Pentru că iubesc pe altul.

— Ăsta nu-i un motiv.

— Este.

— Şi eu îţi spun, Lanni, că trece. Crede-mă, cunosc femeile. Voi nu puteţi suporta monotonia, nici măcar monotonia fericirii. Şi cea mai nesuferită vă este fericirea adevărată, supremă: liniştea. Sunteţi făcute pentru agitaţie. Preferaţi să aveţi cât de cât o conştiinţă

încărcată decât una curată, care nu pişcă, şi dintre toate proverbele, cel care vi se pare mai plicticos şi mai de râs e acela cu „cea mai bună pernă”. Voi nu vreţi să vă odihniţi deloc. Aveţi mereu nevoie de ceva care să vă furnice şi să vă înţepe şi mai aveţi trăsătura voluptos excentrică sau, dinspre partea mea, fie şi eroică, de a şti să extrageţi partea dulce a suferinţei.

— S-ar putea să ai dreptate, Ezel. Dar cu cât ai mai multă dreptate, cu atât îmi justifici mai mult intenţia. Pentru că, dacă e adevărat ce spui, avem din născare imboldul de a risca şi însăşi firea noastră ne împinge să jucăm *va banque*[116]. Şi, se înţelege, şi firea mea e la fel.

Van der Straaten o asculta cu plăcere vorbind aşa. Îi părea un semn bun, din alte vremi şi, în timp ce-i apropia fotoliul, zise:

— Să nu fim filistini, Lanni. Spui că sunt un burghez, şi se prea poate să fie aşa. Dar filistin *nu* sunt. Şi dacă nu văd întâmplările vieţii printr-o prismă prea nobilă sau prea ideală, nu le consider nici printr-una prea măruntă, meschină. Te-aş ruga să nu te pripeşti. Acţiunile mele sunt acum prost cotate, dar au să crească iar. Nu sunt atât de nerod ca să-mi închipui că tu, o fiinţă frumoasă şi amabilă, răsfăţată şi lăudată de cei mai inteligenţi şi mai buni, m-ai luat din pură atracţie sau dintr-o exaltare de îndrăgostită. M-ai luat pentru că erai încă tânără. Nu iubeai încă pe nimeni şi, cu mintea ta ascuţită şi sănătoasă, ai înţeles că tinerii ataşaţi nu sunt chiar nişte eroi şi demiurgi. Şi pentru că firma Van der Straaten avea o bună faimă. Deci nu din dragoste. Dar nici nu aveai ceva *împotriva* mea, şi n-ai socotit că sunt chiar foarte banal, şi ai trăncănit, ai râs şi ai glumit cu mine. Apoi am avut copii, care la urma urmei sunt încântători, recunosc, e meritul *tău.* Şi timp de zece ani ai trăit în ideea şi cu experienţa că nu este chiar cel mai rău lucru să fii o soţie tânără, care are tot ce-i trebuie, iubită ca lumina ochilor

[116] Termen la jocul de cărţi, presupunând o viză foarte mare.

de către soţ, o soţie tânără, răsfăţată, care poate face şi cere ce vrea, şi care, în schimb, nu trebuie decât să fie puţin prietenoasă, atunci când are chef. Şi mai mult, Melanie, nu vreau nici acum sau, ca să mă exprim mai bine, nu vreau nici în viitor. Pentru că în clipa asta tu socoteşti că şi puţinul pe care-l cer e prea mult. Dar o să fie din nou altfel, *trebuie* să fie. Şi-ţi repet, un minimum mi-e destul. Nu vreau pasiune. Nu vreau să mă priveşti de parcă aş fi Leone Leoni[117], sau mai ştiu eu care alt mare erou de roman, pentru care femeile beau otravă de parcă ar fi lapte de migdale şi mor cu zâmbetul pe buze numai ca să-l mai poată vedea *pe el* zâmbind încă o dată. Nu sunt Leone Leoni, ci numai un neamţ, de origine olandeză, ceea ce nu îmbunătăţeşte latura germană şi am pometii ieşiţi, ca toţi cei din neamul meu. Nu mă legăn cu iluzii, şi cu atât mai puţin când e vorba de înfăţişarea mea, şi nu cer din parte-ţi mari fapte de iubire. Nici măcar renunţări. Renunţările vin, de obicei, de la sine, iar cele care vin astfel sunt şi cele mai bune. Mai bune pentru că sunt nesilite, şi tocmai de aceea mai durabile şi mai de încredere. Nu te pripi. Ai să vezi că au să se îndrepte iar toate.

Se ridicase în picioare şi apucase speteaza fotoliului, legănându-se uşor înainte şi îndărăt.

— Şi încă ceva, Lanni, continuă Van der Straaten, eu nu sunt un bărbat care să ţină la precauţiuni şi urăsc plicticoasele „*regards*”[118] asupra unor fleacuri şi lucruri de nimic. Cu toate astea însă îţi spun: fii atentă în ceea ce te priveşte *pe tine.* Nu e bine să te gândeşti mereu la ce spune lumea, dar e şi mai puţin bine să nu te gândeşti deloc. Am simţit-o pe pielea mea. De aceea judecă. Dacă pleci *acum...* Ştii la ce mă refer. Nu poţi să pleci acum: nu *acum.*

— Tocmai de asta plec. Ezel, răspunse ea încet. Ca

[117] Eroul principal al unui roman de George Sand; tip de aristocrat aventurier.

[118] Preocupări, griji *(fr.).*

lucrurile să fie foarte clare între noi. M-am săturat de minciuna asta ruşinoasă.

Soţul îi sorbise lacom fiecare cuvânt, aşa cum în momentele hotărâtoare dorim să auzim chiar ceea ce ne poate vesti moartea. Acum totul fusese spus. Van der Straaten lăsă iar fotoliul din mână. Se aruncă în el şi o clipă simţi că totul se învârteşte în jurul lui. Dar îşi reveni repede, îşi frecă fruntea şi tâmplele şi zise:

— Bine. Şi asta. Caut să trec peste toate. Să discutăm. Şi despre asta. Vezi, sufăr; mai mult decât în toată viaţa mea. Dar mai ştiu şi că aşa este viaţa şi n-am niciun drept să-ţi ţin predici despre morală. Câte n-am făcut şi eu...! Trebuia să se întâmple aşa, *trebuia* pentru că aşa o cere statutul familiei Van der Straaten (de ce să n-avem şi noi un statut al familiei) şi cred cu tot dinadinsul că o ştiam din tinereţe. Iar după o clipă, urmă: Există un proverb: „Morile Domnului macină încet”. L-am auzit de multe ori, pe când eram încă un băieţel, de la bătrâna noastră doică, şi de fiecare dată mi-a fost frică. Era, cu siguranţă, o presimţire. Acum mă aflu între pietrele morii şi mă simt de parcă aş fi măcinat şi zdrobit... Măcinat? Se lovi cu dreapta peste mâna stângă şi mai repetă o dată, dar pe un ton brusc schimbat: Măcinat? Să te umfle râsul, nu alta. Într-adevăr, să-i ia dracii pe toţi mişeii! M-am săturat să mă tot canonesc din cauza asta. Sunt supărat pe mine, şi pe înfumurarea şi lăudăroşenia mea. Predicatorii amatori ai istoriei universale fac prea mult caz de treaba asta şi noi suntem destul de proşti ca să le ţinem isonul. Dar uităm mereu propria noastră persoană. Şi uităm că aşa a fost, aşa este şi aşa o să fie mereu. Da’ ce, pe vremea naşului meu Ezechiel[119], a fost altfel? Sau cu Adam şi Eva n-a fost tot aşa? Ce-i *Vechiul testament* altceva decât un roman de senzaţie? *Misterele Parisului*[120] la pătrat! Dacă vrei să ştii, Lanni, în comparaţie cu *el,* noi

[119] Profet biblic.

[120] Aluzie la romanul lui Eugene Sue (1804—1897).

suntem nişte mieluşei nevinovaţi, albi ca neaua! Nişte bieţi orfani. Şi acum, ascultă-mă! N-are să afle nimeni, iar eu am să păstrez secretul ca şi cum ar fi al meu. Căci el e al tău şi ăsta-i principalul. Pentru că, nu mi-o lua în nume de rău, te iubesc şi vreau să te păstrez. Rămâi. Să facem ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. *Nimic.* Dar rămâi.

Când Van der Straaten începuse să vorbească, Melanie fusese adânc zguduită, dar eu cât spunea mai mult, cu atât alunga acest simţământ. Era mereu acelaşi cântec. Tot ce spunea venea dintr-o inimă plină de bunătate şi îngăduinţă, dar haina în care îmbrăca această îngăduinţă jignea o dată mai mult. În ciuda zbuciumului său, considera tot ce se întâmplase ca o bagatelă, un fleac, dându-i o puternică tentă de umor cinic. Era bine intenţionat, iar femeia iubită trebuia, ascultând de dorinţa lui, să tragă tot folosul din această împrejurare. Dar firea ei mai aleasă se împotrivea din străfunduri unui asemenea procedeu. Cele întâmplate, Melanie o ştia prea bine, însemnau o condamnare a ei în faţa lumii, o umilire, dar felul în care îşi pusese în joc existenţa, mărturisirea făţişă a dragostei sale îi dădeau, în acelaşi timp, şi un sentiment de mândrie. Şi acum, deodată, să nu mai fie *nimic* din toate astea, sau nu cu mult mai mult decât nimic, o întâmplare banală, care putea fi ignorată, trecută cu vederea. Nu putea accepta aşa ceva. Îşi dădu seama limpede că ceea *ce* făcuse ea era mai uşor de iertat decât atitudinea lui Van der Straaten faţă de cele întâmplate. El n-avea niciun Dumnezeu, nicio credinţă şi doar un singur lucru părea să-l justifice: faptul că dorinţa lui de a-i clădi punţi aurite, năzuinţa lui către un compromis cu *orice* preţ îl făcuseră să vorbească altfel decât ceea ce simţea în suflet. Da, asta era. Dar dacă într-adevăr era aşa, atunci nu putea primi această milostenie. Sau, în orice caz, nu voia s-o primească.

— Eşti bine intenţionat, Ezel, zise Melanie. Dar nu se poate. Există o consecinţă naturală, şi *asta* ne desparte.

Ştiu foarte bine că se întâmplă şi altele, în fiecare zi, şi nu-i o jumătate de oră de când Christel mi-a sporovăit despre asemenea lucruri. Dar fiecare are în inimă înscrisă legea lui, şi a mea îmi spune că trebuie să plec. Tu mă iubeşti, şi de asta vrei să treci peste cele întâmplate. Dar nu trebuie şi, de altfel, nici nu *poţi* s-o faci. Pentru că nu eşti mereu acelaşi, niciunul dintre noi nu e. Şi nimeni nu poate uita. Memoria e încăpăţânată, pata-i pată şi vina-i vină!

Tăcu o clipă şi se plecă spre dreapta, către cămin, pentru a arunca vreo câţiva cărbuni în focul care acum ardea cu flăcări strălucitoare. Dar, deodată, de parcă îi venise un gând cu totul neaşteptat, rosti cu însufleţirea făpturii ei de mai înainte:

— Ah, Ezel, vorbesc mereu de vină, şi iar de vină, şi sună de parcă aş vrea să joc rolul unei Magdalene care se pocăieşte. De fapt, mi-e ruşine de vorbe mari. Dar, din păcate, în viaţă nu există situaţii în care să poţi găsi o ieşire din propria-ţi eroare şi din ipocrizie. Pentru că, de fapt, cum stau lucrurile? Eu vreau să plec nu fiindcă mă simt vinovată, ci din mândrie, vreau să plec ca să mă împac cu mine. Nu mai pot să îndur sentimentul meschin că sunt împovărată de minciună; vreau să văd din nou situaţii clare şi vreau să pot din nou deschide ochii. Şi asta-i cu putinţă numai dacă plec, dacă mă despart de tine, şi-mi mărturisesc deschis, faţă de toată lumea, faptele mele. O să se işte un potop de vorbe, virtuoşii şi înfumuraţii n-au să mă ierte. Dar lumea nu se compune numai din virtuoşi şi înfumuraţi: mai e alcătuită şi din oameni care privesc omeneşte ce-i omenesc. În *ei* îmi pun speranţa, de *ei* am nevoie. Mai cu seamă însă am nevoie de mine însămi. Vreau să trăiesc din nou în pace cu mine sau, dacă nu în pace. Măcar fără dezbinare şi fără două feţe.

Van der Straaten păru că vrea să răspundă, dar Melanie nu-l lăsă şi urmă:

— Nu spune nu. Aşa stau lucrurile, şi nu altfel. Vreau să ţin din nou capul sus şi să mă deprind din nou a simţi. Ştiu şi eu că ar fi mai bine şi mai puţin egoist din partea mea să mă constrâng şi să rămân, evident, presupunând că aş putea mai întâi să mă regăsesc şi să mă căiesc. Dar nu pot. Am o conştiinţă mult prea superficială a vinii mele şi acolo unde capul mi se pleacă, protestează inima. Chiar eu îi spun inimă îndărătnică, şi nu încerc să mă scuz. Dar mustrările şi ocările mele nu schimbă nimic. Încât, vezi, numai un singur lucru mă poate ajuta şi mă poate salva de mine însămi: o viaţă absolut nouă, şi înăuntru ei *ceva* de care cea dintâi m-a lipsit: fidelitatea. Lasă-mă să plec. Nu vreau să înfrumuseţez nimic, atâta însă aş vrea să spun: e bine că legea care ne desparte coincide cu propria mea dorinţă.

Van der Straaten se ridicase spre a-i lua mâna. Melanie îl lăsă. Dar când se aplecă şi vru să-i sărute fruntea, ea se apără şi-şi scutură capul.

— Nu, Ezel! nu aşa. Între noi să nu mai fie nimic care tulbură şi încurcă, chinuie şi înspăimântă, îngreuiază doar şi nu mai poate schimba nimic... Sunt aşteptată şi nu vreau să-mi încep noua viaţă prin lipsă de punctualitate. A fi nepunctual înseamnă a fi dezordonat. Şi de asta trebuie să mă feresc. Trebuie să-mi pun ordine în viaţă. Ordine şi unitate. Şi acum, la revedere şi uită.

Ezechiel nu se mai împotrivi şi Melanie apucă mica geantă de călătorie care se afla lângă ea şi părăsi încăperea. Ajunsă în faţa uşii mascate, care dădea în camera copiilor, se opri şi mai privi o dată în jur. Van der Straaten crezu că-i un semn bun şi întrebă:

— Vrei să vezi copiii?

Era tocmai cuvântul de care Melanie se temuse, cuvântul care răsuna înăuntrul ei. Ochii i se măriră, gura îi tremură şi nu găsi puterea să rostească: „Nu”. Dar făcu un efort, se mulţumi să clatine din cap şi părăsi odaia.

Dincolo de uşă se afla Christel, cu o lumânare în mână,

aşteptând să ia stăpânei geanta şi s-o însoţească pe cele două rânduri de trepte. Dar Melanie refuză, spunând:

— Lasă, Christel, de-acum încolo trebuie să-mi găsesc singură drumul.

Pe al doilea rând de trepte, unde era întuneric, începu să caute însă şi să bâjbâie. „Începe prea devreme”, îşi spuse.

Ieşise din casă, dinspre Bruderstrasse sufla un vânt rece, care mătura piaţa, iar zăpada dansa uşor în văzduh. Şi Melanie trebui să se întoarcă înapoi cu gândul – era aproape un an de atunci – din ziua când camionul oprise în faţa casei şi fulgii se învârtejeau ca şi acum în *aer,* iar ea fusese cuprinsă de dorinţa copilărească de a se înălţa şi a cădea la fel ca ei.

Zăbovi pe podul ce ducea spre Spittelmarkt şi nu-l văzu decât pe fanaragiul cartierului, care alerga mereu înaintea ei, cu scara lui lungă şi îngustă, iar când se căţăra sus, privea spre trecătoare pe jumătate curios, pe jumătate şirei, şi nu ştia prea bine cum să se comporte.

De cealaltă parte a podului se apropia încet un cupeu. Birjarul moţăia, şi de fapt şi calul, dar cum Melanie nu întrevedea altceva mai bun, trase de mantaua omului încă adormit, se sui şi-i indică gara. Birjarul păru să fi înţeles şi încuviinţă. Dar îndată ce Melanie se aşeză, se întoarse pe capră şi mormăi prin mica vizetă:

— E o trăsură de noapte şi-s rebegit, de la unşpe n-am băgat nimic în gură. Acu’ mă duc la mine acasă.

Melanie trebui să se roage de el, până când, în cele din urmă, omul se învoi. Apoi lovi cu sete bietul animal şi, zdruncinând tare, cupeul porni în josul lungii străzi.

Melanie se aruncă spre spate şi-şi sprijini picioarele de bancheta din faţă, dar pernele erau umede şi reci, iar felinăraşul, gata să se stingă, umplea cupeul cu un abur tulbure. Simţi o apăsare tot mai puternică la tâmple şi aerul stătut care mirosea a sărăcie îi făcu greaţă. În cele din urmă, coborî gemuleţul şi vântul rece, care pătrunse

de afară, o învioră. Se bucură şi de oraşul ce se trezea la viaţă şi ar fi vrut să salute fiecare ucenic brutar care, lălăind şi fluierând, trecea prin faţa ei ducând coşul cu marfă cocoţat sus, în vârful capului. Căci toate acestea creau o atmosferă veselă, în care mâhnirea ei îşi afla mângâiere.

Ajunseseră acum la ultima stradă transversală şi, privind în afară tot mai *nervos* şi mai insistent, Melanie avu impresia că vehiculele care mergeau în aceeaşi direcţie întreceau, în tot mai mare grabă, jalnicul ei echipaj. Mai întâi câteva, apoi multe. Bătu, strigă. Dar în zadar. Până la urmă, i se păru că totul stătea în mâinile ei, că pe *ea* o părăseau puterile, că va fi ultima şi că nu va putea ţine pasul, nici în ziua aceea, nici a doua zi, şi niciodată. Şi fu cuprinsă de un sentiment de infinită neputinţă. Îşi strigă în gând: „Curaj, curaj!” Îşi veni în fire, îşi coborî picioarele de pe banchetă şi se ridică. Şi, într-adevăr, se simţi mai bine. Odată cu echilibrul exterior îi reveni şi cel lăuntric.

În sfârşit, cupeul se opri, dar cum nici sus, nici în faţă, la birjar, nu se vedea niciun bagaj, nimeni nu se înfăţişă să-şi ofere serviciile şi să deschidă portiera. Melanie trebui s-o facă singură, pe dinăuntru, după care privi în jur, căutând. „Dacă n-a venit!” Dar n-avu timp să-şi ducă gândul la capăt. În clipa următoare, dinspre unul din stâlpii peronului, se apropie Rubehn, spre a-i da mâna şi a o ajuta să coboare. Piciorul i se afla tocmai pe scăriţa învelită în paie; îşi sprijini capul de umărul lui şi şopti:

— Slavă Domnului! Ah, ce clipe au fost! Să fii bun, iubitul meu, şi să mă ajuţi să le uit!

Iar Rubehn ridică iubita povară, o aşează uşor jos, îi luă: braţul şi geanta şi împreună suiră treptele spre peron şi spre trenul care şi fusese tras.

XVII
DELLA SALUTE

„SPRE SUD!” DUPĂ O CĂLĂTORIE cu multe opriri, uneori de mai multe zile, cerută de sănătatea şubrezită a Melaniei, trecură Brennerul, iar către sfârşitul lui februarie ajunseră la Roma, spre a aştepta acolo sărbătoarea Paştilor şi „ştiri din ţară”. Era o expresie deliberat indiferentă pe care o adoptaseră, deşi, de fapt, era vorba de veşti hotărâtoare pentru viaţa lor şi care întârziau mai mult decât ar fi fost de dorit. În cele din urmă, însă, aceste „ştiri din ţară” sosiră şi, chiar a doua zi, se înfăţişară amândoi la intrarea unei mici capele engleze, al cărei bătrân reverend îi cunoştea dinainte şi, îndemnaţi de spiritul lui îngăduitor, îi făcuseră confidenţe. Erau de faţă şi câţiva prieteni şi imediat după slujba religioasă plecară, pentru ca, după luni de claustrare în oraş, să poată, în sfârşit, respira liber în afara zidurilor acestuia şi să se bucure, la Villa d’Este[121] de splendoarea viorelelor şi a şofranului. Se veseliră într-adevăr cu toţii, dar cel mai mult, totuşi, Melanie. Era fericită, fericită fără margini. Scăpase parcă dintr-o dată de tot ce-i apăsase inima şi acum râdea iar, cum nu mai râsese de mult, copilăros şi plin de inocenţă. Ah, cui îi e dat un *astfel* de râs rămâne cu el, şi chiar când se stinge, revine. Şi supravieţuieşte oricărei vini şi ne durează punţi către

[121] Clădită la Trivoli, lângă Roma, pentru cardinalul Hippolyte d’Este, în 1551; vestită pentru grădinile ei.

viitor şi trecut, spre o vreme mai bună.

Melanie se simţea cu totul despovărată în ziua aceea, dar voia să se elibereze şi mai mult; de aceea, când, odată cu căderea înserării, se înapoiară acasă, iar excelenta gazdă romană le aprinse, în afară de focul din cămin, lampa cu trei fitiluri, hotărî ca încă în aceeaşi seară să-i scrie surorii sale Jacobine, s-o întrebe tot felul de lucruri şi, în treacăt, să-i povestească şi despre fericirea şi călătoria ei.

Într-adevăr aşa făcu, şi scrise.

Scumpa mea Jacobine,

Astăzi a fost o adevărată zi de sărbătoare, mai mult, o zi fericită şi aş vrea să-mi exprim, din toată inima, gratitudinea. De asta îţi scriu. De altfel, cui altcuiva aş putea s-o fac mai bine decât ţie? Ţie, surioara mea iubită. Sau poate că nu mai vrei să auzi acest cuvânt? *Ori nu mai ai voie*?

Îţi scriu aceste rânduri din Via Catena, o *străduţă care duce spre Tibru, şi când mă uit în josul ei văd lucind, de pe celălalt mal, nişte lumini. Aceste lumini vin de la Farnesina*[122]*, celebra vilă de unde Amor şi Psyche privesc*, *aşa-zicând, de la lunetele tuturor ferestrelor. Dar n-ar trebui să glumesc cu astfel de lucruri, şi nici n-aş putea, dacă n-am fi fost astăzi la capelă. În sfârşit! În sfârşit! Cine crezi că a fost printre martorii noştri? Căpitanul von Brausewetter, vechiul tău dansator din Dachrödens. Drăguţ, şi amabil*, *şi fără fumuri. Iar când eşti proscris*, *ceea ce-i mai rău decât să fii nenorocit, ştii să preţuieşti aşa ceva; nu-mi iese deloc din minte tabloul, ştii tu care, de care atunci mi-am bătut atâta joc şi am glumit. Mereu aceeaşi „lapidare, lapidare”. Şi glasul, care a rostit cuvântul divin înaintea fariseilor, amuţeşte.*

Dar să trecem peste asta, prefer să flecăresc.

[122] Datează din secolul al XVI-lea. Frescele de pe tavane au fost pictate de Rafael, cu motive împrumutate din legenda antică despre Amor şi Psyche.

Am călătorit în etape scurte şi, la început, eram istovită şi fără chef, iar dacă mă bucuram de ceva era numai ca să-i fac pe plac lui Ruben. Mi-era o nespusă milă de el! Îţi închipui, o femeie care se tot văicăreşte! E cel mai îngrozitor lucru care se poate imagina. Şi încă la drum. Asta a durat o săptămână până am intrat în munţi. Acolo am început să mă simt mai bine, iar când am călătorit de-a lungul Innului, care spumega, şi, în aceeaşi după-amiază, am găsit la Innsbruck o locuinţă admirabilă, m-am înviorat toată şi am putut iar respira. Iar când Ruben a văzut că totul mă bucura şi mă întrema, a mai rămas o zi acolo şi am vizitat toate bisericile şi castelele, iar la urmă şi biserica unde-i îngropat împăratul Max[123]. Cel cu minunea de la Martinswand[124] şi care a trăit pe timpul lui Luther. Ce-i drept, atunci era foarte bătrân. Despre el a spus Anastasius Grünn că a fost „Ultimul cavaler”[125], deşi poate exagerat puţin. Căci nu cred că a fost ultimul cavaler. Pentru că prea era mare şi prea corpolent pentru un cavaler şi, fără să caut să te linguşesc, găsesc că Gryczinski are o alură mai cavalerească. Ciudat, uneori mă surprind că sunt mai prusacă decât aş fi crezut, încât portretul lui Andreas Hofer[126] nu mi-a plăcut prea mult. Poartă în jurul trupului un şerpar tirolez cu versete şi, după cum probabil ştii şi tu, a fost împuşcat la Mantua. Unii îl critică pentru că i-a fost frică. Eu, din partea mea, n-am putut însă niciodată să înţeleg cum poate fi cineva criticat pentru că nu-i plăcea să fie împuşcat.

Apoi am străbătut Brennerul, acoperit de zăpadă, şi era minunat de văzut cum pe acelaşi versant pe care se

[123] Maximilian I (1493—1519), împărat german.

[124] O legendă medievală spune că, atunci când împăratul Maximilian s-a rătăcit în timpul unei vânători, a fost salvat de un înger.

[125] Anton Alexander, conte von Auersperg (1806—1876), a scris sub pseudonimul Anastasius Grünn. A exaltat amintirea lui Maximilian I în ciclul de romanţe *Ultimul cavaler*.

[126] A ridicat, în 1809, ţăranii din Tirol la luptă împotriva ocupanţilor francezi. A fost judecat de un tribunal militar francez, condamnat la moarte şi împuşcat la Mantua.

căţăra trenul nostru, alte două-trei trenuri, mult sub noi, păreau, atât de mici şi de neînsemnate ca nişte cutioare cu seminţe într-o colivie de scatiu. În aceaşi seară am ajuns la Verona. Ultima oară am fost acolo numai în trecere, acum am rămas însă o zi, pentru că Ruben voia să-mi arate vechiul teatru roman care există aici. Era o zi rece şi vântul îngheţat m-a făcut să tremur; îmi pare totuşi bine că l-am văzut. Cum să ţi-l descriu? Închipuie-ţi Opera, dar nu într-o zi obişnuită, ci, într-o seară de bal. E rotunjită şi în locul unde stă orchestra. Totul e oval şi construit în amfiteatru, având cerul drept acoperiş. Aş *fi gustat seara mult mai mult, dacă n-aş fi fost momită să iau un mic dejun cu salam într-un restaurant învecinat, care pentru mine a fost exagerat de naţional.*

Săptămână următoare am plecat la Florenţa, despre care, dacă aş fi Duquede, aş zice: e supraapreciată. E plină de englezi şi de tablouri, şi cu tablourile nu mai termini niciodată. Şi apoi mai au şi „Cascinele”[127], ceva între Tiergarten şi Hofjäger-Allee de la noi, de care sunt foarte mândri, şi unde se pot vedea trăsuri cu şase şi doisprezece, ori chiar cu douăzeci şi patru de cai. Eu nu le-am văzut însă şi nu vreau să te înşel în ce priveşte cifrele. Peste Arno trece un pod cu dughene, cam ca Rialto[128] şi, dacă faci abstracţie de nenumăratele biserici şi mânăstiri, lucrul cel de seamă din oraş este vechiul palat ducal. Iar ei găsesc că lucrul cel mai frumos e un turnuleţ, care se ridică din mijlocul palatului şi nu se deosebeşte prea mult de un horn, iar de jur împrejur are o ghirlandă şi o *galerie. Se pare că-i de o concepţie foarte originală. Până la urmă te şi convingi că aşa e. În apropiere se află o stradă strâmtă şi lungă, paralelă cu strada principală, pe care se perpelesc într-una prepeliţe în frigări. Şi peste tot miroase a grăsime, e larmă, flori şi munţi de brânză, încât nu mai ştii unde să te opreşti şi*

[127] Parc în Florenţa.
[128] Celebru pod din Veneţia.

dacă te scârbeşte ori te amuză. Dar până la urmă te amuzi, şi de fapt e cel mai nostim lucru pe care l-am văzut în toată călătoria mea. Fireşte, cu excepţia Romei. Iar acum sunt chiar la Roma.

Dar, scumpa mea Jacobine, despre asta nu pot să-ţi scriu acum, pentru că am ajuns la a patra filă şi Ruben devine nerăbdător şi-mi aruncă din coltul lui întunecos confeti, deşi carnavalul a trecut de mult. De aceea mă întrerup aici şi-ţi pun numai nişte întrebări.

Deşi, acum când vreau să ţi le pun, parcă nu vor să iasă de sub peniţă, şi trebuie să le ghiceşti. Deşi nu e vorba de ghicitori. Când răspunzi, fii prevenitoare, dar nu ascunde nimic. Trebuie să mă obişnuiesc să suport neplăcerile, suferinţa. Nu se poate altfel. Şi nu-mi fac niciun fel de iluzii. Cine intră în moară se mânjeşte cu făină. Iar lumea va face comparaţii şi mai defavorabile. Aş vrea numai ca atunci când sunt condamnată să nu se treacă repede, cu totul, peste „circumstanţele atenuante". Pentru că, crede-mă n-am putut altfel. Şi am o singură dorinţă: să fiu lăsată să dovedesc asta. *Dar această dorinţă îmi va fi refuzată, încât am să-mi caut şi va trebui să găsesc consolarea în fericirea mea, iar fericirea într-o viaţă retrasă. Şi astea am să le dobândesc. Am avut destul parte de zgomotul vieţii, aşa că tânjesc după reculegere şi linişte, pe care le am* aici. *Ah, ce frumos e oraşul acesta; uneori mi se pare că, într-adevăr, orice mântuire şi orice mângâiere ne vin* numai *de la Roma. În acest loc se petrece o mântuitoare prefacere, văzul şi auzul parcă visează într-una.*

Şi acum, scumpa mea Jacobine, la revedere şi scrie-mi mult, mult şi amănunţit. Mă interesează totul şi vreau să am ştiri. În primul rând ştiri... Ştii tu. Dar destul. Mereu a ta

Melanie R.

Scrisoarea fu predată la poştă chiar în aceeaşi seară,

cu sentimentul nelămurit că o expediere rapidă ar putea aduce şi un răspuns grăbit. Dar răspunsul se lăsă aşteptat şi umilirea pricinuită de acest lucru ar fi fost desigur foarte dureros resimţită, dacă, la câteva zile după trimiterea scrisorii, Melanie n-ar fi căzut iar în vechea-i melancolie. Credea cu tot dinadinsul că va muri. Încerca să zâmbească, dar până la urmă izbucnea brusc într-un şuvoi de lacrimi. Căci ţinea la viaţă şi, în suferinţa ei, încerca totuşi şi o nespusă fericire: faptul că bărbatul iubit era lângă ea.

Avea, într-adevăr, dreptate să se bucure de această fericire. Căci cu cât zilele erau mai tulburi, cu atât ieşeau mai bine la lumină virtuţile lui Rubehn. Era plin de atenţii; nu arăta nicio urmă de proastă dispoziţie, nu se plângea şi nobleţea firii lui făcu uitată rezerva pe care ea o ascundea.

Astfel trecură săptămâni de chin.

Un medic german, care fu solicitat până la urmă pentru consult, le spuse că, în primul rând, trebuia evitat sedentarismul. Mai mult, trebuia să aibă grijă ca bolnava să se bucure de impresii mereu noi. Cu alte cuvinte, propunea o continuă schimbare a locului şi a aerului. E adevărat, asemenea agitaţie zilnică, de colo până colo, este prin ea însăşi un rău, dar mai mic şi în orice caz singurul mijloc pentru lecuirea neliniştii lăuntrice.

Astfel făcură noi planuri de călătorie, primite cu apatie de bolnavă.

În etape scurte, cu evitarea grijulie a căilor ferate şi a şoselelor importante, trecură prin Umbria, şi apoi mereu mai sus, pe coasta răsăriteană, până când, pe neaşteptate, constatară că nu mai erau decât la zece mile de Veneţia. Şi iată că Melanie fu cuprinsă de o adâncă şi pătimaşă dorinţă de a aştepta acolo clipa când avea să nască. Deodată păru ca schimbată şi râse iar şi zise:

— Della Salute! Îţi mai aduci aminte…? Îmi este familiar, mă înviorează: fericirea, mântuirea! Hai, hai

acolo!

Şi se duseră, şi acolo o apucară durerile facerii. Timp de o zi întreagă arătătorul nu ştiu unde să se oprească, la viaţă sau la moarte. Dar când seara, de peste ape, începu un minunat zvon de clopote, iar istovita femeie, la întrebarea „de unde”, primi răspunsul „Della Salute”, ea se ridică în pat şi spuse:

— Acum ştiu că am să trăiesc.

XVIII
DIN NOU ACASĂ

CU ADEVĂRAT, SPERANŢA N-O înşelă. Se făcu bine şi când veni toamna, iar starea copilului şi, mai ales, propria-i sănătate o îngăduiră, părăsiră oraşul de care se simţeau atât de strâns legaţi prin clipele grele, dar şi senine, petrecute acolo, şi plecară în Elveţia spre a căuta, în cea mai fermecătoare dintre văi, în valea „Dintre lacuri”[129], un nou şi vremelnic popas.

Petrecură câteva săptămâni fericite şi tihnite şi abia când peste Thun şi apoi peste Brienz începu să sufle un vânt tăios dinspre nord-vest, iar a doua zi căzu o ninsoare atât de deasă, încât nu numai Jungfrau[130], dar chiar cel mai mărunt pisc privea acum în vale acoperit de nea şi îngheţat. Melanie zise:

— E timpul. Bătrâneţea nu stă bine oricui, şi nici zăpada în orice loc. Iarna nu se simte bine în valea asta sau, în orice caz, nu i se potriveşte. Aş vrea să fiu acum acolo unde ne-am obişnuit cu ea şi o înţelegem.

— Mi se pare, râse Rubehn, că ţi s-a cam făcut dor de insula lui Rousseau[131]!

— Da, recunoscu ea. Şi de multe altele. Ce să spun, în

[129] Interlaken, localitate situată între lacurile Thun și Brienz.
[130] Vârf în Alpii bernezi (4158 m).
[131] Insulă pe râul Spree, în Tiergartenul berlinez.

trei ore am putea fi la Geneva, să revăd casa în care m-am născut. Dar nu tânjesc după asta. Mă atrage *nordul,* pe care, din ce în ce mai mult, îl simt ca patria inimii mele. Şi indiferent de ce ar interveni, trebuie să rămână.

Astfel într-o blajină zi de decembrie, Rubehn şi Melanie sosiră iar în capitală şi, odată cu ei, şi Vreni sau Vrenel o slujnicuţă vânjoasă, adusă din Elveţia, angajată de Melanie cât stătuse la Interlaken, spre a avea grijă de copil. Alegerea se dovedise excelentă. În gară le ieşi înainte fratele mai mic al lui Rubehn, care-i conduse la locuinţa lor: o mansardă încântătoare, în imediata vecinătate a laturii vestice a Tiergartenului, pe cât de bogat pe atât de elegant mobilată, şi aproape perete în perete cu Duquede. „Oare o să trăim în bună vecinătate cu el?” se întrebaseră voioşi în clipa când intraseră în casă.

Melanie era foarte mulţumită de locuinţă şi de mobilier şi, îndeobşte, de toate şi chiar a doua zi, înainte de prânz, când fu singură, se instală într-una din firidele adânci, cu geamuri, şi privi pomii acoperiţi cu chiciură ai parcului, unde câteva veveriţe se hârjoneau şi săreau din cracă în cracă. De câte ori nu se uitase la joaca lor atunci când trecuse prin Tiergarten, în trăsură, cu Liddi şi Heth! Retrăi brusc scena şi simţi cum, peste imaginile vesele din sufletul ei, se lăsa o umbră.

Până la urmă se simţi şi *ea* îndemnată să iasă din casă, căci voia să revadă oraşul, oraşul şi oamenii cunoscuţi. Dar pe cine? Putea trece numai pe la prietena ei, repetitoarea. Aşa şi făcu, dar fără a încerca, la drept vorbind, o prea mare plăcere. Anastasia fu familiară şi aproape că o tratădesus, astfel că Melanie se înapoie acasă furioasă. Dar nici aici nu erau toate cum ar fi trebuit să fie, Vrenel bombănea, în cameră era o căldură înăbuşitoare, şi Melanie nu se înseninădecât atunci când auzi glasul lui Rubehn în vestibul.

Apoi acesta intră.

Era cam pe la ora ceaiului, apa şi clocotea, Melanie luă braţul soţului iubit şi se plimbă cu el, sporovăind, pe covorul gros turcesc. El suferea însă din pricina căldurii, pe care Melanie încerca zadarnic s-o atenueze cu batista ei.

— Şi acum suntem în nord! râse Rubehn. Dar spune şi tu dacă acolo, în sud, am avut parte de aşa ceva, cu toată arşiţa şi simunul.

— Ba da. Ruben. Ai uitat când am plecat prima oară spre Lido? Eu, în orice caz, ţin bine minte. Toată viaţa mea nu m-am temut aşa, ca atunci pe vas: mai întâi zăduful şi apoi furtuna. Iar între ele fulgerele. Şi dacă ar fi fost barem fulgere. Dar parcă era o pânză de foc. Iar tu erai atât de calm!

— Sunt mereu aşa, iubito, sau măcar încerc să fiu. Agitaţia noastră n-ar putea schimba şi cu atât mai puţin îmbunătăţi ceva.

— Nu ştiu dacă ai dreptate. În neliniştea şi teama noastră, să ne rugăm, chiar şi noi, care uităm s-o facem în zilele noastre bune. Asta îi împacă pe zei. Căci ei vor să ne deprindem a fi conştienţi cât de mici suntem şi cât de multă nevoie de ajutor avem. Oare n-au dreptate?

— Eu atâta ştiu, că *tu* ai dreptate. Totdeauna. Şi de dragul tău, mă rog să aibă şi zeii dreptate. Eşti mulţumită?

— Da şi nu. În măsura în care vorbele tale arată iubire, e bine, sau cel puţin îmi face plăcere să aud. Însă…

— Să-l lăsăm pe „însă” şi să ne bem mai bine ceaiul, care aşteaptă. Ajută totdeauna şi la orice, şi o să ne ajute şi în căldura asta africană. Ca să fiu totuşi mai sigur, am să deschid şi fereastra.

Ceea ce şi făcu, şi de sub jaluzeaua trasă pe jumătate intră aerul calm al nopţii.

— Ce blând şi molcom!

— Prea molcom, replică Rubehn. Va trebui să ne

obişnuim şi cu curenţi mai reci.

XIX
INCOGNITO

MELANIE SE BUCURA CĂ ERA DIN nou acasă.

Nu trecea cu vederea peste ceea ce, inevitabil, avea de înfruntat şi împărtăşea şi ea teama căreia Rubehn îi dăduse expresie. Pe de altă parte avea totuşi un temperament destul de sanguin pentru a nutri speranţa că va izbuti să facă faţă evenimentelor. Şi de ce nu? Cele întâmplate i se păreau, întrucât priveau societatea, ca şi aplanate; buna-cuviinţă fusese satisfăcută, toate formele îndeplinite, aşa că nu vedea de ce ar fi întâmpinată cu o severitate, la care lumea nu recurge, îndeobşte, decât atunci când crede că *trebuie* s-o facă, poate pur şi simplu pentru că e conştientă că cine trăieşte într-o casă de sticlă nu trebuie să zvârle cu pietre.

Melanie nu se aştepta la niciun rigorism. Cu toate acestea se învoi cu propunerea ca, măcar în viitoarele săptămâni, să mai păstreze incognitoul şi abia de la Anul nou să înceapă vizitele necesare.

Era deci firesc să petreacă seara de Crăciun într-un cerc foarte restrâns. Nu veniseră, spre a vedea arzând lumânările din pom, decât Anastasia, fratele lui Rubehn şi bătrânul procurist din Frankfurt, un burlac înrăit şi taciturn, care abia la a treia halbă îşi mai dezlegă limba. Când le aprinseră, fu adusă şi Aninettchen; Melanie luă fetiţa în braţe, se jucă puţin cu ea şi o ridică în sus. Iar copilul păru fericit, râse şi încercă să apuce lumânările.

Fericiţi erau, de fapt, cu toţii, mai cu seamă Rubehn, şi cine l-ar fi văzut în seara aceea n-ar fi găsit defel că nu ştie să aprecieze tihna şi comoditatea. Pierise orice urmă de americanism.

În odaia alăturată fusese pregătită între timp o gustare şi după ce mai întâi Anastasia şi apoi tânărul Rubehn făcură, ca introducere, câteva glumeţe urări de sănătate, se ridică şi bătrânul procurist spre a propune „cu paharul şi inima pline” un toast de încheiere. Cel mai bun lucru în viaţă, o ştia din proprie experienţă, este incognitoul. Tot ceea ce se expune în piaţă sau în stradă nu face doi bani sau are numai o valoare mediocră; ceea ce e cu adevărat de valoare se ţine retras, se pune la adăpost în tăcere, se ascunde. Cea mai drăgălaşă floare, nu încape îndoială, este vioreaua, iar cel mai poetic fruct, lucru asupra căruia de asemenea nu poate încăpea nicio îndoială, este fraga de pădure. Amândouă se ascund, amândouă se lasă căutate, trăiesc ca să spunem aşa incognito. De aceea să-i fie îngăduit să ridice paharul în cinstea incognitoului sau a incogniţilor, căci singularul, sau pluralul, în ce-l priveşte îi e totuna.

El sau *ei*

Un pahar în cinstea Melaniei:

Ei sau *el*

Şi pentru Ebenezer la fel.

Apoi începu să cânte.

Se despărţiră târziu, iar Anastasia făgădui să vină şi a doua zi, la masă; după ce trecu încă o zi însă (Rubehn tocmai ieşise în oraş), Vrenel, vădit emoţionată, veni să-l anunţe, în dialectul ei, pe consilierul de poliţie Reiff. Şi se linişti abia când tânăra doamnă răspunse:

— A, ce plăcere! Te rog, pofteşte-l.

Melanie ieşi înaintea celui anunţat. Era absolut neschimbat: obrajii la fel de lucioşi, acelaşi frac negru, aceeaşi vestă albă.

— Mă bucur mult să vă revăd, dragă Reiff, spuse

Melanie arătând cu mâna dreaptă un jilţ de lângă dânsa. Aţi fost totdeauna bunul meu prieten şi sper că aţi rămas.

Reiff încuviinţă, spunând ceva despre un nealterat devotament şi puse întrebări după întrebări. Până la urmă lăsă să-i scape, din întâmplare sau intenţionat, şi numele lui Van der Straaten.

Melanie rămase indiferentă şi remarcă doar:

— E *un* nume pe care nu trebuie să-l rostiţi, dragă Reiff, cel puţin nu acum. Nu pentru că mi-ar sugera imagini dezagreabile. Nu, o nu. Dacă ar fi *asta,* putea s-o faceţi. Dar tocmai pentru că numele nu-mi aminteşte nimic neplăcut, pentru că ştiu doar că l-am făcut să sufere pe purtătorul lui, de asta mă chinuie şi mă torturează. Îmi aduce aminte de o nedreptate, care nu devine mai mică dacă eu, în inima mea, nu o consider ca atare. Încât să nu vorbim despre el. Şi nici… Aici tăcu şi reîncepu abia după o pauză: Am acum fericirea mea, o fericire autentică; *mais il faut payer pour tout et deux fois pour notre bonheur*[132].

Consilierul de poliţie bâigui o aprobare jenată, căci nu înţelesese prea bine.

Noi însă, dragă Reiff, spuse din nou Melanie, trebuie să găsim un teren neutru. Şi o să-l găsim. E unul dintre privilegiile oraşului mare. Există totdeauna o sută de lucruri despre care se poate vorbi. Şi nu numai pentru a scoate vorbe din gură, ci din toată inima. Nu-i aşa? Sunt, de altfel, încredinţată că am să vă revăd.

Curând după asta Reiff se scuză, sub pretext că nu putea lăsa să aştepte prea mult cupeul cu care venise. Melanie privi însă pe fereastră în urma lui şi se bucură văzând cum, la câteva case de locuinţa lor, consilierul de poliţie dădu peste Rubehn care se întorcea din oraş. Cei doi se salutară.

---

[132] Dar trebuie să plătim pentru orice şi de două ori pentru fericirea noastră *(fr.).*

— Reiff a fost aici, spuse Rubehn când, după câteva clipe, intră înăuntru. Cum îl găseşti?

— Neschimbat. Dar mai jenat decât ar trebui să fie un consilier de poliţie.

— Conştiinţa încărcată. A vrut să te descoasă.

— Crezi?

— Absolut sigur. Sunt la fel, şi unul şi celălalt. Se deosebesc numai prin maniere. Reiff se preface inofensiv. Dar faţă de această specie trebuie să fii de două ori mai precaut. Şi oricât de ridicol ar fi, nu pot să alung gândul că mâine vom fi trecuţi pe lista neagră.

— Îl nedreptăţeşti. Are o anumită afecţiune pentru mine. Sau e numai vanitate şi iluzie din parte-mi?

— Poate că da, poate că nu! Dar cu aceşti domni cumsecade... nici cel mai bun prieten, nici fratele din aceeaşi mamă nu poate fi sigur cu ei. Şi dacă te miri sau te plângi de asta, nu te alegi decât cu un răspuns ironic şi o ridicare din umeri: *„C'est mon métier"*[133].

După o săptămână. Odată cu noul an, venise şi momentul fixat de tânăra pereche spre a ieşi din incognito. Cel puţin Melanie. Încă nu fusese la Jacobine şi cu toate că, amintindu-şi de scrisoarea rămasă fără răspuns, nu aştepta nimic bun de la această vizită, ea trebuia totuşi făcută, cu orice risc. Căci voia să aibă o idee exactă despre poziţia pe care înţelegea să se situeze familia Gryczinski.

Aşa că porni spre Alsenstrasse.

Cu inima mai grea decât de obicei, urcă scara, aşternută cu un preş, şi sună la uşă. Curând auzi, îndărătul glasvandului de pe coridor, o forfotă de paşi grăbiţi şi înăbuşiţi. Într-un târziu i se deschise.

— A, Emmy! Sora mea e acasă?

— Nu, doamnă consilier... Ah, ce rău o să-i pară doamnei! Dar a fost pe aici doamna von Heysing şi a luat-

[133] Asta mi-e meseria *(fr.).*

o pe doamna la tabloul cel mare. Mi se pare că *Faclele lui Nero*[134].

— Şi domnul maior?

— Nu ştiu, răspunse fata stingherită. Voia să iasă. Dar mai bine să...

— O, nu. Emmy, lasă. Nu-i nimic. Spune-i surorii mele, adică doamnei, că am fost aici. Sau, mai bine, ia cartea de vizită...

Apoi salută scurt şi ieşi.

Coborând, îşi spuse în gând: „Ăsta-i *el.* Jacobine e o fată bună şi mă iubeşte". Îşi apăsă mâna pe piept şi zâmbi: „Taci, inimă!"

Auzind de rezultatul vizitei, Rubehn nu se arătă deloc mirat, cu atât mai puţin cu cât a doua zi dimineaţa sosi un plic ale cărui iniţiale J. V. G., elegant împletite, nu lăsau nicio îndoială asupra expeditorului. Într-adevăr, era din partea Jacobinei, care scria:

Draga mea Melanie,

Mi-a părut cumplit de tău că nu ne-am văzut. După atâta vreme! Şi mai ales după ce-am lăsat fără răspuns lunga şi frumoasa ta scrisoare! Era atât de încântătoare, încât până şi Gryczinski, care e totuşi atât de critic şi respectă numai autoritatea, a găsit-o fermecătoare. Un singur pasaj l-a supărat, acolo unde scriai că orice mântuire şi orice mângâiere ar veni, ca şi mai înainte, tot de la Roma. Asta l-a indispus şi a fost de părere că asemenea lucruri nu trebuie spuse nici măcar în glumă şi n-a vrut să ţină seama de apărarea mea. Cei mai mulţi din familia Gryczinski sunt catolici încă şi eu cred că e atât de sever şi susceptibil pentru că, personal, vrea să se desprindă de catolicism şi să se dezică de el. Căci cei de sus sunt încă foarte dificili în privinţa asta, iar Gryczinski e, după cum ştii, prea inteligent ca să vrea un lucru care

[134] Tabloul pictorului polonez Henryk Siemiradski (1843—1902) a fost expus temporar la Berlin.

sus nu *e dorit. Dar poate* că *împrejurările au să se mai schimbe. Ţie îţi pot mărturisi deschis că* mie *mi-ar conveni şi, din partea mea, n-aş avea nimic împotrivă ca să se mai vorbească şi despre altceva. La urma urmei, e chiar o problemă atât de importantă şi arzătoare? Şi dacă nu m-aş gândi la toţi morţii şi răniţii, zău că aş dori un nou război. (De altfel se spune că se şi aşteptau la unul.) Dacă* ar fi *război, am scăpa de toată problema asta şi Gryczinski ar fi locotenent-colonel. Pentru că e al treilea pe listă. Iar o seamă dintre generalii bătrâni, sau în orice caz cei mai bătrâni, trebuie totuşi să iasă la pensie, până la urmă.*

Dar pălăvrăgesc despre război şi pace, despre Gryczinki şi despre mine şi uit cu desăvârşire să întreb de tine şi de sănătatea ta. Sunt convinsă că îţi merge bine şi că, în privinţa aspectelor esenţiale, eşti mulţumită de schimb. E tânăr şi bogat şi cred că, după felul tău de a vedea lucrurile, faptul că nu are un titlu nu te poate face nefericită. Şi apoi, cine-i tânăr mai speră. Iar Frankfurlul e acum prusian[135]*. Şi s-o mai găsi acolo ceva.*

Ah, dragă Melanie, cu câtă plăcere aş fi venit eu însămi ca să-i văd atât pe cei mari, cât şi pe cea mică, da, şi pe cea mică, pentru a vedea cui îi seamănă. Dar mi-a interzis şi i-a spus şi servitorului că „nu suntem niciodată acasă”. Şi tu ştii că eu n-am curajul să-l contrazic. Adică să-l contrazic cu adevărat. Pentru că ceva-ceva tot l-am contrazis. Atunci m-a repezit însă şi mi-a spus: „Te rog! N-am chef ca pentru o asemenea prostie să fiu dat la o parte. Şi fereşte-te, Jacobine! Tu eşti o femeiuşcă fermecătoare (chiar aşa a spus), dar sunteţi parcă gemene, semănaţi ca două picături de apă, şi ai şi tu ceva asemănător în sânge. Numai că eu nu sunt Van der Straaten şi n-o fac pe mărinimosul. Cu atât mai puţin pe seama mea”. Apoi mi-a sărutat mâna de haut en bas[136] *şi*

[135] Din 1866, oraşul Frankfurt făcea parte din regatul Prusiei.
[136] De sus în jos *(fr.).*

a ieşit din cameră.

Iar eu ce-am făcut? Ah, dragă Melanie, nimic. Nici măcar n-am plâns. Eram numai speriată. Căci simt că are dreptate, că în mine zace o curiozitate ciudată. Ştiu ei ce spun, cunoscătorii Bibliei, *când pun atâtea pe seama curiozităţii noastre... Elimar, care nu e prea cucernic, mi-a spus o dată: „Cel mai nostim e să poţi să compari”. Se referea, cred, la artă. Dar de atunci întrebarea nu-mi mai iese din minte şi nu cred că se mărgineşte numai la artă. De altfel, Gryczinski o să facă iarna asta, sau poate totuşi la primăvară, un mic turneu de stat-major. Atunci am să te văd. Iar când s-o întoarce am să-i mărturisesc. Aşa am s-o pot face. Pentru că atunci e întotdeauna tare delicat. Nu e deloc un Barbă-Albastră. A ta*

Jacobine

Melanie scăpă fila şi Rubehn o ridică. O citi la rândul lui şi zise:

— Da, draga mea. Astea sunt zilele despre care se spune că nu ne plac. Şi abia *încep.* Dar lasă, lasă! Toate trec şi în primul rând *asta.*

— Apoi se apropie de pian şi cântă tare şi mimând o veselie exagerată:

— De furtună cu mantia-mi te apăr, te apăr.[137]

Apoi se ridică, o sărută şi rosti:

— *Cheer up, dear!*[138]

[137] Dintr-o poezie a poetului englez Robert Bums (1759–1796).
[138] Capul sus, dragă! *(engl.)*

XX
LIDDI

„CHEER UP, DEAR” Îl SPUSESE Rubehn soţiei sale, şi ea ar fi vrut să-i urmeze sfatul. Dar nu izbuti, nu putea izbuti, căci fiecare zi aducea alte jigniri. Nimeni nu era acasă pentru ea, nu i se răspundea la salut şi înainte ca iarna să se sfârşească înţelese că, printr-o înţelegere tacită, era proscrisă. Era moartă pentru societate şi descurajarea ar fi adus-o la disperare, dacă Rubehn n-ar fi fost alături de ea în această mâhnire. Şi nu numai cu dragostea lui, nu, ci mai cu seamă cu senina bună dispoziţie, care, dacă nu se transmite celor din jur, nu rămâne totuşi fără înrâurire asupra lor.

— Cunosc asta, Melanie. Când la Londra se întâmplă ceva care iese din comun, se spune *it is a nine-days-wonder*[139] şi aceste nouă zile vor să exprime durata maximă a agitaţiei. Aşa-i la Londra. Aici durează ceva mai mult, pentru că suntem ceva mai meschini. Dar legea e aceeaşi. Orice furtună are un sfârşit. Într-o bună zi o să iasă iar curcubeul şi o să sărbătorim împăcarea.

— Societatea e implacabilă.

— Dimpotrivă. De fapt, nici nu-i place să facă proces. Ştie prea bine de ce. Şi aşteaptă numai un semn ca să poată vârî iar în teacă marea sabie a călăului.

— Dar pentru asta trebuie să se întâmple ceva.

— Şi o să se întâmple. Rareori e altfel, iar în cazurile

[139] O minune care durează nouă zile *(engl).*

mai uşoare, niciodată. Noi am făcut o anume impresie şi trebuie să ne străduim cu tot dinadinsul să facem alta. Una contrarie. Dar pe acelaşi tărâm… înţelegi?

Melanie încuviinţă cu capul, îi luă mâna şi zise:

— Îţi jur că vreau. Şi unde a fost vina, acolo să fie şi ispăşirea. Sau, ca să mă exprim mai bine, împăcarea. Căci, vreau să sper, şi *asta* e o lege. Şi încă cea mai frumoasă dintre toate. Nu orice trebuie să devină o tragedie.

În clipa aceea servitorul le aduse o carte de vizită. *Friederike Sawat v. Sawatzki, numită Sattler von dar Hölle, pensionară la mânăstirea Himmelpfort în Uckermark.*

— Lasă-ne singure, Ruben, îl rugă Melanie în timp ce se ridica în picioare şi ieşi înaintea bătrânei domnişoare până pe coridor. Ah, scumpa mea Riekchen! Ce bine-mi pare că ai venit, că eşti aici. Ce greu trebuie să-ţi fi fost… Nu mă gândesc numai la cele trei rânduri de trepte… Pe jumătate călugăriţă şi în fiecare duminică la biserica Sankt Matthäi! Dar credincioşii, dacă sunt cu adevărat credincioşi, se dovedesc totuşi cei mai buni. Ia loc, draga, nepreţuita, scumpa şi vechea mea prietenă!

În timp ce vorbea aşa, încerca s-o ajute la dezbrăcat, să-i agaţe paltonaşul de mătase în cuierul până la care mărunţica nu putea ajunge.

— Scumpa, vechea mea prietenă, repetă Melanie. Da, asta erai, Riekchen, asta ai fost. O adevărată prietenă, care mă sfătuia totdeauna de bine şi nu-mi cânta în strună. Dar n-a ajutat la nimic. N-am înţeles niciodată cum poate avea cineva concepţii sau principii, ceea ce-i de fapt acelaşi lucru, dar care mie mi se păreau şi mai grele, şi mai inutile. Am făcut numai ce-am vrut, ce mi-a plăcut, ce aveam chef pe moment. Şi nu pot să socotesc că-i chiar atât de rău. Nici chiar acum. Dar primejdios e, asta recunosc, şi am să caut să procedez altfel. Am să caut să învăţ. Categoric. Şi acum povesteşte. O sută de

întrebări îmi perpelesc sufletul.

Riekchen intrase jenată şi rămăsese şi mai departe aşa; acum, însă, coborând privirile, iar apoi ridicându-le din nou, hotărâte şi prietenoase, spre Melanie, zise:

— Voiam să văd... Şi n-am venit fără ştirea lui. Ştie, el m-a îndemnat.

Melanie se interesă grăbită:

— E furios? Spune, vreau să ştiu. Din gura *ta* pot să ascult orice. Reiff a fost pe aici în timpul Crăciunului. De la el n-am vrut să aflu. Pentru că e o deosebire *cine* vorbeşte: curiozitatea sau inima. Spune, e furios?

Mărunţica îşi agită capul încoace şi încolo şi răspunse:

— Ce întrebare! Furios! Dacă ar fi furios, n-aş fi eu aici. A fost nefericit şi mai e şi acum. Îl roade şi-l mistuie. Dar calmul i-a revenit. Adică aşa, faţă de oameni. Şi aşa rămâne. A fost foarte bun cu tine, Melanie, nici că ar putea fi mai bun cu cineva. Ai fost mândria lui, şi se lumina numai când te vedea.

Melanie încuviinţă din cap.

— Vezi, drăguţă, n-ai putut altfel, pentru că n-ai învăţat ceea ce e cu adevărat important şi pentru că nu cunoşteai greutăţile vieţii. Anastasia cânta desigur mereu: „Cine n-a mâncat vreodat' pâine amară", şi Elimar întorcea fila. Dar una e să cânţi şi alta e să ţi se întâmple. Tu n-ai mâncat pâine amară, nici Anastasia, nici Elimar. De asta ai făcut numai ce ţi-a plăcut, ce aveai chef. Şi apoi ţi-ai lăsat copiii, copiii tăi iubiţi, atât de frumoşi şi de cuminţi, şi n-ai vrut nici măcar să-i vezi. Te-ai lepădat de carnea şi sângele tău. Ah, draga mea, sărmana de tine, pentru aşa ceva nu poţi găsi iertare în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor.

Părea că mărunţica mai voia să continue, dar Melanie se ridică în picioare şi zise:

— Nu, Riekchen, opreşte-te! Acum mă nedreptăţeşti. Mă cunoşti foarte bine şi de multă vreme, eram aproape şi eu un copil când am intrat în casă. Dar un lucru trebuie

să recunoşti: n-am spus niciodată minciuni, nu m-am prefăcut, dimpotrivă mi-a fost totdeauna urât să mă arăt mai bună decât sunt. Şi la fel de urât mi-e şi acum. De asta te asigur că în ce-i priveşte pe copii, pe scumpa, dulcea, mititica mea Heth, care seamănă cu tatăl ei, dar râde şi e nestatornică ca mămica, nu Riekchen, în ce-i priveşte pe copii, n-ai dreptate.

— Dar ai plecat fără să le arunci o privire, fără să-ţi iei rămas bun.

— Da, aşa e, şi ştiu foarte bine că multe altele nu ar fi făcut-o. Dar dacă avem cumva tristul drept să fim pentru ceva mândri, apoi eu pentru asta sunt. Voiam să plec, cu orice preţ. Şi dacă aş fi văzut copiii, n-aş mai fi putut. Trebuia să aleg. Poate că am făcut o alegere greşită, în ochii lumii în orice caz, dar a fost un joc deschis, fără echivoc, cinstit. Cine dezertează dintr-o căsătorie din unicul motiv al dragostei pentru un alt bărbat, nu mai are dreptul să se arate, pe deasupra, şi mamă grijulie. Ăsta-i adevărul. Am plecat fără să mă uit înapoi şi fără să-mi iau rămas bun, pentru că mi-era silă să amestec laolaltă lucruri sfinte şi nelegiuite. Nu voiam un talmeş-balmeş de sentimente. N-am dreptul să mă laud cu virtutea mea. Dar un lucru ştiu că am, Riekchen: un simţ ascuţit pentru ceea ce se cade şi ceea ce nu.

— Şi acum, ai vrea să-i vezi?

— Imediat. În orice clipă. Îi aduci?

— Nu, nu Melanie, nu te grăbi aşa. Dar m-am gândit la un plan şi, dacă-mi reuşeşte, am să-ţi dau de veste. Fie că vin eu, fie că-ţi scriu, sau îţi scrie Jacobine. Pentru că Jacobine trebuie să ne dea o mână de ajutor. Şi acum, cu bine, draga, draga mea Melanie. Nu te sinchisi de oameni. Eşti totuşi un copil bun. Uşuratică, uşuratică, dar sufletul ţi-a rămas neschimbat. Încă o dată, cu bine, comoara mea.

Plecă, refuzând să îmbrace paltonaşul, întrucât voia să iasă cât mai repede. Dar cu un rând de trepte mai jos se

opri şi-şi vârî singură, nu fără oarecare osteneală, mâinile în el.

Melanie era foarte fericită de această vizită, aşteptând plină de dor, având uneori chiar impresia că acest dor făcea să treacă pe al doilea plan copiliţa care odihnea alături, în leagăn. Căci făcea parte dintre firile în a căror inimă un simţământ precumpăneşte totdeauna asupra celorlalte.

Aşa trecură săptămâni şi se apropia Paştele, când i se aduse un bilet: simţi că era vestea cea bună. Îi fusese trimis de sora ei, şi Jacobine scria:

„Draga mea Melanie! Suntem singure, Domnul să binecuvânteze măsurătorile de teren! Se fac, poate că ştii, cu nişte piedestale cu trei picioare lungi pe care, când pleci cu trenul, le vezi clar peste tot, iar călătorii din compartiment întreabă mereu: „Dumnezeule, ce mai sunt şi astea?” Şi nu-i de mirare, pentru că arată ca nişte şevalete, numai că pictorii ar trebui să fie foarte înalţi. Mai înalţi şi cu picioare mai lungi decât ale lui Gabler. Se întoarce abia peste două săptămâni, lucru de care mă bucur foarte, foarte mult şi, de fapt, a şi început să-mi fie dor. Pentru că are, categoric, ceea ce ne place nouă femeilor! Înainte îţi plăcea şi ţie, da, scumpo, nu tăgădui, şi uneori eram chiar geloasă, pentru că tu eşti mai deşteaptă decât mine, şi asta îi atrage. Dar despre ce voiam să-ţi scriu? Riekchen a fost aici şi m-a convins; eu zic să nu mai pierdem nicio clipă şi să vii mâine, pe la prânz. Au să fie aici cu Riekchen. Dar nu le-am spus nimic, să fie o surpriză. Sunt fericită că pot să dau o mână de ajutor la ceva atât de mişcător. Pentru că eu cred că dragostea de mamă e totuşi cel mai frumos lucru... Ah, scumpa mea Melanie!... Dar tac, pentru că Gryczinski spune la fiecare două vorbe că în viaţă trebuie să ştii să-ţi stăpâneşti sentimentele... Nu cred însă că are dreptate.

Şi acum la revedere. Mereu a ta,

J.v.G.

La primirea acestor rânduri, Melanie fu cuprinsă de o agitaţie pe care nu putea şi nici nu voia s-o ascundă. Aşa o găsi Rubehn, care fu cuprins de-a dreptul de îngrijorare, căci ştia din experienţă că astfel de surescitări erau urmate totdeauna de contralovituri şi astfel de aşteptări înfrigurate, de deziluzii. Căută s-o distragă şi să-i abată gândul; răsuflă, în sfârşit, uşurat când se văzură a doua zi dimineaţa.

Era o zi senină, cu o vreme blândă, doar câţiva norişori albi se fugăreau pe albastrul cerului. Melanie ieşi din casă înainte de ora la care se înţeleseseră, spre a se îndrepta către Alsenstrasse. Ah, ce bine îi făcea aerul ăsta! Se opri de mai multe ori spre a-l sorbi lacomă şi a se bucura de tăcutele imagini ale trezirii la viaţă a naturii, iar ici şi colo. şi de primii muguri. Toate gardurile vii începuseră a se tivi cu verde, iar în spaţiile greblate, unde frunzişul căzut fusese adunat, într-o latură, începuseră să dea frunzuliţele verzi ale rotunjoarei şi, la un moment dat, i se păru chiar că a văzut ţâşnind deasupra, cu un ciripit strident, dar vesel, o rândunică. Străbătu astfel Tiergartenul în toată lăţimea lui, până ajunse în piaţeta care se afla chiar lângă Alsenstrasse, şi care se numea „mica Konigsplatz”. Acolo se aşeză pe o bancă, îşi făcu vânt cu batista şi auzi clar cum îi bătea inima.

„În ce încurcături ne trezim când ne abatem de la drumurile bătătorite, când încălcăm regulile şi legile. Faptul că noi înşine ne iertăm nu-i de niciun folos. Căci lumea e mai puternică decât noi şi ne biruie până la urmă în propria noastră inimă. Am crezut că fac bine pierind fără să-i văd şi fără să-mi iau rămas bun de la copii, voiam să evit scenele mişcătoare; mi-am spus: sau – sau. Şi încă mai cred că am gândit bine. Dar, la ce-mi ajută? Care-i rezultatul? Sunt o mamă care se teme de copiii ei.”

Ultimul gând o făcu să se ridice în picioare. O mândrie sfidătoare, care exista în firea ei laolaltă cu blândeţea, se trezi iar şi Melanie se îndreptă grăbită spre casa Gryczinski.

Portarii, soţ, soţie şi două fetiţe, auziseră pesemne şi pe scara de serviciu despre evenimentul ce urma să aibă loc, căci se postaseră în uşa întredeschisă, care dădea spre subsol şi pândeau grămadă clipa. Melanie băgă de seamă şi îşi spuse: *„A nine-days-wonder!* Am devenit o curiozitate. Lucrul de care m-am temut totdeauna cel mai mult.”

Apoi urcă şi sună. Riekchen se şi afla acolo, surorile se sărutară şi făcură schimb de amabilităţi despre înfăţişarea fiecăreia. Totul trăda nerăbdare şi bucurie.

Salonul unde intrară era o încăpere mare şi aerată, dar, în comparaţie cu adâncimea lui, destul de strâmt, cele două ferestre înalte (fără pilastru între ele) alcătuind fundalul unei nişe. Avea un aer oarecum solemn, iar draperiile roşii, trase pe jumătate, îi dădeau o lumină domoală, neobişnuită, care se reflecta pe tapetul alb. În fund, în partea opusă nişei, se vedea o uşă înaltă prin care se intra în sufrageria aflată îndărătul ei.

Melanie luă loc pe o canapeluţă de lângă geam, celelalte două doamne se aşezară lângă ea, iar Jacobine încercă, în felul ei, să lege o uşoară conversaţie. Căci nu era în stare de emoţii puternice şi considera totul ca pe un mic spectacol de teatru. Riekchen, însă, care-şi dădea seama că toate privirile Melaniei erau îndreptate exclusiv asupra *unui* singur punct, curmă până la urmă discuţia şi zise:

— Lasă, Binchen. Mă duc să le aduc.

Se iscă o tăcere stingherită. Jacobine nu mai ştiu ce să spună şi se bucură din toată inima când, din piaţă, răzbătu muzica unui regiment de gardă, care trecea pe acolo. Se ridică, se postă între draperii şi privi undeva, spre dreapta.

— Sunt ulanii, observă ea. Vrei şi tu...?

Dar înainte să-şi poată sfârşi fraza, uşa cu canaturi duble se deschise şi Riekchen intră ţinând amândouă fetiţele de mână.

Muzica de afară nu se mai auzea.

Melanie se ridicase repede şi ieşise înaintea copiilor, care *se* opriseră locului uluiţi şi aproape speriaţi. Văzând însă că Lydia făcuse un pas înapoi, se opri şi ea, cuprinsă de un sentiment de nemărginită teamă. Cu mare greutate numai izbuti să rostească:

— Heth, dragostea mea, micuţa mea dulce... Vino... Nu-ţi mai cunoşti mama?

Adunându-şi toate puterile, păşi până lângă uşă şi se aplecă s-o ridice pe Heth cu amândouă mâinile. Dar, aruncându-i o căutătură plină de ură, Lydia îşi apucă surioara de bretea, o trase înapoi şi rosti:

— Noi nu mai avem mamă!

Şi în acelaşi timp o sili pe micuţa Heth, care încerca să se împotrivească, s-o urmeze prin uşa rămasă întredeschisă.

Melanie se prăbuşise leşinată.

După o jumătate de oră îşi reveni însă destul pentru ca să poată pleca. Refuză să fie însoţită. Vorbele cu sens ale lui Riekchen şi cele fără ale Jacobinei îi erau, probabil, în starea în care se afla, deopotrivă de nesuferite.

După ce sora ei plecase, Jacobine îi spuse micuţei domnişoare Riekchen:

— Să ştii că am fost impresionată. Să nu cumva să afle ceva Gryczinski. E şi aşa contra copiilor. Şi mi-ar spune numai: „Vezi la ce se ajunge? La nerecunoştinţă şi nefiresc.”

XXI
BISERICA SANKT NIKOLAI

CEASUL DIN MICUL TURN AL casei învecinate bătea tocmai de două, când Melanie ajunse iar acasă. Inima părea gata să-i sară din piept şi ar fi vrut să poată vorbi cu cineva. Căci atunci, ştia, i-ar fi dat lacrimile, iar acestea ar mai fi liniştit-o.

Dar Rubehn întârzie în oraş mai mult decât de obicei şi, la celelalte spaime ale sufletului ei, se mai adăugară şi nelinişştea şi grija pentru soţul iubit. În cele din urmă, acesta veni; era aproape de amurg şi soarele care scăpăta arunca, dindărătul ramurilor golaşe, snopi de raze strălucitoare prin micile ferestre ale mansardei. Era totuşi frig, o vreme neplăcută şi, ieşind în întâmpinarea celui ce sosea, Melanie îi spuse:

— Ah, Ruben, aduci atâta răceală! Şi eu tânjesc după lumină şi căldură.

— Iată cum eşti tu, replică Rubehn, vizibil distrat, deşi încerca să-şi manifeste obişnuita bună dispoziţie. Iată cum eşti! Eu nu văd decât lumină, un adevărat *embarras de richesse*[140], pe fiecare perniţă de pe canapea şi pe fiecare rezemătoare de scaun, uşiţa sobei sclipeşte şi luceşte, parcă ar fi de aur. Iar tu tânjeşti după lumină! Te rog, mă orbeşte, dinspre partea mea e prea multă, aş vrea mai puţină sau deloc.

[140] Corect: *embarras de richesses.* Literal: încurcătură din pricina prea multor bogăţii *(fr.).*

— N-o să ai prea mult de aşteptat.

Rubehn se plimbase prin odaie de colo până colo. Se opri şi rosti plin de interes:

— Am uitat să te întreb ce-i mai important. Iartă-mă. Ai fost la Jacobine. Cum a decurs? Mă tem că nu prea bine. O văd în ochii tăi. Şi am avut şi o presimţire azi-dimineaţă, când m-am dus în oraş. N-a fost o zi bună.

— Nici pentru tine?

— Eh, fleacuri. *A shadow of a shadow*[141].

Se aşezase în cel mai apropiat fotoliu şi luase mecanic un album ce se afla pe măsuţa din faţa canapelei. După părerea lui, adesea exprimată, o asemenea îndeletnicire era treapta cea mai de jos a preocupărilor spirituale, încât nu era de mirare că, în timp ce-l răsfoia, privirea-i luneca în altă parte şi că repetă întrebarea:

— Cum a fost? Sunt curios să aud.

Dar Melanie îşi dădu prea bine seama că el *nu* era curios să audă şi pe cât de doritoare fusese să-şi descarce sufletul, pe atât de greu îi fu acum să scoată un cuvânt; de aceea se încurcă de mai multe ori când, spre a-i face pe plac, îi povesti despre adânca umilire pe care o suferise din partea propriului ei copil.

Rubehn se sculase în picioare şi încercă s-o liniştească cu câteva vorbe, dar suna la fel ca un verset rostit mecanic.

— Asta-i tot ce ai să-mi spui? întrebă ea. Ruben, dragostea mea, oare te pierd şi *pe tine?*

Şi veni în faţa lui, privindu-l ţintă.

— Ei, nu vorbi aşa! Mă pierzi! Noi nu putem să ne pierdem. Nu-i aşa, Melanie, că noi nu putem să ne pierdem? Şi, spunând asta, glasul îi deveni în clipa aceea mai cald, mai duios. Cât priveşte copiii, continuă el după o clipă, ce vrei, copiii sunt copii! Şi până să crească mari o să mai treacă multă apă pe sub podurile Rinului. Apoi, nu uita, cei care s-au ocupat de treaba asta n-au fost

[141] Umbra unei umbre *(engl.).*

chiar cei mai străluciţi *metteurs en scène*[142]. Riekchen a noastră e drăguţă şi bună, şi tu o iubeşti, poate chiar puţin *prea* mult, dar nici tu n-ai afirma că pensionara mânăstirii Poarta cerească a bătut mereu la porţile veşnicei înţelepciuni. Sau, în orice caz, nu i s-au deschis. Iar Jacobine! Scuză-mă, are ceva de prinţesă, dar de prinţesă care păzeşte mioare.

— Ah, Ruben, spui atâtea de-a valma! Dar cuvântul de care am nevoie nu-l rosteşti. Nu spui nimic care să mă încurajeze, care să mă ridice iar în faţa ochilor mei. Propriul meu copil mi-a întors spatele. Şi tocmai pentru că e încă copil face ca totul să fie mai dureros. Asta mă ucide.

El clătină însă din cap şi zise:

— Prea o iei în tragic. Sau crezi cumva că mamele şi taţii sunt în afara oricărei critici?

— Măcar în afară de *aceea* a propriilor copii.

— Ba, nici *a lor.* Dimpotrivă, copiii judecă totul, tăcuţi şi necruţători. Şi Lydia a fost dintotdeauna un mic nume inchizitor, măcar de tip genevez[143], şi e un mediu potrivit pentru studiul teoriei atavismului. Străbunica ei trebuie să fi fost de acord cu arderea lui Servet[144]*.* Iar pe mine m-ar fi văzut cu plăcere alături, pe rug, asta-i sigur. Dar să trecem peste asta. Trebuie să plec în oraş.

— Te rog, spune-mi! Ce s-a întâmplat?

— O conferinţă. Şi n-o să am încotro, aşa că după sfârşitul ei, am să rămân acolo împreună cu ceilalţi. Nu fi îngrijorată şi, mai ales, nu mă aştepta. Nu-mi plac nevestele tinere care se tot uită mereu pe fereastră să vadă „dacă nu vine soţul” şi sunt *per tu* cu portarul, ca să fie sigure că le va fi predat în bună stare. Mi-e silă de aşa

---

[142] Regizori *(fr.).*

[143] Referire la intoleranţa calviniştilor.

[144] Michel Servet (1511-1553), jurist, medic, teolog, geograf matematician; pentru critica să împotriva dogmei despre Sfânta Treime a fost, la instigaţia lui Calvin, judecat la Geneva ca eretic şi ars pe rug.

ceva. Cel mai bine e să te culci devreme, şi să te odihneşti. Iar când o să ne vedem iar mâine dimineaţă ai să fii, poate, de acord cu mine că Lydia mai trebuie să înveţe ce-i buna-cuviinţă, şi că fetiţele proaste, de zece ani, şi printre ele domnişoara Liddi, ar trebui să ştie că rostul lor nu e să judece purtările mamei.

— Ah, Ruben, vorbeşti doar aşa, dar simţi cu totul altceva, eşti prea inteligent şi prea drept ca să nu ştii că fetiţa are dreptate.

— O fi având. Dar şi eu am dreptate. Şi în orice caz există lucruri mai importante decât asta. Acum, la revedere.

Apoi, luându-şi pălăria, ieşi.

Melanie mai era trează când Rubehn se înapoie. Dar abia a doua zi dimineaţă îl întrebă de conferinţă şi încercă să glumească. El, la rândul lui, răspunse pe acelaşi ton, străduindu-se vădit, ca şi în ajun, să construiască, printr-un potop de vorbe, un paravan îndărătul căruia să poată ascunde ce se întâmpla, de fapt, cu el.

Aşa trecură zilele. Vioiciunea lui creştea, dar odată cu ea şi zăpăceala, încât i se întâmplă să întrebe de mai multe ori acelaşi lucru. Melanie clătină din cap şi spuse:

— Te rog, Ruben, unde eşti? Vorbeşte!

Dar acesta o încredinţă că „nu era nimic şi că ea căuta acolo unde nu era nimic de găsit. Zăpăceala lui e o moştenire, ceva de familie, e adevărat nu prea plăcută, dar asta e, trebuie să se deprindă şi să se obişnuiască cu ea.” Apoi plecă, iar Melanie se simţi mai bine. Căci cuvântul adevărat nu fusese rostit şi *el,* care ar fi trebuit să-i uşureze povara singurătăţii, o făcea să fie de două ori mai grea prin prezenţa lui.

Apoi sosi Paştele. Anastasia veni în Duminica Paştilor pentru o jumătate de oră şi Melanie fu bucuroasă când convorbirea luă sfârşit, iar prietena, care devenea tot mai stânjenitoare, plecă. În a doua zi de sărbători, la fel de

puţin de sărbătorească şi de veselă ca şi cea dintâi, când Rubehn declară la prânz că „iar avea o conferinţă”, Melanie nu-şi mai putu stăpâni teama ce-i apăsa inima şi hotărî să se ducă la biserică, să asculte o predică. Dar unde! Îi cunoştea pe predicatori numai de la botezuri şi nunţi, unde stătuse de multe ori la masă alături de credincioşi şi de necredincioşi, iar la înapoierea acasă observase: „Mai slăbiţi-mă cu ura voastră împotriva popilor. În viaţa mea nu m-am distrat aşa de bine ca astăzi, cu pastorul Käpsel. Ce bătrân fermecător! Şi plin de umor, aproape spiritual. Şi umple mereu paharele, şi ciocneşte, şi bea şi el, şi spune numai lucruri îndatoritoare. Zău, nu vă înţeleg. E doar mai interesant decât Reiff sau chiar Duquede.”

Şi acum o predică! Nu mai ascultase una de la confirmare.

Îşi aminti deodată că bătrâna Christel povestise despre nişte slujbe de seară. Unde anume însă? Ah, da, la Sankt Nikolai. Chiar aşa. Era departe, dar cu atât mai bine. Avea atâta vreme liberă şi plimbarea în aer curat era de multe săptămâni singura ei mângâiere! Plecă aşadar, iar când trecu prin Grosse Petristrasse se uită la ferestrele luminate de la etajul întâi. *Ale* ei erau însă întunecate şi fără flori în faţă. Grăbi pasul, privind de câteva ori înapoi, de parcă o urmărea cineva şi, în sfârşit, intră în curtea bisericii Sankt Nikolai.

Iar apoi chiar în biserică.

În naosul central ardeau câteva lumini, dar Melanie trecu în partea umbrită de după coloane şi merse până când ajunse aproape chiar în faţa amvonului vechi şi bogat împodobit. Aici erau bănci, pe care şedeau copii orfani, numai fetiţe, în rochiţe albastre şi pieptăraşe albe iar printre ele femei bătrâne cu părul cărunt, ascuns sub basmale negre; cele mai multe ţineau în mână un baston sau aveau lângă ele cârje.

Melanie se aşeză pe ultima bancă şi văzu cum fetiţele

chicoteau şi se înghionteau, se uitau mereu la ea şi nu puteau înţelege cum o doamnă atât de bine venea la o asemenea slujbă. Căci era slujbă pentru săraci şi de aceea şi ardeau atât de puţine lumini. Corul şi orga tăcură în cele din urmă şi ele şi în amvon se ivi un omuleţ, de care Melanie îşi aminti foarte bine că-l mai văzuse la nişte înmormântări mari, pompoase, de oameni bogaţi, şi despre care nu o dată afirmase pe tonul ei arogant: „Vorbeşte dintru început în stil de lespede de mormânt. Numai că nu atât de scurt.” Acum însă vorbi scurt, fără să elogieze pe nimeni, şi folosind cu atât mai puţin un stil umflat; arăta numai obosit, istovit, căci era seara celei de-a doua zile a sărbătorilor. Aşa se făcu deci că Melanie nu află nimic potrivit pentru sufletul ei, până când, la sfârşit, pastorul vesti:

— Şi acum, cucernică adunare, să cântăm ultima strofă din cântecul nostru de Paşti.

În aceeaşi clipă se auzi orga, mai întâi ca un zvon înăbuşit şi ca un tremur, ca atunci când cineva încearcă să-şi ia inima în dinţi, ori să-şi ia avânt: iar când, în cele din urmă, răsună din plin, puternic, urmată de glasurile şovăitoare ale sărmanelor femei, două fetiţe destul de sfioase se apropiată de Melanie, îi dădură o carte de rugăciuni şi-i arătară pasajul. Şi Melanie cântă odată cu ceilalţi:

Trăieşti, lumină-n noapte-mi eşti,
Mângâiere-n necazuri, suferinţe,
Ştii tot de ce să mă fereşti,
Şi-mi împlineşti orice dorinţă.

Ajunsă la ultimul rând, înapoie copiilor cartea, mulţumi prietenoasă şi se întoarse, spre a-şi ascunde emoţia. Apoi murmură ceva, care trebuia să fie o rugăciune, şi chiar era în urechile celui ce ne aude glasul inimii, după care ieşi din biserică tot atât de tăcută şi pe o uşă lăturalnică,

aşa cum venise.

Întoarsă acasă, îl găsi pe Rubehn la masa lui de lucru. Citea o scrisoare pe care, atunci când ea intră, o dădu deoparte. Îi ieşi în schimb înainte, o luă de mână şi o duse la locul ei de pe sofa.

— Ai fost plecată? spuse, în timp ce se aşeză şi el din nou.

— Da, dragă. În oraş... La biserică.

— La biserică? Ce-ai căutat acolo?

— Mângâiere.

El tăcu şi oftă din greu. Iar Melanie înţelese că venise clipa când trebuia să se hotărască. Sări în picioare şi fugi spre el, se aruncă la picioarele lui şi îşi sprijini amândouă mâinile de genunchii săi.

— Spune, ce-i! Ai milă de biata mea inimă. Vezi, oamenii m-au părăsit şi copiii mei şi-au întors faţa de la mine. Ah, oricât de greu era, aş fi putut totuşi îndura. Dar că *tu* îţi întorci faţa de la mine, asta n-o mai pot îndura.

— Dar nu-mi întorc faţa de la tine.

— Nu cu privirea, deşi nu mă mai vezi, dar cu inima. Spune-mi, dragul meu, ce se întâmplă? Nu gelozia mă chinuie. Dacă ar fi *asta,* n-aş mai putea trăi o oră măcar. Dar e altceva. Mi-e frică de altceva, care nu-i mai bun: nu mă mai iubeşti. E clar. Ceea ce nu înţeleg însă e de ce. Din cauza proscrierii în care trebuie să trăiesc şi de care trebuie să suferi şi tu? Sau pentru că am adus atât de puţin soare şi lumină în viaţa ta şi am transformat singurătatea noastră şi în dezolare? Ori, poate, n-ai încredere în mine? Îţi spui poate: „Azi unul, mâine altul”. Vorbeşte. Nu vreau să te văd că suferi. Aş fi mai puţin nefericită dacă tu ai fi fericit. Chiar despărţită de tine. Pot să plec oricâad. Cere-mi, şi o fac. Dar nu mă mai lăsa în nesiguranţă. Spune-mi ce este, ce te apasă, ce te amărăşte. Spune! Vorbeşte!

Trecându-şi mâna peste ochi şi frunte şi luând din nou scrisoarea pe care o dăduse deoparte, zise:

— Citeşte!

Melanie despături hârtia. Erau câteva rânduri de la bătrânul Rubehn, îi cunoştea foarte bine scrisul. Citi: „Frankfurt. Duminica Paştilor. Concordatul eşuat. Aranjează ce poţi aranja. În cel mult opt zile trebuie să anunţ încetarea plăţilor. M.R.”

Iar pe faţa lui Rubehn, Melanie citi că acesta se aştepta ca scrisoarea să-i producă soţiei sale un nou şoc. Dar cât de puţin o cunoştea, pe ea, care era mai mult, mult mai mult decât o răsfăţată a societăţii şi, înainte ca ea să-şi poată da seama de eroarea săvârşită, Melanie se ridică, strigând de bucurie, îl îmbrăţişă, îl sărută, şi iar îl îmbrăţişă.

— Asta-i tot...! Ei, atunci totul o să fie iar bine... Nenorocirea care loveşte firma voastră pentru mine înseamnă fericire, acum ştiu că totul o să se îndrepte, că o să fie iar bine, e mai mult decât îndrăzneam să sper şi să aştept... Când am plecat, atunci, şi am avut ultima discuţie cu el, i-am spus ceva şi despre oamenii de omenie. Şi parcă a fost ieri. Pe aceşti oameni de omenie mi-am clădit viitorul, credeam că ei au să-l împace: te iubeam! Dar era o greşeală; oamenii de omenie m-au lăsat şi ei în părăsire. Acum, însă, pot s-o spun: au avut dreptate. Căci dragostea nu-i de ajuns, şi nici fidelitatea. Vorbesc de fidelitatea banală, care nu ştie altceva mai bun decât să se ferească de infidelitate. Că doar nu e mare lucru să fii credincios atunci când iubeşti, când soarele străluceşte şi viaţa se desfăşoară lin, fără să ceară vreun sacrificiu. Nu, nu, simpla fidelitate n-are nicio putere. Dar cea pusă la încercare, *da.* Şi acum pot eu să mă pun la încercare, vreau s-o fac şi am s-o fac, şi de aceea acum vine vremea *mea.* Acum am să arăt ce sunt în stare, să arăt că toate cele întâmplate s-au întâmplat pentru că trebuiau să se întâmple, pentru că te iubeam, şi nu pentru că trăiam uşor şi fără griji şi voiam doar să schimb o viaţă comodă cu una şi mai comodă.

Rubehn o privea fericit şi lipsa de egoism pe care o vădeau vorbele şi înfăţişarea ei îl smulseră din adânca descurajare a inimii sale. Acum îndrăznea şi el să spere, dar neliniştea şi îndoiala încă nu dispăruseră. Spuse mişcat:

— Ah, draga mea Melanie! Ai fost totdeauna un copil şi mai eşti şi acum, în clipa asta. Un copil răsfăţat şi bun, dar un copil totuşi. De când ai deschis ochii, n-ai ştiut ce-s lipsurile, ah, dar ce vorbesc de lipsuri, în toată viaţa ta nu s-a întâmplat ca vreo dorinţă să-ţi rămână neîmplinită. Ai trăit ca în basmul cu „întinde-te, masă" şi masa *se umplea* cu tot ce viaţa are mai bun, ba şi cu alintări şi dezmierdări. Şi ai fost dezmierdată ca un căţeluş King-Charles, cu o zgărdiţă albastră şi clopoţel. Iar tot ce-ai făcut a fost ca în joacă. Da, Melanie, în joacă. Acum vrei să te înveţi cu nevoia tot jucându-te. Îţi spui: se potriveşte tocmai bine. Sau poate îţi spui că aşa e mai frumos şi mai aparte, şi te entuziasmezi pentru coliba poetului[145], unde e destul loc, sau măcar *ar trebui* să fie pentru doi îndrăgostiţi, copleşiţi de fericirea că se iubesc. Ah, ce înălţător să citeşti despre masa frecată lună, despre rămurica înverzită aşezată în fiece colţişor şi despre scatiul care-şi trage singur farfurioara cu hrană. Şi nu-i de mirare: sărăcia născocită arată la fel de bine ca bogăţia imaginată. Dar când încetează să mai fie imagine şi reprezentare, când devine realitate şi regulă, atunci sărăcia e pâine amară, iar nevoia te învaţă ce-i greul.

Era zadarnic însă. Melanie se mulţumea să clatine într-una din cap, apoi, pe tonul acela insinuant la care era atât de greu să rezişti, rosti:

— Nu, nu, te înşeli. Lucrurile stau altfel, cu totul altfel. Am citit odată într-o carte, şi nu într-o carte proastă, că nebunii, poeţii şi copiii au totdeauna dreptate. Poate că şi în general, dar din punctul lor de vedere, absolut sigur. Iar eu sunt toate trei la un loc, încât poţi să deduci cât de

[145] Aluzie la poezia lui Schiller *Tânărul la pârâu*.

multă dreptate am. O întreită dreptate. Spui că eu „vreau să mă învăţ cu lipsurile, jucându-mă”. Da, dragă, asta vreau, despre asta-i vorba. Iar tu, pur şi simplu, crezi că n-aş putea. Eu însă pot, pot fără-ndoială, tot atât de neîndoielnic pe cât e faptul că ridic degetul ăsta, şi aş vrea să-ţi spun şi de ce pot. Un motiv l-ai şi ghicit: pentru că mi se pare foarte romantic, frumos şi aparte. Da, da. Dar ai fi putut şi să adaugi pentru că am alte idei despre fericire. Pentru mine fericirea este altceva decât un titlu sau o păpuşică frumos îmbrăcată. E *aici,* sau nicăieri. Aşa am crezut şi am simţit totdeauna, aşa am fost dintotdeauna şi sunt şi acum. Dar chiar dacă aş fi altfel, dacă aş ţine numai la zorzoanele existenţei, încă aş avea puterea să renunţ. *Un* sentiment este totdeauna precumpănitor şi de dragul dragostei poţi orice, orice. Cel puţin pentru noi, femeile. Şi *eu,* cu siguranţă. Am jertfit atâtea cu plăcere, şi n-aş putea renunţa la un covor? Sau la un scrin! Ah, un scrin! şi râse din toată inima. Îţi mai aminteşti când ai spus: „Acum există numai anchete”. Asta a fost atunci. Dar între timp lumea a progresat, şi acum peste tot sunt numai scrinuri.

Rubehn nu era tocmai convins, firea lui de patrician practic nu credea în durata unor asemenea exaltări, dar spuse totuşi:

— Bine, să încercăm. Deci, o viaţă nouă, Melanie!

— O viaţă nouă! În primul rând, renunţăm la locuinţa asta şi ne căutăm un colţişor mai modest. E adevărat că „mansardă” sună destul de nepretenţios, dar acest *trumeau*[146] şi aceste bronzuri sunt cu atât mai pretenţioase. Eu n-am învăţat nimic, şi asta-i bine, pentru că, la fel ca majoritatea celor care n-au învăţat nimic, ştiu de toate. Începem cu Toussaint-l’Ouverture[147], nu, nu! Iartă-mă, cu Toussaint-Langenscheidt[148], şi în opt zile sau,

[146] Oglindă între două ferestre *(fr.).*

[147] Conducătorul unei răscoale a negrilor din Haiti (1791—1801).

[148] Metodă de învăţare a limbilor străine pusă la punct de filologul şi editorul berlinez Gustav Langenscheidt (1832—1895) în colaborare

mai sigur, în cel mult patru săptămâni dau prima lecţie. Degeaba sunt din Geneva? Şi acum spune: Vrei? Crezi?

— Da.

— Dă mâna!

Bătu palma cu el şi-l trase, râzând şi glumind, în camera de alături, unde Vrenel tocmai pregătise, în lipsa servitorului, ceaiul.

Şi astfel avură din nou, în ziua aceea nefericită, o primă zi fericită.

cu profesorul francez Charles Toussaint (în 1877)

XXII
ÎMPĂCAŢI

MELANIE LUĂ ÎN SERIOS TOT CEEA ce spusese. Îşi recăpătase totodată vioiciunea şi, în mai puţin de o lună, locuinţa modernă şi elegant mobilată fusese schimbată cu una mai simplă, iar lecţiile de franceză începuseră. Cunoştinţele de limba franceză şi, aproape în mai mare măsură încă, strălucitul ei talent muzical, desăvârşit şi sub aspectul tehnic, o ajutaseră să-şi facă uşor o situaţie, şi anume în câteva mari familii sileziene, destul de distinse spre a putea ignora bârfa zilei.

Curând se adeveri cât de necesari fuseseră aceşti paşi rapizi şi hotărâţi, întrucât prăbuşirea se produse mai devreme decât fusese scontată, iar restrângerile de tot felul se dovediră absolut imperioase, dacă nu voiau ca, odată cu reputaţia financiară a marii firme, să se ducă de râpă şi cea socială. Fiecare nouă ştire din Frankfurt confirma acest lucru, iar Rubehn, care la început fusese înclinat să considere zelul Melaniei ca un simplu capriciu de a se jertfi, în scurt timp se văzu silit să-i urmeze exemplul. Se angajă la o bancă, în calitate de corespondent pentru America, la început cu o leafă mică, şi fu deopotrivă uimit şi fericit văzând că, până la urmă, întrupa el însuşi binecunoscuta înţelepciune a poetului

mulţumit de „mica lui colibă”.

Urmară săptămâni idilice şi, în fiecare dimineaţă, când veneau dinspre marginea Wilmersdorfului şi se îndreptau spre Tiergarten, trecând pe dinaintea vechii case, priveau în sus, spre eleganta mansardă, şi respirau uşuraţi, cu gândul la zilele grele şi pline de griji pe care le lăsaseră în urmă. Apoi intrau, flecărind, pe aleile strâmte şi umbrite ale parcului, până când, ajunşi la salcia plângătoare crescută pieziş, între statuia regelui[149] şi insula Louise, unde drumul se închidea aproape, o luau din nou pe larga Tiergartenstrasse. Numeau în glumă arborele pieziş vama şi bariera lor, întrucât imediat în spatele lui se postase un flaşnetar căruia, zi de zi, trebuiau să-i plătească astfel o taxă de trecere. Omul începuse să-i cunoască şi, în timp ce pe cei mai mulţi trecători îi urmărea cu o privire mânios-dispreţuitoare, de parcă ar fi fost defraudatori ai fiscului, înaintea tinerei noastre perechi îşi scotea regulat chipiul militar. Chiar de tot nu se putea însă constrânge şi dezminţi nici faţă de ei, iar într-o zi, când uitaseră de taxa zilnică, devenită îndatorire, ori nu i-o dăduseră cu bună-ştiinţă, îl auziră învârtind de trei ori, mânios şi violent, manivela, după care îşi întrerupse cântecul, atât de brusc şi neaşteptat, încât cele câteva sunete neterminate îi urmăreau ca nişte mârâieli sau ca nişte imprecaţii. Melanie spuse:

— Să nu ne stricăm cu nimeni, Ruben. Prietenia e azi un lucru rar.

Şi se întoarse, ducându-se la bătrân şi dându-i cele cuvenite. Dar acesta nu-i mulţumi, pentru că tot mai era un pic mânios.

Aşa trecu vara şi veni toamna, iar când frunzişul începu să-şi schimbe culoarea şi chiar să se scuture din arţari şi platani, în situaţia celor doi soţi care păşiseră zi de zi sub aceşti arbori se schimbă ceva, şi anume în bine. E

[149] Se referă la statuia regelui prusian Friedrich Wilhelm al III-lea (1770—1840).

adevărat că şi acum îşi mai spuneau, în timp ce treceau pe dinaintea bătrânului invalid, răspunzând, la rândul lor, respectuoşi la salutul lui, „că încă nu erau destul de siguri de noii prieteni pentru ca să poată renunţa la cei vechi”, dar aceşti noi prieteni aveau meritul că începeau să existe. Lumea se interesa din nou de ei, le îngăduia să reînvie pe plan social şi chiar inşi care se bucuraseră de prăbuşirea puterii financiare a casei Rubehn şi, după cultura sau zestrea lor clasică ori creştină, vorbiseră de „Nemesis”[150] sau de „mâna lui Dumnezeu” binevoiau acum să se împace cu frumoasa pereche „care e atât de fericită şi atât de cuminte, nu se plânge niciodată şi se iubeşte”. Da, se iubeşte atât de tare. *Acesta* a fost, aşadar, motivul care a hotărât aplecarea cumpenei, iar dacă mai înainte dragostea lor stârnise numai invidie şi îndoială, acum părerea anterioară se preschimbă în contrariul ei. Şi lucrul nu era de mirare! Căci acelaşi sentiment dusese deopotrivă la condamnare şi graţiere în proces, iar dacă la început năpustirea aceasta în indignare pricinuise o nemaipomenită satisfacţie, acum era o plăcere aproape la fel de mare de a vorbi despre aceşti „*inséparables*”[151] şi de a lăcrima pentru „iubirea lor atât de credincioasă”. Un mic grup de ezoterici situă însă întreg cazul sub semnul afinităţilor elective şi stabili în mod ştiinţific că, pur şi simplu, elementele mai puternice şi, ca atare, mai îndreptăţite, le înlăturaseră pe cele mai slabe. Legile naturii biruiseră o dată mai mult. Şi cu aceasta, Van der Straaten, care timp de o iarnă întreagă se văzuse ridicat pe scut, intră în uitare, împărtăşind destinul tuturor preferaţilor de moment, acela de a fi mai repede uitaţi decât ridicaţi în slăvi. Mai mult chiar, sarcasmul şi răutatea începură a-şi arunca săgeţile împotriva lui, şi atunci când, în mod excepţional, se mai amintea de întâmplare, se spunea: „Asta a vrut, asta a

[150] Zeiţa răzbunării, în mitologia elină.
[151] Nedespărţiţi *(fr.).*

avut! Cum de i-a trecut prin minte? Ea n-avea mai mult de şaptesprezece ani! E adevărat, se zice că şi el a fost odată un *lion*[152]. O fi fost! Dar când «leului» îi e prea bine…” Şi cei care vorbeau aşa râdeau şi se bucurau că se întâmplase ce se întâmplase.

Oare Van der Straaten auzea aceste vorbe sau altele asemănătoare? Se prea poate. Dar pentru el n-aveau nicio însemnătate. Căci se analizase el însuşi cu prea mult scepticism şi necruţare pentru a se mira, fie şi numai o clipă, de schimbările petrecute în preferinţele societăţii, de felul cum aceasta îşi crea şi îşi dărâma idolii. Încât se putea spune despre el că „a auzit ce se vorbeşte chiar când *nu* auzea”. Făcând abstracţie de judecata semenilor, de un singur lucru se mai sinchisea tot atât de puţin sau şi mai puţin: de compătimirea lor. Fusese dintotdeauna o fire independentă, liberă şi puternică, şi aşa rămăsese. Da, rămăsese la fel chiar în îngăduinţa şi bunătatea lui.

Şi veni ziua când o şi dovedi, iar Melanie o află la rândul ei.

Era pe la sfârşitul lui octombrie şi în copacii golaşi nu mai atârnau decât puţine frunze, galbene sau roşii. Cele mai multe zăceau pe alei, doborâte de vânt, iar acolo unde locul era uscat, greblate şi adunate, căci începând din ajun vremea se schimbase iar şi după lungi zile de furtuni şi ploi răsărise un minunat soare de toamnă. Poate ultimul din acest an.

Aninettchen fu şi ea trimisă afară şi zăbovi mai mult decât ar fi fost de aşteptat, până când, pe la patru, slujnica se înapoie acasă, foarte emoţionată, povestind, în dialectul ei greoi, despre o întâmplare de care avusese parte.

— Stam aşa pe bancă, acolo un’ cei patru lei ţin podeţu’, şi toma’ ziceam: „Vezi, Aninettl, ăştia-s funigei, şi vor să te-nfăşoare, da’ nu pot”, şi Aninettl ţipa şi râdea, şi da să m-apuce de cercel, când doi domni au venit de

[152] Literal: leu *(fr.).* Aici cu înţelesul de „leu de salon”.

peste pod, să fi avut vreo cincizeci de ani; şi unu' din ei, cu nişte picioare lungi şi subţiri ca nişte fuse, a zis: „Ia te uită, lănţugu' de-argint, să ştii că e o elveţiancă, iar copilu' pun rămăşag că e al ministrului Elveţiei". Da' celant a zis: „Nu. Nu e; îl ştiu pe ministru' Elveţiei, n-are nici copil, nici nevastă..." Şi-apoi s-a întors la mine şi mi-a zis: „Ei, fetiţo. Al cui e copilu'?" Şi eu i-am spus: „A lu' domnu' Rubehn, e fetiţă, o cheamă Aninettl". Şi când am zis aşa, domnu' s-a roşit şi a întors capu'. Da' nu multă vreme, că iar s-a uitat şi a zis: „Leită mama, râde la fel şi are tot părul negru ca ea. Frumos copilaş. Nu găseşti?" Da' celant n-a vrut să găsească şi a zis numa': „Nu-l lăuda prea tare. Îs mulţi ca el. E copil ca toţi copiii." Da, aşa a zis, lunganu' cel urâcios; „Îs mulţi ca el. E copil ca toţi copiii." Da' domnu' cel bun a luat-o şi a mângâiat-o. Şi pe mine m-a lăudat, că sunt cuminte şi deşteaptă. Aşa spus. Şi-apoi au plecat.

Vorbele slujnicuţei o impresionară pe Melanie şi în răstimpul zilelor care urmară se gândi mereu la întâlnirea aceea. Vreni trebuie să povestească şi să repovestească şi să descrie fiece amănunt timp de câteva săptămâni, până când, în sfârşit, în forfota marilor şi micilor pregătiri pentru sărbători, întâmplarea fu uitată.

Iar apoi veniră înseşi sărbătorile, cu noaptea de Crăciun, la care şi de astă dată fuseseră poftiţi fratele mai mic al lui Rubehn şi bătrânul procurist din Frankfurt, care nu se putuse hotărî să se întoarcă acolo. De asemenea şi Anastasia.

Melanie, care, înainte de venirea musafirilor, mai avea de pus la punct tot felul de treburi gospodăreşti, era surescitată şi se înspăimântă de-a binelea când, îndată după ce se întunecase, şi mult înainte de ora fixată, auzi sunând clopoţelul. Să fie oare musafirii? Sau numai unul dintre ei? Dar îngrijorarea ei nu dură mult, căci auzi de-afară întrebări, parlamentări şi numaidecât se ivi şi Vranei cu o lădiţă de mărime potrivită, pe care, fără nicio

specificare de adresă, se putea citi doar un singur cuvânt: „Cadou de Crăciun”.

— Pentru noi e, Vreni? întrebă Melanie.

— Aşa cred. I-am spus: „Aci stă domnu’ Rubehn. Cu doamna Rubehn.” Şi el a spus: „Păi, foarte bine, ăsta-i numele”. Atunci am luat-o.

Melanie clătină din cap şi se duse în camera lui Rubehn, unde începură cu toţii să desfacă lădiţa. Nu lipsea nimic din atributele obişnuite ale darurilor de Crăciun, şi abia când, jos de tot, chiar pe fund, dădură de un măr mare, Melanie spuse:

— Atenţie. Probabil că e înăuntru.

Dar nu se vedea nicio urmă şi tocmai când voi să dea deoparte mărul, odată cu tot restul, o mişcare întâmplătoare a mâinii, făcu ca cele două jumătăţi ale mărului, dibaci lipite, să se desprindă.

— *Ah, voilà!*[153]

Într-adevăr, în locul căsuţei cu sâmburi, care fusese scoasă, se afla un pacheţel învelit în foiţă. Îl apucă, dezveli grijulie şi curioasă un strat după altul de hârtie şi, până la urmă, se trezi în mână cu un mic medalion, simplu, fără nicio podoabă sau ornament. Apăsă pe deschizătoare şi găsi înăuntru un tablouaş; îl recunoscu şi îl scăpă din mână. Era, *en miniature,* Tintoretto-ul pe care cândva îl privise râzând şi de sus şi despre al cărui personaj principal spusese doar: „Ia te uită, Ezel! A plâns. Dar nu ţi se pare că abia dacă-şi înţelege vina?”

Ah, acum simţea că aceste vorbe fuseseră rostite şi pentru ea însăşi. Ridică tablouaşul căzut şi-l dădu, roşind, lui Rubehn.

Acesta se jucă uşor cu el, după care, apăsând încuietoarea medalionului, zise:

— *King Ezel în all his glories!*[154] Mereu acelaşi. Binevoitor şi stângaci. Am să-l port. Atârnat de ceas. Ca

[153] Ah, ia uite! *(fr.).*

[154] Regele Ezel în toată splendoarea lui! *(engl.)*

breloc.

— Nu, am să-l port *eu.* Tu nu ştii ce mult înseamnă pentru mine. Să-mi amintească şi să-mi atragă atenţia... în orice clipă.

— Din partea mea... Dar n-o lua mai în tragic decât e nevoie şi nu te gândi prea mult la vechiul şi plicticosul subiect: vină şi ispăşire.

— Eşti trufaş, Ruben.

— Nu.

— Bine. Atunci mândru.

— Da, asta sunt, scumpa mea Melanie. Asta sunt. Dar de ce? de *cine?*

Şi se îmbrăţişară sărutându-se, iar după o oră li se părea că lumânările din pom ard cu o senină strălucire.

SFÂRŞIT

CÉCILE

I

— THALE. A DOUA…

— Ultimul vagon, domnule.

Bărbatul între două vârste căruia i se dăduse acest răspuns, un om robust cam de cincizeci de ani, oferi braţul doamnei ce-l însoţea şi păşi încet până la capătul trenului, ca atunci când conduci un convalescent. Într-adevăr, pe o tăbliţă agăţată de vagon scria: „Spre Thale”.

Era unul dintre vagoanele noi, cu scări, şi după ce le sui bărbatul îmbrăcat cu aleasă grijă – redingotă albastră, pantalon de culoare deschisă şi cravată cu un ac de mărgean – se întoarse pentru a ajuta doamnei la urcare. Compartimentele erau încă goale, aşa că aveau libertatea, dar şi greutatea alegerii, şi trecu mai mult de un minut până ce femeia zveltă, îmbrăcată în negru, se hotărî, găsindu-şi un loc care îi părea potrivit. De o nelinişte asemănătoare era stăpânit şi domnul care o însoţea, însă neastâmpărul lui, după cât se vedea, nu avea nimic de-a face cu căutarea locurilor, căci, deschizând şi închizând de câteva ori fereastra, măsura mereu peronul cu privirea, ca şi cum ar fi aşteptat pe cineva. De fapt, aşa şi era, şi nu se linişti decât după ce un servitor în semilivrea îi întinse biletele de tren şi recipisa de bagaje, cerând „domnului colonel” (cuvânt pe care îl repeta într-una) scuze pentru întârziere.

— Bine, bine, spuse cel numit cu atâta stăruinţă „domnule colonel”. Adresa noastră o ştii. Ai grijă de cai,

plimbă-i câte o oră pe zi, nu mai mult. Fii însă cu băgare de seamă pe asfalt.

Apăru apoi controlorul ca să perforeze biletele, plecându-se plin de respect în faţa călătorului, în care recunoscuse numaidecât pe fostul militar.

Şi trenul se puse în mişcare.

— Slavă domnului, Cécile, zise colonelul, a cărui privire ageră, aproape sfredelitoare, îşi sporea aceste însuşiri în urma unui mic defect la ochiul stâng. Slavă Domnului, suntem singuri.

— Sper că o să şi rămânem.

Şi cu aceste cuvinte convorbirea luă sfârşit.

Plouase în noaptea trecută şi partea dinspre râu a oraşului, pe lângă care tocmai trecea trenul, era învăluită în ceaţa subţire a dimineţii, îndeajuns de subţire pentru a îngădui călătorilor noştri să vadă din spate casele şi să arunce o privire spre ferestrele, de cele mai multe ori deschise, ale camerelor de dormit. Li se înfăţişau lucruri neobişnuite, dar cele mai neobişnuite erau grădinile de vară şi localurile de petrecere presărate ici şi colo la picioarele înaltelor poduri ale căii ferate. Între ziduri laterale înnegrite de vreme creşteau câţiva salcâmi rotaţi, poate şase, poate opt, iar în jurul lor erau aşezate tot atâtea mese vopsite în verde, cu scaunele sprijinite de ele. Un cărucior, la care era înhămat un câine, se oprise la gura unei pivniţe şi se vedea bine cum se cărau înăuntru coşuri cu sticle pline şi se scoteau cu tot atâtea sticle goale, într-un colţ, sta un chelner şi căsca.

Ieşiră însă curând dintre străzile strâmte şi în locul lor apărură bazine şi pieţe largi, dincolo de care se înălţa, fantomatică aproape, Coloana Victoriei. Cu o clătinare a capului, doamna arătă spre ea cu vârful umbrelei şi trase apoi perdeluţa – e drept, numai pe jumătate – spre fereastra deschisă.

Însoţitorul ei începuse între timp să cerceteze o hartă

desenată în linii groase şi care arăta căile ferate din imediata apropiere a Berlinului. Dar nu prea reuşea să se descurce şi păru să se orienteze abia în timp ce treceau prin dreptul Grădinii zoologice, când spuse:

— Uite, Cécile, cuştile elefanţilor!

— A! răspunse ea, încercând să arate interes, dar rămase rezemată în locul ei din colţ şi se îndreptă de spate numai când trenul intră în Potsdam.

Pe peron păşeau în sus şi în jos o mulţime de militari, printre ei şi un general bătrân, care, zărind-o pe Cécile, salută deosebit de amabil către interiorul compartimentului, dar îndată după aceea se feri să mai treacă prin apropiere. Manevra lui nu rămase neobservată de Cécile, şi cu atât mai puţin de colonel.

Se dădu semnalul de plecare şi trenul îşi urmă drumul trecând podurile peste Havel, întâi la Potsdam, apoi la Werder. Nu vorbea niciunul dintre ei şi numai perdeluţa cu iniţialele companiei de cale ferată în ţesătură flutura vesel în vânt. Cécile privea ţintă, ca şi cum ar fi vrut să ghicească ce înseamnă acele litere, dar nu reuşi decât să-şi adâncească expresia de oboseală întipărită pe chip.

— Ar trebui să te instalezi mai comod, să te întinzi, în loc să şezi dreaptă în colţul tău, zise colonelul.

Şi când doamna consimţi, dând uşor din cap, el luă pleduri şi pături şi o ajută să se culce.

— Mulţumesc, Pierre, mulţumesc. Dă-mi te rog şi perna.

Trăgând pătura mai sus, Cécile închise ochii, în timp ce colonelul începu să citească un ghid de călătorie, făcând mici însemnări pe margine. Doar din când în când îşi ridica privirea de pe carte şi, cu o expresie de interes şi de compasiune, care l-ar fi făcut imediat simpatic dacă ea n-ar fi fost urmată de o trăsătură de asprime, de semeţie şi îndărătnicie dăunând bunei impresii de la început, se uita la femeia ce părea numai că doarme. Dacă aparenţele nu înşelau, cei doi aveau în urma lor „o

poveste” şi frumoasa femeie (o arăta şi diferenţa de vârstă) fusese cucerită după multe lupte şi sacrificii.

Trecu un timp, apoi Cécile deschise iar ochii, privind peisajul de afară, mereu altul: semănături şi livezi, după care urmau iar fâşii întinse de câmpie. Nu rostea niciun cuvânt şi, privind-o, puteai crede că visarea apatică era starea preferată a acestei femei, care abia începea să se însănătoşească.

— Nu spui nimic, Cécile.

— Nu.

— Dar *eu* pot vorbi?

— Sigur. Spune. Te ascult.

— L-ai văzut pe Saldern?

— M-a salutat deosebit de politicos.

— Da, adevărat. Iar apoi ne-a evitat, şi pe tine, şi pe mine. Ce puţin independenţi sunt totuşi aceşti oameni!

— Mi-e teamă că ai dreptate. Dar să nu mai vorbim despre ei. De ce să ne chinuim, să ne facem rău? Povesteşte-mi ceva plăcut, ceva despre bucurie şi fericire. Există parcă o poveste: *Drumul spre fericire*[155]? Sau e numai un basm?

— E poate numai un basm.

Cécile dădu dureros din cap la aceste cuvinte, iar când el, nu fără sinceră, chiar dacă fugitivă emoţie, văzu că privirea ei se tulbură, îi luă mâna şi îi spuse:

— Lasă, draga mea. Poate fericirea e mai aproape decât crezi, poate stă ascunsă pe unul din piscuri în Harz. Am s-o cobor de acolo pentru tine, sau poate o culegem împreună. Închipuie-ţi, hotelul în care vom locui se numeşte Hotel Zehnpfund[156]. Nu prevesteşte parcă vremuri bune? Eu şi văd cântarul pe care ai să te cântăreşti şi care are să arate că vei fi din zi în zi mai sănătoasă. Căci creşterea în greutate înseamnă însănătoşire. Ne vom plimba cu trăsura şi vom număra

[155] Se referă la o nuvelă a scriitorului german Paul Heyse (1830—1914).

[156] Hotelul Zece pfunzi.

cerbii din parcul contelui von Wernigerode. Sper că nu va avea nimic împotrivă. Şi oriunde poate răsuna un ecou, am să pun să se tragă o salvă în cinstea ta.

Părea că vorbele lui îi fac bine. Deşi nu-i spuneau prea mult, şi de aceea Cécile îi răspunse doar:

— Sper că vom fi cât mai mult singuri.

— De ce mereu singuri? Şi tocmai tu? Tu ai nevoie de oameni.

Poate. Dar să nu mâncăm la *table d'hôte*[157]. Promite-mi.

— Fireşte. Cred însă că ai să te răzgândeşti curând.

Şi convorbirea încetă iar, în timp ce trenul gonea tot mai repede, trecând întâi prin Brandemburg, cu biserica Sankt Godehard, apoi prin Magdeburg, cu domul său. La Oschersleben li se alătură şi trenul de Leipzig, iar acum, deoarece panta începea să se facă simţită, înaintau cu viteză mai mică spre Quedlinburg unde, din spatele bisericii mânăstirii, începea să se arate privirii masivul Brocken. Regiunea prin care treceau semăna din ce în ce mai mult cu o grădină, căci aici straturile de flori se întindeau în lungul câmpiei, cum se întind în alte părţi lanurile de grâu pe ogoare.

— Uite, Cécile, spuse colonelul. La picioare ţi se întinde un covor, iar munţii Harz te primesc ca pe o prinţesă. Ce vrei mai mult?

Iar ea îşi îndreptă umerii şi zâmbi.

Peste câteva minute, trenul oprea la Thale, unde un roi de vizitii şi de rândaşi se strânseră pe dată în jurul vagoanelor, strigând:

— Hubertusbad! Waldkater! Zehnpfund!

— Zehnpfund, repetă colonelul şi, întinzând recipisa de bagaje unui comisionar, care se repezise să-i servească, oferi Cécilei braţul şi se îndreptă spre hotelul aflat chiar lângă gară.

[157] Pensiune; masă comună *(fr.)*.

II

ÎN DIMINEAŢA URMĂTOARE, TE-
rasa cea mare a Hotelului Zehnpfund era ocupată abia pe jumătate; numai vreo douăsprezece persoane priveau peisajul din faţa lor, căruia coşurile şi coloanele de fum ale unei fabrici învecinate nu-i răpeau prea mult din frumuseţe. Căci adiind un vânt uşor, dinspre câmpie, mâna fumul gros înspre munţi. În liniştea care domnea se împleteau, în afară de freamătul râului Bode, şi bocănitul îndepărtat al unei mori cu şteampuri şi, foarte aproape, ciripitul unor rândunele, ce săgetau în zig-zag prin aer spre pajiştea din faţa terasei. Era partea cea mai frumoasă a priveliştii, aproape mai frumoasă şi decât peretele stâncos, cu toate crestele lui fantastice, iar dacă verdele viu al pajiştii desfăta ochiul, cu atât mai mult îl încânta mulţimea copacilor presăraţi pâlcuri, pâlcuri pe întinderea de verdeaţă, de o mână vădit pricepută. Creşteau alături arţari şi platani, iar între ei se îngrămădeau tot felul de arbuşti ornamentali, plini de flori multicolore: magnolii şi grozamă, călini şi salcâmi.

Peisajul nu putea să nu farmece pe oricine, însă ochii frumoasei femei, pe care am însoţit-o cu o zi înainte, în călătorie, priveau, spre deosebire de soţul ei, colonelul, fără prea mare interes tabloul ce i se întindea la picioare.

Masa la care luau împreună micul dejun, aşezată la adăpostul unui perete de sticlă ce închidea terasa în partea dinspre munte, atrăgea privirea nu numai prin

serviciul ei de o eleganţă deosebită, ci mai ales printr-un mare şi splendid buchet de liliac, aşezat tocmai pe această masă poate numai ca un omagiu adus femeii atât de distinse nu numai prin rang, ci şi prin înfăţişare. Cécile rupse câteva rămurele înflorite, lăsând apoi privirea să-i alunece când spre pajişte, când spre munte, pierdută ca într-o visare din care fu evident neplăcut tulburată când colonelul, în zelul lui bine intenţionat, începu să facă pe ghidul:

— Multe s-au schimbat prin aceste locuri de când am fost aici ca sublocotenent. Dar mă mai descurc totuşi. Platoul, care se vede acolo sus, cu clădirea în formă de cub, trebuie să fie Hexentanzplatz[158]. Aud că se poate urca acum lesne cu trăsura până sus.

— O! sigur că se poate, răspunse ea în timp ce, vizibil neinteresată de această comunicare, cerceta cu privirea terasa, unde inelele jaluzelelor zăngăneau, iar feţele de masă, înflorite în alb şi roşu, se legănau în vânt.

Potrivindu-şi una dintre panglici, îşi întoarse capul în aşa fel încât de la cealaltă margine a terasei i se puteau vedea liniile armonioase ale profilului.

— Hexentanzplatz, reluă ea după o vreme convorbirea. Probabil o stâncă ce-şi are legenda ei, nu-i aşa? Aveam atâtea şi în Silezia, sunt toate atât de copilăreşti. Mereu e vorba de prinţese şi jucării pentru uriaşi. Credeam că stânca de-aici se numeşte Rosstrappe[159].

— Da, Cécile. E cealaltă, mai apropiată.

— Trebuie să urcăm pe ea?

— Nu, nu trebuie. Credeam însă că ai să vrei. Priveliştea este frumoasă, se poate vedea până departe.

— Până la Berlin? Dar nu, mă înşel, nu se poate. Berlinul trebuie să fie mai departe, la cincisprezece leghe, sau chiar mai mult. A! ai văzut cele două rândunici? Parcă se fugăreau una pe alta în joacă şi se prindeau. Poate

[158] În traducere literală: Locul de dans al vrăjitoarelor.
[159] În traducere literală: Urma calului.

sunt frate şi soră, sau poate o pereche.

— Sau şi una, şi alta. Rândunelelor nu prea le pasă. Ele nu-şi prea bat capul cu astfel de lucruri.

În glasul lui se făcea simţită o notă amară. Amărăciunea nu era însă adresată doamnei, căci privirea ei rămase liniştită şi roşeaţa nu i se urcă în obraz. Îşi trase doar peste umeri şalul de janilie pe care îl lăsase să alunece mai jos de talie şi zise:

— Mi-e frig, Pierre.

— Pentru că nu faci destulă mişcare.

— Şi pentru că n-am dormit bine. Să mergem, vreau să mă culc, să mă odihnesc o jumătate de ceas.

Cu aceste cuvinte, se ridică, salutând cu o uşoară înclinare a capului, la care cei de la masa vecină răspunseră la fel de discret, apoi se îndreptă spre încăperea alăturată şi spre coridor. Numai unul dintre oaspeţi, care din spatele ziarului său, la celălalt capăt al terasei, se uita de mult la distinsa pereche, se sculă de pe scaun, lăsă ziarul din mână şi salută deosebit de respectuos, ceea ce nu întârzie să aibă efect asupra frumoasei femei. Parcă însufleţită şi înviorată, luă braţul însoţitorului ei şi spuse:

— Ai dreptate, Pierre. Aerul are să-mi facă mai bine decât odihna. Mi-e frig numai pentru că nu fac deloc mişcare. Să mergem în parc şi să vedem dacă găsim locul unde îşi au rândunelele cuibul. Cred că ştiu care e copacul.

Tânărul care se ridicase de la locul lui şi salutase cu atâta politeţe chemă chelnerul şi îl întrebă:

— Îi cunoşti pe domnul şi doamna?

— Da, domnule von Gordon.

— Şi?

— Colonelul în retragere von Saint-Arnaud şi soţia. Au sosit ieri cu trenul de amiază şi au luat cina singuri. Doamna pare bolnavă.

— Vor rămâne câteva zile?

— Presupun.

Chelnerul se retrase, iar tânărul căruia îi spusese „domnule von Gordon” repetă de două-trei ori numele pe care tocmai îl auzise „Saint-Arnaud… Saint-Arnaud!”

În sfârşit, păru că găsise.

„Da, îmi aduc aminte. La Saint-Denis[160] s-a vorbit mult despre el în anul ’70. Un glonte în beregată, între trahee şi carotidă. O rană nemaipomenită. Şi o vindecare nemaipomenită: s-a restabilit în şase săptămâni. Witzleben mi-a povestit totul amănunţit. Nici vorbă, el e. Era pe atunci cel mai vârstnic căpitan într-un regiment de gardă, «Franz» sau «Maikäfer», şi a fost făcut maior chiar în Franţa. Cred că l-am mai văzut la Cerf. Dar de ce în retragere?”

Şi vorbind cu sine, tânărul, după ce se orientase în felul acesta destul de bine cu ajutorul memoriei, îşi luă iar ziarul şi îşi aruncă ochii peste articolul de fond, care vorbea despre ultimele progrese ale ruşilor în Turcmenia[161] făcând, totodată, împreună cu multe confuzii de nume, şi pronosticuri cu privire la India şi Persia. „Domnul autor ştie despre treburile astea cam tot atât cât ştiu eu despre lună.” Şi, împingând nemulţumit ziarul, preferă să se uite spre munţi, pe care de mai mult de o săptămână îi privea în fiecare dimineaţă cu o bucurie mereu nouă. La urmă, ochii i se opriră în apropierea terasei, urmărind aleile aşternute cu pietriş, care, când mai late, când mai înguste, şerpuiau pe pajiştea parcului. Unul dintre boschete, aşezat cel mai în bătaia soarelui, era mai mult galben şi tocmai îl privea ţintă ca să se convingă dacă e vorba de flori sau de frunze arse de soare, când zări ieşind chiar din boschet siluetele doamnei şi domnului Saint-Arnaud. Cotiră apoi, intrând pe un drum care, dincolo de pajiştea parcului, mergea

[160] Suburbie a Parisului ocupata de trupele germane în războiul franco-german din 1870—1871.

[161] Între 1880 şi 1884, trupele ţariste au cucerit Turcmenia.

paralel cu hotelul, aşa încât puteau fi bine văzuţi de pe terasă. Frumoasa femeie părea să se fi întremat repede în aerul curat şi păşea dreaptă şi mlădioasă, deşi nu era greu să-ţi dai seama că mersul însemna încă pentru ea un efort şi o obosea.

„Sunt, la Baden-Baden, îşi spuse tânărul care îi privea de pe terasă, la Baden-Baden sau la Brighton sau Biarritz, nicidecum în Harz şi nu la Hotelul Zehnpfund.” Şi vorbind astfel cu sine, ochii lui urmăreau cu tot mai mult interes perechea care ba se apropia, ba se îndepărta, în timp ce continua să scormonească prin amintiri. „Saint-Arnaud. În ‘70 încă nu era căsătorit, iar ea trebuie să fi avut abia optsprezece ani.” Şi, tot socotind şi chibzuind, făcea mereu alte presupuneri legate de această căsnicie destul de ciudată şi de surprinzătoare. „Aici se ascunde un roman. El este cu peste douăzeci de ani mai bătrân decât ea. Ei, asta, la urma urmelor, ar mai merge, eventual nu înseamnă mult. Dar demisia unui ofiţer atât de capabil şi de strălucit! Ţinuta îl trădează şi acum: colonel în regimentul de gardă, *comme il faut*[162] din cap până în picioare. Şi totuşi, în retragere. Nu cumva… Dar nu, soţia lui nu e o cochetă, iar purtarea lui faţă de ea respectă măsura cuvenită. E politicos şi îndatoritor, dar nu exagerat de politicos, ca atunci când ar avea ceva de ascuns. Ei, am să aflu eu. De altfel, ea pare să fie catolică, şi dacă nu e din Bruxelles, e cel puţin din Aachen. Nu, nici asta. Acum ştiu e poloneză, sau cel puţin pe jumătate poloneză. Şi crescută într-o mânăstire severă, Sacré Coeur sau Zum guten Hirten.”

[162] Fără cusur *(fr.).*

III

DOMNUL VON GORDON ERA PE drumul cel mai bun, continuând să-şi ducă mai departe presupunerile, când fu întrerupt de un râs zgomotos şi nestăpânit, care se auzea din spate. Întorcându-se, văzu ieşind pe terasă doi noi vizitatori, bărbaţi voinici cam de treizeci de ani, al căror fel de a fi şi mai ales de a vorbi nu putea lăsa nicio îndoială asupra locului lor de baştină. Purtau costume de vară de culoare brun-cenuşie, care se repeta şi în pălăriuţele de pâslă, aveau pleduri şi genţi de călătorie. Totul se potrivea fără greş, cu excepţia a două obiecte din echipamentul lor, dintre care, fiind vorba de o călătorie în munţii Harz, făcea, hotărât, unul o impresie prea bună, iar celălalt prea slabă în ce priveşte soliditatea. Cele două lucruri *nepotrivite* erau: un baston elegant de promenadă cu mâner de fildeş, celălalt fiind o pereche de bocanci zdraveni, cu tălpi groase şi cheutori, buni pentru o ascensiune pe Matterhorn, dar nicidecum pe Rosstrappe.

— Unde ne aşezăm tabăra? întrebă din prag cel mai vârstnic, privind peste întreaga terasă. În aceeaşi clipă zări însă masa mai ferită, cu buchetul mare de liliac, de la care abia plecaseră domnul şi doamna Saint-Arnaud şi, înaintând grăbit spre locul acela mai adăpostit de curent, spuse: Unde înfloresc *asemenea* flori, acolo poposeşte fără grijă, răufăcătorii, răufăcătorii n-au liliac. Şi în

aceeaşi clipă, aşezându-şi pledul şi geanta de călătorie pe spătarul scaunului, strigă cu o apăsare caracteristică pe ultima silabă: Chelner!

— Ce doriţi?

— Întâi şi întâi o cafea cu tot dichisul, sau mai pe scurt un mic dejun ca în Elveţia. Pentru fiecare câte un ou, însă bravului Schweppermann[163], două.

Chelnerul zâmbi mucalit şi, spre vădita satisfacţie a celor doi nou veniţi, încercă să arate printr-o mişcare plină de haz a mâinii că nu prea ştia care va fi cel favorizat.

— Eşti berlinez?

— La ordinele dumneavoastră.

— Ei, atunci, prietene şi concetăţene, n-ai să ne trădezi dacă îţi spunem că de fapt amândoi suntem Schweppermann. Fă patru ouă. Dar grăbeşte-te. Întâi însă curăţă aici fostul câmp de bătaie. Cu mierea cum staţi?

— Foarte bine.

— Ei, atunci şi miere. Dar miere de fagure. Abia culeasă. Naturală, naturală!

În timp ce vorbeau astfel, chelnerul rânduise masa şi plecă să aducă micul dejun. Urmă o pauză, pe care cei doi berlinezi, neavând încotro, o folosiră contemplând natura.

— Iată deci Harzul, sau munţii Harz, luă pentru a doua oară cuvântul cel mai vârstnic dintre ei, acelaşi care purtase scurta convorbire cu chelnerul. Uimitoare asemănare. E aproape ca la Tivoli[164], când fabrica Kuhnheim[165] e în funcţiune. Ia te uită, Hugo, cum se prelinge ozonul înspre munte. Iar în ziare, anunţul care apare în fiecare săptămână, spune: „Thale, localitate climaterică”. Şi aici dai de asemenea hornuri! Ei, n-au decât! Fumul conservă şi, dacă stăm două săptămâni la afumat, o să plecăm de aici în chip de jamboane. Ah,

[163] Aluzie istorică; după bătălia de la Mühldorf (1322), bravu! căpitan Seyfried Schweppermann ar fi primit raţie dublă, drept răsplată.

[164] Pe vremuri, fabrică de bere şi berărie din Berlin.

[165] Pe vremuri, fabrică de chimicale din Berlin.

Berlin! De-aş putea vedea cel puţin Rosstrappe!

— E chiar în faţa ta, spuse celălalt. În timp ce tocmai li se aducea micul dejun pe o tavă încăpătoare. Nu-i aşa, chelner, clădirea aceea roşietică de sus este Rosstrappe?

— Nu tocmai, domnule. Rosstrappe e ceva mai încolo. Clădirea pe care o vedeţi e Hotelul Rosstrappe.

— Ei, ăsta-i deci Rosstrappe. Ne-o spune hotelul. De altfel, ce bem? Bere de Pilsen sau de Kalmbach?

— Avem şi una, şi alta, domnilor. Dar avem şi bere făcută la noi.

— Nu cumva acolo de unde iese fumul?

— Nu, aici, mai la stânga. Hornurile din dreapta sunt de la fabrica de foi de tablă.

— Ce spui?

— Fabrica de foi de tablă. Tablă smălţuită.

— Nu mai spune! Smălţuită. Mai lipseşte doar cadranul. Se poate vedea?

— O, sigur, sigur. Domnii sunt rugaţi numai să prezinte cărţile lor de vizită…

Şi aici convorbirea se întrerupse, cei doi turişti prin excelenţă fiind preocupaţi de micul lor dejun cu ouă şi miere de fagure.

O jumătate de oră mai târziu. Se ridicară şi ieşiră de pe terasă, cel mai tânăr ducându-şi în vremea asta la gură bastonul cu mâner de fildeş şi imitând sunetele unei piculine ce intonează un marş. Toţi cei aflaţi încă pe terasă priveau curioşi în urma lor, chiar şi Gordon, care ar fi urmărit înaintarea lor până în valea râului Bode, dacă trenul de dimineaţă, sosind tocmai atunci şi aducând noi vizitatori, nu i-ar fi atras interesul în direcţie opusă. Dinspre gară se apropiau asociaţii corale care se duceau la Treseburg, unde aveau să petreacă ziua şi să organizeze concursuri. Trecând prin faţa hotelului, îşi fluturară pălăriile şi strigară de nenumărate ori ura, fără ca cineva să ştie pentru cine o făceau. De ultimele lor

rânduri se alipiseră însă şi toţi ceilalţi călători care coborâseră din tren, chipuri comune, printre care numai ultimele meritau oarecare atenţie.

Erau doi asemenea inşi, care discutau cu aprindere, deşi abia se cunoscuseră. Cel care mergea în stânga, îmbrăcat în negru, cu redingotă închisă la gât, cu înfăţişarea plăcută, era un fost pastor, pe care Gordon îl ştia din câteva excursii şi mai ales de la mesele luate în comun, iar celălalt se remarca prin marea sa urâţenie şi aproape şi mai mult prin ciudăţenia îmbrăcăminţii. Căci purta jambiere cam jerpelite şi o vestă de catifea cu colţurile ieşite de sub jachetă, avea părul lung, joben şi ochelari cu ramă de corn. Ce puteai crede despre el? Judecându-l după partea de jos a trupului, l-ai fi luat fără îndoială drept vânător, iar după partea de sus îl puteai socoti tot atât de sigur drept un conţopist sau un avocăţel oarecare, dacă ultima şi cea mai impresionantă piesă din echipamentul său n-ar fi fost o cutie de erborizare, ba chiar o cutie legată cu o panglică brodată. Legănându-şi cutia încolo şi încoace, mergea alături de cleric, care, de altfel, se şi pregătea să se îndepărteze; făcând paşi mari şi gesticulând într-una, se îndrepta spre terasă.

— Botanist, zise Gordon către proprietarul Hotelului Zebnpfund, care venise lângă el. Nu arată ca Moş Crăciun, care are de gând să vâre primăvara în sac?

Jovialul hotelier, care, asemenea celor mai mulţi din meseria lui, era un bun cunoscător de oameni, nu luă în seamă caracterizarea lui Gordon, ci spuse:

— Nu, domnule von Gordon, cutia cea verde mi-e cunoscută; în nouă din zece cazuri e o cămară de provizii, dar e totdeauna legată cu o panglică brodată. Nici vorbă de botanică. Cred că domnul e un săpător de urne.

— Arheolog?

— Cam aşa ceva.

Şi, în timp ce vorbeau astfel, persoana despre care discutau dispărea de cealaltă parte a peluzei, după ce îşi

luase însă rămas bun de la cleric, care locuia în hotel.

IV

LA UNU FĂRĂ ZECE MINUTE, CLOpoţelul care anunţa masa suna prin toate coridoarele şi, în ciuda faptului că sezonul nu era încă în toi, în marea sală de mese se adună totuşi un număr destul de mare de oaspeţi. Nu lipseau nici cei doi berlinezi îmbrăcaţi în brun-cenuşiu, în jurul cărora, la capătul mesei, se formase în scurtă vreme un cerc de auditori, unii admirându-i, alţii zâmbind, iar printre aceştia se numărau şi bătrânul domn în redingotă preoţească şi cel cu părul lung şi ochelari cu ramă de corn. Domnul şi doamna Saint-Arnaud, care, împotriva dorinţei exprimate de Cécile în timpul călătoriei, îşi făcuseră totuşi apariţia, fură invitaţi de chelner să ia loc la mijlocul mesei, în faţa domnului von Gordon, care chiar din acea clipă începu să blesteme vaza cu totul felul de frunze roşietice, aşezată între el şi Cécile. Fireşte, obiectul nu-l împiedică să se prezinte, iar colonelul, poate pentru că numele auzit era al unui nobil, răspunse cu deosebită politeţe:

— Von Saint-Arnaud – soţia mea.

Părea însă că după prezentări nu mai aveau nimic să-şi spună, căci trecură minute în şir şi fără nicio nouă încercare de apropiere dintr-o parte sau din cealaltă a mesei. Deşi trecuseră ani de când făcuse cunoştinţă cu disciplina prusacă, Gordon considera, ţinând seama de rangul colonelului, că trebuie să-i lase acestuia primul cuvânt. Cécile tăcea şi ea, doar când şi când adresa

soţului ei câte un cuvânt, în timp ce învârtea pe deget, cu o mişcare mecanică, un inel cu peruzea.

După *ragoût fin en coquille*[166], din care gustase două fărâme şi lăsase alte două pe vârful furculiţei, refuzase mulţumind fiecare fel adus la masă, iar acum şedea rezemată de scaun, cu braţele încrucişate, uitându-se doar când şi când spre ceasul din sală, pe al cărui cadran arătătorul se mişca încet. Gordon, care nu putea face altceva decât să privească, începu să binecuvânteze tot mai mult vaza, care, oricât ar fi fost de supărătoare, îi îngăduia cel puţin să-şi continue studiile întrucâtva mai discret, dar, firește, nu şi neobservat. Îşi mărturisea că rareori văzuse o femeie mai frumoasă, şi în Anglia, şi în „State”[167]. Profilul îi era neobişnuit de pur, iar lipsa oricărei urme de culoare împrumuta chipului ei, pe care apatia era trăsătura dominantă, un aspect marmorean. Expresia de apatie nu era însă o urmare a unei mari mâhniri, şi nici a unei proaste dispoziţii, căci, după cum nu-i scăpă lui Gordon, faţa începu să i se lumineze în clipa în care de la capătul mesei i se strigă deodată chelnerului într-un limbaj familiar*:*

— S-o pui va s’ zică la gheaţă. Da’ nu prea mult. Că pocnetu’ rămâne lucru’ cel mai important – la care afirmaţie, cel care vorbise îşi trecu repede şi cu îndemânare degetul arătător printre colţurile gurii, trăgându-l afară cu atâta energie, încât făcu să se audă un pocnet puternic.

Toţi râdeau. Chiar şi colonelul părea mulţumit că scăpase de monotonia mesei şi, plecându-se uşor înainte, întrebă:

— Domnule von Gordon, sunteţi fiul generalului[168], nu-i aşa?

— Nu, domnule colonel, şi nu suntem nici rude. Eu fac, de fapt, parte din familia Leslie. Numele Gordon a intrat

[166] Tocană în cochilii *(fr.).*
[167] Statele Unite ale Americii.
[168] Charles George Gordon (1833—1885), general englez.

în familia noastră prin adopţiune.

— Şi în ce regiment sunteţi?

— În niciunul, domnule colonel. M-am retras din armată.

— A! exclamă colonelul, şi urmă o pauză, care părea să devină, pentru a doua oară, penibilă. Primejdia trecu însă cu bine şi Saint-Arnaud, care vorbea de obicei puţin, întrebă mai departe, cu interes plin de amabilitate, surprinzător pentru firea lui: Şi, sunteţi de mai mult timp aici, domnule von Gordon? Aţi venit pentru cură?

— De o săptămână, domnule colonel. Dar nu propriu-zis pentru cură. Vreau să mă odihnesc, să respir aer curat şi să mai revăd nişte locuri care îmi sunt dragi de când eram copil. Înainte de a intra în armată, am fost de multe ori în Harz şi pot spune că îl cunosc.

— Am să vă rog atunci să ne daţi voie să vă cerem sfatul sau ajutorul. Am dori, de îndată ce starea soţiei mele ne-o va permite, să urcăm mai sus în munţi şi să ajungem, poate, până la Andreasberg. Se spune că acolo e cel mai bun aer pentru bolnavii de nervi.

Chelnerul aduse chiar atunci un *panaché*[169]; doamna von Saint-Arnaud luă din partea cu vanilie, gustă şi spuse cu glas tot mai însufleţit:

— Dragă Pierre, îl rogi pe domnul von Gordon să ne ajute şi îl alungi totodată de lângă noi. Ce poate fi mai supărător decât menajamentele faţă de o femeie bolnavă? Să nu vă speriaţi însă, domnule von Gordon, nu vom abuza de bunăvoinţa dumneavoastră, eu cel puţin nu. Sunteţi, fără îndoială, un alpinist, mare amator de excursii lungi, iar eu am de gând să mă mulţumesc pentru câteva săptămâni numai cu terasa şi cu pajiştea din parc.

Convorbirea continua şi ea se întrerupse numai când şampania, adusă între timp la celălalt capăt al mesei, fu deschisă cu ceremonialul cuvenit. Dopul zbură în aer şi, în

[169] Îngheţată asortată *(fr.).*

timp ce oaspetele cel mai tânăr umplea paharele, celălalt cerceta eticheta, bineînţeles numai pentru a găsi prilejul să povestească vreo câteva anecdote despre şampanie, destinate toate, aşa cum spusese chiar el, „recunoaşterii hotelurilor şi patronilor cu ajutorul dopurilor”. Anecdotele erau rostite însă cu o bună dispoziţie care trecu nu numai asupra celor din preajma lui, ci asupra tuturor comesenilor.

Zece minute mai târziu se ridicară de la masă şi ieşiră în grupuri din sală. Cei doi berlinezi mergeau şi ei de-a lungul coridorului, dar se opriră în dreptul unei ferestre, la o măsuţă pe care stătea deschis registrul cu numele oaspeţilor şi începură să-l răsfoiască.

— A! uite. El e, Gordon-Leslie, inginer civil.

— Gordon-Leslie! repetă celălalt. Asta-i curat *Moartea lui Wallenstein*[170]!

— Chiar aşa, mai lipseşte doar colonelul Buttler[171].

— Ştii, bătrânul...

— Crezi?

— Bineînţeles! Uită-te la el. Când o începe *el...*

— Ascultă, ar fi straşnic, până la urmă am avea ceva de văzut.

Şi după aceste cuvinte, se îndreptară spre camera lor pentru „a se examina puţin pe dinăuntru”, cum spusese cel mai vârstnic dintre ei.

[170] Gordon personaj în drama *Moartea lui Wallenstein* de Fr. Schiller.
[171] Buttler personaj în drama Moartea lui Wallenstein de Fr. Schiller.

V

ÎNDATĂ DUPĂ TERMINAREA MESEI, domnul şi doamna Saint-Arnaud şi noua lor cunoştinţă şi partener de masă hotărâră să facă după-amiază o plimbare pe Rosstrappe, astfel că la ora patru se întâlniră sub platanul cel mare din parc, iar Gordon, după ce le vorbi cu cel mai mare respect despre planul excursiei, preluă numaidecât conducerea. Stimata doamnă, spusese Gordon, e rugată să nu se sperie dacă, în locul drumului mai scurt, dar foarte greu de urcat, propune un drum mai ocolit, care e de preferat nu numai prin ceea ce are (printre altele şi cele mai atrăgătoare privelişti), ci mult, mult mai mult prin ceea ce *nu* are, căci pe aici nu aveau să mai întâlnească nelipsitele aspecte ale plimbărilor prin Harz: colibe, copii şi rufe puse la uscat.

Bine dispusă, Cécile îl asigură că e căsătorită de destulă vreme pentru a fi învăţat, să asculte şi să se supună şi în lucrurile mici şi nici nu s-ar gândi să se împotrivească domnului von Gordon, care face impresia că e născut să fie călăuză şi descoperitor de drumuri noi.

— Mulţumiţi-i, râse colonelul. Reminiscenţe din „Ciorap de piele”[172].

Gordon nu fusese plăcut impresionat de gluma a cărei ironie putea fi destinată atât lui, cât şi Cécilei, dar îşi înăbuşi repede acest sentiment şi luă şalul pe care

[172] Aluzie la un personaj al romanelor lui James Fenimore Cooper (1789—1831).

frumoasa femeie îl purtase până atunci pe braţ. Arătându-le apoi un drum pietruit, mai umbros, la capătul parcului, o luă pe acolo, conducându-i pe lângă bărăci şi căsuţe de vară, către Hubertusbad, de unde voia să pornească urcuşul spre Rosstrappe. De o parte şi de alta, creşteau copaci deşi până la marginea drumului, dar întâlneau şi luminişuri, iar într-unul din ele se ridica o vilă înconjurată de un gard de sârmă aurie, cu pereţii îmbrăcaţi în viţă sălbatică şi iederă deasă. În casă nu se vedea nicio mişcare, numai perdelele uşoare se umflau de vânt unde era vreo fereastră deschisă şi ai fi avut impresia că e o casă cu desăvârşire nelocuită de n-ar fi fost acolo şi un păun superb, care, cocoţat pe prăjina lui înaltă, umplea cu ţipetele lui îndrăzneţe şi provocatoare grădina plină mai ales cu flori roşii şi albastre de indruşaim şi cătănioară.

Surprinsă, Cécile rămase locului, apoi se întoarse spre Gordon, care făcuse poate acest ocol numai pentru a-i aduce până aici.

— Cât de încântător! spuse ea. Parcă ar fi „castelul fermecat” din poveste. E atât de liniştit şi de retras. Te face să crezi că înăuntru trebuie să fie numai pace sau, ceea ce e acelaşi lucru, numai fericire.

— Şi totuşi niciuna, nici alta nu şi-au găsit locul aici, iar eu trec zilnic pe lângă casa pe care o vedeţi, ca să nu uit un lucru.

— Care anume?

— Că nu trebuie să cauţi să-ţi clădeşti numai pe din afară liniştea sau fericirea. Cel care a ridicat casa de aici la asta s-a gândit. Nu l-a interesat însă decât faţada, iar ceea ce-l pândea dincolo de decor nu era nici liniştea, nici fericirea. Casa e bântuită de un duh tragic, ultimul ei locatar s-a împuşcat chiar aici, la fereastra aceea (penultima din stânga) şi când mă uit într-acolo mi se pare mereu că e la geam şi că se uită afară, căutând fericirea pe care n-a putut s-o găsească. Locurile stropite

cu sânge mă umplu de groază.

Părea că Gordon aşteaptă un cuvânt de aprobare. Nu-l rosti însă nimeni; Cécile număra ochiurile gardului de sârmă din faţa ei, iar colonelul îşi duse la ochi lornionul şi măsură fereastra cu un fel de calmă curiozitate.

Apoi, fără niciun cuvânt, porniră spre cărarea întortocheată ce urca spre Rosstrappe.

VI

ÎN VALE, CEASUL GĂRII TOCMAI bătea ora cinci când perechea Saint-Arnaud şi Gordon ajunseseră la câţiva paşi de platoul pe care se afla Hotelul Rosstrappe şi în aceeaşi clipă îşi dădură seama că mulţi dintre vilegiaturiştii împreună cu care prânziseră veniseră şi ei aici, ca să-şi bea cafeaua în acest loc de unde privelişte era minunată. Câţiva, printre ei şi cei doi tineri în brun-cenuşiu (iar la o masă apropiată preotul şi pletosul), şedeau perechi sau grupuri sub un cort năpădit de ierburi şi admirau peisajul plin de farmec, în care se profilau foarte aproape liniile pitoreşti ale masivului Tenfelsmaner[173], iar ceva mai departe vârfurile bisericilor din Quedlinburg şi Halberstadt. Toată lumea de sub cort sau din faţa cortului, era voioasă şi bine dispusă, mai ales cei doi berlinezi, a căror veselie din timpul prânzului nu se stinsese, ci mai curând sporise sub influenţa câtorva cafele cu coniac.

— Ia te uită, spuse cel mai în vârstă, arătând spre perechea Saint-Arnoud şi spre Gordon, care venea imediat în urma lor: Ca să vezi, îi duce şi şalul. Nu stă el mult pe gânduri. Fă repede ce ai de făcut. Mă mir numai că bătrânul...

Intenţia lui de a continua pe acelaşi ton era evidentă; se întrerupse însă, pentru că între timp cei despre care vorbea astfel se aşezaseră foarte aproape, şi anume la o

[173] În traducere literală: Zidul diavolului.

masă chiar la marginea povârnişului, lângă care se afla şi un telescop pentru cei dornici să vadă priveliştea. La această masă şedea dinainte o tânără – totuşi nu prea tânără – doamnă, ocupată să schiţeze peisajul, ceea ce prilejui colonelului, când îşi trase scaunul mai aproape, următoarele cuvinte:

— Vă cerem iertare dacă vă stingherim. Toate mesele sunt însă ocupate, stimată domnişoară, iar a dumneavoastră se bucură, în afară de asta, şi de avantajul de a fi cea mai atrăgătoare prin priveliştea ce-o oferă.

— Aşa este, răspunse ea numaidecât, cu surprinzătoare naturaleţe, strecurând în mapă foaia pe care o desenase până atunci. Prefer locul acesta oricărui altuia, îmi place mai mult chiar şi decât Rosstrappe. Acolo totul e ca o căldare, e închis şi îngust, aici ai numai orizonturi largi. Iar orizonturile largi îţi lărgesc sufletul şi ele sunt tot ce iubesc în artă şi în natură.

Colonelul, căruia felul de a fi direct şi sincer al tinerei femei îi era evident agreabil, se grăbi să facă prezentările şi adăugă:

— Sper, mult-stimată domnişoară, că nu vă stânjenim prea tare. Aţi pus foaia în mapă…

— Numai pentru că o terminasem, nu pentru ca să nu o vedeţi. Nu-mi place acest soi de sfială artistică, ea e de cele mai multe ori numai trufie. Arta trebuie să aducă oamenilor bucurie, să fie totdeauna acolo unde e nevoie de ea şi nu să se ascundă ca melcul, cu teamă sau cu superioritate, în propria-i cochilie. Cei mai nesuferiţi sunt virtuozii pianului, care cântă douăsprezece ceasuri când nu vrei să-i asculţi, şi nu cântă niciodată când ai vrea să-i auzi. Rugămintea de a cânta un vals e pentru ei cea mai grea dintre jigniri, şi totuşi valsul e un lucru atât de plăcut şi care merită atenţie, căci el face o mulţime de oameni fericiţi pentru o vreme.

Un chelner care se apropiase ca să întrebe ce doresc

noii veniţi întrerupse câteva clipe discuţia, dar ea fu reluată curând şi duse, după numai puţină vreme, la contemplarea feluritelor desene pe care le conţinea mapa. Cécile era încântată, se plângea de lipsa ei de activitate, care o făcuse totdeauna să sufere, şi punea întrebări pline de amabilitate şi de bune intenţii, care ar fi fost cuceritoare dacă, în pofida unor surprinzătoare cunoştinţe de detaliu, n-ar fi arătat în ansamblu o şi mai surprinzătoare doză de ignoranţă. Dar ea părea să nu fie stânjenită şi nu băga în seamă tremurul nervos care juca în jurul gurii soţului ei la una sau la alta dintre întrebări.

Gordon, el însuşi un bun desenator, cu ochiul exersat mai ales pentru aspectele naturii, avea ici şi colo unele rezerve şi le exprima, însoţindu-le desigur de cele mai politicoase scuze.

— O! numai asta nu, zise tânăra femeie. Fără scuze. Nimic nu e mai rău decât lauda goală; o critică plină de înţelegere şi de interes este tot ce poate fi mai bun pentru un artist. Uitaţi-vă, însă. La *acest* desen, e mai bun.

Şi trase din mapă o foaie, care înfăţişa un izvor cu jgheab, într-o poiană, şi câteva vite pe lângă scoc.

— E într-adevăr frumos, zise Gordon, iar Cécile, care căuta mereu asemănări, ţinu neapărat să recunoască în desen o poiană prin care trecuseră mai înainte.

Tânăra pictoriţă nu dădu însă atenţie spuselor ei şi, întinzându-i lui Gordon o a doua foaie, continuă cu şi mai multa însufleţire:

— Aici puteţi vedea ce pot şi ce nu pot. Căci, fără multă vorbă, sunt, de fapt, pictor animalier.

— A! e încântător, spuse Cécile.

— Da’ de unde, stimată doamnă, cel puţin nu atât de absolut cum aveţi amabilitatea să credeţi! Femeia trebuie să picteze flori, nu animale. Aşa cer lumea, buna-cuviinţă, tradiţia. Dacă pictează animale, face un lucru aproape neîngăduit. Problema e foarte delicată. Credeţi-mă, să

pictezi animale pentru că aşa simţi sau îţi place e ca un blestem ducă aşa ţi-a fost dat, mai ajungi şi de râsul lumii. Căci, colac peste pupăză, mă mai cheamă şi Rosa, ceea ce, în uzul meu special, nu e nici mai mult, nici mai puţin decât o catastrofă.

— De ce? întrebă Cécile.

Pentru că, din pricina numelui, colegii mă compară, în invidia lor maliţioasă, cu renumita mea tiză. Aşa că îmi spun Rosa Malheur[174]!

Cécile nu înţelegea, Gordon însă se înveseli şi spuse:

— E cât se poate de amuzant, şi ar însemna să-mi fi făcut o părere cu totul greşită despre dumneavoastră, dacă aş crede să această denumire vă supără cât de cât.

— Sigur că nu, râse tânăra, care, de fapt, era mândră de porecla ce i se dăduse. Te obişnuieşti. Iar plăcerea de a strica cheful altuia nu se numără, oricum, printre virtuţile mele.

În clipa aceea apăru chelnerul cu ceştile zăngănind pe tavă şi, în timp ce el şterse masa cu şervetul şi începu s-o aranjeze, interveni o pauză în discuţie, astfel că se auzea aproape cuvânt cu cuvânt ce se vorbea sub cort, şi anume la masa cea mai apropiată.

— Aici, spunea omul cu plete, a cărui cutie de botanist atârna ca un trofeu de unul din stâlpi, aici, preaonorate domnule părinte, trebuie să te contrazic în întregime. E greşeală să crezi că în istoria noastră totul începe de la familia Hohenzollern[175]. Ei n-au făcut decât să ducă mai departe ceea ce au început alţii înaintea lor, adevăraţii întemeietori sunt Ascanienii[176], azi aproape uitaţi şi care ar merita totuşi să ne aducem aminte de ei cu recunoştinţă. Studiul superficial al istoriei, care, în treacăt fie spus, este primul vinovat de nihilismul lipsit de pietate şi de patrie al zilelor noastre, se mulţumeşte de obicei,

[174] Denumire ironică, aluzia referindu-se la Rosa Bonheur (1822—1899), pictoriţă animalieră franceză.

[175] Principii electori de Brandemburg, din 1701 regi ai Prusiei.

[176] Ascanienii au stăpânit Marca Brandemburg între 1134 şi 1320.

când e vorba de Ascanieni, cu două nume Albrecht Ursul şi Waldemar cel Mare – iar dacă domnul profesor e şi puţin estet (nu pot să sufăr estetica în ştiinţă), mai vorbeşte şi despre Otto, cel cu săgeata, şi despre Heilwig cea frumoasă, şi despre comoara din Angermunde. Ei, fie, treacă de la mine; dar toate sunt, dacă nu nimicuri, numai frânturi. Adevărul e că ei, Ascanienii, în ciuda celor câteva porecle şi denumiri ciudate care, trebuie s-o recunoaştem, provoacă ironia sau gluma ieftină, au fost cu toţii remarcabili. Trebuie s-o recunoaştem, am spus. Dar, pe de altă parte, să-mi fie îngăduit să întreb: unde am ajunge, domnule părinte, dacă am judeca însemnătatea oamenilor după numele lor? E Klopstock[177] un nume de poet? Ai bănui că Griepenkerl[178] e dramaturg sau Bengel[179] un vestit teolog? Ce să mai spunem de Ledderhose[180]? Trebuie să ne dezvăţăm de asemenea nerozii.

După mişcarea vie a buzelor îţi puteai da seama că părintele, plin de zel, căuta să răspundă cu aceeaşi monedă partizanului eseului istoric, întrucât fusese însă scos la pensie cu zece ani în urmă la cererea enoriaşilor (care îl stimau, de altfel), din cauza „bolborositului”, nici vorbă nu putea fi să înţelegi ce spune, în schimb se auzea cu atât mai bine ce se vorbea în clipa aceea la masa de alături, unde şedeau cei doi berlinezi.

— la priveşte, spunea cel mai vârstnic. Vezi cele două turle? Cea mai apropiată trebuie să fie a bisericii din Quedlinburg, fără doar şi poate, şi un copil şi-ar da seama. Dar cea din spate, care-i atât de retrasă? Să fie a bisericii din Halberstadt? Ea trebuie să fie. Ce-ai zice să

---

[177] Aluzie la Friedrich Gottlieb Klopstock (1724—1803), poet german.

[178] Wolfgang Robert Griepenkerl (1810—1868), dramaturg german; numele lui ar suna, în traducere, „Individ cu gripă“.

[179] Johann Albrecht Bengel (1687—1752), teolog şi scriitor german; numele lui s-ar traduce prin „Bădăran".

[180] Conrad Wilhelm Ledderhose (1751—1812), profesor german de drept canonic: numele i s-ar tălmăci prin „Pantalon de piele".

ne apropiem puţin?

— Sunt gata, dar cum?

— Ei cum, cu perspectiva. Nu vezi binoclul de colo?

— Adevărat. Şi încă pe un afet! Haidem.

Şi continuându-şi discuţia, se ridică şi porniră spre telescop.

— Berlinezi, zice Rosa în şoaptă lui Gordon, şi se trase mai la o parte.

Nu câştigă însă prea mult prin această retragere, căci vocile celor doi prieteni, care priveau când unul, când altul prin telescop, erau atât de strident berlineze, încât nu se pierdea niciun cuvânt din tot ce îşi spuneau.

— Ei, ai prins-o?

— De prins, am prins-o. Şi e din ce în ce mai aproape. Numai că se clatină tare.

— Da’ de unde! Ştii cine se clatină? Tu.

— Nu încă.

— Da’ nu mai ai mult.

Şi cu aceste cuvinte plecară de la telescop, intrând iar sub cort, unde făcură repede pregătirile pentru continuarea urcuşului până la Rosstrappe.

După plecarea lor, Rosa spuse:

— Slavă Domnului! Mi-a fost tare frică.

— De ce?

— Pentru că iubiţii mei concetăţeni sunt tare ciudaţi.

— Da, ciudaţi sunt, râse Gordon, dar răi niciodată. Doar dacă nu s-au schimbat prea mult în ultimii zece ani.

Şi, tăifăsuind aşa, continuau să răsfoiască mapa, unii cu mai mult, alţii cu mai puţin interes. Colonelul, fără să se uite prea bine, se mărginea la câteva exclamaţii admirative, obişnuite în asemenea prilejuri, pe care le repeta într-una, pe când Cécile, deşi privea, mai mult se juca totuşi cu un frumos câine terra-nova, care o urmase încă de la Hotelul Zehnpfund şi, punându-şi capul pe genunchii ei, aştepta, cu o înfăţişare de nezdruncinată şi

aproape duioasă încredere, bucăţile de zahăr ce i le arunca. Numai Gordon era atent, făcea remarci, mai în glumă, mai în serios, iar când veni rândul unei foi ce înfăţişa un monument funerar ridicat dintr-o mulţime de pietre, întrebă:

— Iertaţi-mă, e o intenţie sau o întâmplare? Unele pietre par a fi capete de mort. Adevărul e că nu mai ştii, e o grămadă de pietre sau un morman de capete?

Rosa râse.

— Aţi văzut tablourile lui Vereşaghin[181]?

— Desigur, dar numai schiţele.

— La Paris?

— Nu, la Samarkand. Iar mai târziu, ceva mai multe, la Plevna.

— Glumiţi! Plevna, mai treacă-meargă, vă cred. Dar Samarkand! Ce-mi tot spuneţi, Samarkandul nu-i decât o poveste!

— Sau o înspăimântătoare realitate, răspunse Gordon. Vă amintiţi de uşile templelor din Samarkand[182]?

— Cum să nu? O bijuterie.

— Adevărat. Dar nu i-aţi păstrat în minte şi pe paznicii templului care, înarmaţi cu arcuri şi săgeţi, şedeau în faţa acestor vestite uşi şi se dedau celei mai ciudate îndeletniciri războinice, parte luptă, parte vânătoare? A, stimată domnişoară, credeţi-mă, frumuseţile acelor ţinuturi sunt foarte îndoielnice şi, gândindu-mă bine, prefer Berlinul şi un spectacol cu *Lohengrin,* urmat de un supeu la Hiller[183]. *Lohengrin* e mai fantastic, iar Hiller mai îmbietor. Iar această din urmă calitate înseamnă mult, foarte mult. Mai ales când e vorba de o lungă perioadă.

Colonelul clătină din cap ca să arate că e de aceeaşi părere, pictoriţa nu se dădu însă imediat bătută, cel puţin nu în toate privinţele, şi de aceea mai spuse:

---

[181] Vasili Vasilievici Vereşaghin (1842—1904), pictor realist rus.

[182] Se referă la un tablou de Vereşaghin întitulat *Uşile lui Timur.*

[183] Pe vremuri, restaurant la Berlin.

— Poate că aveţi dreptate. Dar un lucru rămâne frumos, minunata faună: lupul de stepă, vulturul stepelor.

— În mare, puteţi face cunoştinţă cu aceste drăgălaşe făpturi şi la Grădina zoologică din Berlin, mai sigur şi mai uşor de copiat decât la faţa locului. Ca să spun drept, în cei trei ani petrecuţi în stepă, n-am zărit nici măcar un singur vultur, şi în niciun caz vreunul care să se poată vedea atât de bine ca acela de colo. Care, fireşte, nu-i vultur. Uitaţi-vă, stimată domnişoară, acolo, între stânci.

Şi arătă spre un uliu, ce se legăna departe, în aer, la intrarea în trecătoare.

Rosa privi zborul păsării, apoi zise:

— După cât se vede, se duce spre Hexentanzplatz.

— Sigur, rosti Cécile, bucuroasă să audă, în sfârşit, un cuvânt care o scăpa de mapa plicticoasă şi de toate discuţiile estetice sau chiar geografice legate de ea. Spre Hexentanzplatz! E un cuvânt pe care îl aud mereu, mereu, azi pentru a treia oară!

— Ceea ce pare a fi un îndemn de a-l vizita, preadistinsă doamnă. Într-adevăr, va trebui să-l vedem mai curând sau mai târziu, căci aşa se cuvine când te afli în Harz. Întrucât, oriunde te-ai afla, ai un fel de datorie să cunoşti ceea ce e specific acelor locuri. La Samarkand (şi se înclină în faţa Rosei), uşile templului şi paznicii lor: în deşert – pe regele deşertului, iar în Harz – vrăjitoarele. Vrăjitoarele sunt aici un produs local şi cresc ca florile roşii de degeţel peste tot prin munţi. Le întâlneşti la tot pasul şi, când crezi că s-au isprăvit, ele abia încep. În cele din urmă, ajungem şi la Brocken, al cărui nume pare să nu aibă nimic de-a face cu vrăjitoarele, dar care rămâne totuşi locul lor de dans cel mai autentic. Acolo se simt la largul lor, acolo îşi au leagănul şi izvorul. Fără glumă, ţinuturile de aici sunt atât de îmbibate de asemenea legende încât până la urmă povestea ne copleşeşte, iar în ce mă priveşte am să vă mărturisesc că, nu demult, trecând prin valea învăluită în umbră a Bodei – pe cer era

lună nouă – mi se părea că văd câte o vrăjitoare după fiecare trunchi de arin.

— Frumoase sau urâte? întrebă Rosa. Luaţi seama, domnule Gordon. Vrăjitoarele dumneavoastră fantomă prevestesc ceva. Sunt voci lăuntrice.

— O! vreţi să mă speriaţi. Dar uitaţi, doamna mea, că în orice rău se ascunde, de obicei, şi un bine, iar eu, har cerului, nu ştiu un alt petic de pământ unde să stea laolaltă atâtea ameninţătoare primejdii şi tot atâtea limanuri. Virtutea învinge întotdeauna, iar răul nu se alege cu nimic. Aţi auzit poate de Mägdesprung[184]? De ce să ne ducem însă atât de departe? Chiar aici, aproape de tot, avem un astfel de liman, un adăpost sigur. Uitaţi-vă într-acolo (şi se întoarse în partea către care stătuse cu spatele), vedeţi stânca Rosstrappe? Povestea numelui ei vă este, probabil, cunoscută. O prinţesă virtuoasă ce mergea călare, urmărită de un cavaler tot călare, dar nevirtuos, a făcut, speriată de moarte, un salt peste valea Bodei şi, uite, acolo unde a atins teafără pământul, acolo unde s-a sprijinit copita calului, avem azi stânca astfel numită. Iată un exemplu, care vă arată câtă dreptate aveam spunându-vă că nu există primejdie care să nu aibă şi scăpare.

— Exemplul pe care ni l-aţi dat nu mă convinge, replică Rosa râzând, el dovedeşte mult mai puţin decât credeţi. Nu e totuşi acelaşi lucru dacă un cavaler primejdios urmăreşte o frumoasă prinţesă sau dacă, dimpotrivă, o prinţesă primejdios de frumoasă…

— Ce e frumos pentru unul nu e frumos pentru toţi.

— O, nu, domnule von Gordon, hotărât nu. O tânără în primejdie, fie ea prinţesă sau nu, capătă întotdeauna ajutor, cerul face minuni, intervine îndurător şi trece cu bine armăsarul, ca pe un cal înaripat, peste valea Bodei. Când însă un călăreţ şi cavaler este urmărit de o prinţesă primejdios de frumoasă, sau numai de o primejdios de

[184] Stâncă în Munţii Harz. În traducere literală: Saltul fetelor.

frumoasă vrăjitoare, şi uneori prinţesa e totuna cu vrăjitoarea, cerul nu se amestecă, ci strigă doar de sus „ajută-te singuri” Şi are dreptate. Întrucât cavalerii fac parte din sexul tare şi au îndatorirea să se ajute singuri.

Saint-Arnaud aplaudă cuvintele pictoriţei, iar Cécile, care la începutul duelului de cuvinte nu-şi putea stăpâni un uşor sentiment de nemulţumire, se lăsase în voia celei mai bune dispoziţii, când îşi dădu seama că aceste mici înţepături erau nevinovate şi fără adresă. Chiar şi cafeaua proastă şi acrişoară, cu nesuferitul caimac de lapte, socotit peste tot în Harz drept frişcă, nu putu să-i alunge buna dispoziţie, ci o făcu doar, pentru a preîntâmpina răul, să ceară un pahar de sifon, care fiind însă răsuflat, rămase bineînţeles fără efect.

— Prinţesa din poveste, spuse colonelul, dacă a vrut să se mai întărească după saltul ei, a avut poate mai mult noroc decât noi. Dar noi (şi la aceste cuvinte se înclină uşor în faţa Rosei) am avut ce n-a avut ea: prilejul de a face o cunoştinţă plăcută.

— Şi care sper că nu se va opri aici, adăugă Cécile cu cea mai mare amabilitate. Ne întâlnim mâine la prânz la pensiune, nu-i aşa?

— Mâine, doamna mea, am de gând să mă duc la Quedlinburg şi n-aş dori să-mi schimb programul călătoriei. Aş fi însă fericită să rămân cu dumneavoastră astăzi după-amiază şi poate şi mai târziu, la întoarcere.

Drumul spre casă, ales de ei curând după aceasta, trecea peste aşa-numitul Schurre[185], de unde puteau să vadă bine stânca Rosstrappe, principala atracţie a ţinutului.

— Nervii tăi au să reziste? întrebă colonelul. Sau să luăm mai bine o litieră? Până la Rosstrappe mai merge. Dar pe Schurre? Coborârea e cam abruptă şi o simţi în şale şi în spate sau, ca să mă exprim mai ştiinţific, în coloana vertebrală.

[185] Jgheab *(germ.),* în traducere literală.

Faţa palidă a frumoasei femei se aprinse şi Gordon vedea bine că se simţea stânjenită la auzul detaliilor cu care vorbea despre starea de slăbiciune a trupului ei. Cécile nu-l înţelegea pe Saint-Arnaud, care de obicei era atât de discret. Se stăpâni însă şi zise:

— Nu vreau să fiu purtată, Pierre. Numai morţii sunt purtaţi. Slavă Domnului, m-am refăcut şi simt cu fiecare ceas ce trece influenţa binefăcătoare a aerului de aici... Cred că v-am liniştit, adăugă ea, întorcându-se cu un surâs spre Gordon.

Porniră deci la drum, ajungând întâi la Rosstrappe, vestita bucată de stâncă, unde o mulţime de oameni, singuri sau în grup stăteau în faţa unui chioşc cu răcoritoare, trezind ecourile cu râsul şi cu vorba lor – cei mai mulţi erau cu câte o halbă, iar câţiva, care nu aveau încredere în berea locală, erau cu câte un coniac în mână. Printre aceştia se aflau şi berlinezii noştri, care, în timp ce se apropiau de ei, venind dintr-o parte, întâi Saint-Arnaud cu Rosa, apoi Gordon cu doamna Saint-Arnaud, se retraseră aparent respectuos, dar numai pentru ca, îndată după aceea, să-şi dea şi mai liber frâu gurii.

— Uită-te la cea-naltă. Straşnică statură.

— Da, dar cam prea scândură.

— Nu-mi pasă.

— Mie însă da. Numai că n-o să ne certăm pentru asta. *Chacun a son goût.*[186] Şi acum, spune-mi, pentru cine ciocnim, pentru dop sau pentru andrea?

— Cred că pentru Berlin.

— Ai dreptate!

Şi, mulţumiţi de interesul pe care îl stârnea veselia lor destul de pronunţată, ciocniră păhărelele de coniac.

[186] Fiecare cu gustul lui *(fr).*

VII

GORDON OFERI CÉCILEI BRAŢUL şi o conduse cu atâta îndemânare, încât temuta Schurre fu coborâtă nu numai fără greutate, ci cu râsete şi glume, frumoasa femeie surprinzându-l nu numai o dată printr-o pornire de uşoară exuberanţă.

— Să ştiţi că Saint-Arnaud vrea să se facă uneori interesant recurgând la nervii mei, în loc să lase asta în seama mea. E doar o treabă pentru femei. Oricum, totuşi, am să-l uimesc.

Şi, într-adevăr, înainte de a ajunge la hotel luară hotărârea, acceptată şi de colonel, să o însoţească a doua zi pe Rosa la Quedlinburg. Propunerea fusese făcută chiar de Cécile.

Da, femeia bolnavă de nervi, care nu voia să se vorbească despre suferinţa ei şi mai ales să nu i se dea importanţa, aşa cum greşit procedase Saint-Arnaud, rezistase cu curaj; eforturile făcute o obosiseră totuşi şi, odată ajunsă în cameră, îşi aruncă deoparte pălăria şi se întinse pe un şezlong, nu ca să doarmă, ci ca să se odihnească.

Când se ridică iar, Saint-Arnaud o întrebă dacă vrea să ia cina pe terasă. Cécile era însă împotrivă şi îşi exprimă dorinţa de a rămâne singuri. Chelnerul aduse peste un sfert de oră ceaiul şi împinse masa lângă fereastra deschisă, în faţa căreia lucea departe, peste crestetele

munţilor, secera lunii.

Şezură un timp acolo în tăcere. Apoi Cécile întrebă:

— Ce însemna porecla de care a amintit Rosa azi după-amiază?

— N-ai auzit niciodată de Rosa Bonheur?

— Nu.

Saint-Arnaud zâmbi de unul singur.

— E ceva ce trebuie să ştiu?

— Depinde. Eu prefer ca femeile să nu ştie absolut nimic. Şi, în orice caz, mai bine mai puţin decât prea mult. Lumea e însă aşa cum e, chiar şi în *această* privinţă, şi pretinde să cunoşti unele lucruri, fie chiar şi numai după nume.

— Tu ştii…

— Ştiu totul. Iar aşa cum te văd în faţa mea, faci parte dintre acelea cărora puţin trebuie să le pese… Te rog, încă o jumătate de ceaşcă… Să te privesc e o bucurie. Da, râzi, îmi place când râzi… Să nu mai vorbim despre nişte neghioabe cunoştinţe. Şi totuşi ar fi bine dacă te-ai putea preocupa ceva mai mult de asemenea lucruri, în primul rând să vezi mai mult, să citeşti mai mult.

— Citesc mult.

— Dar nu ce trebuie. Am aruncat de curând o privire în dulapul tău de cărţi şi aproape m-a speriat ce am găsit acolo. Întâi, un roman franţuzesc cu copertă galbenă. Ei, fie! Lângă el însă era cartea *Ehrenström. Povestea unei vieţi sau mişcarea separatistă în Uckermark*[187]. La ce bun? E ridicol, nu-i decât o cărţulie cu conţinut religios. Nu înveţi nimic din ea. Şi nu ştiu dacă sufletul tău are ceva de câştigat citind-o. Să presupunem că da, deşi mă îndoiesc. Dar ce-ţi dă Ehrenström din punct de vedere social? A fost poate un om foarte de treabă, sunt chiar convins şi-i doresc să fie fericit în sânul lui Avram. Însă pentru cercurile în care trăim, sau ar trebui cel puţin să

[187] Se referă la C. Ehrenström, predicator din Prusia, care în 1838 a scris un pamflet împotriva bisericii luterane oficiale.

trăim, pentru *aceste* cercuri deci, Ehrenström nu înseamnă nimic, în schimb Rosa Bonheur înseamnă foarte mult.

Ea încuviinţă dând din cap, liniştită ca aproape totdeauna când vorbeau mai pe larg de lucruri ce nu erau direct legate de fiinţa sau de preferinţele ei. De aceea, schimbând repede subiectul, spuse:

— Sigur, sigur, aşa o fi. Domnişoara Rosa pare de altfel un om bun şi vesel. Poate veselia ei e puţin căutată. Căci bărbaţilor le place voioşia, iar domnul Gordon cred că e departe de a fi o excepţie. Mi s-a părut că îl interesează vorbăreaţa domnişoară.

— Nu, mie, dimpotrivă, mi s-a părut că se interesa de *doamna* care vorbea puţin şi tăcea mult, cel puţin atât timp cât am stat sus, pe Rosstrappe. Şi mai ştiu pe cineva căruia i s-a părut la fel şi care o ştie mai bine decât mine.

— Crezi? întrebă Cécile, al cărei chip se însufleţi dintr-o dată auzind ceea ce dorea să audă. Cât să fie ceasul? Sunt obosită. Adu te rog încă o pernă, încă un sul, ca să ne mai uităm puţin la munţi şi să mai ascultăm freamătul apei. Nu e râul Bode?

— Sigur că da. Am trecut doar prin valea lui. Toată apa din jurul nostru e a râului Bode.

— Aşa e, îmi amintesc. Şi ce luminoasă e luna în faţa noastră! Înseamnă că vom avea vreme bună în excursie. Domnul von Gordon e un ghid excelent. Numai că vorbeşte prea mult despre lucruri care nu interesează pe oricine, despre lupul din stepă şi despre vulturii din stepă şi, ceea ce e şi mai rău, despre tablouri de maeştri necunoscuţi. Nu pot suferi discuţiile despre tablouri.

— A, Cécile, cum te trădezi! râse Saint-Arnaud. Mi se pare chiar că ai vrea, ca şi cum ar fi tot în India, să fie un martir pironit de stâlp care nu rosteşte timp de zece ani decât numele tău. Mă amuză. Eşti geloasă. Şi geloasă pe *cine?*

Veni şi ziua următoare.

Era vorba de o excursie de dimineaţă, sau cel puţin de dinainte de prânz, aşa susţinuse Gordon, şi în timp ce trenul care pornise spre Quedlinburg trecea încă prin dreptul ultimelor vile şi al frumosului mesteacăn din parcul baronului Buche de pe malul celălalt, Cécile, sprijinindu-şi picioarele mici de speteaza banchetei, zise:

— Acum vrem să auzim programul, domnule von Gordon. Nici prea lung, nici prea încărcat, se înţelege! Nu-i aşa, domnişoară Rosa?

Pictoriţa fu de aceeaşi părere, fireşte mai mult din politeţe decât din convingere, deoarece, ca toate berlinezele, suferea de setea de a se cultiva şi nu se sătura niciodată să asculte şi să vadă. De altfel, Gordon le asigură că se va purta cu milă.

— Sunt numai patru lucruri, spuse el, care merită să fie văzute: primăria, biserica, apoi castelul şi, în cele din urmă, Bruhl.

— Bruhl? întrebă Rosa. Ce să căutăm *acolo?* E doar strada în care locuiesc blănării. La Leipzig, cel puţin.

— Dar nu şi la Quedlinburg, stimate doamne. Acolo e un loc cu ambiţii mai estetice, un fel de Tiergarten sau Bois-de-Boulogne, cu copaci frumoşi, cu tot felul de construcţii şi monumente. Carl Ritter, renumitul geograf, are în Bruhl un monument de bronz, iar Klopstock un mic templu cu un bust. Trebuie să ştiţi că amândoi s-au născut la Quedlinburg.

— Să mergem deci la Bruhl, oftă Cécile, care nu avea nici cea mai mică dorinţă să vadă temple cu busturi şi monumente de bronz. La Bruhl. E departe de oraş?

— Nu, stimată doamnă, nu e departe. Dar, aproape sau departe, putem renunţa la el, vorbesc de Bruhl, putem lăsa şi primăria, deşi are un Roland[188] de piatră şi o ladă mare din scânduri, cu lacăt, în care a stat închis o bună

[188] Statuia lui Roland în armură, întâlnită în multe oraşe din nord-vestul Germaniei, simboliza probabil libertatea cetăţeneasca sau jurisdicţia.

bucată de vreme cavalerul von Regenstein[189], fireşte un tâlhar de codru sau ceva asemănător.

— Cu lacăt? repetă curioasă Cécile, pe care, după câte se vedea, o interesa mai mult Regenstein decât Klopstock. Cu lacăt? Îl închiseseră într-o ladă mare?

— Nu mai mare decât o ladă de mere şi de aceea, când am văzut-o, mi-am adus aminte de aceste ascunzişuri preferate din copilărie, de groaza şi de bucuria pe care mi le dădeau. Mai ales de groază. Căci din clipa când cădea şi se închidea capacul, şedeam de fiecare dată înfricoşat de moarte în lada înăbuşitoare şi nu-mi era deloc mai bine decât lui Regenstein. Numai că Regenstein cel adevărat (care de altfel nu se poate să fi suferit de astmă) nu s-a lăsat speriat de strâmtoare şi de lipsa de aer şi a stat douăzeci de luni în vizuina aceea, fără alt aer decât cel care pătrundea prin crăpături. Iar quedlinburghezii şi desigur şi quedlinburghezele veneau numai când şi când să-l privească şi să-i râdă în nas.

— Şi să-l înţepe cu umbrelele lor de soare.

— Fără îndoială, stimată doamnă. Sau, cel puţin, foarte probabil. Burghezia, care n-a băut niciodată prea mult din cupa omeniei, era tocmai atunci într-o perioadă de deosebită abstinenţă, iar istoricii liberali – vă rog să-mi iertaţi această digresiune, stimată doamnă – nu greşesc nicicând mai mult ca atunci când înfăţişează burghezia întotdeauna ca pe un mieluşel, iar nobilimea întotdeauna ca pe un lup. „Cei din Nürnberg nu spânzură, Doamne fereşte, pe nimeni, dacă nu l-au prins încă” – şi cu această blândeţe se mândreau şi cei din Quedlinburg. Dar şi când puneau mâna pe candidatul la spânzurătoare, îl spânzurau cu siguranţă, ba chiar cu tot dichisul.

Saint-Arnaud, care gândea la fel, încuviinţă dând din cap şi se pregătea să vină cu câteva observaţii personale în sprijinul subiectului care îi stătea la inimă, când trenul

[189] Cavalerul brigand Albrecht von Regenstein a fost prins în 1836 de quedlinburghezi şi ţinut aproape doi ani într-o ladă de stejar.

se opri şi câteva uşi ale vagoanelor se deschiseră.

— Am ajuns la Quedlinburg? întrebă Cécile.

— Nu. Stimată doamnă, suntem la Neustadt o mică staţie intermediară. Aici se află Curtea cu tei şi, ceea ce înseamnă acelaşi lucru, tot aici locuieşte şi familia Nathusius.

— Nathusius? Despre cine-i vorba? întrebară deodată cele două doamne.

— O întrebare, râse Gordon, pe care familia respectivă v-ar lua-o foarte în nume de rău. Stimata doamnă, al cărei protestantism, rog să fiu iertat, mi se pare, după câteva mici indicii, cam îndoielnic, are dezlegare. Dar domnişoara Rosa, care e berlineză, vai, vai…

— Fără mustrări, fără ironii. Numai răspunsul: ce înseamnă Nathusius?

— Ei bine, fie. Există mulţi Nathusius, şi de multe feluri; ei sunt, fără a avea pretenţia să epuizez tema, oameni cucernici, oameni de litere, agricultori, politicieni. Cărţi, ziarul cu cruce[190], oi de rasă Rambouillet, nimic nu lipseşte, iar străbunul lor n-a scăpat nici chiar de povestea cu acul de gămălie găsit, care până la urmă l-a prefăcut în milionar pe cel care-l ridicase. E însă o poveste veche şi care nu înseamnă nimic, căci în cel puţin şase oraşe în care am stat averea marilor bogătaşi se trăgea totdeauna de la un ac de gămălie. Adevărul e că poveştile cele mai bune sunt toate foarte vechi şi originare de pretutindeni, sunt, adică, un bun al tuturor, iar eu am regăsit în Tibet sau în Himalaia multe despre care credeam că au văzut lumina zilei între Havel şi Spree sau că fără fraţii Grimm nici n-ar fi existat.

Rosa nici nu voia să audă şi se împotrivea cu înverşunare, până ce o nouă oprire a trenului puse capăt tuturor neînţelegerilor.

— Quedlinburg, Quedlinburg!

---

[190] E vorba de ziarul creştin-conservator *Neue Preussische Zeitung,* numit aşa din cauza Crucii de fier cuprinse în titlu.

Iar călătorii noştri coborâră din vagon şi priviră în urma trenului, care după un minut se puse iar repede în mişcare.

VIII

SOARELE DOGOREA PE PERON ŞI Cécile, care ca toate persoanele cu nervii slabi era foarte sensibilă la temperaturile extreme, căuta un loc umbrit, până ce Gordon propuse în cele din urmă să intre cu toţii în holul cel mare al gării şi să hotărască acolo în linişte planul de bătaie rămas în suspensie. Aşa şi făcură şi după ce, fără a sta mult pe gânduri renunţară la Bruhl, ca şi la primărie, conveniră să se mulţumească numai cu biserica şi castelul. Cele două monumente sunt aproape unul de celălalt, asigura Gordon, iar drumul până acolo, dacă e făcut pe la marginea oraşului, nu va fi prea obositor pentru stimata doamnă.

Propunerile au fost repede acceptate, doamnele au mai băut câte o limonadă de zmeură, iar un minut mai târziu, după ce trecuseră prin piaţa scăldată într-un soare tropical a gării, păşeau de-a lungul râului Bode, care înconjura oraşul în semicerc, umbrit pe amândouă malurile de minunaţi copaci bătrâni. Apa susura alături de ei, petele de lumină jucau şi săltau în jurul lor şi, folosind micile podeţe, treceau cu plăcere dintr-o parte într-alta a râului, căutând locurile cu umbră mai deasă. Era încântător, dar nicăieri nu li se părea atât de frumos ca acolo unde grădinile, care se opreau chiar la marginea apei, te lăsau să luneci cu privirea peste straturi de flori ce păreau să nu se mai sfârşească, asemenea, celor din afara oraşului, care îi plăcuseră atât de mult Cécilei încă

din timpul călătoriei de la Berlin la Thale. Nici acum nu se mai sătura să privească feeria de culori şi flori, ce alcătuiau adesea adevărate modele – şi împotriva obiceiului ei – ascultă cu interes în timp ce Gordon, intrând în tot felul de amănunte, vorbea despre cele două mari întreprinderi horticole din oraş, care câştigaseră o avere cu pachetele lor de seminţe vândute în lumea întreagă, patronii lor ajungând cel puţin la fel de bogaţi ca cei ce făcuseră pe aici milioane de pe urma zahărului.

— A! Îmi place! Milionari de zahăr! Ce drăguţ sună! Şi, oprindu-se, privi printr-un gard vopsit cu bronz-auriu în lungul unei largi alei. În brazda aceea liliachie sunt cătănioare, nu-i aşa?

— Dar cele roşii, întrebă Rosa, ce sunt?

— Sunt muşcate dulci. Li se mai spune şi „dragoste aprinsă”.

— Doamne, atât de multe!

— Şi totuşi mai puţine decât se cer. Să vă spun, doamna mea, cât de mare e consumul?

— Vai! exclamă Cécile, şi în ochi i se aprinse o lumină care nu scăpă privirii atente a lui Gordon, făcându-l să înţeleagă mai bine decât tot ce observase până atunci firea ei aplecată spre cochetărie şi alintare.

Impresia pe care i-o făcea făptura aceasta delicată şi senzuală era însă plăcută, îi inspira simpatie şi în inima lui se trezi deodată o mare înţelegere, în care se ascundea şi o umbră de melancolie.

Din locul unde se aflau şi până la înălţimea ce domina cu biserica şi castelul oraşul întins la poalele ei, mai aveau numai puţin de mers şi, înainte de a fi făcut o sută de paşi, începură să urce. Urcuşul era greu, dar pitorescul caselor medievale, agăţate ca nişte cuiburi de o parte şi de alta a străzii care ducea spre vârf, o ajută pe Cécile să-şi păstreze curajul, iar când ajunse, curând, într-o piaţă înconjurată de case impunătoare şi umbrită de nuci bătrâni, ce o făceau să apară şi mai frumoasă, îşi regăsi,

pe lângă curaj, şi puterea, şi buna dispoziţie de la începutul drumului, de pe malul apei.

— Aceasta e casa lui Klopstock, spuse Gordon, reluându-şi rolul de ghid şi arătând spre o casă aşezată ceva mai la o parte, cu coloane în faţă şi zugrăvită într-un verde aproape ca iarba,

— Casa lui Klopstock? repetă Cécile. N-aţi spus că e în… Cum se numea?

— Brühl, preastimată doamnă. Dar e vorba de o confuzie – mică, ce-i drept. În Brühl se află pavilionul cu bustul lui Klopstock. Aceasta este chiar casa lui Klopstock, casa în care s-a născut. Cum vă place?

— E tare verde!

Rosa râse mai zgomotos şi mai deschis decât îngăduia buna-cuviinţă. Văzând însă că Cécile pălise, se stăpâni şi adăugă:

— Iertare, dar aţi vorbit întocmai cum gândeam şi eu, stimată doamnă. Adevărat, e prea verde. Şi acum, înainte să urcăm tot mai sus. Mai sunt multe trepte?

În timp ce vorbeau astfel, urcară cu toţii ultima bucată de drum, o scară pietruită, ai cărei pereţi laterali erau destul de apropiaţi pentru a-i apăra de soare.

Ajunseseră acum sus şi, respirând uşuraţi, se bucurau de adierea care-i mângâia. Locul unde se aflau era o curte potrivit de largă, ce despărţea castelul de biserică şi unde, în afară de luminile şi umbrele aşternute peste ea, nu mai erau decât doi oameni, fiecare în faţa clădirii lui, ca hangiii în aşteptarea muşteriilor. Erau într-adevăr administratorul castelului şi paracliserul care aşteptau – ce-i drept, nu cu chipurile sluţite de ură, dar pline totuşi de nerăbdare – să vadă de ce parte va înclina balanţa, lucru pe care nu-l ştiau încă, de fapt, nici chiar cei ce trebuiau să hotărască.

Programul prevedea vizitarea bisericii şi a castelului, era *un lucru* stabilit, şi hotărârea era de nezdruncinat. Ce nu era încă sigur era ordinea vizitării. Gordon şi Saint-

Arnaud se priviră întrebător. În cele din urmă, colonelul decise, cu o umbră de ironie, că cinstirea domnilor e mai presus de cinstirea Domnului, hotărâre la care Gordon replică pe acelaşi ton:

— Morală prusacă! Iar noi s*untem* prusaci.

Aşa că se îndreptară foarte fermi spre administratorul castelului, nu fără a trimite însă vecinului său de peste drum, paracliserul din stânga lor, un salut fugar şi promiţător. El le răspunse pe dată, înclinându-se cu un surâs prietenos, fără să pară nemulţumit de mersul lucrurilor. Căci jos, în biserica oraşului, sunau tocmai clopotele de amiază şi o aromă de cârnaţi fripţi ce plutea prin aer dinspre bucătărie făcea ca „trecerea pe locul doi” să-i pară aproape o favoare.

După această mică scenă, observată numai de Rosa, care o cântărise cu ochiul ei de artist, intrară toţi patru în holul castelului, trecând prin faţa administratorului, care îi salutase plin de respect. Acesta, un om plăcut şi amabil, îi câştigă numaidecât prin felul lui de a fi, dar, pe de altă parte, îi surprinse întrucâtva prin nesiguranţa sa, ce părea să ascundă o conştiinţă încărcată, ca a celui care vinde bilete de loterie şi ştie că sunt necâştigătoare. Şi într-adevăr, castelul lui, cu toate încăperile, putea trece drept o pildă de tragere pe sfoară. Toate obiectele de preţ pe care le adăpostise cândva dispăruseră de mult, iar el, paznic al unei splendori trecute, era pus să vorbească despre lucruri ce nu se mai aflau acolo. Îndatorirea nu era uşoară. O îndeplinea însă cu multa îndemânare, schimbând tradiţionalele explicaţii ale ghidului legate de obiecte *existente,* în evocări istorice despre obiecte *dispărute.* Instinctul lui sigur îl făcuse să înţeleagă valoarea anecdotei istorice, care-l scotea mereu din încurcătură.

Rosa, care în setea ei de a cunoaşte se aştepta să vadă săli întregi pline de pânze de Rubens şi Snyders[191], de

[191] Frans Snyders (1579-1657), pictor animalier olandez.

Wouwerman[192] şi Potter[193] fireşte tot timpul lângă el străduindu-se să-i atragă atenţia prin tot felul de întrebări meşteşugit puse.

— În încăperile acestea şi-au avut, aşadar, reşedinţa stareţele din Quedlinburg? începu ea, cu prefăcut interes, căci o atrăgeau mai mult vânătoarea de urşi şi trofeele de cerbi de şaisprezece puncte decât portretele cu pieptănături a la Pompadour. În aceste încăperi deci…

— Da, stimată doamnă, răspunse administratorul, care o socotea pe prietena noastră, din pricina firii ei vioaie şi poate şi din pricina rotunjimilor, o doamnă fericit măritată. Da, preastimată doamnă, aici şi-au avut *într-adevăr* reşedinţa, aici îşi ţineau curtea şi coroana. Căci stareţele mânăstirii Quedlinburg nu erau stareţe obişnuite, ci stareţe-prinţese, care de la Mechtildis încoace, sora lui Otto cel Mare[194], luau parte la diete stând pe banca nobililor imperiului. Iar aici, în castel, era şi sala tronului. E sala de alături, în care vă rog să mergem acum spre a vedea tapetele roşii de damasc. E damasc de Arras.

Şi astfel trecură cu toţii din mica anticameră, pe care o priviseră până atunci, în marea sală a tronului, unde, pe lângă mult-lăudatele tapete de damasc, numai pardoseala lambrisată mai amintea de splendoarea de odinioară.

Rosa privi în jur nedumerită, iar privirea ei nu scăpă ghidului, care îşi reluă de aceea repede expunerea, spre a înlocui prin arta povestirii lipsa totală a unor obiecte demne de văzut.

— Aşadar, sala tronului, stimată doamnă, începu el. Iar aici, unde lipseşte tapetul, drept, aici, sta tronul, tronul stareţelor-prinţese, şi el tot roşu, dar din catifea tivită cu hermină. Şi cu armoariile cuvenite: două potire şi un

[192] Philips Wouwerman (1619-1668), pictor peisagist și animalier olandez.
[193] Paulus Potter (1625-1654), pictor animalier olandez.
[194] Otto I (912—973), împărat romano-german.

pocal.

— A! exclamă Rosa, cu două potire şi un pocal... Foarte interesant.

— Iar aici, urmă administratorul cu o voce tot mai răsunătoare, aproape solemnă, arătând o ramă mare, aurită, dar goală, aici în această ramă aurită era lucrul cei mai de preţ din întreg castelul: oglinda de cristal de stâncă. Oglinda de cristal deci, care se află acum în ţările scandinave, şi anume în regatul Suediei.

— În Suedia? repetă Saint-Arnaud. Cum a ajuns acolo?

— Pe drumuri ocolite şi după tot felul de întâmplări ciudate, îşi reluă expunerea istorică administratorul. Ultima noastră stareţă a fost o prinţesă suedeză, Josephine Albertine, fiica reginei Ulrike, sora lui Frederic cel Mare. Josephine Albertine a păstorit aici peste douăzeci de ani, cu strălucire şi binecuvântare, bucurându-se de oglinda de cristal, care era mândria ei şi obiectul ei preferat, când, într-o bună zi, ţinuturile acestea s-au alipit la Westfalia, trecând în stăpânirea regelui Jérôme[195]. Josephine Albertine a trebuit să se despartă de castel, cu tot ce era în el, şi fireşte şi de oglindă. Abia de i s-a lăsat vreme să-şi strângă lucrurile de primă trebuinţă, nici vorbă să împacheteze şi să ia ce era mai puţin important, însă drag inimii ei.

— Şi ce s-a întâmplat?

— Regele Jérôme, care, din pricina veşnicului „mâine o să petrecem iar”, avea nevoie de foarte mulţi bani, s-a văzut curând nevoit să vândă la licitaţie întreg inventarul castelului şi într-o bună zi s-a putut citi în toate ziarele, germane şi străine, că pe lângă alte obiecte de preţ din castel se va scoate în vânzare şi vestita oglindă de cristal. Era clipa mult-aşteptată de principesa Josephine Albertine, care se reîntorsese între timp în Suedia, unde

[195] Jérôme Bonaparte (1784—1860), fratele lui Napoleon I; a fost regele Westfaliei între 1807 şi 1813.

nu se instaurase încă dinastia Bernadotte[196]; de aceea ea a dat poruncă severă oamenilor ei să urmărească oglinda, plătind orice preţ s-ar fi cerut sau la care s-ar fi ajuns şi prin licitaţie. Nu ştiu la cât s-a ridicat, ştiu numai că trebuie să fi fost o avere. Am auzit vorbindu-se de o tonă de aur. Oricum, oglinda a ajuns în Suedia, la Stockholm, unde se află până azi şi unde e expusă la muzeul Ridderholm.

— Foarte frumos, zise Saint-Arnaud. Şi, la drept vorbind, îmi place mai mult povestea decât oglinda, părere împărtăşită întru totul de Rosa şi Gordon, nu însă şi de Cécile.

Ei i-ar fi plăcut să se privească în oglinda de cristal şi, la a doua parte a povestirii, care i se părea mult prea lungă, trecuse la fereastra deschisă a unui balcon de unde se vedeau nu numai munţii, ci şi grădinile mari ce se întindeau în semicerc în jurul temeliilor castelului. În grădini, tufişurile alternau cu straturile de flori, dar ceea ce îi acapară în curând privirea era un obelisc de piatră, nu prea înalt, pe jumătate ascuns de partea inferioară a castelului, desprinzându-se dintr-un zid vechi, ca o sculptură în relief. Soclul era ornamentat cu ghirlande şi părea să poarte şi o inscripţie.

— Ce e acolo? întrebă Cécile.

— O piatră funerară.

— A unei stareţe?

— Nu, a unui căţeluş de casă pe care l-a îngropat acolo Anna Sophie, contesă de Palatinat pe Rin şi penultima stareţă şi principesă.

— Ciudat. Şi de ce cu inscripţie?

— Vă rog, spuse administratorul.

Şi oferind doamnelor un binoclu, pe care îl purta mereu cu el în acest scop, Cécile putu citi: „*Orice creatură are un destin. Chiar şi câinele. Câinele acesta şi l-a împlinit pe al*

[196] A fost instaurată în 1818, de către mareşalul francez Jean-Baptiste Bernadotte (1764—1844).

lui, căci a fost credincios până la moarte

Gordon râse din toată inima.

— Monument pentru fidelitatea câinilor! Straşnic. Cum ar arăta lumea, dacă am ridica câte un obelisc pentru fiecare câine credincios! Asemenea idee nu-i putea veni decât unei prinţese din vremea barocului!

Rosa era de aceeaşi părere, însă Cécile pleca tulburată de lângă fereastră şi, fără să-şi dea seama ce face, începu să bată mecanic în locul de pe zid unde stătuse cândva oglinda de cristal.

— Ce mai avem de văzut? întrebă Gordon.

— Camerele lui Friedrich Wilhelm al IV-lea[197].

— Friedrich Wilhelm al IV-lea? Cum a ajuns până *aici?*

— În primii ani ai domniei, venea în fiecare toamnă, pentru a porni de aici marile vânători din Harz. Însă în 1848, când a apărut legea vânatului, iar oraşul şi obştea i-au interzis să mai vâneze, s-a supărat atât de tare, încât n-a mai venit deloc.

— Ceea ce mi se pare foarte firesc. Maniere burgheze. Dar acum să vedem camerele.

Intrară deci, venind dinspre sala tronului, într-un şir de încăperi joase, cu mobile mici de mahon, a căror lipsă de gust nu era întrecută decât de monotonia lor.

Rosa, care simţea că îşi pierde tot mai mult speranţa de a vedea mari tablouri cu animale, crezu totuşi nimerit să întrebe despre ele.

Fireşte, fără niciun rezultat.

— Tablouri animaliere, răspunse administratorul, pe un ton în care artista noastră păru să simtă o mică înţepătură, tablouri de animale *nu* avem în castel. Avem numai stareţe şi prinţese. Şi le avem pe toate. Iar în afară de ele, îi avem acum şi pe preoţii luterani din Quedlinburg (sunt şi ei aproape toţi), dintre care unul, după un vechi obicei, ţinea în fiecare duminică câte o predică aici în castel, aşa încât pe lângă parohia lui din oraş mai era şi

[197] Friedrich Wilhelm al IV-lea (1795—1861), rege al Prusiei.

parohul curţii. După predică, rămânea la masă şi, uneori, până se lăsa întunericul. De pildă, cel de colo, bărbat frumos, cam palid, care a murit de tuberculoză în floarea vârstei. Era predicator pe vremea principesei suedeze Josephine Albertine, cea care şi-a redobândit oglinda de cristal. Iar aici o puteţi vedea chiar pe prinţesă.

Şi rostind aceste cuvinte, le arătă portretul unei femei de vârstă mijlocie, cu nas mare şi princiar, cu zulufi pe frunte şi turban prins într-o agrafă, din a cărei întreagă înfăţişare, neobişnuit de impunătoare, se puteau lesne înţelege ispitele – numai vag sugerate de administrator – cu care se luptase păstorul ei sufletesc.

Unele dintre tablouri erau în mai multe exemplare, ceea ce făcea ca numărul stareţelor să pară mai mare decât fusese în realitate. Rosa stărui să le afle şi numele, dar erau nume care nu le spuneau nimic, în afară de unul, cel al contesei Aurora von Königsmark[198].

În faţa portretului *ei* s-au oprit toţi cu vădită curiozitate, iar Cécile, care citise abia cu un an în urmă, cu mare interes, un roman istoric[199], având-o drept eroină pe contesă, era atât de impresionată de portret, încât nici nu voia să audă că nu e autentic şi nu credea niciuna dintre dovezile ce i se arătau.

Văzând că nu ajunge la niciun rezultat, Gordon căută sprijinul Rosei.

— Ajutaţi-mă, stimata doamnă nu vrea să se lase convinsă.

Rosa râse:

— Cunoaşteţi atât de puţin femeile? Care…

— Ei bine, aveţi dreptate. Şi, la urma urmei, cine poate dovedi autenticitatea sau neautenticitatea unui portret? Dar două lucruri rămân adevărate, chiar şi fără dovezi.

— Şi anume?

[198] Aurora von Königsmark (1668—1738), iubita regelui August cel Puternic.

[199] Aurora, contesă de Königsmark, roman de Wilhelmine von Gersdorf, apărut în 1817.

— În primul rând, faptul că nu există nimic mai lipsit de viaţă decât asemenea şiruri de prinţese bătrâne cu turban.

— Şi în al doilea rând?

— Că într-o asemenea galerie de capete măsluite, deosebirea dintre „urât” şi „frumos” nu mai are nicio importanţă, ba mai mult chiar, că o asemenea galerie de urâţenii e de preferat unei aşa-zise galerii de frumuseţi, cu obişnuiţii ei goliciune şi plictiseală. A! câte asemenea *Galeries of beauties*[200] n-am văzut eu, şi niciuna care să nu mă fi dus la disperare. Însăşi povestea întemeierii lor este de cele mai multe ori jignitoare, o încălcare a bunului-gust şi a bunelor moravuri. Căci cine sunt oare de fiecare dată mecenaţii, fondatorii şi donatorii lor? Întotdeauna bărbaţi în vârstă, întotdeauna principi mai mult sau mai puţin mitologici, care, vă cer scuze, doamnele mele, nemulţumiţi de adevărul cel mai adevărat, voiau să se bucure de frumuseţea femeilor şi în efigie. Unul dintre ei – acelaşi care ne-a lăsat şi vorba de duh „n-am spus niciodată vreo prostie şi n-am făcut niciodată vreun lucru înţelept” – i-a întrecut pe toţi cu galeria lui de Magdalene (se-nţelege, Magdalene *dinainte d*e pocăinţă). Era un Stuart[201], cred că nu mai e nevoie să o spun. Dar mărunţii noştri regi germani i-au urmat pilda şi acum au şi ei lucruri asemănătoare. N-am uitat încă impresia pe care mi-a făcut-o capul Lolei Montez[202] sau, dacă vreţi, al contesei Landsfeld. Căci, până la urmă, devin toate contese, dacă nu preferă să fie făcute sfinte.

— Vai, ce virtuos sunteţi! râse Rosa. Dar pe mine nu mă înşelaţi, domnule von Gordon. Eu ştiu o vorbă veche:

---

[200] Galerii de frumuseţi *(engl.)*.

[201] Se referă la galeria lui Carol al II-lea Stuart (1630—1685), pictată de Peter Lely şi aflată în castelul Hampton-Court.

[202] Dansatoarea scoţiană Lola Montez (1820—1861), favorită re«gelul Bavariei Ludwig I, a fost ridicată de acesta la rangul de contesă Landsfeld.

cu cât eşti mai Don Juan, cu atâta eşti mai Torquemada[203].

Cécile nu zise nimic, dar se aşeză, ca încremenită, într-un jilţ aflat în firida adâncă a unei ferestre. Saint-Arnaud, care ştia bine ce se petrece în sufletul ei, deschise unul din cele două canaturi, lăsând să intre aer proaspăt, şi îi spuse:

— Eşti obosită, Cécile. Odihneşte-te.

Iar ea îi luă mâna şi i-o strânse, mulţumindu-i parcă, în timp ce buzele îi tremurau de emoţie.

[203] Tomás de Torquemada (1420—1498), mare inchizitor al Spaniei.

IX

CÉCILE ŞI-A REVENIT MAI REPEDE decât se aşteptaseră din această stare, iar vizitarea în continuare a castelului şi apoi a bisericii mânăstirii o bucură, ceea ce îi mulţumi pe toţi. Căci, după intrarea în biserica minunat de răcoroasă, se simţi atât de vioaie şi de în putere, încât la propunerea *ei* îşi depăşiră programul, făcând, plini de bună dispoziţie, drumul spre primărie (la care renunţaseră) şi unde admirară întâi statuia lui Roland, apoi închisoarea cavalerului von Regenstein. După vizită, mâncară aproape ca de prânz, chiar la hanul primăriei. Comandară bere de Kulmbach, pentru care primăria îşi câştigase faimă, iar Cécile se arătă încântată când proprietarul restaurantului veni cu cănile spumegânde, proaspăt umplute.

— E mult mai frumos decât la *table d'hôte,* spuse ea. Pierre, *à voire santé*[204]... Domnişoară Rosa, noroc... domnule Gordon, în sănătatea dumneavoastră.

Şi vorbind astfel, ciocnea cu ceilalţi ţapul de bere, pomenea de von Regenstein, căruia optsprezece luni nu-i mersese prea bine, şi era veselă ca un copil. Numai când pictoriţa aminti iar de portretele stareţelor, cu care prilej adăugă că există şi în sala primăriei (cum tocmai îi mărturisise hangiul) un tablou al frumoasei Aurora, „mai bun, şi în orice caz mai autentic decât cel din castel",

[204] În sănătatea ta *(fr.)*

Cécile o întrerupse imediat şi spuse nemulţumită, pe un ton aproape iritat:

— Tablouri şi iar tablouri! De ce? Am văzut şi aşa prea multe.

Era aproape cinci când se întoarseră la Thale, iar Cécile, care voia să se odihnească, îşi luă rămas bun pentru restul zilei.

— Pe mâine, domnişoară Rosa, pe mâine domnule Gordon.

Şi acum, acest mâine sosise.

Gordon, care în seara precedentă mai asistase şi la un concert la Hubertusbad şi cu acest prilej trăncănise încă o jumătate de oră cu pictoriţa despre Samarkand şi despre Vereşaghin, iar apoi cu Saint-Arnaud, care venise şi el, despre Roland din Quedlinburg, despre von Regenstein şi multe altele, se instalase comod într-un fotoliu la fereastră, ca să-i tihnească dimineaţa, şi sufla tocmai fumul unei ţigări de foi în aerul proaspăt de afară. În acest răstimp îşi perinda încă o dată în minte evenimentele zilei trecute, printre ele şi portretele principeselor-stareţe, însoţind cortegiul lor de chipuri mai mult groteşti cu tot felul de observaţii vesel-ironice. „Da, aceste mici *Grandes Dames*[205] de acum un veac! Cum vor mai râde de ele alte vremuri mai libere, dacă nu râd cumva chiar vremurile *de azi.* Nimic mai potrivit pentru a demonstra ce înseamnă o caricatură. Erau, de cele mai multe ori, urâte sau dizgraţios de grase şi aveau toate câte un camerist şi câte un câine mops, nu se spălau sau se spălau numai cu tărâţe de migdale, erau neinstruite şi trufaşe totodată. Da, şi trufaşe. Numai faţă de cameristul lor nu.” Şi continuă să-şi imagineze scenele până ce acelor chipuri groteşti li se suprapuse deodată făptura graţioasă a Cécilei, mereu în altă dispoziţie şi atitudine, întocmai aşa cum i-o arătase ziua precedentă. Iată, o

[205] Înalte doamne *(fr.).*

vedea aplecându-se să citească inscripţia de pe mormântul căţeluşului bolognez şi apoi o revăzu aproape leşinând în timp ce vorbeau despre contesa Aurora şi despre portretele frumuseţilor din trecut. Fusese numai o întâmplare? Nu. Purtarea ei ascundea ceva. Apoi îi auzea însă iarăşi râsul vesel şi o vedea ridicând cana, radiind de fericire: „Noroc, domnişoară Rosa; domnule Gordon, în sănătatea dumneavoastră". Şi, amintindu-şi-o astfel, îşi dădea bine seama că, orice i-ar fi împovărat sufletul, sufletul care purta povara aceasta era totuşi unul de copil.

„Clothilde trebuie să o cunoască, îşi spuse el. Şi, dacă nu o ştie, poate măcar să afle despre ea. Liegnitz e tocmai locul potrivit, nici prea mic, dar nici prea mare, şi ce nu se ştie la regiment se ştie la şcoala militară. Silezienii sunt oricum înrudiţi între ei şi cam vorbăreţi din fire. Limbuţia, îndărătnicia şi «cu multă plăcere» sunt daruri pe care Rübezahl[206] le pune în leagănul fiecărui silezian. Da, Clothilde trebuie să ştie, de scris tot trebuie să-i scriu, aşa că *two birds with one stane*[207]*.* Domnişoara sora mea se plimbă, desigur, în timpul verii şi cred că e undeva pe la munte, la Landeck sau Reinerz, sau chiar în Boemia. Dar ce are a face? Treaba poştei s-o găsească. De ce îl avem pe Stephan[208]? Nu-i el omul cel mai important după Bismarck?"

Monologând astfel, lăsă havana din mână. Luă un plic şi scrise cu litere mari adresa: „Domnişoarei Clothilde von Gordon-Leslie, Liegnitz. Am Haag 3 a". Dădu apoi plicul în lături, îşi alese două coli mici, una purtând antetul „Hexentanzplatz", iar cealaltă „Rosstrappe" şi scrise:

Draga mea Clotho,

Se împlinesc azi patru săptămâni de când ne-am despărţit de tine şi de Elsy. Patru, săptămâni de când am

[206] În folclorul german, duhul munţilor.
[207] Împuşc doi iepuri dintr-o dată *(engl.).*
[208] Heinrich von Stephan (1831—1897), director general al poştelor.

plecat din casa voastră primitoare, dar sunt aici numai de o săptămână, pentru că ajungând de la Liegnitz la Berlin, am găsit acolo nişte scrisori care m-au mânat în interes de afaceri întâi la Hamburg, apoi la Bremen. Pentru a vă putea face măcar o idee – e vorba iar de instalarea unui cablu. De la Bremen am venit încoace, la Thale, Thale în munţii Harz, a nu se confunda cu o staţiune purtând acelaşi nume din Turingia.

Nu regret că am ales locul acesta plin de farmec, cu aer curat şi întăritor, căci aerul nu-i doar o vorbă goală, o ştie cel mai bine cel ce l-a încercat în fel şi chip pe propria lui piele. Ne îndreptăm spre o reformă totală în medicină; sau cel puţin în terapeutică, iar reţetele viitorului vor suna cam astfel: trei săptămâni de Lofoten, şase săptămâni de Engadin, trei luni de Sahara. Da, se vor prescrie chiar şi doze mici de ţinuturi bântuite de malarie, cam aşa cum se dă azi arsenic. Marea eficacitate a metodei climatice constă în caracterul ei perpetuu – bolnavul nu scapă nici zi, nici noapte de medicamente.

De o bună parte a acestui tratament mă bucur şi eu aici şi simt cum mă părăseşte tot mai mult proasta dispoziţie care mă chinuia atât de tare, fără vreo pricină anume. Numai la voi am scăpat de ea. Plimbările şi excursiile te îmbie aici la tot pasul şi te afli în plăcuta situaţie de a te putea bucura de frumuseţile naturii fără cel mai mic efort sau osteneală. Nu are importanţă că e vorba de o frumuseţe de format mai mic. M-am căţărat destul de des până la 20 000 de picioare înălţime ca să mă mulţumesc acum numai cu 2000, ba chiar să mă bucur că e aşa. Îmi place să călătoresc prin lume şi n-aş dori să renunţ la călătorii nici pe viitor – deşi simt că dragostea mea pentru ele începe să scadă – dar nu sunt amator de drumuri grele şi obositoare, şi cu cât pot călători mai comod în sus sau în jos pe fluviul Congo, cu atât mai bine. Economie de forţe.

Dar ce tot vorbesc despre Congo? Deocamdată, lumea

pentru mine înseamnă Thale şi Hotelul Zehnpfund, un nume minunat, la auzul căruia – ca în reclama „Unde luaţi masa?” – simţi de-a dreptul cum te îngraşi şi care te face să-ţi închipui de îndată cât e de plăcut să stai aici.

Şi închipuirea nu le înşală. E într-adevăr plăcut aici, îmbietor şi distractiv, distractiv mai ales de trei zile încoace, de când mesele la table d’hôte *s-au înviorat prin sosirea de noi vizitatori. Printre ei se află un bătrân paroh pensionat cu care m-am împrietenit chiar de la început, de marţi însă el a trebuit să cam cedeze locul unor noi cunoştinţe: colonelul Saint-Arnaud şi soţia lui. El, deşi „în retragere” (nu numai „în disponibilitate”), e din cap până-n picioare ofiţer de gardă,* ea, *în ciuda unui aer languros, sau poate tocmai de aceea, e o frumuseţe de prim rang. Un profil sculptat în linii minunate, o camee. Ochii sunt adânciţi în orbite, ca şi cum s-ar căuta pe ei înşişi, ca şi cum s-ar privi mai curând pe ei decât lumea din afară –* o *particularitate pe care unii chiţibuşari o vor socoti foarte probabil ca pe un dezavantaj al frumuseţii ei şi o vor numi cu un nume foarte prozaic. Ochii aceştia îi dau însă, hotărât, o notă aparte, şi chiar dacă i-ar răpi ceva din frumuseţe, ceea ce nu pot recunoaşte, nu-i răpesc cu siguranţă nimic din farmec. Faţă de mine se cam răsfaţă, într-un fel ciudat de tot, pe care nu-l pot pune pe seama cochetăriei, dar nici nu-l pot absolvi cu totul de ea. Am în faţa mea o enigmă, sau măcar un ce nesigur, nedefinit şi pe care aş dori să-l limpezesc. Şi aici, draga mea Clothilde, trebuie să mă ajuţi tu. Cunoşti aproape pe de rost genealogiile şi în întregime rangurile, ai dansat cu întreg corpul ofiţeresc din renumita voastră garnizoană şi îi ştii pe locotenenţii şcolii învecinate de cădeţi din Wahlstadt, recrutaţi din aproape toate provinciile. Nu se poate să nu afli deci ceva. Am aflat că Saint-Arnaud a comandat mai mulţi ani la rând un batalion de gardă; mi-a spus-o chiar el ieri seară, în timp ce veneam împreună de la un concert. De ce s-a retras însă din armată? De ce*

se fereşte – nu-i greu de văzut – de ceea ce numim „societate"?

Şi, mai ales, cine e Cécile? Căci acesta e numele ei. De unde e? Bruxelles, Aachen, „Sacré coeur", iată ce mi-a trecut prin minte când am văzut-o pentru prima oară, dar nimic nu era adevărat. Găsesc că are un uşor accent silezian şi de aceea, dacă am dreptate, îţi va fi cu atât mai uşor să-mi satisfaci curiozitatea.

Curiozitatea? Ţi-aş spune că e vorba de un interes mai puternic, dacă nu m-aş teme că ai putea înţelege greşit cuvântul. Îmi dau seama că a trecut prin multe, prin bucurie şi suferinţă, şi că nu e fericită în căsnicie, deşi în unele clipe are faţă de colonel, soţul ei, un sentiment ce pare recunoştinţă, sau chiar devotament şi simpatie. E vorba însă numai de clipele în care caută un sprijin şi pare să-l găsească numai la el. Aşadar, e, dacă vrei, o înclinaţie pornită mai mult din nevoia de ocrotire decât din dragoste. Uneori chiar şi numai din capriciu.

Căci are şi capricii, ceea ce la o femeie frumoasă nici nu prea trebuie să surprindă, dar ceea ce nu se poate să nu te izbească este naiva puţinătate a cunoştinţelor ei. Vorbeşte bine franceza (foarte bine) şi se pricepe puţin la muzică, în rest îi lipsesc însă nu numai calităţile pozitive, ci şi spiritul, pe care îl au aproape întotdeauna femeile admirate. Am fost ieri la Quedlinburg şi am trecut printre altele şi pe lângă casa lui Klopstock. Le-am vorbit despre poet şi mi-am putut da bine seama că îi auzea pentru prima oară numele. Ce nu se găseşte în romanele franceze sau în operele italiene, nu ştie nici ea. Ziare nu cred că citeşte. Şi uite aşa se dă mereu de gol. Are însă în schimb altceva, care compensează toate aceste lipsuri: distincţia ţinutei şi delicateţea sufletului, adică o inimă sensibilă. Căci delicateţea sufletească, ca şi sinceritatea, nu se poate învăţa. Sau te naşti cu ea, sau nu o ai deloc. Mai adaugă la aceasta şi expresia firească a ochilor ei sau, cel puţin, felul degajat de a fi, străin de tot ce e

greoi, şi care e propriu tuturor persoanelor ce au trăit ani la rând în cercurile înalte ale societăţii, dobândind, numai prin simplul fapt amintit, acel je ne sais quoi[209], *care îi face superiori celor mai educaţi şi chiar celor mai inteligenţi decât ei. Doamna Saint-Arnaud ştie că nu ştie nimic şi tratează această lipsă cu o francheţe dezarmantă. În pofida înfăţişării mândre, pe care ştie foarte bine să şi-o ia atunci când vrea, este modestă până la smerenie. Că suferă de nervi se vede foarte bine, însă colonelul (poate pentru că îi convine) face uneori caz de boala ei mai mult decât ar fi nevoie. În această privinţă, situaţia lui e mai curând destul de delicată, căci dacă ia lucrurile uşor, când ea preferă să fie bolnavă, o jigneşte, iar dacă e îngrijorat, când ea preferă să fie sănătoasă, nu o jigneşte mai puţin. Am fost martor la asemenea scene. Mie personal mi se pare că Cécile, ca toţi cei bolnavi de nervi, e în cel mai înalt grad la discreţia unor impresii de moment care, după felul lor, o fac să fie obosită, istovită sau, dimpotrivă, în stare de orice efort. De altfel, e în totul plină de contraste: femeie de lume şi apoi iar plină de o naivitate copilărească. Râde puţin, dar când o face e fermecătoare pentru că simţi că râsul îi aduce fericire. Ar fi fost potrivită, cu întreaga ei fire, pentru jocurile cu cercul şi cu mingea cu pene şi ar fi putut pluti în aer tot atât de uşor şi de graţios ca o astfel de minge. Cred însă că a avut parte, încă de pe când era foarte tânără, de tot ce o putea readuce jos, pe pământ. Poate pentru că era atât de frumoasă. Să nu crezi, de altfel, că m-aş gândi că Saint-Arnaud a făcut o mezalianţă. Nimic în înfăţişarea şi în felul ei de a fi n-ar putea aminti de o fiică a Thaliei[210] sau chiar a Terpsihorei[211]. Nu are nici tonul arogant al soţiilor noastre de ofiţeri şi nici tonul nejustificat de încrezut pe care îl adoptă micii noştri nobili pe moşiile lor. Glasul ei are mai multă distincţie, sfera în care se mişcă e*

[209] Nu ştiu ce *(fr.).*
[210] Adică o actriţă sau dansatoare.
[211] Adică o actriţă sau dansatoare.

mai înaltă. Dacă prin naştere sau în urma unor întâmplări din viaţa ei – n-aş putea spune. Nu aleargă după cuvinte de duh, nu se osteneşte deloc să dea riposte inteligente, ci lasă pe alţii *să se ostenească, arătând şi astfel că este cât se poate de obişnuită să primească admiraţia celorlalţi. Totul la ea te face să te duci cu gândul la o „mică curte”.*

Şi acum, fă ce trebuie să faci. Aştept să primesc încă aici *răspunsul tău, şi anume până într-o săptămână. Dacă durează mai mult, la Berlin: post-restant. Nu m-am putut converti încă pentru „la poştă”.*

Şi acum, ţie şi scumpei mele Elsy, salutări şi sărutări. Ca totdeauna, al tău sincer iubitor

Robert v. G. L.

X

GORDON MAI CITI O DATĂ REPEDE scrisoarea. Era mulţumit de felul cum o caracterizase pe Cécile, dar nu şi de ceea ce scrisese despre Saint-Arnaud. Era evident prea puţin, aşa că se hotărî să mai adauge câteva cuvinte.

„Draga mea Clotho – aşternu el în fugă – *tocmai am citit încă o dală lunga mea epistolă şi găsesc că portretul lui Saint-Arnaud trebuie retuşat. Va câştiga astfel, ce-i drept, mai multă autenticitate, dar nu şi mai mult farmec. Când ţi l-am prezentat ca pe un colonel din gardă* comme îl faut, *ceea ce* e *adevărat, nu ţi-am arătat decât un aspect: ţi-l pot înfăţişa, cel puţin la fel de bine ca pe un holtei tipic din înalta societate. Este cu neputinţă să-ţi închipui pe cineva mai necăsătorit decât el, deşi se poartă atât de curtenitor cu tânăra femeie, iar uneori, după cât se pare, o copleşeşte chiar cu atenţii deosebite. Ele dau însă impresia că sunt numai de suprafaţă şi că vin, dacă* nu *în întregime, oricum în cea mai mare parte, dintr-o deprindere cavalerească. Şi o face (în privinţa aceasta se aseamănă cu Cécile) cu o „privire puţin saşie”, dar ceea ce* ei *îi stă bine, ba chiar îi sporeşte farmecul, la* el *e de-a dreptul neplăcut. În unele momente – mai că şovăi s-o spun – arată aproape ca şi cum ar fi un colonel-cartofor care face aici, la Thale, pe omul de treabă şi adună puteri*

pentru o nouă campanie. În orice caz, după toate cele scrise, cred că îmi vei înţelege curiozitatea. Şi acum, încă o dată rămâi cu bine,

Al tău, Roby.

Puse apoi scrisoarea în plic şi trecu în sala de lectură, spre a se cufunda în ziarul *Times,* a cărui citire îi devenise – încă din zilele petrecute în India şi în Persia – o necesitate.

În aceeaşi vreme în care Gordon îşi aşternea scrisoarea, perechea Saint-Arnaud îşi făcea, ca în fiecare zi după micul dejun, plimbarea de dimineaţă. După ce înconjuraseră de două ori peluza mare a parcului, Cécile obosise şi se aşezase pe o bancă umbrită în cea mai mare parte, deasupra căreia se plecau crengi de grozamă şi de liliac. Era un loc ferit, cel mai frumos din tot parcul în ceasurile dinainte de amiază şi de unde ochiul putea cuprinde nu numai coasta împădurită a muntelui din faţă, ci şi Hexentanzplatz şi Rosstrappe, cu hotelurile lor strălucind în soare. Aerul nu se mişca, şi doar din vreme în vreme câte o pală de vânt înfiora liniştea.

Cécile, care şedea pe locul cel mai umbrit, îşi închise umbreluţa şi zise:

— Sigur, găsesc că domnişoara este foarte amuzantă, însă totuşi cam emancipată sau, dacă nu e potrivit cuvântul, cam prea sigură de sine şi înfumurată. Artistă, spui tu. Bine. Dar ce fel de artistă? Vorbeşte, ori de câte ori are prilejul, pe un ton de superioritate şi de autoritate de parcă ar fi mătuşa lui Gordon.

— Bravo ei!

— Da, stărui Cécile, bravo ei. Dar mai e şi gura lumii.

— Gura lumii! repetă ironic Saint-Arnaud cuvintele care îl enervau întotdeauna.

Cécile însă, care de obicei înregistra cu fineţe asemenea ton, se făcu a nu-l auzi şi arătând cu vârful

umbreluţei spre frontonul unei case ce se înălţa la mică depărtare dintre copaci, zise:

— Acolo e Hubertusbad, nu-i aşa? Cum a fost de fapt concertul de ieri? Aveam fereastra deschisă şi am auzit ultima bucată, *Vino cu mine în castelul meu*[212]. Când mă gândesc la Rosa în chip de Zerline[213]!

— Şi la Cécile în chip de Donna Elvira[214]!

Ea râse din toată inima, căci tonul cu care Saint-Arnaud rostise cuvintele era prietenos, nici iritat şi nici mustrător.

— Donna Elvira, repetă ea. Rolul femeii repudiate! Crede-mă, ar fi ultimul lucru pe care mi l-aş dori, iar dacă încerc să-mi închipui, îţi spun drept, există totuşi atâtea lucruri...

— Care sunt mult mai greu de îndurat decât *ceea ce* trebuie să îndurăm noi. Da, Cécile, de ce să nu o spui? Şi ar trebui să te gândeşti în fiecare zi la acest lucru. Sigur că e mai uşor să predici adevărul decât să te porţi cum îţi dictează el. Dar trebuie cel puţin să încercăm.

Fiecare cuvânt al lui era pentru ea o mângâiere şi, sprijinindu-se de Saint-Arnaud într-o fugară pornire de tandreţe, îi spuse:.

— Cum vorbeşti! Ca şi cum mi-ar plăcea să mă dau bătută. Ştii doar că nu e aşa. Ah, Pierre, în locul acestui oraş mare, ar fi trebuit să ne căutăm un colţişor liniştit, în care am fi scăpat de multe amărăciuni. Un colţişor liniştit, sau mai bine mai multe, ca să ne putem schimba dintr-unul într-altul. Cât de plăcută şi de uşoară e viaţa aici! Şi de ce? Pentru că ne oferă mereu relaţii şi cunoştinţe noi. Călătoria are avantajul că te lasă să trăieşti fiecare clipă aşa cum vine şi să te bucuri de tot ce-ţi place.

— Şi totuşi, viaţa asta lipsită de stabilitate aduce cu sine şi griji mari. Nu găseşti în fiecare zi un cavaler desăvârşit în care să se contopească virtuţile educaţiei noastre militare şi concepţiile unui om de lume. Ştii la

[212] Din opera Don Juan de Mozart.
[213] O ţărăncuţă.
[214] O iubită a lui Don Juan, părăsită de el.

cine mă gândesc. Câtă bogăţie a minţii şi totodată câtă modestie. Glasul lui e încântător, îţi dă mereu impresia că se simte stânjenit pentru că a văzut atât de multe.

Cécile dădu din cap ca să arate că e de aceeaşi părere, apoi urmă la rândul ei:

— Ieri, după ce aţi însoţit-o amândoi pe domnişoara, de la concert până la hotel, ai mai stat de vorbă cu domnul von Gordon. Eram la fereastră şi v-am văzut plimbându-vă în sus şi în jos pe alee. Povesteşte-mi. Ştii că de fapt nu sunt curioasă, dar şi când sunt...

— Atunci?

— Sunt de *tout mon coeur*[215]. Aşadar, ce e cu el? De ce a plecat în lumea largă? Un om cu asemenea înfăţişare şi de familie atât de bună, căci scoţienii sunt doar cu toţii de familie bună... Printre cavalerii de la curte aveam şi scoţieni... De aceea ştiu. Altfel nu am pretenţia că aş fi informată cu privire la familiile scoţiene. Prin urmare, de ce a plecat din armată?

Saint-Arnaud râse.

— Draga mea Cécile, te aşteaptă o groaznică decepţie. A demisionat din armată..

— Ei?

— Pur şi simplu din cauza datoriilor. În această privinţă cariera lui de *chevalier errant*[216] începe cât se poate de banal. A fost întâi în regimentul de pionieri din Magdeburg, apoi în batalionul de căi ferate, sub comanda lui Golz, o trupă care de altfel e mult prea prudentă şi prea înţeleaptă pentru a se distinge făcând datorii. Dar fiecare regulă are şi o excepţie. Pe scurt, el n-a mai putut rezista şi s-a mutat – dacă de mutat poate fi vorba în asemenea situaţie – în Anglia, unde spera să-şi valorifice practic cunoştinţele ştiinţifice. A reuşit, de altfel, şi prin 1875 a plecat la Suez, pentru a instala acolo, în numele unei mari firme engleze, un cablu în Marea Roşie şi Golful

[215] Sunt din toată inima *(fr.).*
[216] Cavaler rătăcitor *(fr.).*

Persic. Tu nu ştii probabil unde e, dar am să-ţi arăt pe hartă.

— Mai departe.

— Ceva mai târziu a intrat în serviciul statului persan, iar după terminarea unei linii de telegraf executate sub conducerea lui între cele două capitale ale ţării, a trecut în Rusia. Era tocmai vremea când Skobelev[217], de care îţi aminteşti probabil de la Varşovia, îşi sărbătorea triumful lângă Samarkand. După aceea, când teatrul de război s-a mutat, l-a însoţit pe acelaşi general la Plevna. Până la urmă însă, ura crescândă a ruşilor împotriva a tot ce era german l-a făcut să se dezguste de slujba lui; şi-a dat demisia şi a avut norocul să-şi poată relua aici unele legături din trecut. În clipa de faţă este reprezentantul aceleiaşi firme engleze la care şi-a început cariera şi se ocupă acum de proiectul instalării unui nou cablu în Marea Nordului. Are însă via dorinţă să se reîntoarcă în armata prusacă, ceea ce, datorită protecţiei sus-puse de care se bucură, va izbuti, fără îndoială.

— Şi asta-i tot?

— Dar, Cécile...

— Ai dreptate, râse ea. O viaţă destul de agitată. Şi totuşi, mi se pare că a pune o sârmă sau un cablu pe o coastă mie necunoscută (şi care coastă nu mi-ar fi necunoscută!) e, la urma urmei, tot atât de banal ca a face datorii.

— Aş fi totuşi curios să aflu cam ce ai înclina tu să *nu* consideri banal.

— Uite, de pildă, pe Albrecht von Regenstein. El e mult mai romantic. Şi dacă de el nu poate fi vorba, ei bine, atunci aventura, vânătoarea de tigri, deşertul, rătăcirile...

— Geografice sau morale?

— Amândouă.

— Ei, cine ştie ce mai ascunde încă în sinea lui. Doar nu

[217] Mihail Dmitrievici Skobelev (1843—1882), general rus participant la războiul din 1877.

putea să-mi dezvăluie chiar din prima clipă secretele lui cele mai intime. Dar, ia te uită…

O pală de vânt, care tocmai trecuse prin rondul plin de centifolii, purta spre Cécile un nor de petale de trandafir.

— Ia te uită! repetă colonelul, şi chiar în aceeaşi clipă petalele mânate de vânt, oprite în zborul lor de tufele de liliac, căzură la picioarele frumoasei femei.

— A! ce minunat, spuse ea. E un semn bun.

Şi plecându-se spre o petală, o duse la buze. Apoi se ridică şi luând braţul lui Saint-Arnaud, păşi bine dispusă spre hotel.

XI

MAI ERA ÎNCĂ DESTULĂ VREME până la prânz. Saint-Arnaud, care avea pasiunea hărţilor, intenţiona să se cufunde într-o hartă a masivului Harz. Cécile însă voia să se odihnească, aşa că după ce se întinse pe canapea, se înveli mai bine cu şalul ce-i acoperea picioarele şi zise:

— Să mă trezeşti, Pierre. Nu mai mult de zece minute.

Adormi apoi îndată, cu mâna stângă sub capu-i frumos, în timp ce cu mâna dreaptă mai ţinea încă şalul.

Două ceasuri mai târziu îşi făceau apariţia la masă, unde patronul, care ţinea întotdeauna seama cu mare grijă de preferinţele şi dorinţele clienţilor săi, orânduise o nouă aşezare a oaspeţilor. Domnul şi doamna Saint-Arnaud rămăseseră pe locurile lor. Gordon însă nu mai stătea în faţa Cécilei, ci la stânga ei, în timp ce pastorul ocupase locul rămas astfel liber, iar savantul (căci savant era), a cărui ţinută era acum ceva mai îngrijită, şedea lângă el. Rosa lipsea. Gordon veni la masă abia când se servea supa. Ca fost militar, puţin cam stânjenit din pricina întârzierii şi încă şi mai stingherit din pricina noii împărţiri a locurilor, se întoarse spre Cécile spunându-i „că nu ştie prea bine de ce a meritat această favoare a patronului tocmai el, care e mai curând un consumator de apă minerală decât de şampanie”. Remarcă ce aduse pe buzele bătrânului pastor un zâmbet jovial, de om de lume, iar profesorul, la rândul său, cu un interes care

presimţea parcă seriozitatea situaţiei, îşi potrivi ochelarii cu ramă groasă de corn şi se uită ţintă la Gordon, cu o curiozitate mai mult cercetător-ştiinţifică decât amabilă, potrivită cu obiceiul pământului. Gordon însuşi era mult prea ocupat cu frumoasa femeie pentru a mai vedea sau înţelege zâmbetul pastorului sau privirea cercetătoare a specialistului în istoria ascanienilor şi-şi manifesta emoţia, pe care o simţea ca şi mai înainte, printr-un şir de întrebări repezi, legate de micile evenimente ale excursiei la Quedlinburg – cripta, Roland, casa lui Klopstock „care (şi Cécile râdea acum şi ea) păcat că era prea verde”. Gordon mai puse încă multe alte întrebări, dar nu pomeni niciun cuvânt despre stareţe şi mai ales despre portretul frumoasei contese Aurora.

— Dar tot vorbesc într-una, se întrerupse Gordon deodată, şi uit ce e mai important, să mă interesez de starea sănătăţii stimatei doamne, care la întoarcere mi s-a părut într-adevăr serios primejduită, căci nu-mi amintesc să fi văzut un asemenea tren, nici măcar pe liniile americane, unde după cum se ştie se face exces de „aer curat”. O! cât urăsc vagoanele mari, salon, unde orice prudenţă, chiar şi cea mai grijulie, e zadarnică, deoarece *singura* fereastră închisă la care ai dreptul prin regulament nu ajută la nimic – căci rămâi mereu expus tirului încrucişat al celorlalte şase, pe care nu le poţi vedea din cauza a tot felul de piedici – o adevărată perfidie a constructorilor de vagoane. L-aţi văzut, desigur, ieri pe domnul cel scund şi gras de alături? *El a* fost de vină. A coborât cu mult zgomot toate ferestrele încă închise, privind în jur atât de mândru şi de provocator, încât mi-a pierit curajul de-a-l împiedica să-şi continue activitatea-i criminală. O, aceşti entuziaşti ai ventilaţiei!

— Şi totuşi nu ştiu dacă adversarul său, duşmanul ventilaţiei, nu-i cumva mai rău decât cel ce se entuziasmează pentru ea, spuse Saint-Arnaud.

— Mergând până la rădăcina lucrurilor, comparând

adică extremele, fără îndoială că aşa este. Prea mult aer e întotdeauna mai bine decât prea puţin. Dacă nu ne gândim însă la cazurile extreme, îl prefer pe cel ce urăşte ventilaţia. El poate fi la fel de supărător ca şi adversarul său, poate fi la fel de primejdios pentru sănătate, sau, din partea mea, chiar mai rău, dar nu te jigneşte niciodată atât. Entuziasmul e totdeauna mândru de el şi se crede neapărat superior pentru că, după părerea lui, el acţionează nu numai în numele sănătăţii, ci şi în numele moralei. Al moralei şi al purităţii. Cel ce deschide larg toate ferestrele e un om liber, curajos, eroic, cel ce le închide e un slăbănog, un fricos, un *lâche.* Iar nefericitul închizător de ferestre o ştie şi, pentru că o ştie, acţionează cu teamă şi discret, *atât* de discret încât aşteaptă de preferinţă momentul în care adversarul lui pare să fi adormit. Dar adversarul nu doarme şi, cu acel curaj mereu treaz pe care nu i-l poate da decât înaltul lui simţ moral, sare în picioare, de mânie, i se umflă vâna de la tâmplă şi trage iar fereastra în jos, întocmai ca domnul mic şi gras de ieri. Puteţi paria oricând pe zece contra unu că adversarul vântului şi curentului e totdeauna plin de timiditate, în timp ce entuziastul e plin de obrăznicie (ceea ce e mai rău).

— Foarte bine, aprobă pastorul.

— Dar, urmă Gordon, sosesc păstrăvii, mult-stimată doamnă. E un lucru destul de important pentru a ne face să întrerupem, cel puţin pentru moment, disputa noastră, îmi daţi voie să vă servesc acest superb exemplar? Şi puţin unt din această neobişnuită pasăre de unt, aşezată pe cealaltă farfurie, mai galbenă decât tot ce poate fi mai galben şi cu ochi din două boabe de piper. O! vedeţi, e atât de grotescă, încât te înfioară. Printre cele mai grave abateri săvârşite de artişti, când fantezia aprinsă o ia razna, sunt acelea ale bucătarilor şi cofetarilor.

— Ceea ce mă simt obligat să recunosc şi eu, zise, cu apăsată subliniere ştiinţifică, omul cu păr lung. Dar, dacă

îmi permiteţi, să şi constat totodată că există uneori şi excepţii. Basmul german, despre a cărui origine nu putem vorbi acum... Îmi daţi voie să mă prezint – Eginhard Aus dem Grunde... în basmul german există din cele mai îndepărtate vremi o căsuţă ideală de turtă dulce, o căsuţă care există numai ca idee. E un lucru constatat. Şi acum, poate pentru a preciza lucrurile, e oare o lipsă de gust din partea cofetarilor să ne ofere în forme adevărate *ceva* ce nu trăia până atunci decât în închipuirea noastră? Răspunsul la această întrebare nu mi se pare deloc uşor, şi cu atât mai puţin inatacabil, fie el „da” sau „nu”. În ceea ce mă priveşte, mărturisesc cinstit că de Crăciun mă bucur de fiecare dată din toată inima că pot vedea şi atinge, la Degebrodt de pe Leipziger Strasse (aceste lucruri par să fie specialitatea lui), căsuţele din turtă dulce, care, până acum câţiva ani, existau numai ca idee. Ele stimulează fantezia, nu o paralizează. Realismul, care urâţeşte epoca noastră şi arta ei, are neajunsurile lui, dar, după cât mi se pare, şi avantajele şi dreptul lui.

— Sigur, sigur, confirmă Gordon. Retrag cele spuse. Când mănânci peşte, oricum, n-ai voie să te cerţi. Am cunoscut un profesor care a murit din cauza unui os de peşte.

— Păstrăvul n-are oase.

— Are aripioare. Şi are, în orice caz, şira spinării. Fiţi atent, domnule profesor.

— Îmi atribuiţi un titlu...

— Iertare. Credeam... De altfel, păstrăvii aceştia din Harz mi se par nespus de fragezi şi au un gust cu totul special.

— Păstrăvii sunt păstrăvi.

— Şi totuşi, cam aşa cum sunt şi oamenii oameni. Albi, negri, savanţi – fiecare are alt gust, chiar şi din punct de vedere antropofag, iar păstrăvii la fel. Au într-adevăr felurite gusturi. Sunt în măsură să o spun. Căci, dacă socotesc, am mâncat cel puţin o duzină de soiuri.

— Şi cei mai buni au fost...?

— În Germania, preastimată doamnă, păstrăvi din lacul Constanţa (când îi mănânci trebuie să bei neapărat un vin de Baden), şi în Italia, mrenele din Lago di Bolsena... Neîndoielnic însă că cei mai delicioşi i-am mâncat abia de curând la mine în ţară, adică în patria scoţiană a familiei mele.

— Ce erau?

— Păstrăvi roşii din lacul Kinross. Maria Stuart a stat închisă acolo într-un vechi castel al familiei Douglas, chiar în mijlocul lacului – şi dacă, pe lângă dragostea lui Willy Douglas, între altele, fiu nelegitim al familiei şi deci cu atât mai seducător, o mai putea consola ceva în acele zile de temniţă, acel ceva trebuie să fi fost păstrăvii roşii din lac.

— Şi totuşi, îl întrerupse pastorul, îndrăznesc să afirm că ceea ce putem găsi la noi în Harz şi mai ales în Bode întrece păstrăvii dumneavoastră din...

— Lacul Kinross.

— Din lacul Kinross, deci. Şi îi întrece cu mult. Nu în ceea ce priveşte păstrăvul roşu, nu comparăm păstrăv cu păstrăv, ci...

— Ci?

— Grindelul cu păstrăvul.

— Grindelul, repetă Cécile. Despre ce e vorba? Ştiţi ce sunt grindeii, domnule von Gordon?

— O! desigur. Îmi aduc aminte de ei din copilărie şi, cum sunt cam gurmand din fire, aş fi oricând dispus să pornesc într-un turneu şi într-o expediţie, ca să cunosc ţinutul binecuvântat unde trăiesc grindeii. E departe?

— Numai la câteva ceasuri.

— Şi se numeşte?

— Altenbrak; e un sat mare pe malul Bodei. Dacă vreţi să faceţi o plimbare până acolo, aveţi de ales între un drum care trece prin vale şi altul care trece peste munţi. Cel mai bine ar îi însă, ca de obicei, să faci una şi să nu

renunţi la cealaltă sau, cu alte cuvinte, să vă duceţi acolo peste munţi şi să vă întoarceţi de-a lungul apei. La ducere veţi trece pe lângă castelul de vânătoare Todtenrode, iar la întoarcere, pe lângă Treseburg. E o plimbare foarte plăcută.

— La care veţi lua poate parte şi dumneavoastră, domnule pastor, ca să ne fiţi ghid şi sfătuitor.

— Cu multă plăcere, replică acesta. Cu atât mai mult cu cât voi avea astfel prilejul să mă reîntâlnesc cu un om care îmbină în chipul cel mai fericit umorul cu caracterul şi naivitatea cu înţelepciunea.

— Cine e acest om fericit?

— Preceptorul din Altenbrak.

— Şi asta înseamnă?

— În primul rând, nimic mai mult decât ce se aude, adică un profesor. Dar nu orice profesor e şi preceptor. Numirea celui de care vorbesc (şi care a trecut de mult de şaptezeci de ani) datează dintr-o vreme în care învăţătorul unei şcoli de ţară primea şi titlul de preceptor, dacă satul nu avea preot. Aşa era cel puţin la noi, în Braunschweig. Se arăta astfel că acel învăţător era şi îndreptăţit şi obligat de un for superior să citească enoriaşilor, duminică de duminică, *Evanghelia* sau să le citească chiar şi câte o predică dintr-o carte.

Cécile, care nu fusese până atunci prea bucuroasă de vorbăria nesfârşită despre grindei şi învăţători bizari a bătrânului pastor, deveni deodată atentă, căci avea în firea ei o trăsătură mistic-religioasă, care se adâncise încă şi mai mult în urma lecturilor de istorii înălţătoare şi mai ales de iniţiere, care o făceau să asculte interesată, ori de câte ori auzea cuvinte legate de biserica congregaţională sau de sectele religioase. Pe primul loc se aflau, firește, mormonii[218], şi chiar dacă în clipa de faţă avea puţine speranţe să audă lucruri prea bune şi

[218] Sectă religioasă, întemeiată în Statele Unite de Joseph Smith (1805—1844).

interesante, întrebă totuşi peste masă:

— Şi există un astfel de preceptor în satul cu grindei?

— Da, stimată doamnă. Păcat însă că nu mai e preceptorul de odinioară, ba mai mult, că a renunţat la slujba lui. Şi încă împotriva dorinţei forului său bisericesc.

— Prin urmare, a renunţat din cauza vârstei înaintate?

— Nu, preastimată doamnă. Conştiinţa lui l-a împins să o facă.

— Un om ca bătrânul pe care l-aţi descris nu putea avea însă o conştiinţă încărcată.

— Într-un anume fel, da.

— O! mă faceţi curioasă. E ceva care se poate povesti?

— Fără doar şi poate. Iar eu voi povesti cu îndoită plăcere, pentru că povestea pune într-o lumină frumoasă pe vechiul meu prieten din Altenbrak. Am vorbit de conştiinţa lui încărcată, şi pe bună dreptate. Căci ceea ce numim conştiinţă încărcată este de fapt o conştiinţă curată. Este ceea ce avem bun în noi, care se trezeşte şi ni se plânge nouă de noi înşine.

Cécile îl privi cu ochi mari. Îşi dădu seama însă numaidecât că vorbise fără intenţie, şi făcând din cap un mic semn de prietenie, spuse:

— S-auzim deci!

— Aşadar, în sufletul bătrânului meu preceptor începuse deodată să se audă glasul bunei lui conştiinţe încărcate. Lucrurile se petrecuseră astfel: avea obligaţia să citească predicile şi *Evanghelia,* însă, ajungând la şaptezeci de ani şi văzând că, în pofida unor ochelari puternici, literele cărţii de predici începeau să-i joace şi să i se amestece în faţa ochilor, se lăsă împins de îndemnul, pe care l-a numit mai târziu orbire, de a nu mai lua nicio carte de acasă şi de a vorbi liber din amvon. Cu alte cuvinte, ţinea predici deci înlăturându-l pe preceptor şi înlocuindu-l cu pastorul. Lucrurile au mers aşa mai mulţi ani. A ajuns însă deodată să-şi dea seama că greşea, deoarece din vanitate şi îndrăzneală făcea un lucru

neîngăduit. Totul îi apărea acum, şi nu chiar pe nedrept, ca un abuz şi ca o ilegalitate, iar după ce s-a frământat astfel o vreme, s-a hotărât repede şi fără şovăială şi a plecat la Braunschweig ca să se denunţe în faţa înaltului consistoriu.

— Şi ce s-a întâmplat apoi? îl întrerupse Saint-Arnaud. Mă tem că înaltul consistoriu – cunoaştem doar asemenea instituţii – a fost tot atât de meschin, pe cât a fost bătrânul de admirabil.

— Nu, domnule colonel, lucrurile s-au petrecut mai îmbucurător şi dacă o poveste poate avea doi eroi, atunci povestea mea îi are, căci în ea consilierul consistorial nu e cu nimic mai prejos decât preceptorul despre care v-am vorbit. Consilierul ştia de mult de încălcarea aceasta. Dar mai ştia totodată şi că oamenii din Altenbrak nu se duseseră niciodată cu atâta convingere la biserică, ca din ziua în care preceptorul îndrăznise pentru prima oară să săvârşească acest abuz, începând să ţină predicile neîngăduite. Şi de aceea, ridicându-se din jilţ, i-a spus: „Dragul meu Rodenstein (căci aşa îl cheamă pe preceptorul meu), dragul meu Rodenstein, plângerea dumitale nu e luată în considerare. Întoarce-te liniştit la Altenbark şi procedează exact aşa cum ai procedat şi până acum. Domnul cu tine!” Şi într-adevăr, preceptorul a plecat la Altenbrak. Deşi mulţumise însă plin de respect pentru bunătatea şi înţelegerea arătată, în adâncul inimii lui nu-şi schimbase totuşi convingerea şi, odată ajuns acasă, şi-a cerut în scris demisia, care i-a fost în cele din urmă, cu bunăvoinţă, acordată. De atunci, când nu are oaspeţi, îşi petrece timpul în singurătate, în cetatea lui numită Rodenstein.

— Cetatea Rodenstein?

— Da, i se poate spune astfel. În orice caz, el aşa o numeşte. Cetatea lui Rodenstein nu e însă decât un han aşezat într-o poziţie minunată, pe vârful unei stânci, unde bătrânul meu locuieşte ca un „von Rodenstein” şi, la fel

cu vestitul său omonim[219], aduce în orice caz pe masă o băutură bună şi, la cerere, cei mai buni grindei. Iată deci unde e ţara grindeilor, despre care v-am vorbit; ea înseamnă Altenbrak şi preceptorul de acolo, cetatea Rodenstein şi stăpânul ei.

— Trebuie să ne ducem şi noi acolo, zise Gordon, iar Cécile bătu aprobator din palme. Trebuie să ne ducem spre a pune capăt odată pentru totdeauna disputei cu privire la păstrăvi şi grindei.

— Iar domnul pastor preia conducerea, căci a acceptat doar. Şi domnul Eginhardt... O! iertaţi-mă...

— Aus dem Grunde.

— Şi domnul Eginhardt Aus dem Grunde, repetă Gordon înclinându-se spre profesor, are să ne însoţească, nu-i aşa?

[219] Se referă la balada *Acesta a fost domnul von Rodenstein* de Viktor von Scheffel (l826-1886)

XII

EXCURSIA LA ALTENBRAK FUSESE hotărâtă pentru a doua zi de dimineaţă, dar până atunci mai era mult şi, când ieşiră din sală pe coridor, se întrebau unii pe alţii ce vor face pe căldura ce plutea în aer în după-amiaza care „abia începuse”. Profesorul propuse o plimbare prin valea Bodei, dar propunerea lui nu fu primită.

— Nici să n-aud de valea Bodei, zise Gordon. Şi nici de veşnicul Waldkater! Nu-i decât o casă de ţară pe şosea, cu iz de grajd şi de lături de la bucătărie. E plin de lume, de hârtii aruncate, de schilozi şi de muzică de acordeon. Nu, nu, eu propun să mergem la Lindenberg.

— La Lindenberg, hotărî Saint-Arnaud, iar Cécile se arătă dispusă să înceapă imediat plimbarea.

— Ar trebui întâi să te odihneşti, zise colonelul. E cald şi drumul are să te obosească.

Dar frumoasa femeie, mereu de altă părere ori de câte ori Saint-Arnaud amintea de nevoia ei de a se odihni sau chiar de starea ei de slăbiciune, se împotrivi şi de astă dată şi, înclinându-se uşor către profesor, pe care îl rugase să-i însoţească, îl asigură că „nu oboseşte niciodată în timpul unei discuţii interesante”.

Un licăr de satisfacţie trecu peste obrazul lui Eginhard, care, aplecat cum era spre generalizări, începu numaidecât să facă tot felul de consideraţii despre

superioritatea formelor de viaţă şi de educaţie ale aristocraţiei. Totodată, era foarte hotărât să se arate demn de atât de măgulitoarea încredere ce i se arătase, dar n-avu noroc, după cum avea să se dovedească îndată, chiar de la prima încercare.

— Proprietatea particulară a familiei Miquel, preastimată doamnă, începu el, arătându-le, încă înainte de ieşirea din sat, o vilă înconjurată de o grădină de toată frumuseţea.

— A cui? întrebă Cécile.

— A doctorului Miquel[220]. Fost primar la Osnabrück, acum primar general la Frankfurt.

— Pe Oder?

— Nu, pe Main.

— Ce l-a putut hotărî oare pe acest domn dintr-o regiune atât de pitorească să-şi cumpere o proprietate tocmai *aici* şi să-şi facă vilegiatura într-un simplu sat din Harz?

— O întrebare care, desigur, se impune, şi al cărei singur răspuns posibil cred că trebuie căutat în germano-imperialitatea doctorului Miquel. Cuvântul acesta, stimată doamnă, deşi discutabil sub raport lingvistic, redă întocmai ideea pe care aş dori să v-o explic mai pe larg. Îmi îngăduiţi să o fac?

— Vă rog foarte mult.

— Ei bine, putem considera ca istoric faptul că am avut şi avem încă oameni în sufletul cărora ideea de imperiu trăia cu intensitate chiar înainte de a fi luat fiinţă. Erau profeţii, cei care vestesc întotdeauna marile evenimente, profeţii şi botezătorii.

— Iar printre ei se numără…

— În primul rând, doctorul Miquel din Frankfurt. Într-adevăr, el făcea parte dintre aceia al căror cuget se străduia să traducă în faptă ideea de imperiu încă din anii tinereţii. Şi unde oare se putea traduce mai bine în viaţă

[220] Johannes von Miquel (1828-1901), politician german.

această idee? Unde putea fi ea mai bine nutrită şi încurajată? La aceste întrebări, preastimată doamnă, există *un* singur răspuns: *aici.* Căci aici, în locul acesta binecuvântat din Harz, totul aminteşte de imperiu şi de slava împărătească. Nu vorbesc despre veşnicul Kyffhauser[221], care oricum e pe jumătate turingian, ci vreau să spun că tocmai aici, la marginea de nord a ţinutului Harz, fiecare petic de pământ aminteşte de cel puţin un împărat, în biserica mânăstirească din Quedlinburg, pe care, cum am aflat cu bucurie, aţi cinstit-o cu vizita dumneavoastră, se odihneşte primul mare împărat al saxonilor[222], iar în domul din Magdeburg se odihneşte cel de-al doilea[223] şi mai mare încă. Nici prin gând nu-mi trece să vă împovărez cu nume, preastimată doamnă. Dar vă rog să-mi daţi voie să vorbesc despre fapte. În Harzburg, pe înălţimea Burgberg (unde v-aş recomanda să urcaţi – urcuşul se face cu măgăruşi, pe care îi găsiţi la poalele dealului) se afla cetatea preferată a lui Heinrich, cel care s-a umilit la Canossa[224], iar la Goslar, destul de aproape de Burgberg, avem până în ceasul de faţă marele palat imperial[225], care a adăpostit între zidurile lui cele mai puternice neamuri de stăpânitori, exponenţi ai ideii ghibelinice[226] încă înainte de apariţia ghibelinilor. Prin urmare, amintiri despre imperiu la tot pasul. Iar după mine, preastimată doamnă, acesta este motivul care l-a atras aici, în *aceste* ţinuturi, pe doctorul Miquel, omul însufleţit de ideea imperiului.

---

[221] Culme împădurită între munții Harz și Turingia, pe care se află ruinele cetății Kyffhauser. Potrivit legendei, Kyffhauser l-ar reprezenta pe împăratul Friedrich I Barbarossa vrăjit.

[222] Heinrich I (876—936).

[223] Otto I (912—973).

[224] Heinrich al IV-lea (1050—1106), excomunicat de papa Grigore al VII-lea, a făcut trei zile penitenţă la Canossa.

[225] Reşedinţa împăraţilor saxoni.

[226] În evul mediu, în Italia, ghibelinii erau adepţii împăratului german, spre deosebire de guelfi, care sprijineau independenţa oraşelor din nordul Italiei.

— Fără îndoială. Şi o spuneţi cu atâta căldură…

Profesorul se înclină.

— Cu atâta căldură, încât aş crede că şi dumneavoastră aţi fost printre profeţi şi botezători şi că studiile dumneavoastră îşi găsesc punctul culminant într-o dăruire entuziastă pentru cauza istoriei împăraţilor germani.

— Aşa este, preastimată doamnă, deşi vă mărturisesc deschis că mersul istoriei noastre nu a fost *cel* care ar fi trebuit să fie.

— Ce anume vă nemulţumeşte?

— Deplasarea centrului de greutate. O eroare care a fost corectată abia în zilele noastre. Când împăraţii saxoni, pe care îi putem numi cu cel puţin egală îndreptăţire şi împăraţii din Harz, au fost aleşi de triburile germanice, eram pe calea cea bună şi ar fi trebuit, după stingerea definitivă, dar prea timpurie a neamului lor, să mutăm centrul de greutate al naţiunii germane spre nord-est.

— Până la graniţa cu Rusia?

— Nu, doamna mea, nu atât de departe…

— Şi cu familia Hohenzollern în frunte?

— Da’ de unde! Nu atunci. În locul lor trebuia însă, de bună seamă, să fie în frunte un neam de principi, care stăpâneau acele ţinuturi încă înainte de Hohenzollerni şi care de atunci au fost daţi uitării sau trecuţi în umbră cu o ingratitudine de neînţeles. E vorba de neamul Ascanilor. Şi, totuşi, ca unic monument şi semn de amintire al acestei glorioase familii nu avem decât Askanische Platz, un loc mediocru, prin care trec zilnic mii de oameni, fără ca acest nume să le trezească un cât de neînsemnat ecou istoric.

Cécile se număra şi ea printre aceştia. Crescută însă într-un mediu în care toate aceste cunoştinţe istorice revendicau un loc foarte neînsemnat, îşi recunoscu râzind ignoranţa şi zise:

— Nu trebuie să vă supăraţi, iubite domnule profesor – iertaţi-mă că folosesc în continuare acest titlu –, nu trebuie să vă supăraţi. Nu oricine poate fi tobă de carte. Şi, mai ales, noi femeile. Ştiţi doar că suntem inamicele oricărui studiu serios. Avem însă înclinarea de a profita de orice clipă favorabilă, o am şi eu, aşa încât puteţi fi sigur oricând că veţi găsi în mine o elevă recunoscătoare.

Nu se ştie sigur cât adevăr era în spusele ei, dar păreai cu atât mai sigur că nu era dispusă să asculte pe loc prima lecţie amănunţită despre neamul Ascanilor. Îşi întoarse de mai multe ori privirea, ca spre o echipă de salvare, către Gordon şi Saint-Arnaud, care veneau din urmă la mică depărtare, avându-l între ei pe pastor.

— Am mers, îi întâmpină ea, mult mai repede decât de obicei, iar discuţiile instructive au făcut să-mi pară drumul mai scurt.

Rostind însă aceste cuvinte, se sprijinea de spătarul unei bănci şi Saint-Arnaud îşi dădu seama că era obosită de moarte, din pricina drumului sau, poate, a convorbirii. Îi veni de aceea în ajutor şi, uitându-se cu un zâmbet spre profesor, spuse:

— Greşeala ta de totdeauna, Cécile! Când te interesează foarte mult ceva, o convorbire sau o persoană, nu-ţi cruţi puterile... Domnii au să ne ierte dacă, în timp ce vor urca dealul, noi vom rămâne pe această bancă şi-i vom aştepta să se întoarcă.

Gordon şi pastorul, înţelegând situaţia, se grăbiră să-şi exprime aprobarea, însă Eginhard, care nu voia să renunţe uşor la o auditoare cu un atât de „fin simţ al înţelegerii”, mai spuse tot felul de lucruri despre efectele binefăcătoare ale ozonului rezultat, după cum se ştie, din combinaţie între conifere şi foioase, dintre ei coniferele fiind reprezentate pe culmea Lindenberg atât prin *larix tenuifolia,* cât şi prin *larix sibirica*[227], în timp ce speciile de foioase sunt prezente cu adevărate exemplare-minune de

[227] Specii de zadă.

quercus robur[228]. Tocmai se pregătea să mai dea şi alte nume, când Gordon îi tăie destul de brusc vorba, trecând prin faţa lui, braţ la braţ cu pastorul şi, rostind de-a valma, într-un jargon greco-latin, cuvinte ca *douglasia,* terapeutică, autopsie, începu să urce cărăruia ce urca lin spre vârf.

Profesorul, la rândul său, nu putu face decât să-i urmeze fără a arăta vreo supărare.

Între timp, Cécile şi Saint-Arnaud se aşezaseră în tihnă. Banca era destul de rudimentară, înjghebată din două picioare de piatră şi două scânduri, dintre care una era scaunul, cealaltă, rezemătoarea. Creşteau pe lângă ea ierburi şi răchiţică, iar câteva crengi de brad mult aplecate asupra ei alcătuiau ca o streaşină care o apăra de soare. Boncoeur, frumosul terra-nova, care îi urmase şi azi de la hotel, se aşezase pe iarbă, lângă unul dintre picioarele băncii.

— Cât e de minunat! exclamă Cécile, îmbrăţişând din ochi priveliştea ce se deschidea în faţa ei.

Era, într-adevăr, un tablou de un farmec aparte, înălţimea pe care se aflau cobora treptat până la calea ferată mărginită de cantoane şi stâlpi de telegraf, iar dincolo de ea se zăreau acoperişurile roşii din sat, peste care se mlădiau ici şi colo plopi înalţi. Încă şi mai plăcut ochiului era însă ceea ce se vedea dincoace de linie: două şiruri de tufe de răsură în floare, care despărţeau un câmp de trifoi din faţa lor de două lanuri de grâu, întinse de o parte şi de cealaltă. Nu se vedea nimic din mişcarea de pe uliţa satului, dar un vânt uşor aducea spre ei fiecare sunet, astfel că auzeau căruţele trecând podul peste Bode şi apoi, repetându-se, bocănitul unui joagăr din apropiere. Boncoeur îşi pusese capul între labe şi se uita numai când şi când spre stăpâna pe care singur şi-o alesese, ca şi cum i-ar fi cerut iertare că nu-i dă mai

[228] Specii de gorun.

multă atenţie.

Deodată însă nu numai că sări în picioare, ci din câteva salturi ajunse drept în câmpul de trifoi, unde se aşeză îndată iarăşi pe picioarele dinapoi şi scoase câteva sunete care erau pe jumătate lătrat, pe jumătate scheunat.

— Ce este? întrebă Cécile, în timp ce Saint-Arnaud îi arăta spre dreapta, la depărtare de o bătaie de puşcă, un iepure care trecea drumul şi care dispăru în aceeaşi clipă în desişul de la poalele dealului.

Boncoeur însă, dând din coadă, se mai uită o vreme după fugarul Iepurilă, apoi îşi reluă locul lângă bancă.

— Câine rău! spuse Cécile, scărpinându-i capul cu vârful pantofului.

— Câine bun, replică Saint-Arnaud. Preferă să fie mângâiat decât să pornească la o vânătoare fără noroc. Se poartă nu numai cavalereşte, ci şi inteligent, ceea ce nu se prea întâmplă întotdeauna.

Cécile zâmbea. Îi plăceau asemenea cuvinte măgulitoare, chiar şi când veneau de la Saint-Arnaud. Tăcură apoi amândoi, purtaţi fiecare de gândurile lui. Nori limpezi, strălumînaţi de soare, treceau sus, în albastrul cerului şi un stol de porumbei albi pluteau într-acolo, când înălţându-se, când coborând. Libelule zburau prin aer chiar lângă colină, iar lăcuste mici şi cenuşii, care în răcoarea dimineţii cutezaseră să vină din câmp şi de pe pajişte până la marginea pădurii, săreau acum, când arşiţa zilei devenea tot mai dogoritoare, înapoi în câmpul de trifoi.

Colonelul luă mâna Cécilei, iar frumoasa femeie se sprijini obosită de umărul lui, părând, pentru câteva clipe, fericită.

Rămase visând astfel până ce de-a lungul liniei semnalele se ridicară deodată şi dinspre Thale ajunse până la ei sunetul ascuţit al clopotului de plecare. Într-adevăr, în curând se şi auzi şuierul locomotivei, apoi un gâfâit şi un pufăit, şi trenul trecu într-un nor de aburi la

numai câteva sute de paşi de Lindenberg.

— Se duce la Berlin, spuse Saint-Arnaud. Vrei să te duci şi tu?

— Nu, nu!

Priveau amândoi în urma şirului de vagoane, ascultând ecoul trezit între munţi de huruitul şi zăngănitul roţilor, care te făcea parcă să crezi că dinspre Hexentanzplatz veneau la vale mereu alte trenuri.

Într-un sfârşit tăcu şi ecoul şi liniştea de mai înainte stăpânea iar peste aceste locuri. Doar adierea, care venea dinspre sat şi râu, sufla mai tare, făcând să se plece lanurile de grâu şi odată cu ele şi macii roşii risipiţi în mari buchete printre spice.

Cécile se legăna şi ea fără voie în ritmul mişcării unduitoare, până când se opri deodată ca să arate ceva demn de atenţia amândurora. De dincolo de linie veneau roiuri de fluturi galbeni, sute, mii, lăsându-se peste lanul de trifoi sau ocolindu-l în zbor. Câţiva roiră spre marginea pădurii, fluturând atât de aproape de bancă, încât puteai să-i prinzi cu mâna.

— Ah, Pierre! exclamă Cécile, asta trebuie să însemne ceva.

— O, de bună seamă! râse Saint-Arnaud. Înseamnă că toţi şi toate sunt la picioarele tale – ieri petalele de trandafiri, azi fluturii, iar de Boncoeur şi Gordon nici nu mai vorbesc. Sau crezi cumva că au venit pentru mine?

XIII

SE BUCURAU CU TOŢII DE PLIMbarea la Altenbrak şi însăşi Cécile ieşise încă de la opt pe terasă, deşi aveau să plece abia la zece şi la zece şi jumătate.

Plecarea fusese hotărâtă la ore diferite pentru că Cécile, oricât se refăcuse, nu avea încă destulă putere ca să meargă pe jos, iar Saint-Arnaud, căruia îi plăcea mult să urce, nu voia să renunţe la drumul peste munţi. Se înţeleseseră, aşadar, să se împartă în două grupe: grupul drumeţilor – Saint-Arnaud, pastorul şi savantul – care plecau înainte, la ora zece, şi grupul călăreţilor – Gordon şi Cécile – care trebuiau să-i urmeze la zece şi jumătate. Aşa au şi făcut, şi la jumătate de ceas după plecarea drumeţilor, cei rămaşi se ridicară ca să se urce pe cai chiar în faţa hotelului, unde aşteptau trăsuri şi animale de închiriat. Gordon, nu prea mulţumit de ce i se oferea, se tocmea tocmai cu unul dintre oameni, când Cécile descoperi printre cai o pereche de măgăruşi ce stăteau chiar în spate, la umbra unui platan. Era atât de bucuroasă de descoperirea ei, încât, întrerupând tratativele cu o vioiciune pe care nu o avea de obicei, spuse arătând înspre platani:

— Sunt acolo nişte măgăruşi, domnule von Gordon: măgăruşii şi trăsurelele trase de ponei sunt pasiunea

mea. Şi dacă nu aveţi nimic împotrivă...

— Nimic, preastimată doamnă. Pe măgăruşi se stă mai bine şi mai plăcut, iar temutul, „din cal măgar”, care în teorie poate avea neajunsurile lui, nu m-a supărat niciodată în practică.

O privire în care era greu să spui ce predomina – admiraţia măgulitoare sau naiva bucurie de copil – îl răsplăti pe Gordon pentru amabilitatea lui şi după câteva minute amândoi se aflau în şa, trăncănind şi îndreptându-se, în trapul mărunt al măgăruşilor, după ce trecuseră peste o punte, spre strunga plină de frunze de stejar căzute în toamnă şi care ducea, dincolo de apele Bodei, către şoseaua Blankenburg de pe creasta muntelui. Alături de ei mergea un băieţandru, îndemnând din vreme în vreme măgăruşul pe care şedea Cécile să grăbească pasul. Băiatul, frumos ca o cadră şi totodată vânjos, mergea când la pas, când la galop, ascultând, cu o privire inteligentă, vorbele rostite de Gordon şi Cécile.

Frunzele foşneau, soarele juca printre ramuri şi din pădure se auzea ciocănitoarea, iar uneori şi cucul. Dar numai încet şi rar, şi când Gordon vru să numere, strigătul lui se mai auzi doar o dată.

— Cucul vostru din Harz e totdeauna atât de leneş?

— O, nu! O dată aşa, o dată altfel. Să-l întreb eu?

— Se înţelege!

— Câţi ani mai am?

Iar cucul îi răspunse, şi strigătele lui nu se mai sfârşeau.

Se întristară puţin cu toţii, căci cine nu-i superstiţios? Iar Gordon, ca să alunge întristarea, spuse schimbând subiectul:

— Măgăruşii de călărit şi trăsurile cu ponei! Aţi vorbit de ei cu atâta bucurie, mult-stimată doamnă. Sunt amintiri din copilărie? Trăsurile cu ponei mă fac să o cred. Dar iertare dacă, în curiozitatea mea, pun întrebări indiscrete.

— Nu sunt indiscrete. Şi, de altfel, ce e discreţia? Cine vrea să o cultive *à tout prix*[229], să intre în ordinul călugărilor şartrezi.

— Care, slavă Domnului, n-a fost întemeiat pentru femei.

— Pentru că, după cum se presupune, întemeietorii lui au fost de ajuns de cuminţi şi înţelepţi ca să nu ceară imposibilul. M-aţi întrebat însă dacă sunt amintiri din copilărie. Nu, din păcate nu. Zilele copilăriei mele s-au scurs fără asemenea bucurii. A venit însă apoi o altă vreme, e drept eram încă aproape tot copil, o vreme în care, plecată din orăşelul silezian unde mă născusem şi crescusem, am văzut pentru prima oară lumea. Şi ce lume! În fiecare dimineaţă când mă duceam la fereastră, aveam în faţa ochilor muntele Jungfrau, iar lângă el, culmile Mönch şi Eiger. Iar seara vedeam Alpii strălucind în lumina apusului. De obicei nu ţin minte nume, dar pe *acestea* nu le uit, ele mi-au rămas în suflet, ca şi zilele de atunci. Zile frumoase, zile fericite, zile dumnezeieşti, zile pline de amintiri netulburate. Şi printre aceste amintiri e şi călăritul pe spatele măgăruşilor şi plimbările în trăsurile trase de ponei. Ah, sunt lucruri atât de mărunte, dar lucrurile mărunte sunt mai importante decât cele mari... Dar de unde vine pasiunea *dumneavoastră* pentru asemenea cavalcade?

— De pe Himalaia.

În timp ce rostea aceste cuvinte ieşeau tocmai din strungă şi Gordon voia să plece imediat mai departe, pentru ca, ajunşi sus, să se poată bucura de frumuseţea priveliştii văzute de pe platou, când băgă de seamă că flăcăiandrul se oprise şi îl privea ţintă, uluit. Îi veni să râdă, şi îl întrebă:

— Băiete, ai auzit de Himalaia?

— Mount-Everest... 27 000 de picioare.

— De unde ştii?

---

[229] Cu orice preţ *(fr.).*

— Am învăţat la şcoală.

— *A la bonne heure!*[230] râse Gordon. Ei, învăţătorul prusac… Câte victorii surprinzătoare are să ne mai ajute *el* să câştigăm! Ce părere aveţi, stimată doamnă?

— Pentru început, una singură, că băiatul ştie mai multe decât mine.

— Lăsaţi-l să ştie. Instrucţie prusacă şi încărcarea memoriei. Cu cât încărcătura e mai mică, cu atât mai bine.

— Tot aşa zice şi Saint-Arnaud când e bine dispus. Dar *au fond*[231] nu o crede şi simte un statornic *crève-coeur*[232] pentru tot ce nu m-au învăţat domnii preceptori spre care mergem acum în pelerinaj. Saint-Arnaud, spuneam, nu crede aşa, şi nici *dumneavoastră,* domnule von Gordon. Mi-am dat eu bine seama. Toţi prusienii sunt atât de convenţionali în probleme de educaţie, toţi seamănă puţin cu domnul profesor…

— Da, recunoscu Gordon, aşa sunt. Nu-i cheamă pe toţi Eginhard, dar sunt toţi mai mult sau mai puţin *„Aus dem Grunde”*[233].

Tăcură apoi, şi numai după un timp Cécile vorbi iar:

— Oare îi mai ajungem pe ceilalţi? Şoseaua se întinde aici ca în palmă, şi totuşi nu văd pe nimeni.

Într-adevăr, Cécile nu vedea pe nimeni, şi nici n-ar fi putut vedea, dar nu din cauza distanţei prea mari dintre ea şi avangardă, ci numai pentru că cei trei domni, cărora urcuşul li se păruse totuşi mai greu decât crezuseră, cotiseră de dragul umbrei într-o minunat de frumoasă cărare din pădure, ce ieşea mai departe tot în drumul principal. Saint-Arnaud mergea la mijloc între însoţitorii săi şi se aştepta să vadă izbucnind foarte curând dispute între pastor – „calul din Braunschweig” – şi savant –

[230] Straşnic! *(fr.).*
[231] De fapt *(fr.)*
[232] Amărăciune *(fr.)*
[233] Din temelie *(germ.).*

„ursul ascanian”. În ce-l privea, însă, evita, cu prudenţă şi îndemânare, orice cuvânt care ar fi putut aprinde pe dată focul, mulţumindu-se pentru început să-l iscodească pe savant cu privire la numele lui de familie.

— Mă înşel presupunând, mult-stimate domn „Aus dem Grunde”, că sunteţi de origine renană sau elveţiană şi că, asemenea familiilor „Vom Rat”[234], „Aus dem Winkel”[235] şi „Auf dar Mauer”[236], vă trageţi din împrejurimile Kölnului sau poate dintr-un străvechi canton elveţian?

— Da de unde, domnule colonel! Străbunicul meu a fugit din Polonia, din motive religioase, şi la origine se chema Genserowsky – până nu demult se mai găseau în cartierul Hasenheide din Berlin purtători ai acestui vechi nume. Unul dintre fiii lui, bunicul meu, a fost *homo literatus*[237] şi autor al unei gramatici greceşti, iar pentru a rupe definitiv cu trecutul polonez, sau poate şi pentru că numele lui nu suna prea bine urechilor germane, a renunţat la Genserowsky şi şi-a zis „Aus dem Grunde”. Îmi dau seama că numele e întrucâtva pretenţios, dar l-am primit ca moştenire şi de aceea este de datoria mea să-i fac cinste, pe măsura modestelor mele posibilităţi.

— O năzuinţă pentru care vă felicit.

— Domnule colonel, mă copleşiţi cu atâta bunăvoinţă. Pot mărturisi, însă, chiar de pe acum, că am căutat întotdeauna să nu mă risipesc, ferindu-mă astfel de inerenta superficialitate. Fărâmiţarea este blestemul educaţiei noastre moderne. Eu cultiv cu străduinţă concentrarea şi ţin la vechiul şi sănătosul principiu *multum non multa*[238]. Mândria mea este *aceea* de a fi un *spezialissimus*[239], o poreclă ironică şi un titlu de onoare totodată, pe care a crezut de cuviinţă să mi-l dea corul

[234] Din consiliu.
[235] Din ungher.
[236] Pe zid.
[237] Învăţat *(lat.).*
[238] Mult, nu multe *(lat.).*
[239] Cel mai specialist *(lat.).*

potrivnicilor mei. Domnul colonel ştie cărui obiect îi sunt dedicate studiile mele, ori tocmai ele m-au adus din nou aici, în Harz, iar în ultima săptămână la Gernrode (a cărei vizitare v-aş recomanda-o), localitate numită, după cum se ştie, după un margraf preascanian, margraful Gero.

— Acelaşi, presupun, care a poftit la masă treizeci de principi venzi, ca să-i măcelărească apoi între friptură şi desert.

— Chiar el, domnule colonel. Din care întâmplare însă v-aş ruga să nu trageţi concluzii prea dezavantajoase. Margraful Gero era un copil al vremii lui, întocmai ca şi Carol cel Mare, căruia nu i s-au pus niciodată la socoteală cei zece mii de saxoni decapitaţi fără multă tevatură. Oameni ca ei fac istoria, oameni în stil mare, şi cine vrea să scrie sau măcar numai să înţeleagă istoria, trebuie, în primul rând, să se străduiască pentru două lucruri: să înţeleagă oamenii şi faptele în raport cu vremea lor, şi să se ferească de sentimentalisme.

— Sigur, sigur! râse colonelul. De acord cu toate, ceea ce nu mă împiedică totuşi să mă minunez veşnic de ce oamenii cei mai paşnici din lume prin firea şi profesiunea lor sunt totdeauna pentru tăierea capetelor, pe când oamenii de meserie se arată totuşi oarecum nemulţumiţi de măcelul a treizeci de principi venzi. Cred, de altfel, că fenomenul e determinat de o lege, poate aceeaşi conform căreia oamenii cu desăvârşire lipsiţi de mijloace sunt înclinaţi să îngăduie mai curând o avere de treizeci de milioane decât o avere pur şi simplu.

Stând astfel de vorbă, cei trei prieteni ai noştri ajunseseră în punctul unde cărarea din pădure cotea iarăşi în drumul principal, pe care, aproape chiar în clipa ieşirii lor, trecea o birjă sau o trăsură, având pe portieră blazonul familiei Anhalt.

— Nu era ursul ascanian? întrebă Saint-Arnaud.

— Întocmai. Şi încă ursul ascanian pe un poştalion scos la pensie din vremurile bune, când ducatul Anhalt avea

propria lui administraţie poştală. Trăsurile vândute demult la licitaţie celor ce au oferit un preţ mai bun trec acum pe drumurile ţării numai ca simple birje, vorbind despre schimbări care mă bucură, în calitate de german, dar mă întristează şi mă răn esc în calitatea mea specială de berlinez iubitor al casei Anhalt. Căci unde îşi are, mai ales Berlinul, rădăcina şi seva forţei sale? Numai în însuşirile ascaniene, acum pe cale de dispariţie, şi cărora le datorează nu numai urşii de pe blazon, ci, în egală măsură, şi gloria şi înflorirea lui. Şi cum răsplăteşte el aceste daruri? Am avut încă de ieri cinstea să vorbesc pe larg cu stimata doamnă despre aceste lucruri. Dacă spun „prin desconsiderare", cad în păcatul folosirii unui cuvânt mult prea blând, întrucât casa Anhalt a căzut pradă unui anumit soi de batjocură, care se revarsă zi de zi prin cele mai regretabile berlinisme. Judecaţi şi dumneavoastră. Nu mai departe de alaltăieri, într-o discuţie serioasă cu privire la această temă, am auzit răspunsul absolut incalificabil: „Se înţelege. Anhalt-Dessau. Căci de n-am avea Dessau, nu l-am avea nici pe bătrânul Dessau[240] şi de nu l-am avea pe bătrânul Dessau, n-am avea nici: «Astfel trăim»[241]".

— A! exclamă colonelul, vorbiţi despre cei doi berlinezi la *table d'hôte.* Nu trebuie să le-o luaţi în nume de rău. Berlinezii sunt glumeţi şi se complac în citate şi observaţii ironice.

— Iar de cele mai multe ori au şi dreptate, adăugă şi pastorul. Căci, multstimate domnule Eginhard, nu puteţi pretinde doar cu toată seriozitatea ca în epoca lui Otto von Bismarck să ne mai interesăm şi de Otto cel Leneş[242] sau chiar de Otto Finlandezul[243]!

---

[240] Se referă la Leopold I von Anhalt-Dessau (1676—1747), felmareşal pe vremea lui Frederic cel Mare. El a introdus instrucţia prusacă în armată.

[241] Text din Marşul regimentului Dessau.

[242] Poreclă dată margrafului Otto von Brandenburg (1341—1379).

[243] Poreclă dată margrafului Otto von Brandenburg (1341—1379).

— Ba da, domnule pastor. Printre cele mai frumoase însuşiri ale poporului german eu număr şi loialitatea faţă de familiile domnitoare încă în viaţă şi pietatea nestrămutată faţă de cei ce au ieşit din scenă.

— O cerinţă, multstimatul meu domn Aus dem Grunde, care e mai uşor de rostit decât de împlinit. Veşnica fidelitate faţă de trecut face aproape imposibilă fidelitatea faţă de prezent; dar, posibilă sau nu, dumneavoastră predicaţi, în orice caz, o evanghelie primejdioasă. Căci ce-i place lui Albrecht Ursul nu mai e bun pentru Heinrich Leul, iar eu v-aş recomanda totuşi să transpuneţi entuziasmul dumneavoastră constant pentru poştalioanele pensionate ale casei Anhalt (dumneavoastră înşivă aţi binevoit a folosi această expresie) asupra casei Welf[244]. Există o pietate superficială şi există şi o pietate gravă, şi pe aceasta din urmă nu o are oricine, ceea ce nici n-ar putea fi altfel. Iar acum, pentru a spune în sfârşit un cuvânt şi despre mine în această mult prea delicată problemă, aflaţi că, spre necazul cuiva, sunt un fiu de nădejde al ducatului Braunschweig. Dacă însă ducele meu moare azi, iar mâine ne anexează „prusacul”, poimâine voi fi un prusac loial. Nu-mi place călăritul pe principii, multstimate domn Aus dem Grunde. *„Cuvântul* pe care nu trebuie să-l uiţi”[245] e pentru mine ordinea şi dreptul, *la ele* ţin, aşa îmi dictează conştiinţa. Pentru rest, facem ce ne îndeamnă mintea. Fidelitate! Trebuie să luăm lumea aşa cum e şi să-i fim fideli, în consecinţă.

— Sau *infideli.*

— Fie şi aşa.

Şi spunând asta, pastorul zâmbea cu înţelepciune.

Gordon şi Cécile veneau în urma grupului care le-o luase înainte.

---

[244] Familie domnitoare în ducatul Braunschweig până în 1884.

[245] Cuvinte dintr-un imn al lui Martin Luther.

În dreapta, spre Blankenburg, se întindeau pajişti largi şi ogoare, iar în stânga, chiar lângă şosea, se ridica perdeaua unei păduri nu prea adânci, despărţindu-i pe călătorii noştri de o vale abruptă şi de apele Bodei, care spumegau în adâncuri. Treceau când şi când pe lângă câte un luminiş – şi atunci privirea putea să lunece până la celălalt mal stâncos, unde se vedea o învălmăşeală de vârfuri şi colţuri, iar apoi, Hexentanzplatz, cu hanul de culoare gălbuie, luminat de soare. Prin pădure se auzeau chemări şi strigăte, şi ele se amestecau cu ecourile împuşcăturilor trase din puşti de lemn şi archebuze, ce răsunau de pe Rosstrappe.

— Ciudat lucru e şi patria, oricum ar fi ea, spuse Gordon. Dacă mă apuc să o compar, tot ce vedem aici e numai o jucărie a naturii, care e un nimic pe lângă măreţia creată de ea în alte locuri, în ceasurile ei mai grave. Şi totuşi, renunţ la şase trecători din Himalaia pentru acest podiş modest. Toată măreţia din alte părţi e ca şi priveliştea unui împărat în mantie de hermină, sau a Papei *in pontificalibus*[246]; îi admiri şi eşti impresionat, dar te simţi cu adevărat bine numai când iei iar mâna mamei tale şi-o săruţi.

— O spuneţi cu atâta căldură! Mama dumneavoastră mai trăieşte? Aţi mai găsit-o când v-aţi întors?

— Nu, a murit când eu eram în ţări străine. Nu mai am decât două surori. Una dintre ele mai era aproape un copil la plecarea mea din Germania. Am crescut însă împreună cu cealaltă, ne înţelegeam în toate şi, dacă dorinţele mele se vor împlini măcar în parte, nu ne vom mai despărţi, cel puţin pentru câţiva ani. Da, legăturile acestea sunt cele mai trainice şi supravieţuiesc oricăror altora. În câte nopţi, uitându-mă la cerul înstelat, nu mă gândeam la mama şi la surorile mele, închipuindu-mi cum va fi revederea. Dar aşteptările mi s-au împlinit numai pe jumătate.

[246] Cu toate odăjdiile *(lat.).*

Cécile tăcea. Era îndeajuns de inteligentă pentru a înţelege şi a preţui sinceritatea spuselor lui, dar totodată şi îndeajuns de răsfăţată pentru a se simţi prea puţin măgulită de manifestarea atât de făţişă a sentimentelor lui familiale, chiar în *această* clipă şi chiar *alături* de ea.

— Cum o cheamă pe sora dumneavoastră?

— Clothilde.

— Clothilde, repetă ea încet şi prelung, iar Gordon, căruia i se părea că nu-i prea place numele, urmă:

— Da, Clothilde, multstimată doamnă. Cântăriţi numele şi-l găsiţi cam greoi? Şi aveţi dreptate. Nici eu nu cred că aş fi în stare să mă îndrăgostesc vreodată de o Clothilde. Dar cu cât numele e mai puţin potrivit pentru o logodnică sau o iubită, cu atât e mai potrivit pentru o soră. Ascunde în el trăinicie, soliditate, încredere şi, în această privinţă, e aproape mai presus şi decât Emilie. Mai există poate un singur nume care să-l egaleze în soliditate.

— Şi acesta ar fi?

— Mathilde.

— Da! râse Cécile. Mathilde! Adevărat. Parcă auzi cheile zornăind.

— Şi parcă vezi cămara. Ori de câte ori aud strigându-se numele Mathilde, îmi apar în faţa ochilor traistele în care atârnau, în casa mamei mele, prunele uscate. Da, da, nu e un simplu joc, numele au o semnificaţie.

— Aş vrea să aveţi dreptate, căci de-ar fi aşa, aş fi fericită. Ce am, de pildă, însă eu de pe urma tizei mele muzicale, care a fost chiar şi sanctificată?[247] Sfinţenia cu siguranţă că nu, iar din muzică, prea puţin.

Şi vorbind astfel ajunseră în locul unde drumul ce se ramifica spre Altenbrak cotea spre o întinsă mlaştină cu arini; dincolo de ea apărea iar privirilor peticul de pădure prin care trecuseră, fireşte acum nu în chip de pădure, ci doar ca o plantaţie tânără, iar pe deasupra vârfurilor de molid şi pin se zăreau două rânduri de mesteceni cu coaja

[247] La catolici, sfânta Cecilia este patroana muzicii.

albă, ce mărgineau pesemne un drum. Chiar în faţa plantaţiei se putea vedea bine un grup de oameni în cămaşă sau în haine de pânză, foarte probabil tăietori de lemne sau muncitori cu ziua. Totuşi, uşurinţa mişcărilor lor, când unii dintre ei se ridicară, le arătă curând că nu puteau fi zilieri.

— Cine sunt acei oameni? îl întrebă Gordon pe băiat.

Înainte însă ca flăcăiandrul să răspundă, veni dintr-acolo un sunet de corn şi îndată ei începură să se alerge încolo şi încoace, pentru ca numaidecât după aceea să se alinieze şi să formeze rânduri. Cei doi călători ai noştri o luară la trap şi, apropiindu-se, văzură că erau oameni foarte tineri, gimnaşti în haine de pânză, care se aşezau în rânduri cu surprinzătoare rapiditate şi îndemânare. În fruntea lor stăteau muzicanţii: trei toboşari şi un gornist, iar când Cécile ajunse până la câţiva paşi de frontul lor, tânărul care îi comanda dădu ordin: „Privirea la stânga!” urmată de: „Prezentaţi arm’!” El însuşi salută cu sabia, plecându-i vârful spre pământ, pe când cei trei toboşari dădeau onorul. Cécile se înclină, mulţumind stânjenită, iar o clipă mai târziu trecură mai departe, în timp ce Gordon saluta milităreşte, intrând pe drumul cu mesteceni care, aşa cum bănuiseră, străbătea păduricea plantată, formând în unele locuri adevărate bolţi de frunziş.

— Ce frumos a fost! spuse Cécile. Tinereţe, tinereţe! Erau atât de vioi şi de fericiţi! Şi s-au purtat atât de cuviincios şi de cavalereşte!

Gordon aprobă din cap.

— Da, multstimată doamnă, aşa e Germania, aşa e tineretul ei. Îi revăd cu bucurie şi mândrie. Întâlneşti asemenea lucruri şi în alte părţi, dar e totuşi altfel. Aici totul pare mai natural, mai puţin pregătit, e mai puţină *mise en scène*[248].

Şi în timp ce vorbea astfel, ramurile de mesteacăn atingeau obrazul Cécilei, cea ce îl făcu să-i propună a-şi

[248] Punere în scenă *(fr.).*

schimba locurile. Ea însă nici nu voi să audă.

— Nu-i decât o mângâiere, chiar dacă doare. Şi apoi aerul acesta dumnezeiesc! Ah! aş putea călări aşa toată ziua, fără să simt nici urmă de oboseală.

Pădurea tânără rămăsese în urma lor şi se opriseră în faţa unei pajişti cu iarbă înaltă, împrejmuită cu un gard de scânduri, pe întinsul căreia nu se vedea, la oarecare distanţă, nimic altceva decât trei căsuţe, toate aproape la fel, toate nemişcate şi ca fermecate în soarele crud al amiezii. Nu ţârâia niciun greier, nu se înălţa niciun fum; iar drumul ocolea în jurul gardului într-un cot larg, în loc să taie drept peste pajişte.

— Ce e aici? întrebă Gordon.

— Todtenrode[249], spuse băiatul.

— Perfect. Dacă nu s-ar numi astfel, aşa ar trebui să i se spună. Todtenrode! Stă cineva aici? Vreun gropar, probabil?

— Nu, un pădurar.

Tot vorbind, ajunseseră în locul unde se aflau cele trei căsuţe. Una dintre ele, cea mai mare, având totuşi o oarecare arhitectură şi ornamente, era acoperită toată de viţă sălbatică. Gordon călări până aproape şi, atât cât îi îngăduiau obloanele, încercă să se uite înăuntru pe geam. Ferestrele nu aveau nici draperii, nici perdele, nimic nu arăta că locuiau acolo oameni, şi totuşi se vedea bine că această casă din pustietate trebuie să fi cunoscut cândva zile pline de viaţă. De-a lungul pereţilor lambrisaţi se întindeau bănci capitonate, mai erau acolo o masă şi scaune grele, iar în camera de alături, care fiind mult mai mică se vedea mai bine, se aflau tot felul de mobile din perioada Empire, printre ele o sofa îmbrăcată în atlaz albastru-deschis, cu trei oglinjoare deasupra spetezei.

Cécile se uita şi ea odată cu Gordon la splendorile apuse, şi chiar şi băieţandrul se ridicase curios în vârfurile picioarelor.

[249] Ocolul morţilor *(germ.).*

— Spuneai că e un ocol silvic. Dar e un castel de vânătoare.

— Da, un castel de vânătoare.

— Al cui?

— Al ducelui nostru[250].

— Vine adesea?

— Nu, dar cel dinainte…

— Da, râse Gordon, cel dinainte, acela venea des. Şi, întorcându-se spre Cécile, adăugă: L-am văzut la Paris pe bunul duce, îmbătrânit, încorsetat şi pomădat, cu buclişoare inelate, o apariţie ridicolă, răsfăţat şi în acelaşi timp luat în derâdere de demimondene. E adevărat, cine ar vrea să scrie istoria acestui mărunt domnitor ar trebui să înceapă cu castelele lui de vânătoare. Şi mai ales cu acesta de aici, cu Todtenrode! Numele lui ar fi fost de ajuns să mă transforme într-un propovăduitor al virtuţii. Dar aceste mici alteţe au un alt fel de a simţi, deviza lor e: „Cu cât e moartea mai aproape, cu atât să trăim mai din plin”. Întâi doborârea vânatului, apoi Bachus, apoi Eros, divinul copil. Pariez pe zece la unu că acest Todtenrode s-a numărat printre templele preferate ale micii zeităţi. Puteri cereşti, câte bucurii şi câte dureri trebuie să se fi perindat prin acest sanctuar! Da, şi dureri. Căci ulciorul nu merge de multe ori la apă, şi când o spun, nu pentru înălţimile-lor îmi fac vreo grijă cât de măruntă, ci pentru tinereţea şi nevinovăţia ce decad odată cu el, la ceea ce e sacrificat cu atâta nepăsare în cultul neîntrerupt al zeului Moloh…

Cécile îl măsura din priviri pe vorbitor care, pentru o clipă, păru că vrea să-şi continue filipica; dându-şi însă seama că mersese puţin prea departe în exprimarea părerilor lui, ca şi atunci, în faţa portretelor stareţelor, trecu numaidecât la alt subiect, lucru ce-i fu înlesnit şi de schimbarea rapidă a peisajului. Căci drumul, care dusese până atunci peste un platou, cobora iar dincolo de

[250] Se referă la Wilhelm von Braunschweig (1830—1884).

Todtenrode, intrând într-o şosea săpată în coasta muntelui, cam la jumătate din înălţimea lui. Paralel cu şoseaua curgeau în adânc apele Bodei, între pajişti însorite de o parte şi între pădure şi umbră de cealaltă. O răcoare plăcută urca de jos până la ei şi câteva case, risipite paşnic în lungul apei, îi făceau să presupună că vor ajunge foarte curând la ţintă.

Gordon îi zări peste puţin şi pe cei trei domni, care porniseră înaintea lor şi care, până la urmă, o luaseră pe o scurtătură; arătând spre ei, îi strigă apoi cu bucurie însoţitoarei sale:

— Uite-i! Dacă o luăm la trap, îi ajungem înainte de prima casă.

Cécile îl privi, mirată de aceste cuvinte, dar în nedumerirea ei se ascundea şi puţină sensibilitate rănită. Purtarea lui era mai mult decât copilăroasă. Se bucura de privilegiul de a fi în tovărăşia ei şi cu toate acestea părea să-i facă mare plăcere perspectiva de a se afla iar peste câteva clipe alături de pastor şi chiar de profesor. Orice mirare şi susceptibilitate dispărură însă repede în faţa comicului situaţiei şi îndreptându-se în şa, spuse de un ton aproape zglobiu:

— *Eh bien*[251], să ne grăbim domnule von Gordon, *Vite, vite*[252]. Să nu pierdem ocazia.

Şi porniră în trap la vale, în timp ce băieţandrul se ţinea agăţat de scara şeii.

Mai aveau numai câteva clipe până să-i ajungă pe cei din avangardă şi să intre în sat.

[251] Ei bine *(fr.).*
[252] Repede, repede *(fr.).*

XIV

LUCRURILE AVEAU SA SE DESFĂ-şoare însă altfel, căci chiar înainte de a intra în sat, Cécile, care călărea pe lângă râu, zări o doamnă şezând în iarbă. Era pictoriţa.

Într-adevăr, domnişoara Rosa se afla la lucru în faţa unui şevalet improvizat din trei araci de fasole în care bătuse nişte cuie. Bucuria artistei ca şi a noilor veniţi era necăutată şi, aruncându-şi pensula în iarbă, dar ţinând mai departe paleta pe degetul mare al mâinii stângi, sări de pe scăunelul ei şi îi întinse Cécilei dreapta rămasă liberă.

— Bine aţi venit la Altenbrak... Ah! Acum îmi dau seama... Cei trei domni... e abia un minut de când au trecut... Cu adevărat, erau domnul colonel şi pastorul bătrân şi simpatic. Iar al treilea... Da, cine era al treilea?

— Domnul profesor

— Ei, s-ar fi putut lăsa pe sine şi plictisul lui la Hotelul Zehnpfund. Dar ce bucurie să *vă* revăd, stimată doamnă. Şi pe dumneavoastră, domnule von Gordon. Vai, era prea mult praf pentru mine la Thale, prea mult praf şi prea mulţi excursionişti de duminică. La Hexentanzplatz şi la Rosstrappe e acum ca la Tempelhof şi Tivoli, se bea bere şi iarăşi bere. Aici însă e natura, iar vaca bălţată cu alb şi cafeniu de colo... Uitaţi-vă la ea, stimată doamnă, cum stă fără să se mişte. Un adevărat model exemplar. Aş

putea să jur că are simţire şi că se bucură împreună cu mine că sunteţi aici.

Când pictoriţa tăcu, în sfârşit, Cécile puse şi ea câteva întrebări, încercând cu acest prilej să arunce o privire asupra schiţei, dar Rosa nu o lăsă şi spuse mai departe:

— Nu, preastimată doamnă, nu mai vreau iar artă şi discuţii despre artă. Ceea ce v-a adus aici are alt scop şi alt nume. Cred că nici nu mai e nevoie să vă întreb. E vorba, fireşte, de preceptor, de bătrânul posac, omul cu voce sonoră de bas, stăpân autocrat peste cei din Altenbrak şi autoritate naţională în problema grindeilor. Sunt zilnic la el la masă (ţine doar o pensiune), iar el vine şi se aşază lângă mine şi îmi spune cuvinte amabile, ba vrea chiar să mă şi adopte. I-am răspuns însă că trebuie să mă ia de soţie, altceva n-aş primi, căci vreau să fiu castelană în cetatea Rodenstein sau, pe scurt, doamna von Rodenstein, şi să zornăi toată ziua cu cheile după mine.

— Locuiţi la pensiunea lui?

— Nu, îmi place mai mult aici, la marginea satului. Locuiesc acolo... a treia casă, chiar după gardul de scânduri.

Şi le arătă o căsuţă încântătoare, aşezată la intrarea în sat. În grădina din faţă creşteau câteva tufe de agrişe şi înfloreau de-a valma, amestecându-şi culorile, maci şi tulpini de praz. Pe gard se uscau plase de pescuit, iar de teiul bătrân atârna o seceră.

— Sunteţi de invidiat, zise Gordon. Unii oameni reuşesc să-si găsească peste tot un colţ idilic; iar dacă nu-l găsesc, şi-l fac singuri. Dumneavoastră vă număraţi printre aceşti fericiţi.

— Aproape că o cred şi eu, dar să ştiţi că personal n-am niciun merit. Cerul nu-ţi dă mai mult decât poţi îndura. Iar umerii mei nu sunt deloc făcuţi pentru tragedie.

Pe Cécile, cuvintele acestea aruncate în glumă o atingeau mai mult decât s-ar fi crezut. În orice caz,

întrerupse repede discuţia, zicând:

— Iată o temă importantă. Şi dacă domnişoara Rosa şi domnul von Gordon ajung la filosofie...

— Nu mai isprăvesc.

Cécile dădu afirmativ din cap, şi spunând un cald *au revoir,* îşi întoarse măgăruşul şi se îndreptă, urmată de Gordon, spre drumul larg, la umbra căruia rămăsese să-i aştepte băieţandrul.

— Mai avem mult până la preceptor?

— Încă un sfert de oră.

— E bine.

Şi porniră iar la trap.

Într-adevăr, mai aveau de mers încă un sfert de oră, căci casa în care locuia bătrânul era în celălalt capăt al satului. Dar oricât de lung ar fi fost drumul şi oricât ar fi simţit nevoia să se odihnească, Cécile nu pomeni niciun cuvânt despre oboseală, pentru că tabloul pe care i-l oferea uliţa satului îi ţinea atenţia mereu trează. Pe partea stângă vedea casele şi colibele împrejmuite de grădinile lor pitoreşti, iar în dreapta, pe celălalt mal al râului Bode, se înălţau arborii mari ai bătrânei păduri, într-ale cărei luminişuri păşteau vitele. Se auzeau până la ei dangăte de clopot şi printre ele suna freamătul apei spumegând peste prundiş.

Trecură aşa de-a lungul satului, pe lângă poduri şi punţi, până ce, în sfârşit, acolo unde defileul se lărgea iar, băieţandrul arătă cu mâna spre un grup de case construite cam pe la jumătate din înălţimea muntelui şi unde, pe o firmă albă, sta scris cu litere foarte mari: „Hanul la Rodenstein”.

— Aici locuieşte preceptorul.

Şi se opriră cu toţii.

În timp ce băiatul ducea măgăruşii la grajd, Gordon şi Cécile urcau treptele care duceau spre „stăpânul de la Rodenstein”.

Pe treapta cea mai de sus îi aştepta Saint-Arnaud, care îi primi foarte prietenos pe întârziaţi, dar şi cu o umbră de ironie.

— Domniile-voastre, începu el, se pare că aţi pierdut o întrecere între calul din Braunschweig şi ursul ascanian. Îmi pare nespus de rău. Am căutat să trag însă cel mai mare folos de pe urma absenţei la care am fost supus şi în clipa de faţă îi cunosc *atât* de bine nu numai pe Albrecht Ursul, ci şi pe margraful Waldemar, încât n-aş sfătui pe nicio calfă de morar, chiar de-ar fi Jakob Rehbock[253] în persoană, să încerce să mă ducă de nas. Nu sunt sigur, firește, dacă domnului von Gordon i-ar fi plăcut ca şi mie o asemenea îmbogăţire a cunoştinţelor, dar în ce o priveşte pe scumpa mea Cécile, pot să pun mâna în foc că e tocmai dimpotrivă. Şi acum, nu mai staţi pe gânduri! Mi-au fost de-ajuns zece minute pentru a face cunoştinţă cu domnul Rodestein şi ard de nerăbdare să vă prezint acestui bătrân minunat. Prietenul nostru Eginhard, ca să nu mai vorbesc de pastor, a tăbărât tocmai peste el şi, dacă am auzit bine, acum cinci minute şi-a încărcat arcul elocvenţei cu săgeata în care l-a pus pe margraful Otto, din cap până-n picioare. Sper că săgeata şi-a şi luat zborul. Să ne grăbim deci, până nu mai trage şi a doua oară!

Cu aceste cuvinte, trecură toţi trei pragul hanului, intrând, după un şir de cămăruţe întortocheate şi cam afumate, într-un fel de pridvor pe jumătate balcon, pe jumătate terasă, al cărui acoperiş se sprijinea în faţă pe trei stâlpi de lemn. În partea din spate acest acoperiş se rezema însă pe un perete vopsit într-un albastru tare, de-a lungul căruia se afla o masă mare de unde nu lipseau niciodată sticlele cu oţet şi untdelemn şi, din păcate, nici borcanele cu muştar. La mijlocul mesei şedeau Eginhard şi pastorul într-o foarte însufleţită discuţie cu un al treilea,

[253] Fals pretendent la tronul Brandenburgului, în secolul al XIV-lea.

care nu putea fi altcineva decât stăpânul tuturor acestor domenii, adică preceptorul Rodenstein. Şi chiar aşa şi era.

— Îngăduiţi-mi, multstimate domnule preceptor, să vă prezint pe soţia mea. Şi pe domnul von Gordon. Misiunea lor de azi a fost, pe cât se pare, să dovedească încă o dată insuficienţa posibilităţilor cavaleriei şi, în acelaşi timp, superioritatea vechii gărzi pedestre.

Preceptorul se ridicase de pe scaun, urând Cécilei bun venit, apoi se înclină şi în faţa lui Gordon. În tot acest timp se sprijini într-un baston de lemn de vişin cu mâner de fildeş, iar când se rezemă după aceea din nou de masă (îi era greu să stea în picioare), întreaga lui înfăţişare era lesne să fie măsurată cu privirea. Putea fi socotit pe bună dreptate un reprezentant tipic de saxon vânjos, de westfalian cioplit în lemn de stejar, şi de altfel nimic nu-i făcea mai multă plăcere decât să i se spună ca „are un cap ca al lui Waldeck”[254]. Într-adevăr, se putea vorbi de această asemănare. Din pricina unei căzături, cu un an în urmă, era nevoit să meargă de atunci sprijinit în baston, altminteri însă rămăsese destul de tânăr, iar părul lui bogat şi ondulat, înspicat cu puţine fire albe, îl făcea să pară mai curând de cincizeci de ani decât de aproape optzeci, câţi avea de fapt. Glasul lui era însă tot ce avea mai bun, şi înţelegeai pe deplin că datorită acestui glas îi captivase timp de patruzeci de ani pe cei din Altenbrak, ţinându-le loc de pastor, prin citirea *Bibliei* şi a *Epistolelor* de la înălţimea amvonului.

Cécile se simţi imediat atrasă de personalitatea lui şi îi mărturisi prietenos şi firesc cât de mult se bucura să-l cunoască. Domnul pastor, care îl admiră cu căldură, le-a povestit despre el multe lucruri frumoase, ca şi despre Altenbrak şi despre grindei, iar ea vede bine că n-a exagerat. Căci Altenbrak e un loc încântător, iar cât despre grindei…

---

[254] Cap masiv, cu păr des şi barbă. Aluzie la Franz Leo Waldeck (1802—1870), om politic german.

— Ei nu-şi vor dezminţi reputaţia, o întrerupse preceptorul, şi vor face desigur ca stimata doamnă să fie mulţumită. Stimata doamnă e rugată doar să spună la ce oră doreşte să prânzească. Treburile bucătăriei o privesc, fireşte, pe soţia lui, dar dacă i s-ar permite să facă totuşi o propunere, ar recomanda întâi grindeii, apoi o friptură de căprioară din pădurile de la Altenbrak. Căci numai grindeii n-ar fi deajuns, ei făcând parte dintre felurile care nu te satură.

Cécile încuviinţă, iar după ce mai cerură şi părerea doamnei preceptor şi a fiicei sale, o tânără soţie de pădurar, hotărâră că vor mânca la ora cinci. Fireşte, pe verandă. Cele două ore care le mai rămâneau până atunci aveau să le folosească după plac, fie să se plimbe pe malul Bodei, fie că doarmă şi să se odihnească.

Da, de odihnă avea nevoie Cécile, care se retrase fără să mai întârzie într-o odaie din spatele casei, înspre grădină, unde ferestrele erau deschise şi perdeluţele galbene fluturau în vânt. Lângă una dintre ferestre era o sofa comodă de piele, pe care Cécile se întinse istovită, iar tânăra soţie de pădurar, aflată la părinţi numai în trecere şi ca să le mai dea o mână de ajutor, o înveli cu o haină uşoară de vară.

— Să închid ferestrele, doamnă?

— Nu. E bine aşa. E atât de blând aerul şi nu trage. Dar dacă vrei să-mi faci o plăcere, ia un scaun şi vino lângă mine. Tot nu pot dormi, simt doar nevoia să mă odihnesc.

— Ah, o nevoie pe care o cunosc!

— Dumneata? De ce? Eşti încă atât de tânără, arăţi atât de bine şi ochii dumitale rând de vioiciune şi fericire. Ai, negreşit, un soţ bun. Nu-i aşa?

— Da, aşa e.

— Şi copii?

— Şi. Iar ei sunt pentru mine cea mai mare fericire. Dar în trei ani trei copii e totuşi mult, mai ales când cel de-al

doilea s-a născut înainte ca primul să meargă în picioare, iar când se îmbolnăvesc şi când trebuie să stai toată ziua lângă plită şi noaptea lângă leagăn şi să cânţi toate cântecele fără ca micuţul să adoarmă, simţi cum ţi se închid ochii şi te sileşti din răsputeri să-i ţii deschişi – ah, preastimată doamnă, în *asemenea* zile ajungi să-ţi dai seama ce înseamnă odihna şi nevoia de a te odihni. Nu-ţi mai sunt atunci de niciun folos nici tinereţea, nici sănătatea. Şi, cu toată fericirea mea, am plâns amarnic de multe ori.

În clipa aceea se auzi de afară un glas de copil.

— Strigă vreunul?

— Nu, preastimată doamnă, copiii mei nu sunt aici. Sunt în pădure, cu tatăl lor, şi cea mai mare, care are şapte ani – de fapt împlineşte opt de Sfântul Mihail – trebuie să le ţină loc de mamă şi să aibă grijă de ceilalţi doi. Căci slujnica are doar treabă la bucătărie şi vede de vite la grajd. Şi atunci, fiecare trebuie să pună mâna. Stimata doamnă ar trebui să o vadă pe fetiţă cum ştie să se facă respectată, ba fraţii ei ascultă de ea mai bine decât de mine, căci copiii între ei nu stau mult la gânduri dacă să dea o palmă sau nu. Iar bărbatul meu îmi spune adesea: „Vezi, femeie, Trude se pricepe mai bine decât tine; *aşa* trebuie să faci şi tu. Tu eşti prea bună.”

— Şi e adevărat?

— Ei, prea rea nu sunt. Dar cine poate spune că e prea bun? Când eşti atât de bun cât de bun poate fi cineva, tot nu eşti încă destul de bun. Şi mai ales faţă de cei săraci. Ah, draga mea doamnă, asta o afli când stai în pădure. Dacă vrei să vezi ce îndură oamenii, trebuie să trăieşti în pădure şi să-i vezi pe cei săraci, care îşi adună o mână de vreascuri şi se tem mereu că iau ceva ce n-au voie să ia. Dar şi eu i-am spus bărbatului meu: „Fă ce trebuie să faci, dar când se poate, mai închide câte un ochi, căci sărăcia-i mare”. Iar cel ce face rău săracilor sau se poartă mai aspru decât trebuie, acela e ca bogatul care nu va intra în

împărăţia cerurilor.

Cécile cuprinse mâinile tinerei femei.

— Bunul dumitale soţ trebuie să fie ca şi dumneata. Numi fac griji pentru el. Dar chiar dacă ar fi altfel, dumneata îl vei schimba şi vei avea grijă de sufletul lui, aşa că va intra în împărăţia cerurilor, ca şi dumneata, de asta sunt sigură. Într-o căsnicie bună, totul se cumpăneşte şi unul îl ajută pe celălalt la nevoie.

— Sau îl trage după el, râse tânăra femeie.

— Poate, poate... Dar eu cred că îndurarea divină ţine mai mult seama de faptele noastre bune decât de greşelile noastre.

Cécile voise doar să se odihnească, dar până la urmă aţipise stând de vorbă; o pereche de porumbei rotaţi zburară pe prichiciul ferestrei, iar tânăra femei ieşi încet din cameră şi se întoarse pe veranda unde mai rămăsese numai Saint-Arnaud şi preceptorul, pentru a le spune că stimata doamnă adormise.

— Foarte bine, zise Saint-Arnaud, am văzut că avea nevoie de linişte. Acum însă, domnule preceptor, vă rog să-mi arătaţi toată proprietatea dumneavoastră. Mi se pare foarte nimerit că lumea vorbeşte peste tot de „castelul Rodenstein”, căci hanul dumneavoastră e într-adevăr ca o cetate pe o stâncă. E de granit?

— Porfir, domnule colonel.

— Cu atât mai bine sau, cel puţin, cu o treaptă mai nobil. Dar, nobil sau nu, doresc să văd tot, bineînţeles dacă piciorul dumneavoastră vă permite să urcaţi şi să coborâţi de jur împrejur.

— O, desigur, domnule colonel, numai să aveţi răbdare cu un bătrân invalid, care se mişcă mai încet şi care face un *singur* pas în timp ce alţii fac trei.

— Cu totul la voia dumneavoastră. Doar nu v-am rugat un lucru, pentru ca apoi, drept mulţumire că-mi îndepliniţi dorinţa, să mai şi hotărăsc cât de repede vom merge. Ar

fi prea de tot. Acum însă vă rog să-mi spuneţi, înainte de orice, ce înseamnă micul templu de colo? Chiar aici, la stânga, pe vârful cel mai înalt.

— E Belvedere, podoaba mea, şi unde tocmai doresc să vă duc. Acolo porfirul se vede cel mai bine, iar Altenbrak se întinde la picioarele noastre. Domnul colonel să-mi îngăduie s-o iau înainte.

Rostind aceste cuvinte se ridică şi, sprijinindu-se în bastonul lui de lemn de vişin, porni spre o cărare cotită, săpată într-o stâncă, ce urca spre micul pavilion. Saint-Arnaud îl urma, fără să vorbească însă, pentru că i se părea că bătrânului nu numai că-i era greu să urce, dar că şi respira anevoie.

Ajunseră însă sus şi se uitau la priveliştea din faţa lor. Ce se vedea în depărtare era mai mult sau mai puţin interesant, dar cu atât mai plăcut le părea tabloul care li se întindea chiar la picioare: întâi hanul, care cu încâlceala lui de acoperişuri amintea într-adevăr de o medievală „cetate Rodenstein”, iar mai departe, în vale, râul, peste care treceau, în stânga, în josul apei, o punte îngustă, iar în dreapta, în susul apei, un pod vechi de piatră.

— Sunteţi demn de invidiat, zise colonelul. Regele Policrate[255] pe crenelurile acoperişului său. Şi sper că spuneţi ca şi el: „Mărturisesc că sunt fericit”. Nu-i aşa?

Preceptorul clătină din cap într-o parte, apoi în cealaltă, tăcu şi abia după o vreme răspunse:

— Ba da, domnule colonel.

— Ba da! De ce? De ce nu numai da? Ce vă lipseşte? Un om ca dumneavoastră, iubit cale de cinci poşte jur împrejur, stimat de enoriaşi, preţuit de autorităţi – cât de puţini se pot mândri cu acest lucru! Iar când se va sărbători jubileul…

— Nu se va sărbători.

[255] Aluzie la balada Inelul lui Policrate de Schiller; în care e vorba de un rege din insula Samos (sec. VI î.e.n.)

— De ce nu?

— Pentru că mi-am dat demisia.

— Cum? Dar fireşte... Iertare... Îmi amintesc. Prietenul şi admiratorul dumneavoastră, domnul pastor, ne-a povestit încă de la Thale şi ne-a spus şi pricina care v-a făcut să aveţi scrupule, ca să nu zic remuşcări.

Bătrânul zâmbea.

— Ba da, şi remuşcări. Dar toate acestea, ca să spun drept, au cântărit mai puţin. Motivul principal a fost că am vrut să scap de sărbătorire, aceeaşi sărbătorire de care domnul colonel tocmai a amintit.

— De jubileu? Dar de ce?

— Pentru că voiam să scap de aşa-numita „distincţie”.

— Din modestie?

— Nu, din trufie.

— Din trufie? Ce tot spuneţi, cine se fereşte de distincţii?

— Foarte puţini. Şi nici eu. Există însă distincţii şi distincţii. Fiecare om se bucură de răsplata lui. Fireşte, fireşte. Dar când răsplata e mai mică decât a meritat-o sau cel puţin decât crede că a meritat-o, atunci nu se mai bucură, ci îşi face inimă rea. Şi aşa s-a întâmplat cu mine. Voiau să-mi dea o panglicuţă în ziua sărbătoririi mele. Fie, şi o panglicuţă poate însemna ceva, dar *aceea* pe care aveam s-o primesc era prea puţin pentru mine, şi atunci m-am hotărât, fără să stau mult pe gânduri, şi mi-am părăsit slujba, fără jublieu, dar şi fără mâhnire sau supărare. Ştiu bine că nu ştim niciodată exact cât preţuim, dar mai ştiu şi că oamenii o ştiu de obicei şi mai puţin. Iar dacă e vorba de un biet învăţătoraş de ţară, totul merge după paragrafe şi şabloane, iar eu nu voiam să fiu tratat aşa. De nimeni, nici chiar de superiorii mei binevoitori. Şi atunci am demisionat, dând astfel satisfacţie propriei mele slăbiciuni: vanitatea.

— Bravo! exclamă colonelul, şi întinse bătrânului amândouă mâinile. A-ţi da singur satisfacţie e cea mai

frumoasă distincţie. În cele din urmă, nu contezi decât tu şi respectul faţă de tine însuţi, şi ceea ce nu fac alţii trebuie să facem singuri pentru noi. Asta nu înseamnă că ne supraapreciem, ci pur şi simplu că spunem lucrurilor pe nume. Şi acum vorbiţi-mi despre porfirul de aici. Credeam că în Harz e numai granit. Dar şi în natură e tot aşa: din mijlocul granitului obişnuit se ridică uneori câte o bucată de porfir. Şi atunci te întrebi: de unde vine oare? Întrebarea e însă fără rost. Porfirul e acolo şi asta-i tot.

Şi vorbiră aşa mai departe, iar pe când coborau, la întoarcere, potecuţa cotită, continuându-şi discuţia despre Altenbrak şi locuitorii lui, îi zăriră pe Gordon şi pe ceilalţi doi domni mai în vârstă, care, după o plimbare prin sat, tocmai urcau din valea îngustă spre cetatea Rodenstein. Rosa era în mijlocul lor. Ea îl salută pe Saint-Arnaud, care îi venise în întâmpinare până în faţa casei, reproşându-i totodată în glumă dezertarea ei de la Hotelul Zehnpfund, iar când o clipă mai târziu ieşiră cu toţii pe verandă, văzură că se făcuseră pregătirile pentru prânz şi că masa şi scaunele fuseseră împinse până lângă stâlpii de lemn, de unde priveliştea se vedea mai bine. Se aduseră flori şi o faţă de masă albă, în cele din urmă apăru şi Cécile, cu obrajii încă rumeniţi de somn, şi după numai câteva minute îşi avea fiecare locul la masa la care, după o scurtă şovăire, primise să ia parte şi preceptorul. Se aşezase între cele două doamne şi arăta, prin politeţe şi umor de bună calitate, că învăţase în tinereţea lui la o şcoală serioasă. Cécile era încântată şi îi şopti Rosei:

— *Tout à fait comme il faut!*[256]

Întocmai aşa a fost şi masa, care a început cu o mică surpriză. În afară de felurile convenite, doamna preceptor se îngrijise şi de un supliment, o supă de asmăţui, pentru care bucătăria ei era vestită.

[256] Întocmai aşa cum trebuie! *(fr.).*

— Ah, asmăţui, spuse colonelul, când capacul fu ridicat. Dacă aţi şti, dragă doamnă preceptor, ce bine aţi nimerit-o! Cel puţin pentru mine. Îmi aminteşte de toată tinereţea mea. În fiecare miercuri, atât timp cât creşte asmăţuiul, aveam şi supă de asmăţui, fără nicio excepţie, asmăţui şi după aceea orez şi cârnăciori. Cred că are să-mi placă azi tot atât de mult ca şi pe atunci... Dar, ce bem? Cécile, domnişoară Rosa, ce-aţi dori? Sunt gata la orice...

— Adică la orice poate oferi pivniţa mea, râse preceptorul. Dar, domnule colonel, ea nu vă oferă prea mult. Un Trabacher, un Zeltinger. Şi vin de Mosela, pentru el mor, pentru el trăiesc. De altfel, e tot ce am mai bun...

— Nu, nu, întrerupse Cécile. Nu bem vin, nu vrem nimic străin. Vrem bere de Braunschweig. Nu-i aşa, domnule von Gordon?

— Neapărat, răspunse acesta. În asemenea ocazii totul trebuie să aibă culoarea locală. Să bem, deci, bere neagră şi dulce de Braunschweig.

Glumiră tot aşa, până ce se hotărâră, în cele din urmă, la propunerea preceptorului, pentru o bere simplă de Blankenburg, care le şi fu servită în căni cu capac, fiecare cană purtând câte o inscripţie cu litere albastre, smălţuite. Colonelul o citi pe a lui:

— Meşterul are o guşă, trăiască tânăra mătuşă... Ei, ei, tânără şi frumoasă calfă, ce vrei să spui? Spre surprinderea noastră, lipseşte de astă dată tradiţionala fată din balade, iar soţia meşterului e nevoită să-i ia locul. Noroc că e tânără!

În acea clipă sosiră grindeii, pe o farfurie frumos împodobită cu felii de lămâie, şi întrucât nimeni în afară de pastor şi, bineînţeles, de preceptor, nu se pricepea la acest fel neobişnuit, îi lăsară pe ei să înceapă, iar după ce îi urmară, destul de timizi de altfel, se porniră pe comparaţii, măgulitoare unele, dar altele nu. Gordon vorbea de *white bait*[257], cu care găsea că seamănă

[257] Peşte alb *(engl.).*

grindeii, în timp ce colonelul le rezerva un loc de mijloc, între *yklei*[258] şi *Spree-stint*[259], adăugând, ce-i drept, pe ton de scuză:

— *Honny soit qui mal y pense*[260].

Rosa stăruia însă ca toţi să-şi retragă cuvintele, pentru că nu voia să fie lipsită de poezia grindeilor, cei mai minunaţi dintre toţi peştii, pe care i-ar cânta fără să stea o clipă pe gânduri, dacă urgisita pictură animalieră i-ar lăsa timp pentru cultivarea artei poetice surori. Domnul pastor o va face însă cu siguranţă în locul ei. Se ştie doar că toţi clericii sunt într-ascuns şi poeţi, ceea ce nici n-ar putea fi altfel. Căci cine stă în fiecare duminică sub acoperişul amvonului cu porumbelul sfântului duh, nu se poate să nu se aleagă şi cu ceva har poetic.

— Da, pastorul! strigară toţi. Un cântec sau un toast. Poate să aleagă, dar să fie în versuri.

— Bine, fie! zise bătrânul. Dar, fiecare după puterile lui. N-am făcut niciodată decât versuri improvizate. Şi pentru că oricine poate improviza, chiar şi domnişoara Rosa, cu toate cele spuse adineauri, o vor face toţi pe rând. E o condiţie.

— Se încuviinţează, spuse Rosa. Dar versurile trebuie să fie foarte corecte – condiţia asta o pun *eu* – şi cine are o rimă falsă sau foloseşte un cuvânt care nu există, trebuie să plătească amendă, cu alte cuvinte să dea un gaj.

— Iar gajurile să se ceară înapoi, adăugă cu ochii mijiţi profesorul, care, ca mai toţi pedanţii, semăna puţin cu un faun.

— Cu înapoierea gajurilor deci, repetă şi Saint-Arnaud. Dar înainte de a începe, să mai trecem o dată farfuria în jurul mesei. Va fi ca o binecuvântare de sus. Şi acum, domnule pastor, *commençons*[261]!

---

[258] Specie de crap.
[259] Specie de somn.
[260] Vai de cel cu gânduri rele *(fr.).*
[261] Să începem! *(fr.)*

În timp ce se servea din farfurie, pastorul recita rar şi grav:

Nu-mă-uita cresc la pârâu, iar dincolo stau teii,
Şi între ei, ca fulgere de-argint, ai undelor copii, grindeii.

— Bun, bun, spuse Rosa. Acum urmează domnul colonel.

Acesta, fără să stea pe gânduri, începu numaidecât:

Nu-mi daţi nici ştiucă, nici biban, nici alţii de tot felul,
Doar păstrăvul îmi place, iar şi mai mult grindelul.

— Excelent, excelent, vă felicit, domnule colonel! Domnul pastor a fost bătut. Ah, militarii mereu victorioşi, victorioşi în *orice* domeniu. În ultima vreme, din păcate, chiar şi în pictură. Remarcile mele sunt însă triste, *prea* triste pentru acest ceas vesel. Să mergem deci mai departe. Domnule von Gordon, arătaţi-ne ce aţi învăţat departe, în Persia. Se pare că acolo e patria poeziei. Nu-i aşa? Cum se numea poetul oare? A, da, Firdusi! S-auzim.

Gordon, care dorea să provoace o controversă amuzantă, îşi luă ca rimă cuvântul „sfrindel”, iar când acesta fu, fireşte, contestat, se lăsă împins spre afirmaţii cel puţin tot atât de îndoielnice ca şi rima pe care o alesese.

— Nu există sfrindel, hotărî Rosa. Inculpatul vrea să spună – fireşte, dacă s-a gândit de fapt la ceva – sfredel, ceea ce există. Domnule von Gordon, un gaj. Şi-acum dumneavoastră, domnule Eginhard. Vă rog să-mi daţi voie, aproape că aşa spune, în numele poeziei, să vă chem pe acest prenume.

În timp ce privea ţintă înainte, Eginhard începu să-şi şteargă ochelarii. Deodată, însă, pe fruntea lui se aşternu parcă o lumină, şi rosti, cu o aură de demnitate istorică:

Cel mai mic prinţ între împăraţi a fost un prinţ de Werla,
Cel mai mic peşte în iaz şi râu rămâne tot grindela.

Rosa protestă numaidecât, spunând că n-are fi existat nicicând un prinţ de Werla, iar Cécile îi ţinu isonul. Saint-Arnaud însă nu numai că luă apărarea profesorului, ci mai şi adăugă foarte solemn că îşi aminteşte de o mezalianţă între un prinţ de Werla şi o prinţesă de Anhalt. Se opri apoi, întorcându-se spre Rosa:

— Acum însă e rândul *dumneavoastră,* stimată domnişoară.

Pictoriţa se înclină cu un zâmbet şi spuse:

— Găsesc că domnii s-au trudit, ca să-mi fie mie mai uşor. Au trecut cu vederea tocmai ce aveau mai la îndemână. Hotărâţi şi dumneavoastră dacă am sau nu dreptate:

Desul, destul cu rime la grindele sau grindelă
Trăiască de trei ori frumoasa doamnă, dintre perle cea mai frumoasă perlă.

Şi cu aceste versuri, se ridică şi se îndreaptă spre Cécile, ca să-i sărute mâna. Cécile însă nu o lăsă, ci o îmbrăţişă, uşor stânjenită şi în acelaşi timp vădit mişcată de omagiul pe care i-l aducea un om prietenos şi vesel.

Atmosfera părea să devină uşor sentimentală, însă preceptorul, căruia nu-i plăceau asemenea stări de spirit, ştiu să-i readucă foarte curând la tonul de până atunci şi masa se desfăşură mai departe – în timp ce el istorisea tot felul de anecdote din viaţa lui puţin obişnuită de cantor şi de pastor – fără ca cineva să se gândească a-l obliga să se întrerupă.

În cele din urmă se ridicară de la masă şi, în timp ce urcau spre micul pavilion ca să-şi bea cafeaua la aer curat

şi să se bucure de privelişte, soarele cobora spre asfinţit pe deasupra brazilor de pe munte. Se lăsa acum tot mai jos, învăpăind vârfurile copacilor, care părură, pentru o clipă, că ard în flăcări.

Adânciţi în tăcere, priveau cu toţii minunatul spectacol şi îşi ridicară ochii numai când, fără să-şi dea bine seama de unde veneau, auziră zvon de râsete şi vorbe vesele ale unor glasuri ce încercau să trezească ecoul. Dar ecoul nu răspunse.

Între timp călătorii nevăzuţi şi neştiuţi se apropiau tot mai mult, iar când cotiră deodată de după o proeminenţă, care îi ascunsese până atunci privirilor, prietenii noştri îşi dădură seama că sunt vechi cunoştinţe.

— Gimnaştii! strigă Cécile. Vor probabil să ne mai salute o dată.

Într-adevăr, acolo unde drumul se lărgea iarăşi, tinerii se regrupară, mergând în pas de marş, în sunet de tobe, spre locul unde puntea îngustă de lemn, aşezată aproape la picioarele cetăţii Rodenstein, ducea pe malul celălalt. Ajunşi acolo, nu se aşezară însă în linie, ci în arc, şi scăldaţi în lumina zilei care se sfârşea, începură să recite, balada lui Scheffel:

Cel cavaler de Rodenstein
Vorbi: Să-mi fie Domnul milostiv,
Nu-i nicăieri un strop de vin
În noapte, atâta de târziu!

Hai, dar, hai, dar,
Hai, dar, din casă afar'
Crâşmare, să-mi fie Domnul milostiv.

Prietenii noştri de sus, aşteptau să audă mai departe; dar strofa nu mai fu urmată de alta. Tinerii se întrerupseră în mijlocul cântecului, râdeau, strigau şi nu se mai săturau să repete într-una:

Hai, dar, din casă afar'!

De sus din chioşc se auziră aplauze, iar bătrânul preceptor, care îşi ieşise de tot din fire de bucurie, jura mereu că pune la bătaie un butoi „din cea mai bună" şi vrea să-i poftească pe băieţi să bea.

Gimnaştii însă, care improvizaseră cântecul numai pentru că văzuseră firma „La Rodenstein", se mulţumiră să răspundă fluturându-şi capelele, apoi intrară de îndată în pas de marş în pădure, pornind spre Treseburg.

XV

EGINHARD ŞI PASTORUL AVEAU de gând să rămână la Rodenstein, pentru a face a doua zi o excursie „care merita osteneala”, întâi la Rübeland, iar de acolo, după un ocol mai mare, la mânăstirea Michelstein. Saint-Arnaud şi Cécile însă şi împreună cu ei, fireşte, şi Gordon, erau hotărâţi să se întoarcă la Thale încă în aceeaşi seară. Căci o privire aruncată asupra paturilor îi dăduse stimatei doamne, încă în timpul după-amiezii, convingerea cu totul neîndoielnică că nu putea fi vorba de înnoptat în acest loc, altminteri atât de încântător, aşa încât, în amurg, după ce coborâră de la pavilion, Saint-Arnaud trimise vorbă băieţandrului să pună şeile şi să fie gata de plecare, cerând totodată pentru sine un cal din grajdurile de la Altenbrak. „Căci nu împărtăşea pasiunea pentru măgăruşi.”

— Dacă e aşa, adăugă Cécile cu o hotărâre pe care nu o avea de obicei, îl rog pe domnul preceptor să dea drumul băieţandrului şi în loc de un cal să ne dea trei.

— Ei, ei! râse Saint-Arnaud, întrucâtva surprins de hotărârea soţiei sale, în timp ce Gordon, nu mai puţin mirat, încerca să o convingă să nu renunţe nesilită la o călătorie mai comodă.

Cécile însă era neînduplecată şi îi spuse:

— E ceva ce nu înţelegeţi, domnule Gordon. Ca să poţi înţelege, trebuie să fii căsătorit. Bărbaţii merg şi aşa cu

nasul pe sus, ceea ce-i destul de rău, iar dacă mai şi călăreşti de bunăvoie pe un măgăruş alături de ei, atunci e ca o acceptare a privirii lor *de haut en bas*[262]. Şi asta nu trebuie să se întâmple.

Continuară astfel încă o vreme, până ce lui Gordon i se păru că citeşte într-o privire fugară oprită asupra lui: „Prostule, o fac doar pentru *tine”.*

După un sfert de oră apărură şi caii. Îşi luară rămas bun şi se îndreptară spre puntea de lemn peste care trecuseră nu de mult gimnaştii. Apropiindu-se însă şi văzând că bârnele şi scândurile erau prea slabe, trecură călare prin râu, salutând apoi de pe celălalt mal încă o dată toţi trei cetatea Rodenstein.

Drumul lor urcă întâi o vreme şerpuind pe o înălţime împădurită, curând coborî însă iar până pe malul Bodei, urmându-i cotiturile. Sub crengile plecate se şi lăsase întunericul şi clipe în şir nicio vietate nu se mai mişcă în jurul lor până ce, deodată, la mică depărtare de ei, ieşi săltând din umbra pădurii o pasăre neagră. Nu părea speriată, ci mai curând îndrăzneaţă, de parcă ar fi vrut să nu-i lase să treacă. În cele din urmă îşi luă zborul, dar numai spre a se lăsa, treizeci de paşi mai departe, iar pe pământ, unde începu acelaşi joc de mai înainte.

— O mierlă neagră, spuse Gordon. Frumoasă pasăre.

— Dar lugubră.

Saint-Arnaud râse.

— Scumpa mea Cécile, te pripeşti. Ai asemenea simţăminte când te rătăceşti în pădure. Dar noi nu vom trăi o aventură romantică, ba nu ne aşteaptă nici măcar o adevărată noapte de groază, în care nu mai vezi nimic în faţa ochilor. Uite, colo mai stăruie încă lumina asfinţitului, iar acum răsare şi luna, care vine parcă să ia locul soarelui. Nu te mai gândi la mierlă. Ne însoţeşte pentru că e bucuroasă să nu fie singură. Întreabă-l şi pe domnul von Gordon.

[262] De sus în jos *(fr.).*

— Eu aş fi mai curând de părerea stimatei doamne, spuse acesta. Toate păsările, cu singura excepţie a vrăbiilor, au prin excelenţă ceva deosebit de tainic şi ne ocupă fantezia mai mult decât alte vietăţi. Trăim într-o permanentă teamă de ele şi sunt puţine lucruri pe lume care să-mi inspire atâta respect ca, de pildă, un cacadu cenuşiu. Profesorii de filosofie urmează pe locul doi, însă la mare distanţă. Şi apoi, barza şi rândunica! Cine ar avea curajul să facă vreun rău unei rândunici, sau să gonească o barză din cuib?

— Ei, oamenii sunt ipocriţi, zise colonelul. Ipocriţi şi şireţi totodată. Iau totdeauna sub ocrotirea lor ceea ce nu pot folosi. N-am auzit niciodată de friptură de barză, iar încercările de înaltă artă culinară cu lebăda, la fel de ocrotită, au dat, până azi, mereu greş. Dar becaţinele şi lişiţele! Sunt mult prea gustoase pentru a fi stârnit îndemnul de a fi declarate sfinte.

Vorbind astfel ajunseră la podul din Treseburg, de unde se vedea pe celălalt mal, chiar lângă râu, într-o pitorească aşezare, hanul La cerbul alb. Câteva dintre mesele întinse acolo aveau felinare de vânt, dar cele mai multe se mulţumeau cu lumina limpede pe care le-o da luna.

— Trecem dincolo? întrebă colonelul.

Cécile însă nu voia. Drumul de pe celălalt mal era, probabil, acelaşi pe care merseseră de dimineaţă, spuse ea, şi nu doreşte deloc să mai treacă încă odată pe lângă Todtenrode.

— Prin urmare, pe aici!

Şi cu aceste cuvinte, Saint-Arnaud intră într-un fel de defileu, care urca destul de abrupt spre podişul dintre Treseburg şi Thale.

Sus nu erau decât ierburi şi ogoare, peste care trecea un drum îngust, lat numai cât să poată călări toţi trei alături. Umbrele lor cădeau înainte pe drumul lucitor ca argintul, iar ei călăreau în urma umbrelor. De cele mai multe ori la pas. Sufla un vânt rece şi Cécile începu să

tremure, ceea ce îl făcu pe Gordon să-i întindă un pled, pe care îl ţinuse până atunci legat de crupa calului.

— Ia-l, zise Saint-Arnaud. Domnul von Gordon are să te înfăşoare în el după toate regulile artei, e o datorie faţă de clanul lui. Şi te vom avea astfel între noi în chip de scoţiană. Lady Macbeth sau cam aşa ceva. Numai pălăria de călărie nu se potriveşte.

Cécile însă se mărgini doar să-i îndemne să se grăbească şi nu trecu mult până ce ajunseră la o răscruce de drumuri, de unde, la o distanţă de vreo cincizeci de paşi, se vedea un monument.

— Ce să fie? spuse colonelul şi porni călare într-acolo, în timp ce Gordon şi Cécile îşi continuau drumul în pas mai domol.

— Nu sunteţi şi dumneavoastră curios? întrebă Cécile, cu o umbră de ironie şi amărăciune. Saint-Arnaud vede că tremur şi ştie că număr clipele. Dar parcă îi pasă?

— Şi, totuşi, de obicei este atât de atent şi plin de grijă!

— Da, răspunse ea încet şi prelung.

Şi în acest da pe care îl rostise era o lume de tăgăduieli. Gordon îi luă mâna care atârna alene, i-o cuprinse şi i-o sărută, fără ca ea să se împotrivească. Călăriră apoi în tăcere mai departe unul lângă altul, până ce se întoarse Saint-Arnaud.

— Ce a fost? întrebă Cécile.

— Monumentul unui inspector-şef silvic.

— Pe care l-a împuşcat un braconier?

— Nu, mai puţin senzaţional. A murit liniştit în patul lui.

— Şi se numea?

— Pfeil.

— Ah, Pfeil! Contele Pfeil?

— Nu, râse Saint-Arnaud, numai Pfeil. Natura are şi ea uneori capricii democratice. De altfel, lăsând la o parte originea lui burgheză, a fost o autoritate în materie de silvicultură şi ne-a lăsat unul dintre cele mai renumite principii din agronomie.

— Şi care anume, dacă mi-e îngăduit să întreb?

— Căci prin combinarea terenului mlăştinos cu nisipul se obţin, după împrejurări, recolte deosebit de frumoase. Mlaştina singură nu-i bună de nimic, şi tot aşa şi nisipul, dar faptul că bunul Dumnezeu le-a aşezat alături în ţinutul lui preferat, care e, după cum bine se ştie, marca Brandemburg, a fost o mare binecuvântare şi pentru ţinut, şi pentru oamenii lui, iar întreaga istorie a Prusiei se poate spune că îşi are obârşia în acest act de graţie divină. Iată deci faimosul principiu al lui Pfeil în materie de agricultură, principiu poate puţin prea ingenios. Căci pământul arabil de la Pyritz, neamestecat cu nimic, rămâne totuşi cel mai bun, în orice caz, mai bun decât amestecul de mlaştină şi nisip. Dar acum – la trap, ca să ne încălzim şi să ajungem mai repede.

Şi străbătură în zbor podişul, trecând pe lângă copaci şi colţuri de stânci, pe lângă răscruci şi indicatoare de drum. Pe unul dintre ele scria: „Spre Hexentanzplatz”, iar Saint-Arnaud, arătându-l, spuse:

— Facem un cadril? Sau îţi plac mai mult plimbările extraordinare?

Cuvintele acestea sunau arogant şi batjocoritor şi, la apropierea lui Saint-Arnaud, Cécile se feri în lături fără voie.

Colonelul părea însă a simţi îndemnul să-şi dea frâu liber şi urmă pe acelaşi ton cu care începuse:

— Ia te uită cum cade acolo lumina peste stânci! Totul e fantomatic, numai feţe şi trupuri groteşti şi aş putea să pariez că tot ce e rotofei poartă numele de călugăr şi că tot ce e subţire are numele de călugăriţă. Domnul von Gordon avea dreptate când spunea că întregul Harz e un ţinut al vrăjitoarelor.

Ajunseră foarte curând la promontoriul de unde drumul de pe podiş începea iar să coboare. Caii porniseră mai departe în acelaşi pas, dar călăreţii lor, surprinşi de tabloul ce li se înfăţişa, strânseră fără să vrea frâul. Jos, în

vale, dinspre Quedlinburg şi dispre Teufelsmauer, venea în clipa aceea, cu zăngănit şi uruit de fiare, ultimul tren, iar lumina lunii răzbătea prin norul alb de fum, în timp ce în faţă fulgerau doi ochi de foc şi scânteile maşinii zburau departe, peste câmp.

— Goana sălbatică, spuse Saint-Arnaud, şi porni în frunte, urmat de Gordon şi Cécile.

XVI

CÂND, DUPĂ UN SFERT DE ORA, călătorii noştri se apropiară de hotel, văzură bine că ultimul tren trebuia să fi adus mulţi oaspeţi, căci terasa cea mare dinspre parc era încă plină de însufleţire. Totul era scăldat în lumină, şi în lumina aceea se vedeau mişcându-se încoace şi încolo chelnerii. Unul dintre ei ducea un samovar înalt şi mare, ceea ce arăta, fără îndoială, că sosiseră vilegiaturişti din Anglia sau din Olanda.

— Vezi, Pierre? spuse Cécile, care îşi regăsise repede buna dispoziţie la vederea acestei imagini surâzătoare. E plăcut să mai găsim încă animaţie.

O clipă mai târziu se opriră toţi în faţa clădirii, coborâră de pe cai şi intrară în hol. Grămezi de cufere şi genţi de voiaj erau presărate de-a valma peste tot, iar Cécile, în timp ce urca treptele, simţea ca pe o binefacere căldura pe care o dădeau flăcările lămpilor cu gaz.

— Eu aş propune să bem ceaiul împreună pe terasă. Nu-i aşa, domnule von Gordon?

Într-adevăr, peste foarte scurt timp, prietenii noştri se aflau printre ceilalţi oaspeţi, chiar la aceeaşi masă unde se cunoscuseră abia cu câteva zile în urmă. Cécile, care se schimbase între timp, purta, din prudenţă dar şi din cochetărie, o jachetă cu garnitură de blană, ce îi stătea nespus de bine, făcând totodată ca doamna Saint-Arnaud

să fie obiectul atenţiei generale. Nimic nu scăpa Cécilei, şi buna ei dispoziţie crescu până în clipa când, după ce băură ceaiul, ieşi la braţul lui Saint-Arnaud de pe terasa unde mai rămăseseră doar câţiva oaspeţi.

Se auzea bătând dinspre sat ora unsprezece, când Gordon intra în camera lui simplă din aripa stângă şi se aşeza tihnit pe colţul sofalei, aşa cum îi era obiceiul înainte de culcare. Dar era încă prea tulburat şi agitat pentru a se putea bucura mai mult decât o clipă de această tihnă, aşa că se ridică şi se duse la fereastră, unde deschise şi al doilea canat. Sub fereastră era o brazdă plină de frezii şi mixandre şi Gordon aspiră cu lăcomie parfumul ce urca dintr-acolo în efluvii tari. Era linişte peste tot; boschetele care împrejmuiau fâşia de grădină erau ascunse în umbră adâncă, numai în dreptul unuia, în faţa camerei ce o ocupa perechea Saint-Arnaud, umbra era întreruptă de o dâră de lumină. Gordon privea într-acolo, ca şi cum ar fi vrut să afle în acea dâră de lumină tainele micului univers numit Cécile. Îi veni apoi să zâmbească şi îşi spuse: „Ajung să cred că sufăr de deformaţie profesională şi că mă apuc să fac o analiză spectrală. *Poor Gordon*[263]*.* Soarele îşi mai trădează secretele, dar inima nu. Şi mai ales o inimă de femeie.

Vorbind astfel cu sine, plecă de la fereastră şi lăsă să i se perinde încă o dată în suflet tot ceea ce adusese ziua care trecuse. Ascultă iar râsul vesel cu care Cécile însoţise la masă versurile despre grindei, văzu iar podişul luminat de lună, pe unde călăreau spre casă, auzi iar acel „da” atât de prelung şi care nu era decât un scurt „nu”, şi simţi iar apăsarea mâinii ei, ca răspuns la gestul lui. Şi toate îi redeşteptară nedumeririle şi întrebările cărora le dăduse glas nu demult în scrisoarea trimisă surorii lui. „Ce să cred despre această femeie? Se poartă perfect în societate, şi e atât de naivă! Caută să-mi placă şi totuşi

[263] Sărmane Gordon! *(Engl.)*

nu e o cochetă. Face totul mai mult din obişnuinţă decât din cochetărie. Se cunoaşte că a trăit într-o lume aleasă, poate în cea mai aleasă, că a fost admirată şi preţuită, dar a avut parte de prea puţină afecţiune şi de şi mai puţină dragoste. Da, doreşte ceva, ceva îi lipseşte. Dar ce? Mi se pare uneori că vrea din adâncul inimii să scape de o apăsare, de o temere şi o suferinţă lăuntrică. Teama aceasta nu i-o pricinuieşte oare Saint-Arnaud? Sau suferinţa? Nu, nu pare un om în stare să chinuie pe cineva, deşi azi nu s-a purtat prea curtenitor. Şi nu-i vorba decât de dispoziţii trecătoare – am văzut-o plină de tot atâta devotament şi recunoştinţă faţă de soţul ei, pe cât era azi plină de aversiune. Şi *totuşi,* există undeva un nor! El, sau ea, sau amândoi au trăit un roman, şi trecutul îşi aruncă umbrele lui.”

În clipa aceea dispăru şi dâra de lumină de peste boschet.

„Rămâne un mister.”

Apoi, închizând fereastra, se duse să se culce.

La început, nu-şi găsi încă *liniştea,* dar când se calmă, dormi adânc şi se deşteptă după ce soarele trecuse pe la fereastra lui. Uitându-se la ceas şi văzând că e aproape opt, sări repede din pat.

Nu era gata decât pe jumătate, când cineva bătu la uşă.

— Intră!

Portarul îi înmână o telegramă, însoţind-o de scuze. Telegrama sosise încă în după-amiaza zilei trecute, când domnii mai erau la Altenbrak, iar după aceea au uitat de ea. Rugau pe domnul von Gordon să-i ierte.

Gordon zâmbea. Telegramele încetaseră de mult să mai aibă pentru el o importanţă deosebită şi de aceea lăsă şi acum să treacă o clipă până ce într-adevăr o deschise. Avea următorul conţinut: *Bremen, 15 iulie. Blocaţi cauză cablul cel nou. Vă aşteptăm mâine.”* Un val

de simţăminte contradictorii îl cuprinse, văzându-şi întreruptă astfel atât de brusc şederea la Thale, care îi devenise aşa de dragă în ultimele zile. Plăcerea, liniştea şi mulţumirea avură însă până la urmă precădere în acest vârtej de simţăminte. „Slavă Domnului, am scăpat de frământare, şi poate de ceva şi mai rău. Cine se aruncă în primejdie piere, fermitatea şi principiile sănătoase nu-l mai pot ajuta. O mână milostivă trebuie să ne apere, zi de zi, ceas cu ceas. «Şi nu ne duce pre noi în ispită.» Cât e de adevărat! Norocul meu cel bun intervine şi-mi poartă de grijă mai bine decât o fac eu.”

Şi sună.

— Micul dejun şi nota de plată… Colonelul Saint-Arnaud şi doamna sunt pe terasă?

— Da, domnule baron.

Gordon trecu cu vederea înălţarea în grad şi continuă:

— Când e primul tren spre Hanovra?

— La nouă şi douăzeci.

— O! Mai am deci destul timp.

Rămas singur, îşi aşeză valiza pe scaunul ei şi începu să împacheteze. Iuţeala cu care o făcea trăda pe omul obişnuit să călătorească mult. Cafeaua adusă între timp de chelner încă nu se răcise când el şi isprăvise, valiza fusese încuiată şi pusă deoparte, împreună cu pledul şi umbrela.

Se uită la ceas.

„Nouă. Prin urmare, încă douăzeci de minute: cincisprezece pentru micul dejun, şi cinci pentru rămas bun. Chiar mai puţin. Dar, cu cât mai puţin, cu atât mai bine. Ce să ne spunem? Cuvintele de despărţire trebuie să fie scurte ca declaraţiile de dragoste. Ce e frumos nu ţine mult şi se împotriveşte duratei; prima clipă e poetică, a doua mai puţin, iar a treia, nu mai e deloc. Şi pentru că simţim că e aşa, şi ne mustră conştiinţa, începem să minţim, să ne prefacem, să exagerăm. Iar mie nu-mi place să mă port astfel. Nu vreau să-mi stric singur

impresiile frumoase ale zilelor de aici, vreau să mă despart de ea cu sufletul împăcat şi fără vorbe mari. Vreau să-mi amintesc de ea ca de, de... Ca... Ei, pentru numele lui Dumnezeu, fără comparaţii puerile. Şi totuşi, îmi aduce aminte de ce? De cine? Sau de ce tablou?”

Şi-şi legăna capul, gândindu-se. În sfârşit, păru să fi găsit. „Da, aşa e. Am văzut cândva un portret al reginei Mary, nu mai ştiu prea bine unde, la Oxford, sau la Hampton-Court, sau la Edimburgh-Castle. În orice caz, era regina Scoţiei, nefericita mea compatrioată. Un pic de catolicism, un pic de flacără şi de cuviosenie şi un pic de vinovăţie. Şi avea totodată în privire ceva care parcă îţi spunea că vina nu fusese încă ispăşită. Da, de acest tablou îmi aminteşte. Dar bătrânul colonel? Ei bine, el ar juca şi pe nepregătite rolul lui Bothwell[264]. Zău că da. Oare a aruncat şi el în aer pe un Darnley[265]. Ar însemna o imprudenţă să fii gata a jura că nu a făcut-o. Dar destul cu asemenea reminiscenţe explozibile. Vreau să plec de aici cu gânduri mai senine.”

Vorbind astfel cu sine, trecu iar la fereastra deschisă şi mai privi o dată, dincolo de parcul nu prea mare, spre câmpia mărginită la extremitatea cealaltă de turnurile din Quedlinburg. Privi aşa o clipă, apoi îşi apucă pălăria şi bastonul, pentru a porni să-şi ia rămas bun de la familia Saint-Arnaud. Cei doi nu mai erau pe terasă ci se şi plimbau prin parc, îndreptându-se tocmai spre banca lor preferată, ascunsă pe jumătate sub crengile de grozamă şi liliac şi de unde puteau vedea bine gara.

— Te rog, spuse Gordon, întorcându-se spre chelner, ai grijă să mi se ducă bagajele la gară.

Se îndreptă apoi spre banca unde, între timp, se aşezaseră Saint-Arnaud şi Cécile. Era acolo şi Boncoeur,

[264] James Hepburn Bothwell, nobil scoţian, cel de-al treilea soţ al Mariei Stuart.

[265] Aluzie la Henry Stuart Lord Darnley, cel de-al doilea soţ al Mariei Stuart, omorât din ordinul lui Bothwell, iar casa în care a fost ucis, aruncată în aer.

de data asta nu lângă bancă, ci în faţa ei, în plin soare. La apropierea lui Gordon, ridică o clipă capul, apoi nu se mai mişcă.

— Ah, domnule von Gordon, spuse colonelul. Atât de târziu! Credeam că vă place să vă sculaţi devreme. În ultimele zece minute, soţia mea a presupus că v-aţi îmbolnăvit de tot atâtea boli. Pariez că se şi închipuia acordându-vă cea mai creştinească îngrijire.

— De la care mă sustrag grăbit şi nerecunoscător.

— Cum aşa?

— O telegramă pe care tocmai am primit-o mă sileşte să plec şi vin să-mi iau rămas bun.

Gordon văzu că Cécile pălise. Ea se stăpâni însă, azvârli cu vârful umbrelei câteva pietricele în aer şi zise:

— Vă plac surprizele, domnule von Gordon.

— Nu, preastimată doamnă, nu surprizele. Am aflat numai de o oră că trebuie să plec şi m-am hotărât să trec cât mai repede peste ceea ce nu se mai poate schimba. Ce să vă mai spun? Nu voi uita niciodată zilele acestea şi mă voi socoti fericit dacă ele se vor repeta mai curând sau mai târziu, fie aici, fie la Berlin sau oriunde altundeva în lume.

Cécile privea în gol: urmă o tăcere stânjenitoare, până ce Saint-Arnaud răspunse politicos, dar rece:

— E ceea ce dorim şi noi.

În acea clipă clopotul de la gară sună pentru a doua oară.

— Semnalul e pentru mine. *Adieu,* prea stimată, doamnă. *Au revoir,* domnule colonel.

Şi săltându-şi pălăria, Gordon porni spre gară, despărţită de peluza parcului doar print-un gard de tufe înalte. Se mai opri o dată în faţa unei deschideri tăiate între tufe, se înclină şi salută apoi milităreşte. Colonelul îi răspunse la fel, iar Cécile îşi flutură de trei ori batista.

Peste câteva clipe şuierul locomotivei despică aerul. Boncoeur sări în picioare şi îşi puse capul în poala

frumoasei doamne. Părea că vrea să-i spună: „Lasă-l să plece; eu rămân lângă tine – şi sunt mai credincios decât el”.

XVII

GORDON ERA SINGUR ÎN COMPARtiment şi se aşează cu spatele, ca să poată vedea cât mai multă vreme munţii la poalele cărora petrecuse zile atât de fericite. Zeci de imagini i se perindau prin faţa ochilor în timp ce privea ţintă într-acolo, iar în centrul fiecăreia se afla frumoasa femeie. Gânduri, consideraţii veneau şi plecau, şi în cugetul lui reapăru şi clipa despărţirii.

„Despărţirea aceasta, îşi spuse el, am vrut să o scurtez, ca să nu cad în păcatul vorbelor goale, şi totuşi care a fost oare ultimul meu cuvânt? «La revedere!» Numai vorbe, minciună. Care e adevărul? *Nu* vreau s-o revăd, *n-am voie* s-o revăd; nu vreau să-i tulbur viaţa, şi nici pe a mea”.

Îşi schimbă locul, pentru că linia, care făcea tocmai o curbă largă, nu-l mai lăsa să vadă munţii. Îşi continuă apoi reflecţiile: „Nu vreau s-o revăd, aşa îmi spun. Dar, în definitiv, de ce nu? Sunt inerente complicaţiile? Lady Windham, la Delhi, era mai în vârstă decât Cécile, iar eu eram cu cinci ani mai tânăr decât azi, şi totuşi eram prieteni. În acele zile, îndepărtate, nu m-am îndoit niciodată de mine în relaţiile mele cu amabila lady, iar de ea m-am îndoit şi mai puţin. Prin urmare, de ce să n-o revăd pe Cécile? De ce să nu fim prieteni? Ce a fost posibil într-un oraş de garnizoană din India poate fi şi mai posibil în mijlocul distracţiilor dintr-o mare capitală. Căci

ştiut e că plictisul şi singurătatea sunt cei mai buni protectori ai nebuniilor dragostei.”

Îşi aruncă ţigara, se rezemă pe locul lui şi repetă: „De ce să n-o revăd?” Dar întrebarea nu-i aducea nici linişte, nici mângâiere. „Ah! rău e tocmai că întrebarea nu-mi dă pace, înseamnă că m-am şi hotărât. Îmi aduc aminte de un avocat care mi-a povestit o dată la un pahar: «Când vine cineva la mine, şi începe chiar de la intrare cu: Am scris ceva aici şi aş fi vrut doar să vă întreb dacă nu cumva *în rândurile...* îi strig încă de departe: Şterge-le. N-ai venit să mă întrebi pe mine dacă nu te-ai îndoi dumneata singur de ele». Şi faptul că mă întreb mereu: «de ce să nu fim prieteni?» îmi arată că am ceva pe conştiinţă, îmi dovedeşte că nu se poate şi că e un gând la care trebuie să renunţ. Cécile nu trăieşte pentru reuniuni mărunte şi nici pentru concertele de la «Flora»[266], sunt sigur. Dacă aşa s-a născut, sau dacă viaţa a făcut-o să fie altfel, nu are nicio importanţă. E posibil, ba chiar probabil, că simte deseori nevoia de viaţă idilică şi de caldă bunătate, dar ştie să preţuiască din instinct pe oricine după posibilităţile şi calităţile lui, iar eu aş fi ridicol dacă aş începe să-i vorbesc deodată despre expoziţii de pictură şi despre noutăţile zilei, sau s-o fac pe prietenul care citeşte versuri. Ea aşteaptă de la mine să-i fac curte, doreşte atenţii, omagii. Iar omagiile sunt ca şi chibriturile, e de ajuns o scăpărare, şi focul s-a aprins.”

Acestea erau gândurile care îl însoţeau şi ele reapăreau în fiecare seară în timpul şederii lui la Bremen, când, după treburile şi ostenelile zilei, îşi făcea obişnuita plimbare la bastion. Principiile lui rămâneau aceleaşi, dar, firește, şi înclinaţiile, şi, întorcându-se acasă într-o zi în care înclinaţiile fuseseră iar mai puternice decât principiile, împinse o măsuţă la uşa balconului cu vederea spre fluviu şi se aşează să-i scrie Cécilei.

Era o noapte minunat de frumoasă, nu sufla nici cea

[266] Locul de petreceri şi concerte la Charlottenburg – Berlin.

mai slabă adiere şi peste undele mişcătoare cădeau, de pe amândouă malurile, luminile străzilor şi ale cheiurilor. Deasupra primăriei sta secera lunii, liniştea se lăsa tot mai mult peste oraş, numai dinspre port se mai auzea zvon de cântece şi sirena unui vapor, care se pregătea de plecare, odată cu refluxul.

Peniţa lui Gordon aluneca repede peste pagini, iar farmecul dulce al nopţii de afară puse stăpânire şi pe el, găsindu-şi expresie în rândurile pe care le scria.

Tratativele la Bremen au durat mai mult decât se crezuse şi ele s-au încheiat numai după ce o călătorie în Insulele Frizice a confirmat posibilităţile – până atunci încă îndoielnice – de realizare a proiectului. Gordon a avut astfel prilejul să cunoască insulele Sylt şi Föhr, ca şi Norderney, unde s-a interesat stăruitor de perechea Saint-Arnaud, care, după cum îşi amintea, plănuise să-şi încheie vilegiatura de vară pe insula Norderney. Zadarnic i-a căutat însă în listele de vizitatori, încât a fost mulţumit să poată pleca după două zile din insula pe care o socotea vinovată de proasta lui dispoziţie.

La începutul lunii august se afla la Berlin, unde, pe lângă pregătiri de ordin administrativ şi financiar, mai erau de rezolvat tot felul de comenzi şi contracte legate de partea tehnică. Locuia într-o casă pe Lennestrasse, închiriată încă de la începutul lunii mai, scurt timp înainte de plecarea la Thale, şi unde dăduse dispoziţii să i se trimită toate scrisorile. Din păcate, nu găsi niciuna, nici acasă, nici la poştă sau, totuşi, nu scrisoarea pe care o aştepta cel mai mult. Îl cuprinse o stare de proastă dispoziţie, din fericire însă nu pentru multă vreme.

„Nebun ce sunt, nu ţin seama decât de dorinţele mele. Nu-i nevoie să fii cunoscător de oameni ca să-ţi dai seama că Cécile nu scrie cu pasiune scrisori. Dacă ar face-o, n-ar mai fi ea însăşi. Când scrii, e ca atunci când fulgeră: totul se topeşte în fulgere şi furtuna nu mai izbucneşte. Dar

femei ca Cécile nu trec de la gând la faptă, şi nu simt deloc nevoia să-şi elibereze sufletul de o povară, şi nici de un chin. Dimpotrivă, meditează asupra lor şi se supraîncarcă de simţire, până ce sare deodată o scânteie. Dar de scris nu scriu, nu scriu.”

Vorbindu-şi astfel, împinse în lături masa de lângă sofa şi începu să despacheteze. Printre lucrurile de deasupra se afla şi o mapă de scrisori, pe a cărei copertă era o fotografie, portretul surorii lui. „Clothilde. Cât de bine arată! Dar nici ea nu se poartă cum trebuie. Cred că au trecut peste trei săptămâni de când i-am scris. Şi până azi, niciun răspuns, deşi tema nu lăsa nimic de dorit. Căci despre ce scriu mai cu plăcere femeile decât tot despre o femeie, şi mai ales când observă că aceasta te interesează? Şi totuşi, nu-mi scrie niciun cuvânt. S-a rătăcit poate una din scrisori? Da de unde, scrisorile nu se pot pierde! Ei, vom vedea. Poate lunga mea epistolă aşteaptă undeva la Leignitz, în timp ce domnişoara sora mea colindă prin lume.”

În clipa aceea bătu cineva la uşă.

— Intră!

Persoana care intrase era un mare industriaş, directorul unei fabrici de cabluri şi maşini, căruia i se anunţase telegrafic de la Bremen sosirea lui Gordon la Berlin, şi care ţinea să-l cunoască cât mai curând. Gordon îşi ceru scuze pentru dezordinea ce domnea în întreaga cameră şi îl rugă pe vizitator, un bărbat elegant, cu maniere de om de lume, să ia loc într-unul din fotolii. Acesta însă refuză cu multă politeţe şi îl invită la rându-i pe Gordon să-l însoţească la vila sa din Charlottenburg şi să-i fie acolo oaspete.

— Trăsura aşteaptă în faţa uşii, spuse el, şi vom putea discuta pe drum despre problemele de afaceri.

— Ne rămâne apoi seara liberă pentru a sta de vorbă cu doamnele.

Soţia lui, adăugă el, care are o pasiune pentru izvoarele

Nilului şi bazinul fluviului Congo, se bucură nespus de mult să cunoască un om care a călătorit atât şi dacă nu vor putea discuta despre Africa, ea se va mulţumi şi cu Persia şi India.

Plăcut impresionat de felul de a vorbi al vizitatorului său, Gordon primi invitaţia.

Seara de la Charlottemburg fusese într-adevăr foarte plăcută şi Gordon se convinsese, o dată mai mult, „cât de mică este lumea”. Îşi descoperiseră cunoştinţe comune, la Bremen, la New York sau în Anglia, şi în cele din urmă chiar şi la Berlin. Gazdele îl cunoşteau şi pe colonelul Saint-Arnaud. Are o soţie frumoasă, spuseră ei, care a mai fost căsătorită (cu cineva de rang foarte înalt), iar el a fost nevoit să-şi dea demisia din cauza unui duel. Seara trecuse cu asemenea conversaţii şi Gordon pornise spre casă abia târziu după miezul nopţii, într-o stare în care oboseala se amesteca şi cu o uşoară beţie.

Acum însă era dimineaţă şi îl cuprinse aproape spaima când intră în salon şi se uită în jur. Toate zăceau acolo unde le pusese în ajun, când îi venise oaspetele: rufăria era aruncată peste scaune, pardesie şi fracuri atârnau agăţate de colţul dulapului sau de mânerul ferestrei, iar valiza stătea pe jumătate deschisă între sobă şi uşă. Cea mai mare dezordine era însă pe măsuţa de lângă sofa, unde foarfece de unghii, perii, sticle de colonie şi cravate formau un talmeş-balmeş din mijlocul căruia răsărea un fes roşu şi, ca surpriză, un buchet de flori de ochiul-boului, pe care gazda, probabil din dorinţa de a se asigura şi mai mult de chiriaş, îl aşezase cu o grijă aproape hazlie într-un vas albastru de sticlă, cu marginea argintată. Nu mai era nicăieri nicio palmă de loc. Şi peste toate, mai sosi în clipa aceea şi cafeaua. Gordon îşi turnă repede o ceaşcă plină şi puse apoi tava pe bibliotecă.

„Iar acum ar trebui, începu Gordon a-şi spune, să fac ordine în acest haos. N-am fost însă de atâta vreme la

Berlin, cel puţin nu având răgaz, aşa că am dreptul să-l privesc ca unul care îl vede pentru prima oară. Iar cine vine pentru prima oară îşi pune mai întâi o pernă la fereastră şi se uită la case şi la oameni.”

Şi cu aceste cuvinte trecu într-adevăr la fereastră şi privi în stradă.

„Doar case şi oameni în Lennestrasse! Pentru asta ar fi trebuit să-mi aleg un alt cartier şi, mai ales, un alt vizavi. Aici e totul atât de liniştit şi de fără de mişcare, parcă ar fi o stradă particulară, cu câte o barieră într-o parte şi într-alta. Nu-i nimic! Lucrurile trebuie luate aşa cum sunt, şi străzile la fel. Până la urmă se va găsi ceva care să merite a fi privit de aici, de sus. Acolo în colţ trebuie să fie Schneckenberg (amintire din zilele de liceu) şi, dacă am noroc, mai văd şi o bucăţică din monumentul lui Goethe, făcut de Schaper[267]. Într-adevăr, sclipeşte ceva acolo printre copaci – de fapt e mai bine să vezi copaci decât case, şi nu se poate să nu se arate şi ceva oameni. Unde sunt bănci, sunt şi oameni pe-aproape. Când am trecut prin Berlin la sfrâşitul lui mai, părea că tot Tiergartenul, mai ales aici, în preajmă, era plin numai de basmale roşii şi cărucioare alb-albastre de copii, aşa că la amiază, când soarele are să ardă iar, or să se înfiinţeze iar şi basmalele roşii. Şi probabil şi soldăţimea respectivă. Până atunci trebuie să mă mulţumesc doar cu monstrul de furtun care zace în iarbă, pe o lungime de zece coţi. Ah, cum sclipeşte jetul peste pajişte!”

Se mai uită o vreme cum se stropea grădina, bucurându-se de lumina soarelui ce se frângea în picurii de apă, apoi îşi părăsi locul de la fereastră pentru a face, în sfârşit rânduială. Se porni cu nădejde pe treabă şi râdea singur auzind cum scârţâia dulapul la fiecare atingere. „La fel ca pe vremuri. Tot aşa scârţâiau dulapurile şi înainte. Berlinul însă devine metropolă.”

Şi în timp ce îşi vorbea astfel, deschidea şi închidea cu

[267] Fritz Schaper (1841—1919), sculptor german.

repeziciune sertarele, aşa încât, după un ceas, nu numai încălţămintea de tot felul şi de toate categoriile strălucea, frumos aşezată la rând, într-un colţ, ci şi periile şi alte ustensile cosmetice ale omului civilizat îşi găsiseră locul cuvenit.

Se odihni o clipă, apoi se îmbrăcă.

„Încotro? Să-mi vizitez vechi prieteni, care poate nu-mi mai sunt prieteni? Lucru îndoielnic întotdeauna. Prin urmare, prieteni noi, cu alte cuvinte familia Saint-Arnaud. Căci nu am alţii. Dar oare sunt aici? Dacă nu i-am găsit acum opt zile pe insula aceea plicticoasă, nu înseamnă că s-au întors. Poate că în loc să se ducă la Norderney s-au hotărât tot atât de bine pentru Helgoland sau Scheveningen. Toate sunt la fel. Dar, cu sorţi de izbândă sau fără, pot face oricum o încercare.”

Şi îşi luă pălăria şi bastonul, pentru a se îndrepta spre locuinţa soţilor Saint-Arnaud.

Aceştia locuiau în Hafenplatz, aşa încât drumul pe care trebuia să-l urmeze trecea întâi prin Königgratzer Strasse apoi prin Potsdamer Platz, pe unde, din cauza unor lucrări de canalizare şi a instalării unui refugiu, nu se putea circula. nici azi. Cel puţin prin centrul ei. Gordon fu nevoit să-şi încerce norocul pe la periferia pieţei, ceea ce îi aduse noi încurcături. Era tocmai zi de târg, care se ţinea, ca de obicei, în acest loc, între marginea trotuarului şi faţadele caselor. Şedeau aici precupeţele, ca la un fel de defilare, înghesuite într-o groaznică strâmtoare, prin care trebuia să-şi facă loc Gordon. Adevărat, nu era uşor, dar pe cât era de greu, pe atât era de amuzant, şi cu riscul de a fi călcat în picioare, se opri locului şi privi scena din faţa lui. Departe, în fund, stăteau de-a lungul trotuarului femeile cu fructe de pădure, în rânduri întrerupte numai de coşuri înalte, ca nişte vane, din care se vedeau afine negre-albăstrui, acoperite încă de un puf uşor, ce arăta cât sunt de proaspete. În faţă, însă, pe capace de lăzi şi

de cutii, se lăfăiau, ca specialităţi deosebite, căpşuni târzii, uriaşe şi diforme, iar printre ele, mănunchiuri întregi de maci şi albăstrele, de micşunele ruginite şi nu-mă-uita, alături de fire lungi de rafie cu care, la dorinţa cumpărătorului, se legau florile în buchet. Totul era plin de simplitate, însă încântător prin veselie şi culoare. Gordon era captivat şi plecă mai departe numai după ce se săturase de privit şi după ce trase adânc de câteva ori aer în piept, îndreptându-se spre Hafenplatz, după ce cotise spre dreapta la colţul lui Köthner Strasse.

„Locuiesc probabil în casa Diebitsch. Seamănă întrucâtva cu Alhambra, care se potriveşte foarte bine cu frumoasa mea Cécile. Adevărat, are ochii migdalaţi şi privirea încărcată de melancolie a unei Zoe sau Zuleika. Dar colonelul, cu toată stima ce i-o port, nu se trage din neamul Abencerage şi nu e deloc ultimul poetic purtător al acestui nume[268]. Dacă vreau să mi-l închipui *à tout prix* în acele ţinuturi maure, nu poate fi decât Abdel-Kader[269] în persoană, sau un pirat de pe lângă ţărmurile stâncoase ale coastei marocane.”

În timp ce se gândea aşa, ajunse în faţa casei Saint-Arnaud, care însă, aşa cum dovedi acum numărul, nu era casa cu o cupolă ca a Alhambrei, ci clădirea de alături, nu mai puţin elegantă, cum avea să vadă chiar de la intrare. Scările erau acoperite de covor, balustrada era îmbrăcată în pluş, iar ferestrele vestibulului, pictate în culori vii, aruncau o lumină mată. Ajuns la primul etaj, citi:

Colonel v. Saint-Arnaud.

Sună. Nu veni însă nimeni.

„Prin urmare, sunt încă plecaţi. Să mai încerc o dată

[268] Aluzie la romanul *Ultimul din neamul Abencerage* de Chateaubriand. Eroul principal e îndrăgostit de sora celui care-l va ucide.

[269] Abdel-Kader (1807—1883), conducătorul mişcării arabe care lupta pentru libertate în Africa de Nord, împotriva colonialismului francez.

totuşi. Când stăpânii nu-s acasă, servitorii sunt cam tari de urechi.”

Şi sună iar.

Într-adevăr, de astă dată apăru o tânără frumuşică, o jupânească, puţin cam stânjenită. Părea să fi fost tulburată dintr-o convorbire intimă sau cel puţin în timp ce se îmbrăca.

— Stimata doamnă s-a întors?

— Abia peste opt zile.

— De la Norderney?

— Nu, de la moşie.

— A! de la moşie, făcu Gordon, ca şi cum ar fi ştiut că există aşa ceva.

Plecă apoi, după ce îşi exprimase regretul de a nu fi găsit acasă pe doamna şi domnul Saint-Arnaud.

„Prin urmare, încă la moşie. Înseamnă, aşadar, că la moşia *doamnei.* Căci coloneii nu au moşii. Există, ce-i drept, dotări[270], dar ele vin mult mai târziu, dacă vin.”

Şi cu aceste cuvinte ieşi iar în piaţă.

[270] Aluzie la „darurile” primite de generalii prusaci după războaiele din 1866 şi 1870–1871.

XVIII

CÉCILE AVEA SA SE ÎNTOARCĂ DE la moşie abia peste o săptămână. Pentru Gordon era mult, zilele păreau că nu se mai sfârşesc, iar serile erau şi mai lungi, ceea ce îl hotărî să încerce să se ducă la teatru. Simţi însă odată mai mult cât de adevărate erau cuvintele pe care i le spusese cândva un prieten despre teatru şi frecventarea spectacolelor: „Trebuie să te duci *des,* ca să-ţi facă plăcere; cine se duce rar, suferă din pricina falsităţii celor văzute.”

Renunţă deci la teatru, poate mai repede decât s-ar fi cuvenit, şi socoti, în cele din urmă, ca un noroc deosebit faptul că găsise la Hotel du Parc, din apropierea casei lui, un loc plăcut unde să-şi petreacă serile. Zăbovea deseori aici aproape câte o oră, sau şi mai mult, în pavilionul îngust de sticlă, citind ziarele sau stând de vorbă cu patronul.

Într-una din seri reîntâlni chiar în acest pavilion pe cei doi berlinezi de la Hotelul Zehnpfund, de care îşi amintea încă bine şi n-ar fi pregetat, fireşte, să-i salute, dacă n-ar fi fost împreună cu soţiile lor care, după ce li se şoptise, evident, numele lui Gordon, arboraseră de îndată aere de femei pline de cuviinţă, împotrivindu-se cu energie oricărei încercări a soţilor lor de a continua o petrecere nestingherită sau măcar veselă şi firească. Doamnele şi

domnii îşi păstrară până la sfârşit prefăcuta demnitate şi plecară cu toată pompa cuvenită, după ce se înclinaseră abia în ultima clipă şi abia surâzând, către patronul pe care îl cunoşteau şi care îi condusese spre ieşire.

— Îi cunoaşteţi? întrebă Gordon. Am fost în iunie împreună cu ei la Thale. Cu cei doi domni, adică. Acolo erau cu totul altfel, cam gălăgioşi, cam ciudaţi, foarte berlinezi.

— Da, râse patronul. Aşa se întâmplă întotdeauna. Adevăraţii berlinezi nu mai pot fi găsiţi decât prin alte părţi sau în călătorii. Acasă sunt foarte cuminţi.

— Mai ales când sunt de faţă şi soţiile.

— Da, mai ales atunci.

După două zile sosise vremea întoarcerii doamnei şi domnului Saint-Arnaud, iar Gordon număra ceasurile pentru a se putea duce iar în Hafenplatz. Îşi impuse să se stăpânească însă şi mai lăsă să treacă trei-patru zile înainte de a face prima vizită.

De data aceasta alese drumul care trecea pe lângă Wrangelbrunnen şi biserica Sankt Matthäi, ocol pe care-l făcea numai pentru a-şi prelungi bucuria aşteptării.

„Acum însă e timpul.” Şi, spunându-şi aceste cuvinte, o coti la stânga de pe cheiul din Schöneberg şi trecu podul rulant cu zăbrele, care făcea aici încă de multă vreme legătura cu Hafenplatz. Privi de departe spre etajul casei şi văzu, nu fără îngrijorare, că perdelele trase acopereau ca şi mai înainte întreaga lărgime a ferestrelor. Urcând însă scara şi aflându-se pe ultimul palier, ghirlanda de frunze împletite care înconjura tocul uşii îl făcu să nu se mai îndoiască de sosirea stăpânilor. Ajuns sus, trecu uşor cu mâna peste frunzele pe jumătate uscate şi, ca şi cum ar fi măsurat timpul după foşnetul lor, îşi spuse: „Trei zile”.

Apoi trase clopotul soneriei. Aceeaşi jupânească, sileziană după vorbă şi înfăţişare, care îi deschisese la prima lui vizită apăru şi acum, de data aceasta însă

surprinzător de repede. Îşi spuse numele, iar o clipă mai târziu se întoarse cu răspunsul:

— Doamna vă roagă să poftiţi.

Gordon o urmă de-a lungul coridorului, până la aşa-numita sală berlineză, pe al cărei prag îl şi aştepta Cécile, venită să-l întâmpine. Arăta mai bine şi mai tânără decât la Thale, impresie pe care o întărea şi mai mult costumul deschis de vară. Gordon era ca încremenit şi, lăsându-se pradă unui îndemn aproape sentimental, îi luă mâna şi i-o sărută cu veneraţie.

— Bun venit, din toată inima, zise ea. Şi, înainte de orice, multe mulţumiri pentru scrisoare; mi-a făcut atât de bine! Şi cât de amabil că vă ţineţi de cuvânt şi vă gândiţi la noi!

Gordon îi răspunse că îi căutase şi cu zece zile în urmă.

— Ne-a spus Suzanne. Şi v-a descris atât de bine, încât Saint-Arnaud şi cu mine am ghicit imediat că eraţi dumneavoastră. Acum însă aş vrea să vă cer întâi scuze că nu vă primesc în încăperile cele bune. Suntem încă musafiri la noi acasă şi trebuie să ne mulţumim cu câteva camere din spate. E o fericire că avem măcar o verandă înfloritâ mai prezentabilă. De altfel, a mai venit încă cineva. Permiteţi-mi să o iau înainte.

Gordon se înclină şi, o clipă mai târziu, după ce străbătură o încăpere din aripa laterală, aproape prea plină de filodendroni şi alte plante ornamentale, intrară amândoi pe o verandă care, construită din piatră, părea mai curând o cameră fără perete în faţă decât o terasă. Se aflau acolo scaune din fier, cu masă şi etajeră, iar pe o bancă de grădină, acoperită de perne, şedea un bărbat în vârstă, cu părul alb ca neaua, care, văzându-l pe Gordon, se ridică de la locul lui.

— Daţi-mi voie să fac prezentările: domnul von Leslie-Gordon, domnul predicator al curţii, doctorul Dörffel. Iar acum, vă rog să luaţi loc. Scaunul din colţ... e prăfuit probabil... dar ce-are a face, descurcaţi-vă cum puteţi.

Domnule von Gordon, vă rog să-mi daţi voie să vă torn un pahar de Montefiascone. Sau poate o face domnul predicator al curţii, care are nervi mai buni şi o mână mai sigură. În timp ce mie tot mai îmi tremură degetele. Aerul de mare ca şi cel de munte nu mi-au ajutat. Dar să nu mai vorbim despre lucruri neplăcute. În sănătatea dumneavoastră, domnule vor Gordon.

— În sănătatea dumneavoastră, stimată doamnă!

Cécile îi mulţumi.

— Vă mai amintiţi de ziua în care am stat ultima oară împreună?

— O, cum aş putea să o uit vreodată!

Şi începu să recite versul în care Rosa vorbea de: „dintre perle cea mai frumoasă perlă”.

Dar Cécile nu-l lăsă să-l termine, ci zise:

— Nu, domnule von Gordon, nu mă faceţi să mă simt prost, şi cu atât mai mult aici, în faţa domnului pastor, prietenul tatălui meu. Dar, grindeii şi domnul Rodenstein! Şi apoi, când au apărut gimnaştii! Era atât de frumos! Dar încă şi mai frumos e că vorbim în această clipă despre toate, făcându-i cunoscute domnului predicator al curţii bunele noastre amintiri comune şi sperând totodată că ne va înţelege. Căci inima lui bate pentru Harz şi, dacă nu mă înşel, e născut la Quedlinburg.

— Nu, preastimata mea doamnă, numai la Hulberstadt.

— Numai, numai, râse Gordon. În orice caz, îl invidiez pe domnul predicator al curţii pentru locul în care s-a născut.

— La drept vorbind, orice loc e de-ajuns de bun pentru a te naşte acolo.

— Fireşte. Totuşi mai sunt şi preferinţe. Şi dacă, în ce mă priveşte, aş fi avut de ales, aş fi preferat să mă nasc la Lübeck, sau la Wismar sau la Stralsund, pentru că iubesc oraşele hanseatice. Iar îndată după Hansa, îmi place fâşia de pământ dintre Halberstadt şi Goslar. Şi abia în al treilea rând, Turingia.

Prelatul dădu mâna cu Gordon şi rosti:

— Pentru cele spuse, trebuie să ciocnim anume: întâi Hansa, apoi Harz, şi la urmă Turingia. Aţi dat glas gândurilor mele, deşi e aproape un sacrilegiu. Căci un adevărat preot luteran trebuie să ţină de fapt la ţinutul lui Luther.

— De bună seamă, ţinutul lui Luther, de la care mai avem pe deasupra şi pe dioscurii de la Weimar[271]. Regiunea Harz se bucură însă de simpatia mea deosebită, îmi plac toate cântecele din Harz şi toate legendele, de la Buko din Halberstadt[272] până la fiica pastorului...

— ...din Taubenhayn[273], întregi pastorul. Dându-şi seama însă în aceeaşi clipă că Cécile, ca la toate discuţiile impersonale, părea tot mai obosită, se întrerupse sau, mai bine zis, încercă să vorbească despre lucruri mai apropiate. Da, Harz! urmă el. Suntem cu totul de acord, domnule von Gordon. Şi mai ales bătrânul meu Halberstadt, despre care aş cânta şi eu ca regele din Thule[274] că „nimic nu-l întrece” – *atât* îmi e de drag. Şi totuşi, dacă stau să caut pentru a numi alt petic de pământ, care ar fi cumva potrivit să-i ia locul în inima mea, spun că n-ar putea fi decât minunatul nostru Berlin. Şi prin ce ar putea să-i ia locul? Tocmai prin ceea ce se spune că îi lipseşte cel mai mult – frumuseţea peisajului. Veniţi vă rog încoace, domnule Gordon, aici lângă balustradă, şi judecaţi singur. De veţi răscoli întreg ţinutul Harz, oricât e el de frumos, nu veţi găsi niciun petic de pământ ca acesta de aici.

Avea dreptate să vorbească astfel, căci la picioarele terasei se întindea, abia atinsă de primul suflu al toamnei, o adevărată federaţie de grădini, poate douăzeci, poate mai multe, care, despărţite între ele de garduri vii, joase,

[271] Adică pe Goethe şi Schiller.

[272] Se referă la episcopul Burkhard al II-lea (1030—1088).

[273] Aluzie la balada *Fiica pastorului din Taubenhayn* de poetul german Gottfried Bürger.

[274] Rege legendar, cântat de Goethe în *Faust.*

abia ghicite, formau un singur mare careu de flori: ochiul-boului în toate culorile, printre care înfloreau, înalte, ronduri întregi de *canna indica.* Soarele de amiază îşi arunca lumina peste ele, iar pe o verandă, de cealaltă parte a grădinilor, stăteau de vorbă câteva doamne şi hrăneau porumbeii, care veniseră în zbor dintr-o curte învecinată şi se lăsaseră pe balustradă.

— Insula celor fericiţi[275], a spus Gordon ca pentru sine şi regretă chiar în aceeaşi clipă că rostise aceste cuvinte, pentru că îşi dădu seama cât de neplăcut impresionată fusese Cécile.

Dar impresia aceasta trecu şi, revenind numaidecât la buna ei dispoziţie, Cécile zise:

— Să ştiţi că m-am gândit mereu la bătrânul pastor şi la profesorul acela cu nume ciudat. Braunschweig sau Anhalt, aceasta era veşnica temă. Nu-i aşa? Iar acum, prima discuţie pe care o aud de la dumneavoastră se referă la: Harz sau Turingia? Nu, domnule profesor „Aus dem Grunde”, nu ne-am reîntâlnit doar în acest scop.

Gordon făgădui foarte solemn că se va îndrepta, întrebă de colonel şi pe urmă şi de Rosa, dorind să ştie dacă sosiseră veşti de la ea, şi primi un răspuns afirmativ. Se ridică apoi, se înclină foarte respectuos în faţa predicatorului curţii şi îşi luă rămas bun, în timp ce Cécile suna servitorul.

— Ei, întrebă Cécile, ce impresie v-a făcut?

— Bună.

— Fără rezerve?

— Aproape. E inteligent şi priceput şi, după cum cred, de o moralitate ireproşabilă.

— Dar?

— Are, oricât ar fi de vioi şi vesel, o expresie de îndărătnicie în colţul gurii şi mă face să cred că e capabil

[275] Aluzie la tabloul ***Câmpia celor fericiţi*** de pictorul elveţian Amold Böckelin (1827—1901).

de idei fixe. Mă tem că atunci când îşi pune ceva în cap, nimic nu-l mai poate opri. Scoţianul din el încă n-a pierit de tot. Scoţienii sunt toţi încăpăţânaţi.

— Eu, dimpotrivă, l-am găsit totdeauna maleabil şi foarte uşor de manevrat.

— Da, în lucrurile mărunte, de fiecare zi.

Cécile tăcu. Se vedea că e neplăcut impresionată, de aceea prelatul urmă, încercând să-i abată gândurile:

— Dealtfel, preastimată doamnă, nu trebuie să luaţi asemenea observaţii altfel decât au fost făcute. Tot ce am spus eu sunt doar impresii şi presupuneri. Sunt predicator al curţii, nu profet, nici măcar unul din cei mici. Şi chiar dacă aş avea dreptate! Ce înseamnă încăpăţânare? Viaţa noastră e plină de capcane şi cine cade în cea a îndărătniciei nu cade prea adânc. Sunt altele mult mai rele. Domnul von Gordon, dacă nu cumva mă înşel, e un om cu principii şi totodată nu-i plicticos şi nici pedant. Nu e greu să-ţi dai seama că a avut prilejul să cunoască lumea şi că a renunţat la prejudecăţile mărunte. E un om de ale cărui cunoştinţe aveţi nevoie. Căci eu rămân la vechea mea convingere: duceţi o viaţă mai singuratică decât ar trebui.

— Dimpotrivă, nu îndeajuns de singuratică. Căci ceea ce se cheamă „societate” înseamnă pentru mine orice, numai bucurie şi mângâiere nu.

— Pentru că societatea care vi se oferă e mai prejos de exigenţele dumneavoastră. Zâmbiţi, dar aşa este, preastimată doamnă. Dumneavoastră aveţi nevoie de oameni deschişi, oameni care au darul vorbirii, pentru a spune ce au de spus, nu pentru a-şi ascunde gândurile. Şi printre aceşti oameni deschişi se numără domnul von Gordon. Aceasta este cel puţin impresia pe care mi-a făcut-o. Cultivaţi cunoştinţa cu el şi vă va dărui lumina şi bucuria a căror lipsă o simţiţi atât de dureros.

Cécile clătină din cap.

Pastorul însă îi luă mâna şi, plin de înţelegere. Îi vorbi:

— Ce s-a mai întâmplat, dragă şi stimată doamnă? Trebuie să vă alungaţi melancolia. Nu stă în puterile bisericii noastre să deschidă porţile cerului şi să facă oamenii fericiţi. Dar dacă avem credinţa cea adevărată, Mântuitorul ne izbăveşte de vină. Avem această certitudine îmbucurătoare şi nu trebuie să vă lăsaţi chinuită de gânduri, care vă fac să vă îndoiţi mereu de ea. Ştiu bine ce vă pricinuieşte această îndoială neîntreruptă – faptul că vă simţiţi, în adâncul inimii, umilită faţă de mii de oameni. Şi umilinţa aceasta nu trebuie s-o pierdeţi. Dar umilinţa în faţa oamenilor e una şi umilinţa în faţa lui Dumnezeu e alta. În umilinţa faţă de Dumnezeu nu putem merge niciodată prea departe, însă în umilinţa faţă de oameni putem face mai mult decât e nevoie. Şi dumneavoastră o faceţi. E o trăsătură frumoasă, firească, şi o caracteristică neîndoielnică a unei firi alese, aceea de a-i crede pe alţii mai buni decât tine, dar dacă ascultăm prea mult de acest îndemn, cădem în greşeală şi ne creăm, cu mult peste voia noastră, tot felul de prejudicii şi de neajunsuri. Cu asta nu vreau să susţin trufia. Cum aş putea oare? Trufia este răul însuşi, e rădăcina a tot ce e rău, aproape mai mult decât zgârcenia, ea i-a dus şi pe îngeri la cădere. Dar între trufie şi umilinţă există încă ceva care are dreptul la viaţă – curajul pur şi simplu.

Se ridicaseră amândoi şi se apropiaseră de balustrada verandei, de unde priveau tăcuta lume a florilor ce se întindea în faţa lor. O vreme nu vorbiră nimic. Apoi Cécile spuse:

— Curajul! Poate că l-aş avea dacă n-aş fi cuprinsă de presimţiri tulburi. Zilele fericite ce au trecut se datoresc cărei împrejurări? Aceleia că *el,* pe care bunătatea dumneavoastră ar vrea să mi-l ştie prieten, a colindat şapte ani prin lume şi a devenit un străin în propria lui ţară. Gordon nu ştie nimic din tragedia ce împovărează numele familiei Saint-Arnaud, şi ştie şi mai puţin despre

ceea ce a provocat-o. Dar pentru câtă vreme încă? Se va obişnui curând cu viaţa de aici, va relua relaţiile de odinioară şi într-o bună zi va afla totul. Şi în ziua aceea…

Aici se întrerupse şi păru să şovăie o clipă dacă să continue, sau nu. Apoi, urmă totuşi, din ce în ce mai agitată:

— Da, prietene, într-o zi va afla totul şi în ziua aceea se va spulbera şi visul frumos pe care trebuie să-l visez. Iar eu trebuie să spun că e un noroc *dacă* se spulberă. Căci dacă ar prinde cândva viaţă…

— Ce-ar fi atunci, doamna mea?

— Fiecare zi ar fi atunci plină numai de teamă şi de primejdii. Căci mă urmăreşte o imagine pe care nu mi-o pot alunga din suflet. Ascultaţi-mă. Când eram încă la Thale, ne plimbam într-o zi, pe înserat, pe malul Bodei, Saint-Arnaud, domnul von Gordon şi cu mine, discutam, ne plecam şi culegeam flori, până ce m-a orbit deodată o lumină roşie ca para. Ridicând ochii, am văzut că era soarele care apunea şi a cărui lumină cădea printre ramurile unui mesteacăn sângeriu de pe celălalt mal. Şi-n văpaia *aceea* sta Gordon, ca mistuit în ea. Vedeţi dar, aceasta e imaginea pe care o cred o prevestire şi, dacă nu o prevestire, cel puţin un semn. Oh, prietene, să nu încercăm să-l reţinem, nu va fi spre fericirea lui şi a mea. Sunteţi singurul care îmi vrea binele şi, vă implor, ajutaţi-mă să îndrept totul pe calea cea bună. Şi, mai ales, rugaţi-vă să scap de spaima care îmi apasă sufletul. Sunteţi un slujitor al Domnului şi ruga dumneavoastră trebuie să găsească ascultare.

În timp ce vorbea astfel, o cuprinsese un tremur şi un neastâmpăr nervos, iar predicatorul curţii, care ştia că, odată ajunsă la asemenea paroxisme isterice, nu o putea ajuta decât abătându-i atenţia spre alte lucruri sau, dacă nici asta nu ajuta, folosind o asprime aproape fără cruţare, o conduse spre locul ei şi îi spuse:

— Acest preaplin al sentimentelor, multistimată

doamnă, este, de fapt, într-adevăr duşmanul cel rău din suflet, de care trebuie să vă feriţi. Nu e îngerul dumneavoastră cel bun, e demonul dumneavoastră. Exaltările care îmbracă haina religioasă fără a fi religioase nu sunt bine primite de Dumnezeu, ba nici măcar de papă. E un lucru de care m-am putut încredinţa şi eu.

Tonul rece cu care rostise aceste cuvinte o făcu să tresară, dar efectul lor binefăcător, datorat întrucâtva şi curiozităţii, era evident pentru ochiul preotului, care o scruta cu atenţie. Îi cuprinse deci iar mina, cald şi binevoitor, şi îi mai spuse o dată:

— Da, preastimată doamnă, nici măcar de papă, aşa cum m-am putut convinge eu însumi. Vă amintiţi, poate, că am fost preceptorul tânărului conte Medem, pe care apoi l-am însoţit în călătorie? Şi cu care am plecat la Roma. S-a întâmplat, pe când eram acolo, ca într-o zi, când voiam să ne ducem cu vaporul spre Terracina, să facă acelaşi drum şi papa, bătrânul Grigore al XVI-lea, pe atunci trecut de şaptezeci de ani. Parcă îl văd străbătând puntea şi îndreptându-se, înconjurat de slujitorii lui, spre un cort de pânză ridicat pentru el aproape de cârmă. Abia se aşezase însă, când o femeie, care făcea şi ea drumul cu vaporul, şi-a croit drum printre toţi slujitorii, s-a aruncat la picioarele lui şi i-a îmbrăţişat genunchii. După cât se vedea, venise în oraş de la ţară şi implora acum, învinuindu-se fără încetare, iertarea Sfântului Părinte. Acesta a lăsat-o un timp să strige, dar cum ea nu se mai oprea, papa s-a depărtat în cele din urmă spre balustrada vasului şi a spus cu răceală şi dispreţ: *„Una entusiasta”*[276]*.*

Întristată şi tulburată, Cécile privea ţintă în gol, se vedea însă că temerile o părăsiseră, aşa că preotul îi vorbi mai departe, cu glas din ce în ce mai blând:

— Să nu fiţi supărată pe mine, multstimată doamnă, pentru că am fost cam aspru. Vă cunosc doar firea lesne schimbătoare, dar sănătoasă în fond, şi de aceea sunt

[276] O exaltată *(it.).*

sigur că veţi scăpa de povara care vă apasă. Doctrinele mântuirii există şi ele trebuie să fie pâinea şi vinul vieţii noastre. Dar aceste doctrine nu sunt nici amoniac, nici săruri care ne readuc brusc la viaţă oricând ne pierdem cunoştinţa. În asemenea stări, nimic nu se petrece brusc, ci numai treptat, însănătoşirea spiritului se face încet, şi cu cât vă va fi mai adâncă credinţa în moartea aducătoare de mântuire a lui Iisus, cu atât mai mare şi mai trainică vă va fi şi pacea sufletului.

XIX

ÎN TIMP CE PREOTUL VORBEA astfel cu Cécile, Gordon se îndrepta fără grabă, pe celălalt mal al canalului, spre locuinţa lui; după ce, în acest drum spre casă, trecuse însă de pilonii podului de cale ferată, care traversa strada, coti îndată la stânga, pe o arteră mai puţin frecventată, pentru a se putea lăsa netulburat, aici, pe Potsdamer Bahndamm, în voia gândurilor. Neştiind nimic despre schimbarea petrecută în sufletul prietenei lui după ce el plecase de pe verandă, singurul sentiment care îl stăpânea era cel de plăcută mirare pentru că o găsise mai bine şi mai sănătoasă. Da, Cécile pe care o cunoscuse la Thale fusese o femeie frumoasă care, cu toată melancolia ei, dorea mereu să fie admirată, pe când Cécile pe care o revăzuse azi era o femeie veselă şi luminoasă, în faţa căreia plăsmuirile fanteziei lui începeau să slăbească.

„Ce să mai zic? Cred că acum înţeleg totul. Era foarte frumoasă şi foarte răsfăţată şi, pentru că prinţul pe care, neîndoielnic, îl aştepta nu mai apărea, l-a luat pe colonel. Iar după un an a devenit nervoasă, şi după încă un an, melancolică. Fireşte, un colonel în vârstă predispune întotdeauna la melancolie. Dar atât şi nimic mai mult. Şi, în cele din urmă, nu-i vorba decât de o femeie care, ca nenumărate altele, nu e fericită, dar nici nefericită.”

}n timp ce-şi spunea astea, ajunsese până în Bülowstrasse şi, tocmai când voia să se întoarcă spre Tiergarten, făcând un ocol pe această stradă, zări, nu prea departe, un convoi mortuar, care se îndrepta către cimitirul Sankt Matthäi. Sicriul galben acoperit de coroane era aşezat într-un dric deschis, dinaintea căruia se legăna fără încetare o cruce îngustă de argint. Dricul era urmat de trăsuri, iar în urma trăsurilor păşea un numeros convoi funebru. Gordon ar fi vrut să-l ocolească, dar ruşinat el însuşi de această pornire, se opri, lăsând cortegiul să treacă prin faţa lui. „Nu-i bine să închizi ochii când vezi asemenea lucruri, şi cu atât mai puţin atunci când fantezia ta e ocupată să înalţe castele pe nisip. Omul trăieşte ca să-şi împlinească datoria şi apoi să moară. Şi a te gândi mereu la acest din urmă; lucru înseamnă să ţi-l uşurezi pe cel dintâi.”

Gordon se deprinsese repede cu noua lui existenţă berlineză; se mira numai că nu primise nicio scrisoare de la Liegnitz, nici chiar după ce îşi mai amenințase o dată sora, care întârzia să-i răspundă. Mirarea lui nu însemna însă şi supărare, căci, aşa cum singur îşi mărturisea, nu trăise niciodată zile mai fericite. Nici chiar la Thale. Ori de câte ori era cu putinţă, îşi vizita zilnic prietena, şi, de fiecare dată, impresiile lui erau la fel de plăcute ca şi cele pe care le avusese chiar de la prima lui vizită. Singurul lucru care îl nemulţumea era faptul că nu o găsea niciodată singură. La mijlocul lunii septembrie sosise în vizită sora mai mică a Cécilei, care îi fu prezentată ca „sora mea, Kathinka”. Nu i se spusese decât acest prenume. Era cu câţiva ani mai tânără şi tot foarte frumoasă, dar tare superficială, căutând mai mult să-şi facă relaţii decât să fie respectată. Cécile ştia acest lucru şi părea bucuroasă că sora ei plecase. Vizita durase ceva mai puţin de o săptămână şi nu făcuse nimănui cu adevărat plăcere. Nici lui Gordon. Acesta fu cu atât mai

bucuros să o întâlnească într-o zi pe Rosa şi să afle de la ea că vine destul de des la doamna şi domnul Saint-Arnaud, fiind de aceea cu atât mai surprinzător că nu se întâlniseră încă pmă atunci. Lucrurile aveau să se schimbe însă, şi nimeni nu dorea mai mult această schimbare decât Gordon însuşi. Şi aşa s-a şi întâmplat; se vedeau acum des, iar când apărea la aceste întâlniri şi bătrânul predicator, care locuia aproape, pe Linkstrasse, veselia, strâns legată de prezenţa Rosei, era încă şi mai mare. Vorbind cu înflăcărare despre Harz şi împrejurimile lui, îşi aducea aminte de Rosstrappe, de Hotelul Zehnpfund şi de Altenbark. Colonelul era rareori de faţă, atât de rar, încât Gordon se dezobişnuise să mai întrebe unde e. „E la club”, i se spunea de fiecare dată. Însă clubul în cauză nu era un club militar, ci un club al marii finanţe, unde se juca biliard, *skat şi hombre, c*u o seriozitate aproape ştiinţifică. Numai mizele aveau o mărime cu totul neştiinţifică.

Pe lângă Rosa, îl mai lămurea în legătură cu aceste incorectitudini mai mari sau mai mici şi bătrânul predicator, când mergeau împreună spre casă. O făcea de cele mai multe ori cu rezervă şi discreţie, era însă totuşi îndeajuns de limpede pentru ca Gordon să considere că nimerise mai bine decât bănuise, folosind, pe jumătate în glumă, în lungul post-scriptum către sora lui, cuvântul „colonel-cartofor”. Auzind asemenea lucruri, cel dintâi sentiment pe care îl încerca sincer, de fiecare dată, era compasiunea pentru Cécile, dar, datorită unui egoism uşor de înţeles, acest simţământ nu dura niciodată. Saint-Arnaud nu se afla acolo, nimic altceva nu era mai important, nimic nu era mai hotărâtor, căci nici privirile şi nici observaţiile lui ironice nu mai puteau tulbura fericirea de a fi împreună.

Da, acele zile de septembrie erau pline de cele mai luminoase îndemnuri, iar bileţelele în versuri sau proză trimise de Gordon Cécilei aproape în fiecare dimineaţă,

fie pentru a-i da bună ziua, fie pentru a-i spune ceva măgulitor, sporeau, fireşte, fericirea acelor zile. La rândul lui, Saint-Arnaud se obişnuise să vadă aceste bileţele la micul dejun şi renunţă foarte curând să mai ia în seamă asemenea „poezii sub dar de lună”. Râdea doar, minunându-se „pentru câte mai au oamenii timp”. Cécile însăşi, plină de neîncredere în ortografia ei, răspundea numai arareori, arătându-se astfel mai timidă şi mai reţinută decât ar fi fost nevoie, întrucât Gordon ajunsese destul de departe pentru a vedea chiar şi în greşelile de ortografie – dacă ele ar fi apărut cu adevărat – numai dovada unor noi virtuţi şi calităţi.

XX

TRECUSERĂ ASTFEL PATRU SĂPTĂMÂNI, iar într-una din ultimele zile de septembrie Gordon primi o invitaţie cu următorul conţinut:

Colonelul von Saint-Arnaud şi soţia au onoarea să invite pe domnul von Leslie-Gordon la dejun, în ziua de 4 octombrie, ora 5. Ţinuta obişnuită. V.r.s.r.[277]

Gordon acceptase şi aştepta, nu fără curiozitate, să cunoască mai îndeaproape cercul de cunoştinţe al familiei Saint-Arnaud. Cei pe care îi văzuse până atunci, în afară de pastorul Dörffel, nu aveau nimic deosebit, erau oameni destul de ciudaţi, care se distingeau întotdeauna prin numele şi prin poziţia lor în societate, dar prea puţin prin inteligenţă, şi încă şi mai puţin prin amabilitate. Erau aproape toţi frondeuri, reprezentanţi ai unei opoziţii *quand même*[278], la adresa armatei şi guvernului şi uneori chiar şi la adresa dinastiei Hohenzollern. Saint-Arnaud tolera acest ton, fără să-l adopte, dar faptul în sine că îl îngăduia era pentru Gordon o dovadă mai mult că ceea ce îl îndemnase sau poate chiar îl silise pe colonel să demisioneze nu fusese o poveste de duel obişnuită. Se petrecuse cu siguranţă atunci şi ceva ieşit din comun.

Şi iată că veni ziua de 4 octombrie.

[277] Formulă semnificând: vă rugăm să răspundeţi.
[278] Orice ar fi *(fr.).*

Oricât de punctual sosise, Gordon găsi acolo pe toţi cei invitaţi, dintre care lipsea, însă, spre părerea lui de rău, tocmai pastorul. După ce o salutase pe Cécile şi îi spusese câteva cuvinte, fu prezentat celorlalţi oaspeţi pe care nu-i cunoştea încă. Cel dintâi, ţinând seama de rang, fu generalul von Rossow, un bărbat cu umerii ridicaţi, cu mustaţa subţire şi cioc şi mai subţire, cu pielea brună şi pometi roşii, proeminenţi; după Rossow urmară; von Kraczinski, colonel în Ministerul de Război şi polono-catolic, consilierul intim Hedemeyer, costeliv, cu nas ascuţit, un tip plin de sine, consilierul sanitar Wandelstern, adversar fanatic al lui Schweninger[279], şi doamna baroană von Snatterlöw. Gordon se înclină într-o parte şi într-alta, până în clipa când o zări pe Rosa, de care se apropie numaidecât.

— Sper că vom sta alături...

— Să dea Dumnezeu!

Gordon se îndreptă apoi iar spre Cécile pentru a-i explica, pe cât posibil, unele neclarităţi ce-i fuseseră reproşate cu privire la biletul lui din dimineaţa precedentă.

— Am prostul obicei, încheie el, să vorbesc în aluzii şi să mă refer la lucruri pe care le cunoaşte abia un om din zece şi, care, în consecinţă, sunt greu de înţeles.

Cécile râse.

— Ce bun sunteţi trecând atât de uşor peste adevărata cauză şi învinuindu-vă singur. Ştiţi cel mai bine că sunt cu totul ignorantă. Iar acum sunt prea bătrână ca să mai învăţ. Nu-i aşa că sunt prea bătrână?

În clipa aceea se deschiseseră canaturile uşii şi Gordon nu mai spuse nimic, deoarece îl văzuse pe generalul von Rossow venind spre Cécile pentru a-i oferi braţul. Kraczinski, Hedemeyer, Wandelstern şi alţi câţiva veneau din urmă, cu sau fără doamne.

Locurile erau fixate în aşa fel încât Gordon se afla

[279] ? Emst Schweninger (1850—1924), medicul curant al lui Bismarck.

aşezat între Rosa şi baroană.

— Salvaţi, şopti Rosa.

— Condamnaţi, răspunse el cu o privire piezişă înspre baroană, o doamnă de patruzeci şi nouă de ani, cu pieptul proeminent, cu cârlionţi şi cu nas de vultur, care, nemulţumită de şoaptele dintre Gordon şi Rosa, îi întorsese ostentativ spatele primului, îndreptându-se spre celălalt vecin de masă. Îşi lua astfel, după cum credea, „revanşa”.

Revanşa nu fu însă de lungă durată şi încă înainte de a li se oferi tava cu vinul de Tokai, începu să vorbească, după obiceiul ei, cât se poate de energic, spunând cu un glas de alto aproape bărbătesc:

— Aţi fost în Persia, domnule von Gordon. Se vorbeşte azi atât de mult despre civilizaţia persană, mai ales după cuprinzătoarele traduceri ale baronului Schack[280] (acum contele Schack), un văr al defunctului meu soţ. Nu-mi pot închipui însă că civilizaţia aceasta are o mare însemnătate, când mă gândesc că miniştrii Persiei au sacrificat cu mâna lor, aici, în palatul regal – obligaţi, fireşte, de datini –, un întreg şir de berbeci şi şi-au şters apoi cuţitele de draperii.

— Cred că e o exagerare, doamnă baroană.

— Nu aveţi câtuşi de puţin dreptate, domnule von Gordon. Urăsc exagerările şi ceea ce spun e oficial. De altfel, mă înţelegeţi greşit. Nu mă număr printre oamenii care, plini de cel mai zelos devotament, consideră odată pentru totdeauna draperiile palatului regal sacrosancte. Dimpotrivă, urăsc loialitatea prost înţeleasă. Un cuget liber este singurul lucru bun, ca şi singurul lucru potrivit. Servilismul şi mentalitatea meschină sunt în ochii mei nedemne şi odioase. Odată pentru totdeauna, iubesc însă decenţa şi buna-cuviinţă, iar ştergerea cuţitelor pline de sânge pe draperii albastre de atlaz, indiferent dacă

[280] Adolf Friedrich von Schack (1815—1894), traducător din literatura orientală.

această oroare se petrece sau nu în palate regale, e un act de sălbăticie, pe care l-aş numi aproape imoral, în orice caz mai imoral decât multe altele considerate ca atare. Căci, în niciun alt domeniu, nu există păreri atât de diferite ca tocmai în acesta. Cred că, vorbind astfel, nu risc să fiu greşit înţeleasă, deoarece mă adresez unui om care şi-a putut da singur seamă, în mii de nuanţe, de felul cum variază concepţiile morale în funcţie de rasă, de condiţiile solului şi de climă. Mă înşel sau, dimpotrivă, pot fi sigură de aprobarea dumneavoastră?

— Pe deplin, zise Gordon, profitând totuşi de pauza pe care i-o prilejuise apariţia unei bucăţi de peşte în farfuria baroanei, pentru a-i şopti Rosei: Emancipată de cea mai pură rasă. Groaznic.

La celălalt capăt al mesei se serveau, în loc de calcan, păstrăvi, iar Cécile, care reuşise să se elibereze pentru o clipă de al doilea vecin al ei, consilierul, mereu ironic, îi spuse peste masă lui Gordon:

— Luaţi neapărat din păstrăvi, domnule von Gordon. Sunt ca un fel de amintire din Altenbrak. Căci de la păstrăv până la grindel – cel puţin aşa ne-a asigurat bătrânul pastor – nu mai e decât un pas.

Rosa, căreia îi fusese adresat în egală măsură îndemnul, dădea aprobator din cap. Generalul von Rossow însă prinse cuvântul din zbor şi observă cu glas hârâit, ca de comandă:

— Numai *un* pas aţi spus, preastimată doamnă. Ei bine, fie! Însă, iertaţi-mă, există paşi mari şi paşi mici, iar acesta este pur şi simplu un pas gigantic. Am fost anul trecut la Harzburg; preţuri scandaloase, praf şi vânt şi, firește, grindei. Slabă desfătare, întrecută doar de incomoditatea şi de osteneala pe care ţi le pricinuieşte. Urmează imediat după anghinare, la fel de plicticoasă şi la fel de searbădă. Şi pentru a cunoaşte această desfătare îndoielnică, am urcat pe Burgberg, pe o temperatură de douăzeci şi patru de grade Réaumur!

— Şi aţi cerut să vi se servească grindeii în aer liber, râse Saint-Arnaud. Afară, şi poate chiar lângă stâlpul cel mare cu inscripţia devenită celebră: „Noi *nu* mergem la Canossa”. Şi ne ducem *totuşi.*

— Şi ne ducem chiar şi mai departe, interveni consilierul, care, pus pe linie moartă încă de pe vremea lui Mühler[281], luase parte ca pamfletar la lupta pentru cultură[282], ce începuse curând după aceea, fără a reuşi să-şi recucerească însă poziţiile, deşi îl linguşea constant pe Falk[283]. Da, chiar şi mai departe.

Vorbind astfel, îşi scoase ochelarii cu rame de aur, cu intenţia de a-i curăţa, aşa cum îi era obiceiul când avea de gând să izbucnească într-un atac vehement. Zeii se împotriviră însă acestei încercări, căci braţul stâng al ochelarilor se agăţase într-o buclişoară a perucii lui blonde, de unde nu voia să mai iasă. Într-o situaţie capilară mai fericită şi mai sigură, ar fi procedat, în ciuda oricărei împotriviri din partea părului, cu acea „energie” care făcuse şapte ani la rând conţinutul şi programul pamfletelor sale; lipsindu-i însă această siguranţă, se văzu nevoit să ţină seama şi *aici* de împrejurări şi să renunţe la o acţiune necruţătoare, care i-ar fi dezvăluit tocmai punctul cel mai vulnerabil. În cele din urmă, braţul de ochelari fu scos din perucă şi, cu o linişte care-l trăda pe omul de lume, îşi reluă fraza şi spuse:

— Da, doamnelor şi domnilor, mergem chiar mai departe. Adică până la Roma. Acestea sunt urmările fireşti ale lipsei de principii sau, ceea ce e acelaşi lucru, ale unei politici de azi pe mâine, de legislaţie ad-hoc. Şi urăsc asta.

---

[281] Heinrich von Mühler (1813—1874), ministru al culturii în Prusia.

[282] Denumire dată încercării făcute de Bismarck şi de guvernul Prusiei de a înlătura influenţa bisericii catolice şi a partidului centrist (1872—1878). Măsurile neavând succes, din 1878 Bismarck a căutat să se reconcilieze cu Vaticanul.

[283] Adalbert von Falk (1827—1900), ministru al culturii în perioada luptei pentru cultură.

Baroana, care se credea citată prin această expresie, aplaudă cu cele două degete arătătoare.

— Urăsc asta, repetă consilierul, încâinându-se către doamna von Snatterlöw, mai mult chiar, o dispreţuiesc. Nu suntem un popor căruia natura şi istoria sa i-ar îngădui să suporte un dalai-lama, şi totuşi îl avem. Avem un dalai-lama, ale cărui creaţii, ca să nu zic producţii, le idolatrizăm cu un fel de frenezie. Ca să nu lungesc vorba, ne complacem într-o idolatrie şi o sacrificare fără de sfârşit. Şi ceea ce sacrificăm mai lesne este libertatea opiniilor, deşi printre noi, cei mai vârstnici, nu e nimeni care să nu se fi înflăcărat odată cu Herwegh[284] pentru „bătaia de aripi a sufletului liber”. Cât de bine sună! Avem însă această bătaie de aripi? Avem acest suflet liber? Nu şi iarăşi nu. Suntem mai departe decât oricând de a le avea. Ceea ce avem se numeşte omnipotenţă. Nu a statului, pe care ar fi cât se poate de just nu numai să o acceptăm, ci să şi o glorificăm, ci omnipotenţa unui singur individ. Nu rostesc niciun nume. Un lucru e însă sigur: se înregistrează abuzuri, abuzuri în toate direcţiile, şi câte abuzuri, atâtea greşeli. Desigur, cine a fost decenii de-a rândul, direct sau indirect, aproape de aceste lucruri şi-a dat seama de ceea ce va veni. Şi inima lui sângera de mult din cauza unui sistem de tocmeală şi de minimalizare a marilor probleme. Unde erau însă rădăcinile? Unde începutul? Începutul s-a făcut atunci când, neţinându-se seama de cuvintele înţelepte ale lui Arnim[285], i s-a adus învinuirea de înaltă trădare, numai pentru că lipseau o scrisoare şi un jilţ de răchită împletită. Ceea ce lipsea nu era însă scrisoarea şi nici jilţul, ci pur şi simplu supunerea. Şi lipsa supunerii înseamnă pierzanie. Arnim a avut curajul opiniei sale, atât şi nimic mai mult, aceasta i-a fost crima, numai aceasta. Dar, domnii mei, dacă ajungem ca în Prusia orice opinie liberă să fie

[284] Georg Herwegh (1817—1875), poet german.

[285] Harry von Arnim (1824-1883), adversar al lui Bismarck. A fost acuzat de sustrăgerea unor documente.

considerată ca o înaltă trădare, atunci suntem toţi trădători, toţi fără excepţie. E de mirare că Falk a scăpat atât de uşor, el a fost singurul care a înţeles situaţia disperată a ţării, singurul care ar fi putut să o salveze. Noi *nu* mergem la Canossa! O, nu, nu mergem, ci fugim, alergăm şi gonim spre ţintă, ca să predăm duşmanului nostru de moarte, de dragul unei cauze oarecare la ordinea zilei, şi care e mereu alta, marea cauză vitală a statului. Iar această mare cauză vitală este libertatea noastră protestantă, libertatea spiritului!

Baroana era cuprinsă de frenezie şi se însufleţi într-atât, încât îi trimise o bezea.

— În sănătatea dumneavoastră, domnule consilier! În sănătatea dumneavoastră şi a libertăţii spiritului!

Câţiva dintre cei aşezaţi în imediata apropiere se alăturară şi ei, şi s-ar fi ajuns foarte probabil la un toast general, dacă n-ar fi intervenit, destul de neaşteptat, bătrânul general. Începutul discursului său avu, ce-i drept, soarta să nu fie auzit, dar, mai mult furios decât intimidat din această pricină, generalul îşi ridică glasul cât putu de tare şi nu se linişti decât după ce îi sili pe toţi să-i dea ascultare.

— Vorbiţi despre libertatea spiritului, dragul meu Hedemeyer. Ei bine, fie! Dar să nu-i dăm mai multă importanţă decât are. Suntem între noi (şi aruncă o privire spre Gordon), pot spune, *sper,* că suntem între noi, de aceea putem recunoaşte că libertatea spiritului protestantă e vorbă goală.

— Daţi-mi voie... interveni Hedemeyer.

— Vă rog să binevoiţi a nu mă întrerupe, vorbi mai departe generalul, luându-şi un aer de superioritate. Dumneavoastră aţi vorbit, acum vorbesc *eu.* Fostul dumneavoastră Falk, şi-l numesc cu bună-ştiinţă *al dumneavoastră,* a fost bine intenţionat, nu se îndoieşte nimeni. Dar, *pourquoi tant de bruit pour une*

omellette...?[286]

Toţi râseră, căci tocmai în acea clipă generalului i se prezenta platoul cu legume garnisit cu bucăţi de omletă aşezate una lângă alta.

Acesta, de obicei extrem de sensibil în asemenea împrejurări, acceptă cu umor veselia destul de prelungită şi repetă, ţinând triumfător în aer, una din felii:

— *Pour une omelette...* Da, câţi oameni credeţi dumneavoastră, dragul meu Hedemeyer, că se interesează cu adevărat de această aşa-numită problemă-Canossa? Nu prea mulţi. Vă garantez. Pe cuvântul meu. Îţi poţi da seama totuşi de unele lucruri, fără să aparţii neapărat sau, iertare, fără să fi aparţinut acestui cult. Berlinul are treizeci de biserici protestante şi în fiecare dintre ele se adună în fiecare duminică câteva sute de oameni; câţiva în plus sau în minus nu mai contează. În biserica „Pepene”[287] am numărat o dată cinci, iar când e foarte frig sunt şi mai puţini. Şi aceasta, dragul meu Hedemeyer, e tocmai ceea ce numesc *eu* libertatea protestantă a spiritului. Ne putem duce la biserică şi putem să *nu* ne ducem la biserică, şi fiecare îşi găseşte mântuirea în felul lui. Da, dragi prieteni, aşa a fost întotdeauna în Prusia şi aşa va rămâne, cu toată vorbăria despre Canossa. Interesul merge totdeauna mână în mână cu frica, iar frica nu se vede încă. Oricum, nu e o problemă de care să depindă lumea, sau măcar statul. Statul depinde de cu totul altceva. „Lumea nu se sprijină mai sigur pe umerii lui Atlas decât se sprijină statul prusian pe umerii armatei sale...”, spunea regele Frederic, şi acesta este miezul problemei. Aici, doamnelor şi domnilor, e vorba de viaţă şi de moarte. Oamenii care prezintă importanţă sunt subofiţerul, caporalul, nu paracliserul şi învăţătorul; important este ofiţerul de stat-major, nu consilierul consistorial. Şi vedeţi, vă rog, în jurul

[286] De ce atâta zgomot pentru o omletă? *(Fr.)*

[287] Denumire populară a bisericii sfânta Treime din Berlin.

dumneavoastră cum se procedează acum şi cu câte greşeli şi cu câte prejudicii se fac numirile în posturi importante. Adică, de la general-maior în sus. Tot ceea ce e denumit în aceste situaţii „punct de vedere superior” nu e decât prostie, sau îndărătnicie, sau bun-plac. Iar în unele cazuri, şleahtă sau clică.

— Vă gândiţi la…

— Cabinet, pur şi simplu. Nu am niciun motiv să mă stăpânesc şi să-mi pun lacăt la gură. Mă gândesc la cabinet, care pare că şi-a asumat sarcina de a rupe cu tradiţiile armatei. Iar când vorbesc de armată, vorbesc fireşte de armata de pe vremea lui Frederic. Ce ne lipseşte azi şi ce ne trebuie ca pâinea caldă sunt vechile familii şi vechile nume din provinciile aflate la temelia statului. Însă nu străini…

Kraczinski, care avea doi fraţi în armata rusă şi un al treilea în armata austriacă, zâmbea cu superioritatea omului din Ministerul de Război. Rossow însă continuă:

— Şeful, cu toată vechea lui nobleţe livoniană, pe care aş mai accepta-o, este, din punctul meu de vedere, un *homo novus*[288], un adept al nefericitei concepţii cu privire la semnificaţia intelectuală a ofiţerimii. Nerozii. Ştiinţa şi talentul nu fac decât rău, pentru că încurajează trufia. Asemenea fleacuri sunt bune pentru profesori, pentru avocaţi şi flecari, şi mai ales pentru toţi cei ce îşi spun azi „parlamentari”. Ce foloase aduc ei însă statului? El are nevoie de altceva. Ceea ce contează este mentalitatea, este sentimentul de apartenenţă la patria-mamă, pe care nu-l au decât cei ce au fost prezenţi la Cremmer-Damm[289] şi la Ketzer-Angermünde[290]. E un lucru care se uită azi, şi se uită într-un mod pe care nu-l înţeleg deloc. Căci disciplina, într-un sens mai înalt, nu e decât o problemă

[288] Om nou (lat.).

[289] Numele unei localităţi unde au avut loc o bătălie în 1412 pentru supunerea nobilimii din Marca Brandenburg.

[290] Numele unei localităţi unde au avut loc o bătălie în 1420, pentru supunerea nobilimii din Marca Brandenburg.

de loialitate. Iar Hohenzollernii o ştiu şi ei. Dar pentru că nu le prea place să vorbească şi pentru că sunt prea modeşti şi îşi închipuie mereu că domnii de la masa verde (şi armata are şi ea masa ei verde) sunt mai pricepuţi, se lasă convinşi şi duşi de nas. Situaţia e jalnică. Şi ce e mai rău e că nu se poate schimba nimic. Napoleon nu putea da singur toate bătăliile, iar Hohenzollernii nu-şi pot băga personal nasul în toate colţurile administraţiei. Aici e buba, iubite domnule consilier. Aici, şi numai aici. Canossa încolo, Canossa încoace, libertatea presei, libertatea cuvântului, libertatea conştiinţei, toate sunt prostii, un balast din care avem prea mult şi nu prea puţin.

Cécile privea în jos, stânjenită. Cunoştea de multă vreme elocvenţa aceasta dictată de nemulţumire, dar în alte împrejurări o considerase întotdeauna numai ca inutilă şi nu ca deosebit de supărătoare. Azi însă o făcea să sufere, pentru că vedea ce se petrece în sufletul lui Gordon la auzul acestor fraze umflate. Şi Saint-Arnaud simţea la fel, de aceea crezu că e mai bine să îndrume el discuţia, pornind cu abilitate de la cuvintele lui Rossow despre „rolul vechilor familii”, pentru a ajunge la neamul Gordonilor care, de la Războiul de treizeci de ani, şi în orice caz de la *Wallenstein* al lui Schiller, „ne aparţin ca bunul cel mai de preţ”. Colonelul Gordon, comandatul cetăţii Eger, se numără printre cele mai luminoase figuri din întreaga piesă, iar el, Saint-Arnaud, crede că are dreptul să spună că virtuţile acestui personaj sunt întrupate toate în noul prieten al casei sale. De aceea, ridică paharul în cinstea iubitului său oaspete, domnul von Gordon.

Gordon, care ştia că răspunsul prompt este cea mai bună şi, în orice caz, cea mai uşoară formă de mulţumire, luă cuvântul imediat după toast şi, după ce făcuse în glumă o comparaţie între „colonelul Saint-Arnaud din 4

Octombrie” şi „generalul Saint-Arnaud din 2 Decembrie”[291], omagiind în persoana Cécilei raza de lumină care ştersese deosebirea dintre ei, ceru voie să închine în sănătatea amabilelor gazde.

Toastul său fu cât se poate de bine primit, cu cel mai mare entuziasm însă de către baroană, care, firește, nu putea lăsa să treacă acest prilej fără a vorbi de întâlnirea ei în vara precedentă, la Ragaz, în timpul unei plimbări, cu împărăteasa Eugenia[292], „o femeie care, dacă ar fi avut *ea* puterea în mână şi nu ştrengarul ei de bărbat, ar fi guvernat cu totul altfel Franţa şi, în orice caz, ar fi apărat-o mai bărbăteşte şi foarte probabil ar fi salvat-o”.

Curând după aceste cuvinte se ridicară de la masă, iar o clipă mai târziu, după ce întreaga parte bărbătească, cu excepţia lui Saint-Arnaud, rămas cu doamnele, se retrăsese în camera de fumat, generalul von Rassow – care, cu treizeci de ani în urmă, pe când era căpitan în Regimentul Alexandru, ţinuse la popotă o conferinţă cu foarte puţini auditori despre „2 Decembrie” – redeschise discuţia despre Saint-Arnaud şi spuse, în timp ce dădea pe gât, cu o repeziciune care părea aproape fermecătoare, al treilea pahar de Chartreuse:

— În ceea ce priveşte comparaţia dumneavoastră, stimate domnule von Gordon, sau, dacă vreţi, paralela dumneavoastră, e drept, Saint-Arnaud de atunci şi cel de azi pot fi comparaţi, la nevoie, iar eu vă mărturisesc fără multă vorbă că *nici* cu al nostru nu e prea uşor să te înţelegi. Şi el e, dacă mă gândesc bine, adânc convins în privinţa lipsei de însemnătate a individului luat în parte, iar faptul că iubeşte jocul de cărţi, ca şi renumitul său omonim, vă este probabil cunoscut. Dar generalul napoleonean, cel care a înfăptuit în anul ’51 totul, îi era superior. Un om şi jumătate, pe cinstea mea. Şi pe

[291] Jacques Leroy de Saint-Arnaud (1796—1854) a condus pregătirile ce au dus la lovitura de stat a lui Ludovic Napoleon din 2 decembrie 1852.

[292] Soţia lui Napoleon al III-lea.

deasupra, *filou comme îl faut*[293]. Aşa stând lucrurile, frumoasa noastră Cécile nu se bucură când se vorbeşte despre această identitate de nume – lucru care nu aveaţi de unde să-l ştiţi. Saint-Arnaud însă e mândru de ea. Şi are şi de ce. Dacă vor veni vremuri mai grele, şi asta nu se ştie niciodată, s-ar putea ridica iar. Talentul nu-i lipseşte. Priviţi cu ce aer de faun vorbeşte micuţei şi rubicondei domnişoare. Pictoriţă, nu-i aşa? Cum o cheamă?

— Domnişoara Rosa Hexel.

— Cu x[294]?

— Da, domnule general.

— Ei, se potriveşte. Dar să nu ne amestecăm. De altfel, uite că vine iar tava cu Chartreuse. Nu pot decât să vi-o recomand.

La ora nouă, oaspeţii se pregătiră de plecare. Se adunaseră toţi în vestibul şi Cécile o întrebă pe Rosa dacă nu vrea ca valetul să-i aducă o trăsură. Pictoriţa mulţumi şi îi spuse că domnul von Gordon o va însoţi până la piaţă, iar de acolo va lua tramvaiul cu cai.

Jos, în stradă, Gordon îi oferi braţul şi îi spuse:

— Adevărat, numai până la piaţă? Şi numai până la tramvai?

— O, da’ de unde! râse Rosa. Aşa credeţi? Nu scăpaţi atât de uşor. Trebuie să mă duceţi până acasă, în Engel-Ufer, nu vă scutesc de niciun pas. N-aţi văzut însă ce mutre au făcut numai cât v-am rostit numele? Consilierul intim şi-a înălţat capul, de parcă ar fi simţit urma unui vânat. Nu trebuie ca bârfitorii să aibă viaţa prea uşoară. Şi bârfitori sunt cu toţii, întreaga societate.

— Mă tem că aşa stau lucrurile. Şi totuşi, luaţi în mare, nu se prezintă râu, nu sunt proşti.

— Nu, proşti nu.

---

[293] Şarlatan onorabil *(fr.).*

[294] Joc de cuvinte. *Hexe* – vrăjitoare în limba germană.

— Şi nici neinteresanţi.

— Nu, nici neînteresanţi. Şi *au fond,* totuşi. Fac oarecare impresie şi nu vorbesc nici prea rău. Dar ce rămâne din vorbele lor? Cronică de scandal, mici răutăţi, mărturisirea câtorva amărăciuni. Şi fiecare dintre ei are câte o nenorocită de marotă. Cel mai înţelept dintre ei rămâne tot Saint-Arnaud, care îi priveşte de sus şi râde. Dar bătrânul general! Nu mă pricep deloc la politică şi încă şi mai puţin la armată, dar când cineva vrea să mă convingă cu tot dinadinsul că un general înţelept ca Müller nu e decât o calamitate naţională, al cărui nume nici nu poate fi rostit alături de cel al lui Hampel von Hampelshausen, cine vrea să mă convingă de asta, zic, un asemenea om nu mai există pentru mine, iar dacă ar trebui totuşi să-l găsesc interesant, sunt gata, ce-i drept, să o fac, dar nu mă întreba cum.

— Ia te uită! Domnişoară Rosa, aruncaţi scântei ca un foc de artificii.

— Asta şi sunt. Şi când vorbesc de consilierul acela intim nu arunc numai scântei, ci şi şuier ca un şarpe, ca un şarpe din artificii, se înţelege.

— Şi totuşi, multe din cele spuse de el erau adevărate.

— Poate da; dar şi poate nu. Nu mă pricep. Cinstite însă nu erau în niciun caz. E un om rău, frivol, cinic şi nicio femeie, fie ea şi Suzana cea castă[295], nu poate sta o clipă lângă el fără a fi expusă la o necuviinţă. Pentru el, „libertatea protestantă” înseamnă libertăţile pe care şi le permite, oricum destule. Tot liberalismul lui nu e decât libertinaj, nimic altceva. E un adevărat noroc că a fost înlăturat. Scrie acum, fireşte sub pseudonim, o nouă broşură. Nu neg că e amuzant, dar Saint-Arnaud ar putea face altceva mai bun decât să-i acorde atenţie şi să-l aşeze alături de frumoasa noastră Cécile. Sper că ea nu face decât să-l suporte. Însă şi asta e prea mult. Consilierul ar trebui să treacă la mahomedanism şi să se

[295] Aluzie la un personaj biblic.

facă explorator în Africa. Acolo îi e locul. Şi cam aşa ceva are să i se întâmple.

Gordon râdea.

— Bravo, domnişoară Rosa! Mai lipseşte dintre oaspeţi numai doamna Snatterlöw.

— Despre care mă voi feri să vorbesc. Aţi stat doar, stimate domn von Gordon, două ceasuri încheiate lângă ea, în mare intimitate. Şi am văzut eu bine cum vă lua de fiecare dată de braţ şi îl strângea în chip de aprobare. Te face în general să te gândeşti la o expertă în masaje.

— Şi Cécile?

— A, biata femeie! Cred că nici în ce o priveşte lucrurile nu merg chiar cum ar trebui. Frumuseţea e o primejdie, încă din primii ani ai tinereţii; nu că aş vorbi din experienţă, de asta am fost ferită. Dar Cécile e bună şi frumoasă şi e tare păcat pentru ea. Dea Domnul să se sfârşească totul cu bine.

XXI

ERA TÂRZIU, ŞI PAZNICUL ÎŞI făcea obişnuitul rond pe Lennestrasse, când Gordon ajunse în faţa casei lui. Rosa vorbise aproape fără întrerupere în tot timpul drumului, cel mai mult despre Saint-Arnaud, la care revenise în repetate rânduri şi cu oarecare simpatie. „Lasă mult de dorit, şi n-aş vrea să-l am ca duşman şi aproape tot atât de puţin ca prieten. Rămâne, totuşi, cel mai bun pentru că e cel mai cinstit. În afară de biata lui soţie, fireşte. Chiar ieri s-a vorbit despre el la familia Grolman, dacă nu tocmai cu respect, cel puţin cu compătimire. A fost o nenorocire faptul că a trebuit să demisioneze. Dacă ar fi rămas în armată, totul ar fi fost bine, sau ar fi putut fi iar bine. Acum e înăcrit, duşmăneşte ce a idolatrizat odinioară, şi a trecut în rândul zeflemiştilor. E o poziţie neprielnică. Saint-Arnaud era soldat cu trup şi suflet şi îşi iubea meseria. Acum nu are ce face, îşi pierde vremea la Tatter sau se duce la club. Da, aproape poţi spune că trăieşte la club. Înainte de masă citeşte ziarele, după-masă joacă vist sau biliard. Sună foarte nevinovat, dar, aşa cum ştiţi poate, e vorba de sume care pentru noi înseamnă o avere.”

Gordon urmărise fiecare cuvânt şi pusese întrebări despre *ceea ce* îl interesa mai mult decât orice: modul de viaţă şi relaţiile dintre cei doi soţi. Răspunsul pe care îl

primise însă nu era de fapt decât confirmarea celor observate de el însuşi încă din zilele de vară din Harz. „Da, încheiase Rosa, în ce priveşte relaţiile lui cu Cécile n-am nimic bun de spus. Uneori, fireşte, are zile în care e prevenitor şi plin de atenţii, şi atunci eşti aproape gata să crezi că o iubeşte. Ce înseamnă însă iubirea pentru oameni ca Saint-Arnaud? Şi *dacă* ar fi vorba de iubire, ca să-i spunem aşa, o iubeşte numai pentru că e proprietatea lui, pentru că socoteşte, cu trufie şi egoism, că e un drept al lui şi pentru că e mândru să aibă o soţie frumoasă. În realitate a rămas, însă, un holtei bătrân, capricios şi egoist, mult mai capricios decât Cécile însăşi. Sărmana de ea şi-a descărcat nu demult inima faţă de mine. «Mă ţine de mână un sfert de ceas – mi-a mărturisit Cécile – şi nu mai ştie ce vorbe frumoase să-mi spună, şi îndată după aceea pleacă de lângă mine fără un semn de rămas bun, şi uită timp de trei zile că are o soţie».”

Aceste cuvinte, şi multe altele se învârteau prin mintea lui Gordon după ce se întorsese acasă; i se părea că aude însă mai ales cuvintele rostite de Rosa chiar la începutul discuţiei lor: „Deie Domnul să se sfârşească totul bine!”

Se sculase devreme şi îşi bea cafeaua; împinse însă în lături ziarele înmânate de gazdă. Cu toate că se simţea bine, n-avea chef de citit şi se gândea mereu, ca şi mai înainte, la ceea ce îi adusese ziua din ajun. Ferestrele erau deschise şi privirea îi aluneca afară, înspre Tiergarten. O ceaţă subţire, străvezie în soarele de dimineaţă, plutea peste vârfurile copacilor care, deşi toamna era târzie, abia aveau câte o frunză galbenă; cu o zi înainte suflase vântul şi puţinele pete galbene şi roşii, amestecate până atunci prin frunziş, zăceau acum sub copaci, formând desene vii pe covorul pajiştii. Din vreme în vreme trecea pe stradă câte o saca; în rest, era linişte, atât de multă linişte, încât Gordon auzea cum cad castanele şi cum ies plesnind din coajă.

Îl cuprindea un sentiment de mulţumire, din ce în ce mai puternic. „Cred că sunt atât de fericit pentru că mă aflu iar în patrie. Unde nu am fost? Dar asemenea clipe nu poţi avea decât acasă.”

Întorcându-se de la fereastră, auzi limpede că afară, pe coridor, se vorbea.

— Domnul trebuie să semneze.

Şi în clipa următoare intră poştaşul. Aducea cărţi poştale şi reclame comerciale, iar recomandata, de a cărei primire trebuia să semneze, era îndelung aşteptata scrisoare de la sora sa Clothilde,

„În sfârşit!”

Gordon se aşează în balansoarul de lângă fereastră, pentru a citi acolo *con amore*[296].

Dragul meu Roby, a doua ta scrisoare, în care te plângi de tăcerea mea, am primit-o odată cu prima. Le-am găsit pe amândouă aici alaltăieri seară, când m-am întors în dragul meu Liegnitz, după ce am peregrinat prin lume. Scrisoarea ta din Thale mi-a fost trimisă, fireşte, la Johannesbad şi apoi, pentru că nu m-a mai găsit acolo, mai departe, la Partenkirchen. În acest din urmă loc a ajuns mai devreme decât noi (noi *fiind familia Kramsta şi eu), ceea ce a determinat poşta din Partenkirchen să trimită scrisoarea ta înapoi la Liegnitz. Şi a stat aici două luni încheiate. Vezi deci că sunt în afară de orice vină.*

De când ai fost acasă, am avut parte de o mulţime de evenimente: tânăra Kramsta s-a logodi cu un ofiţer, Helene Rothkirch a devenit doamnă de onoare pe lângă prinţesa Alexandrine, iar bătrânul Zedlitz s-a căsătorit din nou. Şi apoi – călătoria acum încheiată, cu sutele ei de cunoştinţe şi impresii! Dar mă voi feri să-ţi vorbesc pe larg despre Berchtesgaden şi despre Watzmann, întâi pentru că opt mii de picioare[297] *nu pot însemna mult*

[296] Cu drag și plăcere *(ital.)*
[297] Aproximativ 2500 m.

pentru tine, şi apoi pentru că presupun că tinerii cavaleri care cer informaţii despre o frumoasă adorată preferă să le vorbeşti despre ea, şi nu despre Watzmann.

Gordon râse: „Clothilde, din cap până-n picioare. Şi câtă dreptate are!”

...Prin urmare, doamna şi domnul Saint-Arnaud. Adevărul e că îi cunoaştem aici foarte bine sau, cel puţin, faptele care au făcut la vremea lor să se vorbească mult de ei. N-au fost lucruri prea bune, dar ceea ce te poate consola e că, la urma urmei, n-au fost nici prea rele.

Saint-Arnaud era locotent-colonel de gardă, ofiţer foarte capabil şi necăsătorit, ceea ce e totdeauna bine. Era un om de viitor. Sunt patru ani de când a fost făcut colonel şi i s-a dat comanda unui regiment din Silezia Superioară. Numele garnizoanei l-a uitat; de altfel, n-are nicio însemnătate pentru ceea ce urmează. Colonelul locuia în casa doamnei von Zacha, rămasă văduvă, mai corect, Woronesch von Zacha, în al cărei simplu nume răsună armonios, după cum cred că remarci, o întreagă lume slavă. Doamna von Zacha fusese o frumuseţe celebră; fiica ei Cécile era încă. *Oricum, aşa i s-a părut colonelului, care s-a logodit cu ea. Poate numai şi pentru că se plictisea în orăşelul care luase locul capitalei. N-are importanţă. La trei zile după logodnă, a primit o scrisoare de la locotenent-colonelul von Dzialinski, cel mai vârstnic dintre ofiţerii de stat-major, care îi comunica, din partea corpului de ofiţeri şi ca reprezentant al lor, că logodna nu este posibilă. A ieşit de aici o scenă, care s-a încheiat cu un duel. Dzialinski a fost împuşcat în piept şi a murit în mai puţin de douăzeci şi patru de ore. Curtea marţială l-a condamnat pe Saint-Arnaud la nouă luni închisoare, ţinundu-se seama, în afara simpatiilor de care se bucurase până atunci, şi de faptul că fusese provocat. Provocat, oricât de îndreptăţită ar fi fost atitudinea lui*

Dzialinski şi a întregului corp ofiţeresc.

Gordon lăsă scrisoarea din mână şi repetă: „Oricât de îndreptăţită ar fi fost atitudinea lor. De ce? În ce fel? Dar de ce mă întreb? Clothilde n-are să mă lase fără de răspuns.”

Şi citi mai departe.

Şi am ajuns acum, dragul meu Robert, în punctul unde domnul von Saint-Arnaud trece pe planul al doilea, iar doamna von Saint-Arnaud pe primul. Ce anume i-a făcut pe ofiţeri să ia poziţie împotriva propriului lor colonel? Cécile era o femeie cu o reputaţie îndoielnică sau, pentru a o spune mai blând şi mai cu menajamente, cu o reputaţie ciudată. Când abia împlinise şaptesprezece ani, a fost văzută de bătrânul prinţ von Welfen-Echingen, care a numit-o foarte curând, după tratative nu prea dificile cu doamna von Zacha, domnişoară de companie a soţiei sale, prinţesa von Welfen-Echingen. Prinţesa era obişnuită cu asemenea „numiri” şi, prin urmare, n-a protestat. Cécile a ajuns astfel la castelul Cyrillenort, s-a deprins cu viaţa de acolo, însoţea cuplul princiar în călătorii, a fost cu ei în Italia şi în Elveţia, citea prinţesei la ceai (dar nu prea des), şi a rămas la castel şi după moartea bătrânei prinţese. Nu după multă vreme a părăsit şi prinţul această lume, lăsând moştenire frumoasei domnişoare de companie o moşie în Silezia Superioară, odată cu dispoziţia că mai poate locui, dacă vrea, încă un an la castel. Frumoasa domnişoară nu se gândea să tragă însă vreun folos de pe urma acestui „an de văduvie” ce îi fusese acordat şi nici nu voia să stingherească pe nimeni, şi numai după ce prinţul Bernhard, nepotul şi totodată moştenitorul răposatului prinţ, şi-a exprimat la rândul lui dorinţa „ca ea să nu *plece din castelul Cyrillenort”, i-a îndeplinit această dorinţă, şi a rămas. Prinţul Bernhard venea din când în când în vizită, apoi din ce în ce mai*

des, iar după ce a trecut „anul de doliu”, s-a mutat de la castelul Beauregard, unde locuise până atunci, în reşedinţa principală, castelul strămoşesc al familiei. În rest, toate au rămas ca mai înainte; nimic nu s-a schimbat, nici în ceea ce priveşte plimbările şi călătoriile, care au continuat şi s-au întins până în Alger şi la Madera. Căci dacă bătrânul prinţ fusese bătrân, cel tânăr era bolnav. A şi murit în anul următor şi toată lumea se aştepta acum ca frumoasa Cécile să întindă mâna pentru legământ, pentru legământul căsătoriei, protejatului ei, şambelanul von Schluckmann (care, după încetarea din viaţă a bătrânului prinţ, intrase ca mareşal al curţii în slujba celui tânăr). Pasul acesta n-a fost făcut, însă, din motive care se presupun numai, iar frumoasa femeie s-a întors, aşa cum intenţionase îndată după moartea prinţului, la marnă şi la surori, fiind primită cu mare bucurie. Familia s-a instalat într-o locuinţă relativ luxoasă, aceeaşi unde Saint-Arnaud a cunoscut-o, doi ani mai târziu, pe Cécile, care trăia liniştită şi retrasă. Pe atunci mai era catolică, se pare că între timp a trecut la protestantism; în legătură cu asta, se pomeneşte numele unuia dintre cei mai îndrăgiţi predicatori ai voştri de la curte.

Ţi-am spus, aşadar, povestea despre Saint-Arnaud, cu privire la care te rog din toată inima doar să renunţi o singură dată la apucăturile tale repezite şi să nu arunci şi copilul împreună cu scalda. Ca Leslie-Gordon, şi-l ştii, fireşte, bine pe Schiller şi sper că pui ca şi el, ca şi cum ar fi vorba de Wallenstein în persoană, cea mai mare parte a vinii pe seama «zodiilor nefericite». Într-adevăr, dragul meu, zodiile nefericite n-au lipsit în viaţa acestei femei frumoase. Anii primei ei tinereţi nu i-au dăruit nimic, şi chiar dacă n-au fost nefericiţi (mai *curând dimpotrivă), n-au fost totuşi ani care să-i dea o temelie solidă şi să-i consolideze nişte principii. Eva Lewinski, care, aşa cum poate îţi aminteşti, a stat multă vreme la familia*

Hohenlohe, în Silezia Superioara, şi şi-a petrecut copilăria împreună cu Cécile, mi-a făgăduit să pună pe hârtie tot ce ştie din acele timpuri. Voi încheia scrisoarea aceasta numai când voi primi rândurile ei... În clipa aceasta au şi sosit. Rămâi cu bine. Elsy e la Gorlitz, la mătuşa noastră, de aceea nu-ţi trimite salutări. Cu toată dragostea, a ta,

Clothilde.

XXII

GORDON ERA NEMAIPOMENIT DE tulburat. Unele lucruri pe care le auzise în vila din Charlottenburg, îndată după întoarcerea lui la Berlin, ca şi ceea ce auzise cu o zi în urmă din gura bătrânului general, nu lăsau să se întrevadă nimic prea bun, dar lovitura de azi întrecuse închipuirile. Iubita unui prinţ, favorita amândurora, lăsată moştenire de unchi nepotului, iar între ei, şambelanul – o umbră, care până la urmă refuzase să ia chipul unui soţ.

Aruncând din mâini scrisoarea, se ridică şi începu să umble cu paşi grăbiţi în lung şi în lat prin cameră. Se apropie apoi de cea de-a doua fereastră, închisă până atunci, şi deschise şi aici amândouă geamurile, căci simţea că se sufocă.

Scrisorica de la Eva Lewinski (numai o jumătate de coală, acoperită de rânduri dese) căzuse pe covor. Ridicând-o, îşi spuse: „Mai bine totul deodată. Mai bine doza întreagă decât picătură cu picătură. Şi, cine ştie, poate îmi aduce o umbră de mângâiere şi alinare.”

Apoi, aşezându-se iar, începu să citească:

La orice m-aş fi gândit, draga mea Clothilde, numai la faptul că aş putea ajunge iar să vorbesc despre familia Zacha nu. Şi cui? Ţie! Ei bine, am fost vecini, şi atât timp cât a trăit bătrânul Zacha, care de altfel nu era bătrân, nu

avea cincizeci de ani, o duceau foarte bine. Zacha era director administrativ la moşia Hohenlohe, nu se pricepea la nimic şi nu făcea nimic (ceea ce era un adevărat noroc), dădea în schimb cele mai bune mese. Manierat, bărbat frumos şi mare povestitor de anecdote, era bine văzut peste tot, dar plin de datorii, deşi avea leafă mare. A murit subit, ca să folosesc cuvântul obişnuit; încurcăturile băneşti ajunseseră prea *mari. Împrejurările morţii lui au fost trecute sub tăcere.*

Parcă o văd şi azi pe doamna von Zacha mergând în urma sicriului, îmbrăcată în doliu mare şi privită cu uimire de toţi bărbaţii. Căci doamna von Zacha, care avea atunci numai treizeci de ani, era şi mai frumoasă decât Cécile. Aceasta avea poate doisprezece ani la moartea tatălui ei, dar arăta de pe atunci aproape ca o doamnă, căci aşa voia maică-sa, care îşi făcuse de la bun început anumite planuri în privinţa fetei. Copilă răsfăţată, dar visătoare şi descinzând parcă dintr-un basm, încât oricine o vedea o putea crede o zână în haine de doliu.

Câtva timp după moartea tatălui, lucrurile au mai mers. Tânăra ducesă din castelul Rauden, care se preocupa de frumoasa văduvă şi cele trei fete ale ei, le ajuta cu bani şi daruri. Dar harababura în finanţele familiei era prea mare, aşa că ducesa a renunţat până la urmă la rolul ei de protectoare. Tot ce le mai rămăsese se reducea la o mică pensie. De educaţie nu putea fi vorba. Doamna von Zacha râdea când auzea că fetele ei ar trebui să înveţe totuşi ceva. Ea însăşi nu învăţase nimic şi se simţise cu toate acestea foarte bine, în orice caz, până la moartea soţului, iar după aceea, aproape tot atât de bine. Convingerea ei era că o femeie tânără şi frumoasă nu are altă menire decât să placă, iar ca să placi e mai bine să ştii puţin decât mult. Şi fetele n-au mai învăţat nimic.

Gradul lor de incultură, în care mama rivaliza cu fiicele, ne stârnea deseori râsul. În fiecare trimestru le venea pensia. Dădeau atunci petreceri şi îşi cumpărau panglici

şi danteluţe noi, ba chiar şi rochii, dar tot de doliu, pentru că doamna Zacha ştia că nimic nu-i stă atât de bine ca negrul, dar poate şi pentru că auzise că reginele-văduve poartă doliul toată viaţa.

Avea idei anapoda despre tot şi era când nespus de mândră, când nespus de umilă. Vorbea cu ducesa ca de la egal la egal, dar cel mai mult îi plăcea să stea de vorbă cu o spălătoreasă bătrână, care locuia la noi în casă. După ce cheltuiau banii, care nu ţineau nicio săptămână, nu mai aveau nimic vreme de douăsprezece săptămâni. Împrutau atunci, sau se hrăneau cu fructe din grădină, şi când, se sfârşeau şi ele mâncau, „ciupercuţe”. Să nu crezi însă că „ciupercuţele” erau ciuperci adevărate. Erau stafide mari, înfipte în vârful unor jumătăţi de migdale. Treaba era îndeajuns de migăloasă şi doamna von Zacha îşi petrecea întreaga dimineaţă cu pregătirea ciupercuţelor, pentru a putea aşeza la prânz pe masă această hrană a zeilor. În mijlocul farfuriei trona, ca să ştii şi asta, o stafidă neobişnuit de mare, care nu numai că avea picioruşul ei de migdală, ci mai era străpunsă şi orizontal de două beţişoare tăiate tot din miez de migdale şi azeşate în cruce. În cele patru vârfuri ale acestor beţişoare stăteau înfipte tot atâtea stafide mici, formând le morceau de résistance[298] *şi care în limbajul casei purta numele de* le roi champignon[299]. *Denumire în care, aşa vorbea lumea, se epuizaseră atât umorul cât şi cunoştinţele de limbă franceză ale familiei.*

Acestea sunt, draga mea Clothilde, fapte trăite de mine, întâmplări din copilărie. Ce s-a petrecut mai târziu, ştii tu mai bine decât mine.

Aceeaşi de totdeauna, a ta

Eva L.

Gordon ţinea scrisoarea în mână şi tremura. Apoi, dintr-

[298] Piesa de rezistenţă *(fr.).*
[299] Regele-ciupercă *(fr.)*

o dată, îşi regăsi parcă liniştea. „Da, sunt fapte care dezarmează! Crescută fără exemple bune, fără şcoală, fără să înveţe altceva decât să se privească în oglindă şi să-şi potrivească o panglică. Şi nu era niciodată acasă când sosea o notă de plată. Şi sta totuşi ziua întreagă la fereastră, mereu în aşteptarea prinţului care avea să vină într-o trăsură ca s-o ia pe Kathinka, sau poate chiar pe Lysinka, deşi amândouă erau copile încă. Dar ce-are a face? Prinţii iubesc extremele. Poate că o ia şi pe mama. Pe oricine, numai să vină şi numai să ia pe cineva. Nu sunt geloase una pe alta. Prinţul e generos, şi ele se vor putea juca mai departe. Da, să se joace, să se joace… nimic nu e mai important. Nu le plăcea nimic greu, nici măcar la masă. Ah! cine e frumoasă şi umblă mereu în doliu şi mănâncă «ciupercuţe» e născută pentru a fi iubita unui prinţ. Sărmana Cécile! Nu şi-a ales singură o astfel de viaţă, ci s-a născut în ea, fără să cunoască alta, iar când a apărut cel îndelung aşteptat, pe care îl căutaseră poate chiar pe când trăia încă şi tatăl ei, nu s-a împotrivit. Unde ar fi putut să înveţe să se împotrivească? Sunt sigur că nici nu s-a gândit măcar că ar fi putut spune şi «nu»; mama ar fi considerat-o nebună, şi ea s-ar fi socotit la fel.”

Răsucea mereu scrisoarea între degete, trăgea de ea, bătea pe marginile ei şi în colţuri, fără să-şi dea seama ce face. În cele din urmă se ridică şi se uită la vârfurile copacilor din parc, scăldaţi acum din plin în lumina dimineţii.

„Ceaţa din parc s-a ridicat, dar *eu* sunt împresurat de ea, mai adânc decât dacă aş fi pe Watzmann. Şi cine e cufundat în ceaţă e ca şi rătăcit. *Que faire*?[300] Să mă arăt supărat, sau să-i spun: «Vă rog, multstimată doamnă, spuneţi-i pastorului să plece, am venit *eu* să vă ascult spovedania». Iar la urmă aş adăuga: «Ei, ei, fiica mea!» Sau să-i vorbesc despre penitenţe? Sau despre cele zece

[300] Ce să fac? *(Fr.)*

porunci? Sau despre înalte convingeri morale? Sau chiar despre feminitatea călcată în picioare? Nu am nicio dorinţă să mă compromit pentru vecie şi să o văd cum zâmbeşte, cum sună şi cum spune cameristei: «Te rog, condu-l pe domnul!»”

În timp ce îşi vorbea astfel, plecase de lângă fereastră, venind în faţa consolei cu oglindă, unde, alături de ceas şi de carnetul lui de însemnări, îşi ţinea tabachera. „Am să-mi aprind o havană a indiferenţei şi am să izgonesc un nor cu altul. *Similia similibus*[301]. Colonelul Taylor obişnuia să spună că «toată înţelepciunea se ascunde în tutun». Şi mai îmi vine să cred că are dreptate. Am să-mi continuu liniştit vizitele în casa Saint-Arnaud şi n-am să-mi fac niciun fel de plan, ci voi lăsa totul la voia întâmplării. Cred, într-adevăr, că aşa e mai bine: să o privesc fără supărare şi să stau cu ea de vorbă ca şi până acum, ca şi cum n-aş şti nimic, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat... Şi, la urma urmei, ce s-a întâmplat? Ce-mi pasă mie de alteţa-sa şi de domnişoara lui de companie? Sau ce mă priveşte alteţa-sa al II-lea? Sau chiar mareşalul curţii? A, când mă gândesc la castelul de vânătoare de la Todtenrode... De aceea s-a cutremurat şi şi-a întors faţa când ne-am uitat prin ferestrele pustii. Iar mai înainte, la Quedlinburg, când peroram atât de vitejeşte despre galeriile de portrete şi despre contesa Aurora, şi atunci a fost la fel. Acum se explică totul... Biata femeie frumoasă!”

[301] Cui pe cui se scoate *(lat.).*

XXIII

ÎŞI PROPUSESE SĂ NU FACĂ NIMIC, să se poarte ca şi mai înainte, dar lăsă totuşi să treacă trei zile fără să se mai ducă la Saint-Arnaud.

În cele din urmă, în cea de a patra zi, se hotărî.

Toamna mai înaintase în ultima vreme, bătea vântul şi frunzele jucau prin faţa lui în timp ce trecea prin Hafenplatz. Aruncă o privire înspre ferestre şi văzu că jaluzelele erau trase peste tot, întocmai ca atunci, la prima lui vizită, când nu-i găsise acasă. Numai în odaia lui Saint-Arnaud geamurile erau larg deschise şi draperiile fluturau în vânt.

„Iar e la Tatter sau la Club. Nu-i niciodată acasă. Pare adevărat că în unele zile nu stă cu ea nici măcar un ceas, iar Rosa are poate dreptate când presupune că dragostea lui, dacă există, e o dragoste destul de ciudată. Oricum, acest fel de dragoste nu o face fericită, e sigur, de atâta îmi dau seama şi eu. Şi dacă stau să-mi amintesc, aproape că mi-a mărturisit-o ea însăşi. S-ar putea oare să fie altfel? Dragostea nu trăieşte de pe urma unor Dzialinski ucişi în duel, cred că nimic n-o întreţine mai puţin, dragostea trăieşte din nimicuri gingaşe şi cel ce vrea să câştige pentru totdeauna inima unei femei trebuie să i-o cucerească mereu, numărând atenţiile în fiecare ceas, ca rugăciunile pe un rozariu. Iar când ajunge la capăt, trebuie s-o ia de la început. Să fie mereu

prezent, să se ocupe mereu de ea, iată ce trebuie să facă. O brăţară la aniversare, chiar de-ar fi un Koh-i-Noor[302], sau o blană de vizon sau de zibelină la Crăciun, e prea puţin pentru trei sute şaizeci şi cinci de zile. De ce înfloresc pe lume atâtea flori? Pentru ce există buchetele rotunde de trandafiri şi violete? De ce trăiesc pe lume «Felix şi Sarotti»[303]? Aşa gândeşte orice femeie tânără, ceea ce îmi aminteşte cu spaimă că şi eu am venit *fără* buchet şi fără bomboniera. Prin urmare, nu sunt mai bun decât Saint-Arnaud. Şi *el* e totuşi numai un soţ."

În timp ce monologa astfel, ajunsese în faţa casei, a cărei uşă se deschidea chiar în clipa aceea, ca şi cum venirea lui fusese observată din loja portarului. Într-adevăr, prin ferestruică se uita curioasă o fetiţă, care părea că aşteaptă ca el să o salute. Gordon dădu uşor din cap şi începu să urce scara.

Chiar de la prima treaptă se întâlni cu consilierul intim, care venea de la Cécile.

— A, domnule von Gordon, îl salută acesta. *Les beaux esprits se rencontrent*[304]. Stimata doamnă nu se simte bine; din nefericire, sau poate dimpotrivă. Depinde cum vrei s-o iei. Ştiţi, e veşnicul ei vai şi ah...

Şi în timp ce-şi ridica din nou pălăria, trecu râzând pe lângă Gordon.

Acesta era foarte neplăcut impresionat de întâlnire, cu atât mai mult cu cât în ziua dineului nu-i scăpase atenţia pe care o arătase Cécile faţă de vecinul ei de masă, consilierul. Glumele lui frivole o făceau să râdă, iar cât priveşte îndrăzneala lui, care abia se menţinea în limitele decenţei, aşa cum spusese Rosa. Gordon trăise destul pentru a şti că bărbaţii îndrăzneţi sunt preferaţi.

Ajunsese acum sus şi trase clopoţelul soneriei.

— Doamna va fi foarte bucuroasă, îl primi jupâneasa, şi anunţă apoi: Domnul von Gordon.

[302] Diamant celebru, aparţinând coroanei engleze.
[303] Pe vremuri, numele unei fabrici de dulciuri din Berlin.
[304] Spiritele alese se întâlnesc *(fr.)*.

— Ah, e foarte binevenit!

Cécile era într-adevăr suferindă, dar nu renunţase la locul ei preferat de pe terasă. Banca mică cu două perne fusese scoasă, iar în locul ei se adusese un şezlong, în care se odihnea bolnava, cu un şal pe umeri şi cu picioarele acoperite de un pled ce avea brodat blazonul familiei Saint-Arnaud, sau poate al familiei Woronesch von Zacha. Pe o măsuţă alăturată se afla o sticluţă de doctorii, împreună cu apa şi zaharniţa.

Văzând-o astfel, Gordon fu adânc mişcat, uită totul şi vru să-i spună vorbe de mângâiere. Cécile nu-l lăsă însă, ci vorbi ea, în timp ce se trăgea cu greu ceva mai sus, rezemându-se de perne:

— Abia acum! V-am aşteptat mai curând, domnule von Gordon… Micul nostru dineu s-a bucurat de atât de puţină trecere? Dar vă rog, luaţi loc. Mai e acolo un scaun. Aruncaţi fularul deoparte; ba nu, daţi-l încoace, am să-l pun peste şal. Căci, să vă spun drept, mi-e frig.

— Şi v-aţi aşezat totuşi aici, afară, de parcă am fi în iulie, nu în octombrie.

— Da, domnul consilier intim, care a plecat adineauri, era de aceeaşi părere şi m-a mustrat, ba chiar a insistat, pe tonul care îi este propriu, să mă mute singur de aici.

— E un ton pe care îl cunosc. *C’est le ton qui fait la musique*[305].

— Fireşte. Şi la nimeni în asemenea măsură ca la domnul consilier. Cu toate acestea, mă amuză; o recunosc, chiar dacă nu prea spre lauda mea. Auzim atâtea lucruri plicticoase, iar el e întotdeauna atât de picant. Stau însă aici, în răcoarea de octombrie, pentru că nu am altă alegere. Căci dacă aş trece în camerele din faţă, n-aş avea acolo, oricât sunt ele de înalte, nici pic de aer, şi de aceea prefer să tremur, şi în cel mai rău caz să răcesc. Dintre două rele, îl aleg pe cel mai mic. Dar acum să lăsăm această temă. Nimic nu-i mai plictisitor decât

[305] Tonul face muzica *(fr.).*

discuţiile despre boală, atunci când nu-i vorba de doi parteneri care se iau la întrecere povestind despre suferinţa lor. Şi nu cred că aţi vrea să recurgeţi la acest mijloc de salvare. Povestiţi-mi mai bine despre Rosa. Ştiţi, devenisem geloasă. Vă vorbeaţi mereu în şoaptă, ca şi cum aţi fi avut secrete, iar când bătrânul general şi-a aruncat în joc ultima carte, v-aţi strâns mâna cu înţelegere. O, nu mi-a scăpat nimic! Iar apoi aţi condus-o până la tramvai. Ce-i drept, tramvaiul e ceva pe cât de nevinovat, pe atât de aproape, dar el nu e de fapt o noţiune destul de elastică şi poate ajunge, la nevoie, şi până la Engel Ufer. Şi pentru că a venit vorba, cum poate locui acolo? E doar artistă şi femeie.

— A, vă puteţi îngădui să glumiţi, preastimată doamnă. Dumneavoastră ştiţi doar foarte bine cum stau lucrurile. Rosa! Cu Rosa ai putea face înconjurul ecuatorului şi te-ai întoarce la fel cum ai plecat. Am condus-o până acasă, şi am vorbit şi am glumit despre o mulţime de lucruri şi totuşi, dacă în locul ei aş fi avut la braţ unul din tablourile ei, ar fi fost acelaşi lucru. Pentru a o spune pe scurt, felul ei fermecător de a fi e fără farmec, iar eu cunosc femei a căror tăcere aprobatoare înseamnă pentru mine mai mult decât cel mai spiritual cuvânt al Rosei.

Cécile zâmbea, fără a căuta să pară că nu a înţeles intenţia şi sensul vorbelor lui. Totodată, clătină însă din cap şi zise:

— Aţi face mai bine să-mi daţi picăturile. Sticluţa e colo. Ar fi trebuit să le iau mai demult. Vă rog să număraţi însă bine şi să vă gândiţi ce viaţă preţioasă e în joc. E digitală, degeţel. Vă mai amintiţi de ceasurile când mergeam călare de la Thale spre Altenbrak? Creşteau peste tot în jur, în mănunchiuri roşii, înainte de a ajunge la drumul cu mesteceni, acolo unde erau gimnaştii care s-au aşezat în rânduri şi ne-au dat onorul.

— *V-au* dat, Cécile.

— Da, urmă ea, fără să ia în seamă întreruperea, pe

atunci nu mă gândeam că degeţelul înfloreşte pentru mine. De ieri mi s-a mai impus însă, cu toată pompa şi solemnitatea, şi o boală de inimă, ca şi cum n-aş fi avut şi aşa destul de suferit. Cinci picături, vă rog, nu mai mult. Şi puţină apă.

Gordon îi dădu paharul.

— E ceva mai bună decât moartea… Acum însă luaţi iar loc şi povestiţi-mi de vecina dumneavoastră de masă propriu-zisă. Interesantă femeie baroana, nu-i aşa? Şi atât de distinsă!

— În orice caz, mai mult decisă decât distinsă. În pieptul ei, zeii n-au pus îndoiala, acest izvor sau vlăstar al modestiei; i-au pus în schimb ura, cel puţin cea care se manifestă prin cuvinte. Doamne, câte nu urăşte femeia aceasta! Şi, pe deasupra, ce poftă de mâncare! Fiecare al treilea fel era „mâncarea ei preferată”. Iertare, dar a folosit cu adevărat această expresie. A, Cécile, cum de-aţi ajuns la această femeie-bărbat, la această amazoană, *dumneavoastră,* care sunteţi atât de feminină şi atât de…

— Slabă. Nu vă sfiiţi s-o spuneţi. Iar acum mă mai simt şi rău şi sunt şi bolnavă!

— Nu, nu, urmă Gordon, cu glas din ce în ce mai cald şi mai pătimaş. Nu, nu, nu sunteţi bolnavă, nu trebuie să fiţi bolnavă. Şi picăturile astea nenorocite – daţi-le încolo, împreună cu toată tagma doctoricească. Ei se făl esc cu cercetarea trupului şi a sufletului, creează într-una ştiinţe noi în care e mereu vorba de „psihic” şi nu au nici cele mai elementare noţiuni despre suflet. Interpretări greşite şi erori, oriîncotro priveşti. A, scumpa mea Cécile, v-aţi culcat aici în frigul tare, ca să puteţi respira mai bine. Dar nu aerul vă lipseşte, ci lumina, libertatea, bucuria. Sunteţi legată, şi constrânsă, şi *de aceea* respiraţi greu, *de aceea* vă doare inima, şi inima aceasta constrânsă nu o veţi vindeca cu digitalina lipsită de viaţă. Trebuie să-i daţi iar inimii florile vii şi roşii de degeţel, ca atunci când călăream peste stânci, înconjuraţi de strălucirea plină de

lumină a soarelui. Şi mai târziu, seara, în lumina lunii, care cădea peste monumentul singuratic. Zi de neuitat, ceasuri de neuitat.

Cécile îi sorbea fiecare cuvânt, dar ochii ei, luminaţi de bucurie şi fericire, aveau şi o expresie de îngrijorare şi teamă. Căci inima şi voinţa se luptau între ele şi, cu cât dârzenia îi era mai sinceră şi mai dreaptă, cu atât mai mult se temea de tot ce ar fi putut-o face să i se clatine. Trebuia să se apere de ea însăşi şi de aceea îi spuse:

— O, nu, nu aşa, prietene drag. Vedeţi petele roşii de aici? Eu, cel puţin, le simt cum ard. Credeţi-mă, sunt într-adevăr bolnavă. Dar, chiar dacă aş fi sănătoasă, nu vă este îngăduit să-mi vorbiţi astfel. Nu e bine nici pentru mine, şi nici pentru *dumneavoastră.*

Se vedea lesne că Gordon nu ştia cum să-i interpreteze cuvintele şi de aceea ea mai spuse o dată:

— Da, nici pentru dumneavoastră. Căci cuvintele pe care le-aţi rostit, oricât de mult ar vrea să însemne, nu sunt decât cuvinte obişnuite, cuvinte în care cunosc fiecare ton şi fiecare infimă nuanţă. Lucrul *acesta* cel puţin l-am învăţat, pentru *asemenea* lucruri am şi eu o pregătire. Aşa îi vorbeşte de obicei un om de lume unei femei de lume, şi mai lipsesc numai umilinţele şi înjosirile – nu spun ale cui – şi învinuirile ascunse – nu spun împotriva cui – pentru a face deplină banalitatea acestor cuvinte. E o fericire pentru mine că tactul dumneavoastră m-a ferit cel puţin de a ajunge până acolo. Vorbind astfel, se mai ridică o dată între perne, dându-şi şalul spre spate, şi urmă pe un ton devenit iar prietenos: Nu, domnule Gordon, nu aşa. Rămâneţi pentru mine aşa cum aţi fost până acum. Vă găsesc atât de schimbat şi mă întreb zadarnic din ce pricină. Dar, orice ar fi, faceţi-mi viaţa mai uşoară şi nu mai grea, îndrumaţi-mă în tot ceea ce trebuie să întreprind, şi nu dezamăgiţi încrederea sau, de ce n-aş spune-o, sentimentul frumos pe care l-am avut de la bun început pentru dumneavoastră.

Gordon părea că vrea să răspundă, dar Cécile întinse doar mâna spre carafă, ca să-i arate că ar vrea să bea, bău într-adevăr şi, respirând adânc, vorbi mai departe:

— Sunt multe lucruri care mă apasă. Aţi văzut cum trăim; mă înconjoară atâta ironie, o ironie care nu-mi place şi pe care adesea nici măcar n-o înţeleg. Căci problemele mari nu mă interesează şi prefer, chiar şi acum, să privesc viaţa ca pe o carte cu imagini, pe care îmi place s-o răsfoiesc. Să mă plimb la ţară, să mă odihnesc la o margine de pădure, să mă uit cum se seceră grâul şi cum culeg copiii florile de mac, sau să mă duc eu însămi să le culeg şi să-mi împletesc o cunună, în timp ce vorbesc cu oamenii simpli despre lucruri simple, despre o capră care s-a pierdut, sau despre un fiu care s-a reîntors, *aceasta* e lumea mea, şi am fost fericită atâta vreme cât am trăit în ea. Apoi – eram încă pe jumătate copil – am fost smulsă din această lume pentru a fi dusă în lumea cea mare, şi atât cât s-a putut am gustat şi bucuriile *ei* şi am luat parte la nesocotinţele şi rătăcirile ei. Dar acum, acum mi-e dor să mă întorc iar – nu la o viaţă „modestă”, pe care n-aş putea-o îndura – ci la linişte, la pace, la o existenţă idilică şi, îngăduiţi-mi să o spun, la nevinovăţie. Am văzut destulă vinovăţie. Şi chiar dacă în tot lungul vieţii mele nu m-am putut desprinde din mrejele vanităţii şi nu mă pot lipsi de admiraţia care îmi măgulеşte vanitatea, ţin totuşi, prietene, da, o *vreau,* ca această admiraţie să nu depăşească anumite limite. Am jurat acest lucru, nu mă întrebaţi când şi cu ce prilej, şi vreau să-mi ţin jurământul, chiar dacă ar trebui să mor din această pricină. Nu căutaţi să aflaţi mai mult. Pluteşte asupra acestei case mai multă nenorocire decât ştiţi. Şi acum lăsaţi-mă, vă rog. Doctorul poate veni din clipă în clipă, şi n-aş vrea ca pulsul meu să-i trădeze cât de mult i-am încălcat prescripţiile.

XXIV

GORDON PLECASE ÎNTR-O STARE de mare agitaţie şi abia pe drum se reculese şi cumpăni asupra purtării sale. Se lăsase într-adevăr furat de o clipă şi, pentru că o văzuse pe Cécile bolnavă şi dureros resemnată, fusese plin de sinceră compasiune. Dar sentimentul de compătimire pură nu durase. Cu toată boala şi resemnarea, sau poate accentuate de ele, doamna von Saint-Arnaud avea ceva nespus de atrăgător şi, cedând din nou acestui farmec, ajunsese în cele din urmă la cuvinte pe care, după ce citise scrisoarea Clothildei, nu mai credea că e nimerit să le măsoare sau să le treacă sub tăcere. Fuseseră rostite cuvinte, fuseseră făcute aluzii, care cu o săptămână în urmă nu ar fi fost încă posibile. „Da, îşi încheie el consideraţiile retrospective, *aşa* a fost, *aşa* s-a petrecut. Iar după aceea mi-a răspuns atât de convingător, ca niciodată până acum, şi în acelaşi timp. La fel de modest şi simplu ca totdeauna.”

Monologând astfel, ajunse până la Hotelul Tiergarten şi îndată după aceea, în apropiere de Lennestrasse. Să se închidă însă în casă, între mobile banale, fără nimic mai bun decât două peisaje elveţiene litografiate, care erau pentru el un chin chiar şi în împrejurări obişnuite, i se părea astăzi de două ori mai greu, aşa că trecu de locuinţa lui, ducându-se spre o bancă neocupată, deşi soarele de octombrie cădea peste ea îmbietor.

Sprijinindu-se într-un braţ, se rezemă la unul din capetele băncii şi începu să se gândească şi să socotească până ce un şir de imagini, din care nu lipseau nici chipuri groteşti, luară locul şirului de gânduri. O vedea pe frumoasa doamnă von Zacha, îmbrăcată toată în crep, cu şiraguri de jais mari, negre, răsucite de trei ori în jurul gâtului şi pe piept, iar de mărgele atârna până la brâu un crucifix. Apoi o vedea pe Cécile, privind în susul străzii. Veneau apoi cei pe care ea îi aştepta: întâi un bătrân în vestă de vânătoare, voinic şi jovial, cu favoriţi argintii, tunşi şi potriviţi după moda englezească, iar după el, în costum de călătorie, un tânăr fin şi străveziu şi tuşind, urmat de un al treilea, în uniformă, cu umerii drepţi şi cu trese de aur la guler. Îi veni să râdă şi spuse: „Marinelli[306]. Da, mareşal la curţile unor prinţi mai mici... Iată în ce lume a trăit Cécile. Destul de trist. Şi ce pot să cred? Să deduc oare că a jucat teatru şi că tot ce mi-a spus n-a fost decât ticluirile unei femei frumoase, care nu-i mulţumită de viaţa ei şi ar vrea să-şi scurteze lungile ceasuri pustii ale existenţei cu ajutorul unei intrigi sentimentale? Nu, dacă; vorbele ei sunt minciună şi înşelătorie, atunci totul e o minciună şi, ori nu mă pricep eu să deosebesc adevărul de neadevăr, ori arta de a te preface a progresat cu paşi atât de uriaşi în cei şapte ani ai absenţei mele, încât nu mai pot fi la înălţimea ei.”

Ar fi vrut să scape de aceste gânduri şi de altele asemănătoare, dar sufletul lui nu-şi găsea liniştea. „Lumea e plină de contraste, înăuntru şi în afară şi, oriîncotro îţi arunci privirea, dai peste lumini şi umbre. Oamenii cei mai recunoscători se arată brusc nerecunoscători, iar cei cucernici, în frunte cu fericitul Iov, se ridică împotriva lui Dumnezeu şi a poruncilor sale. Câte nu încap într-o inimă omenească? În ea se pot împăca toate, binele şi răul se strâng puţin laolaltă şi cine e azi

[306] Aluzie la intrigantul mareşal al curţii din drama Emilia Galotti de G.E. Lessing.

moral, iar mâine frivol, poate fi azi atât de cinstit pe cât va fi şi mâine. Clothilde avea dreptate prevenindu-mă să nu arunc şi copilul odată cu scalda. Iar Rosa ce a spus? «Sărmana femeie!» înseamnă că a găsit deci la ea trăsături care merită simpatie. Şi asta-i mult. Căci femeile sunt foarte severe cu semenele lor, iar atunci când iartă, trebuie să fi avut temei s-o facă."

În clipa aceea se apropie de bancă o doică din Spreewald, cu un cărucior de copil, şi se aşează lângă el. Gordon se uită la ea, dar şoldurile umflate şi expresia de stupiditate şi de senzualitate i se păreau, în starea în care se afla, de-a dreptul respingătoare şi de aceea – spre mirarea vădită a vecinei lui de bancă – se ridică numaidecât şi porni mai departe pe aleile parcului.

După un ceas, când se întoarse acasă obosit şi mai liniştit, portarul îi întinse o scrisoare şi o telegramă. Scrisoarea era de la Cécile, îşi dădu seama după adresă, şi de aceea expeditorul telegramei îi era, cel puţin în clipa aceea, indiferent. Urcă repede în locuinţa lui, ca s-o citească, dar ajuns sus îl cuprinse teama. În cele din urmă, deschise plicul. În scrisoare se spunea:

Dragă prietene, aşa nu putem merge mai departe. Din ziua micului nostru dineu, v-aţi schimbat, tonul dumneavoastră faţă de mine e altul. V-am mai spus-o şi o repet: renunţ să aflu motivul. Dar oricare ar fi el, întrebaţi-vă dacă aveţi voinţa şi puterea de a vă reîntoarce la tonul pe care îl foloseaţi înainte şi care mă făcea atât de fericită. Cercetaţi-vă, şi dacă va trebui să răspundeţi „nu", atunci lăsaţi ca discuţia pe care tocmai am avut-o să fie ultima. E în joc fericirea dumneavoastră şi a mea. Scrisul meu tremurat vă va spune ce simte inima mea, care nu vrea cu niciun chip ceea ce trebuie. Dar vă implor – va urma despărţirea sau ceva mai rău decât ea. Mai curând sau mai târziu, profesiunea pe care aţi ales-o vă va duce iar departe în lume – anticipaţi

plecarea. Eu n-am să vă uit. Cum aş putea oare?
Mereu a dumneavoastră, Cécile.

Gordon era mişcat, şi nimic nu-l mişca mai mult ca mărturisirea nereţinută a sentimentelor ce i le purta Cécile. Dar tocmai de aceea îşi dădea seama şi de întreaga gravitate a celorlalte cuvinte pe care i le scrisese, căci altfel nu s-ar fi lăsat împinsă până la această mărturisire.

„Mă întreabă dacă am voinţa şi puterea. Ei bine, voinţa da. Puterea, însă, nu. Poate şi pentru că voinţa nu este *cea* care ar trebui să fie. Unde aş putea s-o găsesc? Nu pot să rămân aici şi să trec zi de zi nepăsător prin faţa casei ei, ca şi cum n-aş şti cine îşi macină zilele în tristeţe, în spatele rulourilor trase. Şi de aceea nu pot avea *niciuna, nici alta,* nici puterea, şi nici voinţa."

Spunându-şi asta, mai citi repede încă o dată ultimele rânduri şi abia după aceea deschise telegrama. Era de la Bremen şi i se comunica pe scurt să vină acolo, pentru că proiectul întâmpina noi greutăţi din partea guvernului danez.

„De n-ar fi fost scrisoarea, telegrama ar fi înseninat o pacoste, aşa însă e un semn, ca şi ordinul care m-a făcut să plec atunci din Thale. Numai că situaţia de azi e mai grea decât atunci, iar norocul în nefericire mai evident. E adevărat, nu trebuie să te joci cu focul. Ce proverb banal! Dar cele mai banale sunt şi cele mai adevărate. Prin urmare, bat în retragere! Are să-mi fie mai uşor decât aş fi crezut cu un ceas în urmă, căci tot ce e bun şi rezonabil în cugetul meu mă îndeamnă să o fac şi îmi vine astfel într-ajutor. Nu-mi place să mă las înşelat şi nici să fiu jucăria capriciului unei femei. Dar aici nu-i vorba de nimic din toate acestea – nici prefăcătorie, nici capriciu, nici joacă. Sărmană Cécile! Nu ţi s-a cântat din leagăn despre înalte principii morale, iar Silezia Superioară, cu pretenţiile ei de nobleţe şi sărăcia nobilimii ei, nu a fost

un loc unde le-ai fi putut învăţa. E tot ce poate fi mai adevărat. Dar avea totuşi un fond sănătos, un element estetic, o fineţe înnăscută a simţirii, care a învăţat-o să deosebească adevărul de minciună şi binele de rău. Fireşte, a mai rămas în fiinţa ei şi va mai rămâne ceva din vremea când pe masa lor stăteau «ciupercuţele» şi «regele-ciupercă», dar vrea să se rupă de ceea ce a fost, doreşte din toată inima şi cu toată convingerea şi a încerca s-o împiedic ar fi josnic şi de-a dreptul necinstit. Prin urmare, trebuie să plec. A trăi înseamnă a-ţi îngropa speranţele.”

Îşi spunea toate acestea, convins fiind că are dreptate. Se opri însă deodată şi zâmbi: „Speranţe, cuvânt ideal, care nu prea se potriveşte cu dorinţele mele, aşa cum sunt sau, mai bine zis, cum au fost. Speranţele trebuie să fie însă oare totdeauna ideale, totdeauna pure cum sunt crinii pe câmpie? Nu, ele pot prinde viaţă şi culoare, pot fi roşii ca florile de degeţel de pe culmea munţilor. Dar, pure sau aprinse, trebuie să plec, să plec.”

Şi, sunând să vină gazda, îi ceru să-l pregătească de plecare.

XXV

ÎN DIMINEAŢA URMĂTOARE AJUNsese la Bremen, unde se instalase la Hilknann, un hotel încântător, pe care îl ştia din şederile lui anterioare în acest oraş. Ferestrele camerei lui erau deschise, iar el se uita când spre Esplanada ce despărţea oraşul vechi de suburbii, ajungând cu privirea până în viu animata Sögestrasse, când spre aleea presărată cu pietriş, ce se întindea de-a lungul întregii faţade a hotelului şi unde oaspeţii îşi luau tocmai cafeaua de dimineaţă. Vremea era încă blândă şi copacii puternici care mărgineau vechiul meterez din imediata apropiere a hotelului formau un fel de zid ce transforma întreaga alee într-un loc ferit de vânt. Acolo voia să se aşeze şi Gordon şi, după ce îşi schimbă hainele, coborî scările şi luă loc la o masă. Toată forfota din faţa lui: camioanele care coborau spre port, servitoarele care se duceau la piaţă, copiii care se îndreptau spre şcoală, totul îi făcea plăcere şi îi reda o stare de calmă împăcare, pe care nu o mai avusese din ziua când primise scrisoarea Clothildei. Şi în această stare o vedea mereu în faţa lui pe Cécile, care, ca o imagine ce se mistuie în ceaţă, părea să-i facă un semn cu mâna din depărtare, ca şi cum l-ar fi chemat şi totodată l-ar fi alungat. Era starea de spirit potrivită, aşa că ceru să i se aducă hârtie şi cerneală şi scrise:

„Multstimată şi venerată doamnă, dragă, scumpă prietenă, ieri după-amiază, odată cu rândurile dumneavoastră, am primit şi o telegramă care mă chema aici. Cu douăzeci şi patru de ore mai devreme, aş fi fost nenorocit la primirea ei, în clipa aceea însă mi-a fost binevenită şi m-a ajutat, ca şi altă dată, să trec peste ezitări şi îndoieli.

Trebuie să mă întorc la tonul din zilele noastre fericite – aşa mi-aţi scris ieri. Trăind în acelaşi loc cu dumneavoastră, respirând acelaşi aer, n-aş fi putut s-o fac niciodată; *în această despărţire voi putea, sau voi învăţa, s-o fac, pentru că trebuie să învăţ. E încă dimineaţă devreme, încă n-am vorbit cu nimeni dintre comanditarii mei, dar dacă mi se îndeplineşte ceea ce îmi doresc din inimă, toate tratativele care mă ţin legat de aceste ţărmuri se vor întrerupe, şi locul lor va fi luat de alte misiuni, care mă vor duce iar departe în lume şi în ţări străine. Iar acolo, în ţări străine, privind în urma noastră, închipuirea devine realitate şi dorul, care altfel ar fi un chin, devine o fericire. Mai curândă sau mai târziu, sper să străbat iar prin trecătorile înzăpezite ale Himalaiei, oriunde aş fi însă, şi cu cât mai sus cu atât mai mult, îmi voi aduce aminte de zilele frumoase ce au trecut, de Quedlinburg, de Altenbrak, şi de monumentul de pe culme... Visuri doar, şi viziuni, dar ne căutăm mângâierea unde şi cum putem. Dragă, scumpă prietenă, al dumneavoastră nespus de devotat,*

Leslie-Gordon.

Gordon aşteptă un răspuns, dar el nu veni, ceea ce, la început, îl nelinişti şi-l nemulţumi totodată. Tratativele de afaceri, care se prelungiră în tot cursul lunii octombrie şi care îl duseră, pentru măsurători şi alte constatări, întâi la Schleswig şi apoi mai sus, până la Limfjörd, nu-i lăsară însă timp să fie abătut. Amintirile îi umpleau inima, dar orice sentiment pătimaş părea să fi dispărut şi el se

bucura de întorsătura pe care o luase, în sfârşit, această întâlnire din viaţa lui, de ale cărei primejdii îşi dădea bine seama.

În asemenea stare de spirit se afla, când primi, cu totul pe neaşteptate, dispoziţia să se reîntoarcă la Berlin. Îl cuprinse aproape spaima, dar situaţia nu-i îngăduia niciun fel de alegere şi, într-o după-amiază cenuşie de noiembrie, ale cărei ceţuri se preschimbară, chiar în clipa opririi trenului, într-o ploaie deasă, sosi la Berlin şi trase la Hotel du Parc, acelaşi deci în care venise zilnic şi în care mâncase la prânz în timpul şederii lui din septembrie.

Camera care i se dăduse era la primul etaj, cu ferestrele spre Bellevuestrasse şi cu vederea spre estrada împrejmuită de copaci, unde petrecuse cândva, la întoarcerea lui din Hafenplatz, multe ceasuri fericite. Totul aparţinea acum trecutului, şi nici decorul nu mai era acelaşi. Castanii, care atunci, deşi îngălbeniţi, erau încă plini de frunze, îşi întindeau acum crengile dezgolite, iar de sus de pe acoperiş, chiar pe locul unde fuseseră aşezate unele peste altele toate mesele şi scaunele din timpul verii, ploaia cădea în cascade peste estradă.

Pe Gordon îl cuprinse un fior.

„Să sperăm că nu e imaginea zilelor ce le voi petrece la Berlin. Ar fi prea puţin promiţător. Dar, la urma urmei, ce poţi aştepta de la o după-amiază de noiembrie? *«Some days must be dark and dreary»*[307] – nu mai ştiu dacă a spus-o Longfellow[308] sau Tennyson[309], oricum, unul dintre ei, şi dacă mai *trebuie* să fie şi câte o zi «întunecată şi tristă», atunci de ce nu cea de azi. Un foc în sobă şi o ceaşcă de cafea vor îmbunătăţi de altfel simţitor situaţia.”

Sună clopoţelul, ceru ce voia şi puse chelnerului câteva întrebări.

— Ce se joacă la teatru?

---

[307] Unele zile trebuie să fie întunecate şi triste *(engl.).*
[308] Citat din poetul american H.W. Longfellow (1807—1882).
[309] Alfred Tennyson (1809—1892), poet englez.

— *Zurbagiul*[310].

— Cam veche. Şi la Operă?

— *Tannhäuser*[311].

— Aveţi bilete?

— Da, fotolii şi loji de rangul întâi. Cântă Niemann şi Voggenhuber.

— Bine. Lojă. Lasă-mi, te rog, biletul la portar.

Cu puţin înainte de ora şapte, trăsura se opri în faţa clădirii Operei, iar omul care era întotdeauna acolo pentru a deschide portierele rosti cu grija care îi era proprie cu tonul niciodată schimbat, fie polei, fie vreme bună:

— Fiţi cu băgare de seamă!

Gordon privea cu plăcere sala plină şi strălucitoare şi încetă să se mai uite în jur numai când dirijorul ridică bagheta şi răsunară primele acorduri ale uverturii. Cunoştea fiecare notă şi asculta cu înţelegere şi bucurie, până ce o zări deodată pe Cécile într-o lojă din faţa lui. Şedea în faţă, lângă balustradă, iar lângă ea consilierul, care, în timp ce evantaiul o ascundea pe jumătate, îi făcea câte o mică remarcă în şoaptă, iar capetele lor se atingeau. Cel puţin aşa i se părea lui Gordon. Se ridică apoi cortina. Dar el nu mai auzea şi nu mai vedea nimic, privea doar ţintă, cu bărbia şi gura îngropate în mâna stângă, spre loja din faţă, furat numai de gelozia lui, stăpânit de dorinţa sfredelitoare de a vedea mai bine mai mult, decât prea puţin. Se părea însă că Cécile şi consilierul nu urmăreau doar superficial spectacolul, ci cu atenţie şi chiar cu oarecare seriozitate şi numai când intervenea câte o scurtă pauză se plecau unul către altul, spunând fiecare câte un cuvânt la care Cécile răspundea de cele mai multe ori cu un surâs, iar consilierul intim, de fiecare dată, printr-o comică legănare a capului.

Gordon trecea prin chinurile iadului şi, cu gândul la

[310] Piesă de dramaturgul german Roderich Bendix (1811—1873).
[311] Operă de Richard Wagner.

răzbunare, se întreba doar dacă la momentul potrivit (şi momentul *trebuia* să vină) avea să apară în chip de „Mefisto” sau de „conştiinţă încărcată”. Se decise, firește, pentru cel dintâi. Ironia şi gluma uşoară, rostită cu superioritate, erau singurele potrivite, şi tocmai când luase hotărîrea asta, se lăsă cortina după primul act.

În faţă, loja se golise; nu mai rămăseseră în ea decât Cécile cu prietenul casei.

Iar Gordon se năpusti într-acolo, ca să se înfăţişeze stimatei doamne.

Consilierul îşi luase binoclul şi cerceta cortina. Când se întoarse iar, poate pentru a-i şopti vecinei şi prietenei sale o remarcă de critică artistică privitoare la Arion[312] sau, şi mai probabil, cu privire la grupul nereidelor amatoare de scăldat, îşi zări rivalul care, intrat între timp, îi adresă un salut abia schiţat, înclinându-se totodată în faţa Cécilei.

— Ce noroc pentru mine, multstimată doamnă, începu Gordon, pe tonul lui cel mai ironic, să vă pot vedea chiar azi şi chiar în acest loc. Intenţionam să mă prezint la dumneavoastră în cursul zilei de mâine. Dar e mai bine aşa pentru mine. Îmi daţi voie să întreb cum vă mai simţiţi?

Cécile tremura de emoţie şi în încordarea care o lăsa aproape fără glas nu găsi, după un mare efort, decât cuvintele:

— Domnii se cunosc? Consilier intim Hedemeyer... domnul von Gordon.

— Am avut onoarea, spuse Gordon, aşezându-se pe unul dintre locurile rămase libere. Îndată după aceasta însă, sprijinindu-se alene de unul din braţele fotoliului, urmă pe un ton de veselie forţată: O sală plină, stimată doamnă, în orice caz mai plină decât ai putea crede, la o operă care se joacă de treizeci de ani şi pe care oricine o cunoaşte pe de rost. E probabil meritul subiectului sau al

[312] În mitologia elină, poet și muzician, care ar fi fost aruncat în mare de corăbieri și pe care l-ar fi salvat delfinii, fermecați de sunetele lirei sale.

distribuţiei strălucite. Presupun că e vorba de Niemann. E născut pentru a cânta rolul lui Tannhäuser şi nimeni altul nu o mai face ca el. Cel puţin pe scenă. Mie îmi redeşteaptă amintiri din zilele în care, cu tresa argintie a regimentului de gardă, de care, întrucâtva surprinzător, se bucură şi regimentul de căi ferate, aveam încă privilegiul de a putea sta aici, în parte ca iubitor al artei şi în parte ca podoabă militară a sălii. Am, de altfel, impresia că domnul coleg Hülsen[313] continuă să favorizeze îngăduitor pe cei chemaţi şi pe cei nechemaţi. Priviţi în partea aceea, stimată doamnă. O adevărată *levée en masse*[314], în frunte cu regimentul Alexander, ca de obicei.

Cécile nu-şi dădea prea bine seama de tonul lui ironic, pe care îl înregistra însă cu atât mai limpede urechea consilierului. Acesta, pentru a sublinia în mod vădit că, în lumea largă, „canadianul” uitase „spoiala de politeţe europeană”, replică prompt, cu ironia ce-i era proprie:

— Aţi fost plecat numai şapte ani, domnule von Gordon? Credeam că mai mult.

Gordon, care ştia să preţuiască o remarcă maliţioasă reuşită, chiar şi atunci când era îndreptată împotriva lui, îşi regăsi pe loc o uşoară bună dispoziţie şi răspunse:

— La ordinele dumneavoastră, domnule consilier intim; din păcate, numai şapte ani, şi de aceea intenţionez să dublez cifra cât mai curând, pentru a-mi completa educaţia. Educaţia caracterului, fireşte. Dacă reuşesc, sper să devin un adevărat om al naturii, fără nimic fals în el, nici măcar pe dinafară. Văd însă că loja începe să se umple iar cu ocupanţii ei de mai înainte, amintindu-mi că trebuie să mă retrag. Îmi e îngăduit să o vizitez cât mai curând pe stimata doamnă la ea acasă?

— Oricând, domnule von Gordon, spuse Cécile. Nu mă lăsaţi să aştept prea mult decât v-o cer obligaţiile

[313] Botho von Hulsen (1815—1886), director general al Teatrului curţii din Berlin, fusese ofiţer.

[314] Mobilizare generală *(fr.).*

dumneavoastră profesionale. Sunt atât de curioasă să aud ce aţi mai făcut!

Rostise cuvintele cu grabă şi tulburare, aproape fără să ştie ce spune. Gordon îşi luă rămas bun şi plecă spre loja lui.

Reîntors aici, căută să arate că urmăreşte cu deosebit interes al doilea act, şi într-adevăr, sala din castelul Wartburg şi apariţia cântăreţilor îl captivară o vreme. Nu prea multă însă şi, când ridică iar privirea, văzu că Cécile ieşea din lojă, urmată de consilierul intim.

Era mai mult decât putea răbda; imaginile cele mai nesăbuite îi năvăleau în minte, într-o goană nebună, şi îl cuprinse o ameţeală. După ce se reculese cu greu, se uită la ceas: „Opt şi jumătate. Târziu, dar nu *prea* târziu. Iar ea a spus doar: «Sunteţi binevenit oricând».”

Şi monologând aşa, se ridică pentru a pleca după perechea care dispăruse. Dacă o găsea pe Cécile, avea să fie destul de greu, iar dacă *nu* o găsea… Nu putea nici măcar să-şi închipuie cum va fi.

XXVI

— A, DOMNUL VON GORDON! SPUSE jupâneasa la vederea vizitatorului apărut la o oră atât de târzie, şi care (poate pentru a-şi înăbuşi sentimentul de vină) trăsese cu toată puterea de clopoţel.

— E acasă doamna?

— Da, a fost la teatru, dar tocmai s-a întors. Doamna şi domnul se vor bucura foarte mult.

— Domnul colonel e şi el aici?

— Nu, domnul consilier intim.

Gordon fu anunţat, şi încă înainte de a i se fi confirmat că e primit, se grăbi să intre.

Cécile şi consilierul intim erau la fel de miraţi, iar zâmbetul ironic al acestuia părea că vrea să spună: „E cam prea de tot!”

Gordon îi înţelese zâmbetul, dar nu-l luă în seamă şi sărutând mâna Cécilei, zise:

— Iertare, stimată doamnă, că fac atât de curând uz de permisiunea dumneavoastră. Dar, ca să fiu sincer, din clipa în care aţi ieşit din lojă, a dispărut şi interesul meu pentru spectacol şi nu mi-a mai rămas decât dorinţa de a petrece seara alături de dumneavoastră, stând de vorbă. Nu e o oră foarte potrivită pentru o primă vizită. Însă amabilele dumneavoastră cuvinte... Aşa că vă rog să-mi iertaţi ora târzie.

Cécile îşi revenise între timp şi, cu o linişte care arăta

limpede că în faţa acestei comportări nemaiauzite îşi recâştiga treptat stăpânirea de sine, îi răspunse:

— Daţi-mi voie să vă repet că sunteţi oricând binevenit, domnule von Gordon. Iar ora târzie despre care vorbiţi... Ei bine, îmi amintesc de o seară în care tăifăsuiam cu domnul predicator al curţii şi în care aţi venit şi mai târziu. Tot de la teatru. Se juca *Don Juan* şi aţi stat până la sfârşit.

— Foarte adevărat, preastimată doamnă. Eşti întotdeauna curios să afli ce se întâmplă cu Don Juan.

— Şi cu Masetto[315], adăugă Hledemeyer, ridicându-se din fotoliul în care abia se aşezase.

— Doar nu vă gândiţi să şi plecaţi, dragă domnule consilier, îl întrerupse Cécile, care din această clipă începu să-şi piardă iar cumpătul. Chiar acum, înainte de ceai. Nu, nu mă puteţi lăsa astfel, şi nici pe domnul von Gordon, căruia îi place o conversaţie aleasă. Şi despre ce îi pot vorbi eu? Nu, nu, trebuie să rămâneţi! Apoi trase de cordonul soneriei... Ceaiul, Marie... Auziţi cum mai plouă afară, dragă prietene. Îl mai aştept şi pe domnul predicator, mi-a promis că vine. Deci, încă o dată, rămâneţi.

Consilierul era însă de neînduplecat:

— Preastimată doamnă, clubul şi partida de cărţi mă aşteaptă. Şi chiar de-ar fi altfel, nu trebuie să uităm niciodată că nu suntem numai noi pe lume. Ar fi o nedreptate să-l prejudiciez astfel pe domnul von Gordon. Sunt săptămâni de zile de când n-a mai avut posibilitatea să stea de vorbă cu dumneavoastră, şi nici dumneavoastră cu el. Vă aduce acum o mulţime de noutăţi, iar eu nu sunt îndeajuns de indiscret pentru a mă gândi să tulbur împărtăşirea acestor noutăţi. Dacă îmi permiteţi, voi reveni mâine. Deocamdată aş transmite cordiale salutări din partea dumneavoastră domnului

[315] Personaj din opera *Don Juan* de Mozart, logodnicul gelos al Zerlinei.

colonel. Şi din partea dumneavoastră, domnule von Gordon?

Acesta se mulţumi doar să se încline rece şi formal către consilier care, apropiindu-se între timp de Cécile, îi duse mâna la buze:

— Cât de plăcut mi-ar fi fost să rămân. Dar e împotriva vederilor mele. Nu-mi vorbiţi de domnul confesor al curţii, confesorii sunt totdeauna bineveniţi. Cine ascultă confesiuni, prin însăşi meseria lui, e mai presus de indiscreţii. De altfel, nici n-a venit încă. Pe mâine deci, pe mâine.

Şi plecă. În aceeaşi clipă, Marie aducea ceaiul. Voia să pregătească masa, dar Cécile, care nu mai putea ascunde multă vreme ce se petrecea în inima ei, îi zise:

— Lasă, Marie, şi se întoarse apoi repede spre Gordon, cu glasul tremurând de iritare, de mânie aproape: Sunt indignată din pricina dumneavoastră, domnule von Gordon. Ce urmăriţi? Ce aveţi de gând?

— Dumneavoastră mă întrebaţi?

— Da, vă întreb încă o dată: ce aveţi de gând? Ce urmăriţi? Să nu-mi vorbiţi de sentimentul dumneavoastră. Un sentiment nu se arată printr-un asemenea afront. Şi în ce lumină v-aţi pus faţă de domnul consilier!

— În orice caz, nu mai îndoielnică decât cea în care îmi apare el mie. Lăsaţi asta în grija mea.

— Dar în ce lumină mă puneţi *pe mine?* Şi veţi înţelege, domnule von Gordon, că *asta* mă priveşte. Am crezut că sunteţi un cavaler sau, pentru că vă place atât de mult tot ce e englezesc, am crezut că sunteţi un *gentleman.* Şi văd acum că m-am înşelat amarnic. Vizita dumneavoastră în lojă a fost ea însăşi o jignire. Nu apariţia dumneavoastră în sine, ci tonul pe care l-aţi adoptat, privirile pe care aţi socotit nimerit să le aruncaţi. M-am purtat prea bine cu dumneavoastră, mi-am descărcat sufletul faţă de dumneavoastră, m-am învinuit şi m-am umilit, dar în loc să mă ridicaţi cu generozitate, se pare că

pretindeţi să mă plec şi mai mult în faţa superiorităţii dumneavoastră. Virtuţile mele nu sunt multe la număr, din nefericire, însă *una* mi-o pot recunoaşte, dacă sunteţi de aceeaşi părere, iar dumneavoastră mă siliţi acum să preschimb această calitate unică, fărâma de modestie pe care o am, în trufie şi laudă de sine. Nu-mi lăsaţi o altă cale. Aflaţi deci că nu sunt fără apărare. Vă implor. Însă, nu mă constrângeţi să apelez la această protecţie, ar însemna pieirea mea şi a dumneavoastră. Şi acum, spuneţi-mi ce aşteptaţi? Ce vă dă dreptul să vă purtaţi astfel? Cu ce am greşit pentru a merita această ieşire de neiertat? Explicaţi-vă!

— Să mă explic, Cécile! Misterul e uşor de dezlegat: sunt gelos.

— Gelos! Şi o spuneţi atât de uşor, ca şi cum gelozia ar fi dreptul dumneavoastră firesc şi necontestat, ca şi cum v-aţi fi îngăduit să hotărâţi ce să fac şi să-mi controlaţi paşii. Aveţi acest drept? *Nu* îl aveţi. Dar chiar *dacă* l-aţi avea, o fire aleasă nu se dezminte nici în gelozie, o ştiu, am avut prilejul s-o aflu. Aţi putea face ceva mai rău decât ceea ce aţi făcut, dar nimic mai meschin şi mai josnic.

— Nimic mai josnic! Dar ce am făcut, de fapt? Ce poate fi explicat poate fi şi iertat. Cécile, sunteţi mai severă cu mine decât ar trebui. Fie-vă milă de mine! Ştiţi ce simt, ce am simţit din prima clipă. M-am stăpânit însă. A venit apoi ziua în care v-am mărturisit totul. M-aţi respins, m-aţi implorat să nu vă tulbur liniştea. V-am ascultat, v-am evitat, am plecat. Şi în prima zi în care, după lungi săptămâni, şi, Domnul mi-e martor, numai printr-o simplă întâmplare, mă aflu iar aproape de dumneavoastră, ce mi-e dat să văd? O ştiţi. Ştiţi că acest domn maliţios şi ironic a fost chiar de la început rivalul meu, adversarul meu, şi îşi închipuie că are dreptul să râdă de mine şi de sentimentele mele. Şi tocmai pe el îl văd în loja din faţa mea, mai sigur şi mai plin de sine decât oricând, iar

alături, pe adorata mea Cécile, surâzătoare şi veselă în spatele evantaiului, aplecându-se înspre consilier, ca şi cum ar fi fost nerăbdătoare să soarbă cât mai mult din frivolităţile ce i le şoptea, din dulcile otrăvuri în care e meşter neîntrecut. Ah, Cécile! resemnarea mea a fost sinceră şi adevărată, v-o jur. N-am mai venit, ca să nu vă tulbur liniştea, dar a vedea că preferaţi pe un altul, şi *cum* îi preferaţi, a fost mai mult decât puteam îndura. Da, prea mult.

Toate acestea şi le-au spus în timp ce şi unul şi altul, pradă unei vii agitaţii, păşeau pe covor. Sub ceainic, flacăra uşoară ardea mai departe şi coloane mici de aburi se ridicau spre tavan, între cele două lămpi de bronz. În jurul lor era numai pace şi Cécile, luându-l de mână, zise:

— Să ne aşezăm, poate vom găsi astfel cuvinte mai liniştite... Căutaţi explicaţia acolo unde nu trebuie. Nu atitudinea mea la teatru e de vină, şi cu atât mai puţin bietul domn consilier, care mă amuză, dar care pentru mine e neprimejdios, ah, dacă aţi şti cât de neprimejdios! Nu, prietene, alta e cauza geloziei dumneavoastră, sau cel puţin a formei atotzeflemitoare în care v-aţi îmbrăcat gelozia. Pe *dumneavoastră* nu gelozia vă face gelos. Gelozia este un sentiment care ne îndatorează, gelozia ne măguleşte. *Dumneavoastră* sunteţi însă gelos din orgoliu şi din nevoia de a face pe cenzorul în materie de morala. Asta-i cauza. Aţi auzit într-o bună zi povestea vieţii sărmanei domnişoare von Zacha şi nu mai puteţi uita această poveste. Tăceţi, şi tăcerea îmi arată că am dreptate. Ei bine, povestea acestei vieţi – cel puţin aşa credeţi dumneavoastră – vă dă dreptul să folosiţi un ton mai îndrăzneţ, vă dă dreptul la pretenţii şi la lipsă de respect şi v-a îndemnat să intraţi în seara aceasta de două ori cu forţa: *acum,* în salonul meu, iar mai înainte, în loja mea... Nu, nu mă întrerupeţi... vreau să vorbesc despre tot, chiar şi despre tot ce o mai rău. E adevărat, societatea m-a scos din rândurile ei, o văd şi o simt, şi de

aceea trăiesc din mila acelora care îmi fac favoarea de a mă vizita. Iar această favoare îmi poate fi oricând refuzată, chiar de oameni ca von Rossow sau baroana. Mie nu mi se cuvine ceea ce li se cuvine celorlalţi. Vreau să *recâştig* însă ce am pierdut, iar atunci când – *încă o* zi de neuitat – m-am strecurat pe furiş, îngrozită, în casa în care zăcea împuşcat Dzialinski, privindu-mă cu ochii lui stinşi, de parcă ar fi vrut să-mi spună:. „Tu eşti de vină”, mi-am jurat în adâncul sufletului, ei bine, ştiţi *ce* mi-am jurat. Şi chiar daca iubesc deşertăciunile acestei lumi, şi le voi iubi întotdeauna, credinţa mea cea nouă mi-a dat *un* lucru de preţ: sentimentul datoriei. Şi cine îl are, are şi putere. Iar acum, vorbiţi-mi. Acum vreau să vă ascult. Spuneţi-mi însă vorbe de prietenie, care să mă mângâie, să mă împace, să mă facă să cred iar în inima dumneavoastră bună şi în generozitatea sentimentelor dumneavoastră, să vă văd iar ca mai înainte…

Gordon privea în gol, cu un tremur şi o tresărire în jurul buzelor, ca şi cum cuvintele pe care le rostise Cécile cu atâta căldură şi sinceritate l-ar fi mişcat totuşi. Dar în aceeaşi clipă îi apăru iar în faţa ochilor scena al cărei martor fusese doar cu câteva ceasuri mai înainte şi rănit în amorul-propriu, chinuit de gândul că nu e decât o jucărie în mâinile unei femei, o victimă a celor mai de rând toane şi prefăcătorii, se reîntoarse la neîncrederea care nu se lăsa domolită şi, ceea ce era şi mai rău, la tonul de ironie amară.

— Sunteţi atât de elocventă, Cécile! rosti el fără s-o privească. Nu ştiam că vă pricepeţi să vorbiţi atât de bine.

— Şi totuşi, nu-i mult de când am fost nevoită să vă spun lucruri asemănătoare, cu aceeaşi insistenţă. Destul de trist că reapariţia dumneavoastră nu m-a cruţat de repetarea lor. Ceea ce dumneavoastră numiţi elocventă e pentru mine sinceritate pur şi simplu.

— Iar eu am crezut în această sinceritate!

— *Aţi* crezut. Deci în clipa asta *nu* mai credeţi! Şi ce credeţi *acum*? Ce *mai* credeţi?

— Că amândoi ne-am înşelat... Rămânem credincioşi propriei noastre firi, e singura noastră formă de fidelitate... *Dumneavoastră* vă dăruiţi clipei şi vă schimbaţi odată cu ea. Şi cine trăieşte bucuria clipei...

Se întrerupse, se înclină şi părăsi încăperea, fără să fi rostit un cuvânt de bun rămas sau de împăcare. În anticameră, trecu ca fulgerul, cu toate semnele unei extreme agitaţii, pe lângă pastorul Dörffel, care intră după o clipă în salon.

Zărindu-l, Cécile alergă înaintea prietenului tatălui ei, rugându-l cu lacrimi în ochi s-o consoleze şi s-o ajute.

XXVII

CÉCILE APĂRU TÂRZIU LA MICUL dejun, iar Saint-Arnaud, lăsând ziarul din mână, văzu dintr-o privire că dormise puţin şi plânsese mult. Îşi spuseră bună dimineaţa, schimbând apoi câteva cuvinte indiferente, după care Saint-Arnaud îşi luă iar ziarul, părând ca vrea să citească. Peste puţin, însă, aruncă foaia şi, dându-şi ceaşca la o parte, zise:

— Ce e cu Gordon?

— Nimic.

— Nimic! Dacă n-ar fi nimic, n-aş întreba, iar *tu* n-ai fi plânsă şi nedormită. Hai, spune! Ce a zis? Sau ce a scris. Scria într-una. Scrisori la nesfârşit.

— Vrei să le citeşti?

— Prostii! Ştiu ce înseamnă scrisorile de dragoste. Pe cele mai bune nu le vezi niciodată, şi cele care mai rămân nu fac doi bani. De altfel, jurămintele şi poate, regretele lui îmi sunt absolut indiferente; nu însă şi ceea ce face de faţă cu martori, nu şi comportarea lui în prezenţa altora. Te-a jignit. În mare, ştiu ce s-a întâmplat. Mi-a povestit ieri la club Hedemeyer şi nu vreau decât confirmarea din gura ta. Ce s-a petrecut în lojă ar mai merge, dar să te urmărească până aici e nemaipomenit! Ca şi cum ar fi avut de jucat rolul celui care îşi răzbună onoarea…

— Nu te înfuria, Pierre. Vrei să auzi de la mine ce s-a întâmplat, dar văd că ştii totul. Nu mai am nimic de

adăugat.

— Ba da, ba da! Lipseşte ce-i mai important. Asemenea fapte au antecedente, ele nu vin din cer. În niciun caz din cer. Gordon e un om de familie bună, un om de lume şi cu judecată, un astfel de ins nu acţionează la întâmplare. El cântăreşte situaţia. Şi vreau să ştiu care a fost situaţia, vreau s-o cunosc. Descrie-mi-o, cred că *poţi* să mi-o descrii, fără să te ruşinezi în mod deosebit sau să-mi ascunzi ceva. Se vor strecura poate câteva inexactităţi, fie, nu mă leg de nimicuri. Dealtminteri, îmi îngădui să presupun deocamdată că nu s-a întâmplat nimic ce s-ar putea teme de lumina zilei sau ce n-aş putea afla eu. Căci nu mă desfide nimeni, şi cu atât mai puţin soţia mea, care, după câte ştiu, are cunoştinţă de faptul că nu sunt un om al temerilor şi al nehotărârilor. Dar poate că ai împins prea departe străvechiul joc al Evei, jocul cochetăriilor şi al promisiunilor, de-ajuns de neînţeleaptă şi de imprudentă pentru a fi greşit înţeleasă. Dacă e aşa, o voi ruga pe frumoasa mea Cécile să fie pe viitor mai prevăzătoare. Dacă e însă altfel, dacă ştii că nu l-ai încurajat, dacă nu-ţi aminteşti de nicio încurajare, care să-i fi dat cât de cât dreptul de a se purta *astfel* şi de a se năpusti astfel în casă, atunci e vorba de o ofensă care nu te atinge numai pe tine, ci în primul rând *pe mine.* Iar eu nu sunt deprins să suport răbdător obrăzniciile. Cer să fiu lămurit asupra acestui punct, deschis şi fără ocoluri.

Cécile tăcea. Înţelegând însă că ar fi zadarnic să încerce a-i schimba hotărârea fără să-i povestească totul, începu:

— Nu am multe de spus. La Thale, am fost mereu sub ochii tăi şi între noi nu s-a rostit niciun cuvânt care să nu fi fost auzit totodată de tine, de Rosa, de pastor, de toată lumea.

Saint-Arnaud dădea din cap şi zâmbea, iar Cécile, care se gândea probabil la drumul de întoarcere de la Altenbrak, privea înainte, uşor stânjenită.

— *Apoi*, urmă ea, ne-am întâlnit aici. Toate erau ca mai înainte. Era plin de atenţii şi de consideraţie şi nu s-a întâmplat nimic care să dezmintă măcar o clipă respectul ce mi-l purta. Conversaţia lui era sprinţară şi plăcută, uneori poate exuberantă, dar chiar în această uşoară exuberanţă simţeam în fiecare cuvânt căldura unui sentiment puternic, un sentiment cald, care mă făcea fericită. Aşa îmi vorbea; şi tot aşa erau şi scrisorile lui.

— Lasă scrisorile.

— Te rog să nu mă întrerupi. Am spus că aşa erau şi scrisorile lui. A venit apoi mica recepţie, când i-am avut la masă pe Rossow şi pe baron, iar din acea clipă a fost un altul. Întâmplările din acea zi nu l-ar fi putut schimba, dar imediat după aceea i-au ajuns probabil la cunoştinţă unele lucruri – nu e nevoie să-ţi spun care anume – şi datorită lor şi-a schimbat tonul şi atitudinea.

— Deplorabil! O infamie!

— Te rog, Pierre.

— Bine. Mai departe.

— Mi-am dat seama numaidecât de această schimbare şi i-am arătat, într-o discuţie în care mi-am deschis inima şi în care am încercat să îmbin gluma cu seriozitatea, că, atât ca om de onoare cât şi ca om de lume, nu avea voie să folosească acest ton, şi am avut impresia că m-a înţeles cel puţin aşa părea să o dovedească purtarea lui îndată după aceea. Şi-a luat rămas bun prin câteva rânduri şi a plecat din Berlin. S-a întors abia ieri. Restul îl ştii. Trebuie să iei totul drept o simplă criză.

— Înţeleg, drept o criză de gelozie. Într-adevăr, se comportă ca şi cum ar avea de revendicat nişte drepturi legitime. Pretenţii peste pretenţii. Dar, domnule von Gordon, ai greşit adresa.

Şi în timp ce vorbea astfel, ochii îi aruncau fulgere de mânie, căci fusese atins în punctul lui cel mai sensibil dacă nu chiar *singurul* sensibil, în mândria lui. Nu povestea de iubire ca atare îi trezise mânia împotriva lui

Gordon, a gândul că acesta nu se temuse de *el,* de omul care nu dădea înapoi. Să fie temut, să intimideze, să-şi facă simţită în orice clipă superioritatea pe care ţi-o dă curajul, iată ce-i plăcea mai mult decât orice. Şi acest Gordon de duzină, acest fost cândva locotenent de pionieri în armata prusiana, acest instalator de cabluri şi trăgător internaţional de sfori crezuse că îşi va putea face jocul peste capul lui. Cum de cutezase...

Cécile simţea ce se petrece cu el şi o cuprinse grija şi frica pentru ceea ce avea să vină. Îi luă mâna pe care, în neastâmpărul lui plin de nervozitate, o trecea într-una peste faţa de masă, şi spuse:

— Pierre, făgăduieşte-mi un lucru.

— Care?

— ...Să nu te laşi împins spre acte de violenţă. Tot ce s-a întâmplat este firesc, şi pentru că e firesc, poate fi şi iertat. Nu e vorba de o ofensă, cel puţin nu de o ofensă intenţionată.

— Nu voi face mai mult decât e nevoie, dar nici mai puţin. Trebuie să te mulţumeşti cu această făgăduinţă.

La aceste cuvinte, se ridică de pe scaun, se duse în camera lui de lucru şi, ca şi cum s-ar fi pregătit să se destindă, îşi luă mai întâi o ţigară de foi. Se plimbă apoi de câteva ori de la un capăt la altul al covorului turcesc, se aşeză la masa de scris şi aşternu încet, cu grijă, adresa: *Domniei-sale domnului von Leslie-Gordon...*

„Unde, însă? se întrerupse el, lăsând pentru o clipă tocul din mână. Ei, trebuie să fie de găsit... De ce avem ziare şi rubrica «Noi sosiţi»? Doar nu s-o fi ascuns!”

Şi dând plicul deoparte, luă o coală de hârtie cu blazon şi monogramă şi scrise:

Am fost iInformat despre vizitele pe care le-aţi făcut ieri seara doamnei von Saint-Arnaud, domnule von Gordon, întâi în lojă, apoi în locuinţa ei, de altfel, nu de către doamna von Saint-Arnaud, care, mai mult decât atât –

ceea ce fie-mi îngăduit s-o spun pentru a fi corect faţă de sentimenele ei –, nu v-a acuzat, ci mai curând v-a apărat, într-o convorbire pe care tocmai am avut-o. Dar tocmai această apărare vă condamnă. Faptul că înainte de plecarea dumneavoastră, din Berlin, domnule von Gordon, aţi adoptat un ton şi aţi jucat un joc pe care mai bine nu l-aţi fi jucat vi-l pot ierta. Ştiu cum să procedez, căci ştiu cum merge lumea. Faptul însă că, deşi aţi fost rugat şi avertizat, aţi repetat acest joc şi, mai ales, felul *în care l-aţi repetat, este însă de neiertat, domnule von Gordon, Doamna von Saint-Arnaud, deschizându-şi inima fără rezerve în faţa dumneavoastră, s-a pus totodată sub protecţia dumneavoastră, iar a refuza unei femei această protecţie este necavaleresc şi* lipsit de onoare. *Acestea am avut să vă spun, domnule von Gordon, restul aştept să-l discutăm prin generalul von Rossow.*

Von Saint-Arnaud

XXVIII

GORDON SE AFLA ÎN PAVILIONUL de sticlă al hotelului, când sosi scrisoarea lui Saint-Arnaud. O citi fără să clipească. Că avea să se întâmple aşa i se păruse probabil încă din clipa în care consilierul intim plecase din salonul Cécilei spre a se duce la club. Acum probabilitatea devenise certitudine. Nu simţea niciun fel de teamă şi, chiar dacă l-ar fi încercat o umbră de spaimă, tonul nemărginit de trufaş al scrisorii ar fi alungat-o numaidecât. Făcea doar şi el parte din rasa celor îndărătnici, iar mândria lui se putea lua oricând la întrecere cu cea a rivalului său. „Mai încet, domnule colonel. Nu eşti în faţa regimentului dumitale, iar eu nu sunt cel mai tânăr locotenent pe care îl ai în subordine. Sau crezi poate că trebuie să cer smerit scuze şi să mă umilesc în faţa dumitale, numai pentru că ţi-ai făcut o meserie din a împuşca oameni? Te înşeli. Am şi eu o mână sigură, şi dreptul la primul glonte, dacă legile onoarei au rămas aceleaşi. Onoarea. Câte nu se ascund sub acest cuvânt! Dar, fie... Pe cine trimit însă la Rossow? Am să mă duc până la vilă, afară din oraş... Fratele tinerei doamne...”

Lucrurile au fost puse la punct în decurs de câteva ceasuri, şi pentru că amândouă părţile voiau să evite orice piedici sau complicaţii, care n-ar fi putut lipsi dacă Cécile ar fi aflat, s-au înţeles să plece chiar în aceeaşi

seară cu acceleratul de Dresda, ca duelul să poată avea loc în dimineaţa următoare, într-o pădurice din apropierea parcului celui mare.

Cécile, oricât de bine cunoştea caracterul impulsiv al lui Saint-Arnaud, nu se aştepta la o ciocnire imediată şi de aceea fu numai neplăcut impresionată, dar nu propriu-zis îngrijorată, aflând a doua zi de dimineaţă că soţul ei, al cărui gen de viaţă îl ştia, nu venise acasă din ajun.

„Îi place tot ce e excentric. Ce s-o fi întâmplat? Vreun sport, vreun capriciu de club, poate o întrecere de călărie de-a lungul liniei ferate. Şi a rămas apoi peste noapte într-o cârciumă de ţară cu deviza: «Cu cât mai rău, cu atât mai bine».”

Luă în mână o carte şi încercă să citească. Nu putea citi însă şi, după ce nu izbuti nici să stea de vorbă cu papagalul, se retrase în camera ei de dormit pentru a-şi face toaleta, mai devreme decât de obicei.

„Am să mă duc la Rosa. La capătul lumii, e adevărat. I-am promis însă de săptămâni o vizită, şi mi-e dor de un om bun.”

În camera ei de dormit era un cămin elegant, în faţa căruia tocmai îşi făcea de lucru camerista. Punea pe foc cărbuni şi conuri de brad şi încerca să aprindă cu nişte foale mici focul pe jumătate stins.

— Ah, bine faci, Marie! Să fie cald; mi-e frig. Ai putea să-mi aduci şi şalul.

În timp ce vorbea astfel, afară sună clopoţelul şi Cécile îl auzi pe servitorul colonelului stând mai îndelung de vorbă cu cineva.

— Vezi ce este!

Marie ieşi şi se întoarse cu o scrisoare, care tocmai sosise. Nu avea decât adresa: „Doamnei von Saint-Arnaud. Hafenplatz 7 a”. Şi Cécile văzu că era scrisul lui Gordon

— Du-te, Marie... Nu, rămâi.

Şi cu mâini tremurătoare, rupse plicul şi citi:

Iertare, preastimată doamnă, iertare, dragă prietenă. Se vede că n-am avut dreptate, nu, sigur că n-am avut dreptate. Dar mintea îmi era tulburată şi de aceea s-a întâmplat ce s-a întâmplat. Un înţelept vestit, nu ştiu dacă din vremea noastră sau din antichitate, ar fi spus cândva «nu credem şi nu avem destulă încredere, şi de aici ni se trage tot răul şi toată nefericirea». Iar eu simt acum că avea dreptate. În loc să mă îndoiesc şi să dau frâu liber geloziei, ar fi trebuit să am încredere în dumneavoastră şi să-mi ascult fără teamă glasul inimii. Că n-am făcut-o e vina mea. N-am să vă mai văd niciodată, niciodată, *orice s-ar întâmpla. Gândiţi-vă la mine întotdeauna aşa cum eram înainte de tulburarea care ne-a mâhnit. Pentru totdeauna al dumneavoastră. Din nou,* cu totul *al dumneavoastră,*

V. G.

Hârtia îi lunecă din mână şi hohote mari de plâns o cutremurau.

Marie alergă spre ea, o aşeză în fotoliu, căci îşi pierduse aproape cunoştinţa, şi întinse mâna după sticla de apă de colonie de pe marginea căminului. Cécile se ridică însă cu greu, şi zise:

— Lasă. Are să treacă. Ştii, Marie... domnul von Gordon...

— Iisuse şi Sfântă Fecioară...

— Ia. Citeşte. Sunt ultimele lui cuvinte.

Iar jupâneasa se aplecă după scrisoarea căzută pe covorul din faţa căminului, vrând să i-o dea Cécilei. Ea însă clătină doar din cap şi spuse privind spre ceasul cu consolă:

— Ţine minte ora... a fost împuşcat... *acum.*

XXIX

ÎN DIMINEAŢA URMĂTOARE, TOATE ziarele publicară aceeaşi ştire:

Aflăm din Dresda că ieri, la orele nouă dimineaţa, în apropiere de parcul cel mare, a avut loc un duel între colonelul în retragere von Saint-Arnaud şi inginerul civil von Leslie-Gordon, fost ofiţer în armata prusiana. Domnul von Leslie-Gordon a fost ucis. În timp ce von Saint-Arnaud a fost numai uşor rănit în partea stângă. Domnul von Gordon va fi transportat, conform ultimei sale dorinţe, la Liegnitz, unde trăiesc cele două surori ale sale. Domnul von Saint-Arnaud a plecat din Saxonia, imediat după întâlnire. Despre motivele duelului nu se ştie nimic sigur, întrucât martorii refuză orice informaţie.

După patru zile, sosi la Berlin, pe adresa doamnei von Saint-Arnaud, următoarea scrisoare:

Menton, 4 decembrie

Draga mea Cécile, între timp ai aflat, desigur, prin Rossow, ce s-a întâmplat, iar despre locul unde mă aflu acum îţi vorbeşte ştampila poştei. M-am instalat aici, la Hotel Bauer (numele acesta se găseşte peste tot) şi mă bucur de linişte, după toate întâmplările şi frământările din săptămâna ce a trecut. Pot vorbi chiar şi de o oarecare înduişare pe care, faţă de tine *o mărturisesc de*

bunăvoie. Întorsătura pe care o luaseră lucrurile mă impresionase totuşi, şi de aceea i-am întins mâina spre împăcare. El însă a respins-o. O clipă mai târziu nu mai era.

Sper că vei privi cele întâmplate aşa cum trebuie privite. „Tu l-as voulu, George Dandin[316]”. *Purtarea lui a fost o insultă adusă ţie şi mie, ar fi trebuit să mă cunoască mai bine. De altfel, sunt dator să-i recunosc curajul şi, încă şi mai mult, hotărârea lipsită de sentimentalism, care m-a făcut aproape să-l respect. Căci a vrut să mă nimerească, iar glonţul lui, care mi-a atins coastele, a lovit numai cu două degete prea spre dreapta. Altfel aş fi fost eu acolo unde e el acum. Că erai legată de el prin câteva fibre ale inimii, o ştiu şi nu o vedeam cu ochi răi – o femeie tânără are nevoie de asemenea lucruri. Să nu iei însă totul mai tragic decât trebuie, lumea nu e o seră pentru sentimente prea delicate.*

Ţi se va părea, cred, firesc că m-am sustras neplăcerilor unui nou proces. Împlinesc curând şaizeci de ani şi simt că nu mai am niciun chef să mă mai plimb încă un an (sau poate chiar mai mult) în jurul turnului Julius[317]. Am preferat de aceea să vin pe Riviera.

Salulă-l pe Rossow din parte-mi. S-a purtat admirabil în aceste împrejurări, iar după ce a stat de vorbă cu Gordon a fost întru totul de aceeaşi părere cu mine în ceea ce-i priveşte. Gordon făcea impresie bună datorită manierelor sale; la început m-a înşelat şi pe mine. În adâncul inimii era însă trufaş şi închipuit, ca cei mai mulţi de seama lui. Avea o părere prea bună despre el, pentru că umblatul prin lume i se urcase la cap şi desconsidera delimitările sociale, pe care noi le mai avem încă aici, de partea ceastălaltă a Oceanului.

Dacă sănătatea îţi îngăduie, te aştept cel mai târziu săptămâna viitoare. Aerul aici e încântător. Nici urmă de

[316] Tu ai vrut-o, Georges Dandin *(fr.).* Replică din comedia *Burghezul gentilom* de Molière.

[317] Turn în citadela Spandau, închisoare berlineză.

iarnă, totul e încă în floare – sau iar în floare. Vino, deci. Datori să facem vizite de adio nu mai suntem, slavă Domnului; fiecare situaţie are şi meritele ei.

De altfel, ar fi bine să te însoţească Marie, care are aici catolicismul mai aproape şi mai la îndemână decât la Berlin, şi asta îi va face poate mai uşoară despărţirea de Fritz. Au revoir.

Al tău, Saint-Arnaud.

La trei zile după sosirea acestei scrisori, pastorul Dörffel trimise colonelului rândurile ce urmează:

Domnule colonel,

Îmi revine datoria să vă aduc la cunoştinţă încetarea din viaţă, pe ziua de 1, a soţiei dumneavoastră şi să-mi îndeplinesc totodată îndatoririle pe care mi le-a lăsat în scris.

Vă rog să-mi daţi voie să vă relatez mai întâi, cum s-au petrecut faptele.

Soţia dumneavoastră era grav suferindă din ziua în care ziarele au publicat ştirea; nu voia să mai vadă pe nimeni, nu mai respecta prescripţiile medicului şi nu mai primea dintre cunoştinţe decât pe domnişoara Rosa şi pe mine. Mă duceam s-o văd zilnic, de obicei la ceaiurile de la amiază. Alaltăieri, la sosirea mea, am găsit-o pe jupâneasă scăldată în lacrimi şi am aflat că doamna murise.

Intrând în cameră, am văzut ce se petrecuse.

Doamna von Saint-Arnaud zăcea întinsă pe canapea, o eşarfă subţire de batist îi acoperea bărbia şi gura. Nu puteam avea nicio îndoială asupra felului în care îşi luase viaţa; în mâna stânga ţinea crucea micuţă cu capul lui Hristos, pe care o purta întotdeauna. Expresia chipului îi era expresia celor sătui de această lume. Pe masă, lângă ea, se afla cartea de rugăciuni în care pusese, îndoită, ca un semn de pagină, o scrisoare pentru mine. Scrisoarea

aceasta, tainica spovedanie a unei inimi smerite, îmi este nespus de scumpă, din care cauză vă rog să-mi daţi voie, domnule colonel, să vă fac cunoscut cuprinsul ei numai în copie şi numai în părţile care se referă la lucruri concrete. Iată care sunt ultimele ei dorinţe:

„Doresc să fiu dusă la Cyrillenort şi înmormântată acolo în cimitirul parohial, în stânga cavoului princiar, vreun să fiu astfel aproape măcar de locul în care se odihnesc cei ce *mi-au dat cu prisosinţă* ceea ce *lumea mi-a refuzat: dragoste şi prietenie, iar în numele dragostei mi-au dăruit şi respect... Distincţia şi bunătatea care vin din inimă nu sunt totul, dar ele înseamnă* mult.

Averea mea rămâne mamei, moşia, lui Saint-Arnaud. După moartea lui, moşia va trece iar în posesia familiei princiare.

În ceea ce priveşte lucrurile mele de fiecare zi, îl rog pe Saint-Arnaud să hotărască; vreau numai ca ceasul cu consolă şi şalul turcesc să fie date Mariei, cartea de rugăciuni cu monograma în acuarelă, Rosei, iar crucea de opal, care va rămâne lângă mine până la urmă, dumneavoastră. *Prietene al părintelui meu. Blândeţea pe care de sute de ori aţi dovedit-o nu va găsi nimic rău în faptul că e o cruce catolică şi că eu, o convertită, mi-am spus ultimele rugăciuni în faţa acestei cruci şi că ele au pornit dintr-o inimă catolică. Fiecare credinţă e bogată în daruri, iar eu am primit multe şi de la credinţa dumneavoastră*; aceea *însă în care m-am născut şi am crescut ne face moartea mai uşoară şi somnul mai blând."*

Acestea sunt, domnule colonel, ultimele dispoziţii ale stimatei doamne, la care nu mai am de adăugat decât că vom proceda în conformitate cu ele şi că, încă în noaptea aceasta, cortegiul funebru, pe care îl voi însoţi personal, va pleca spre Cyrillenort. Acolo, mâine, la cel de-al zecelea ceas, o vom aşeza întru veşnică odihnă pe cea dusă dintre noi. Pregătirile de cuviinţă au fost făcute.

Pacea Domnului însă, care e mai presus de orice raţiune, să fie cu noi toţi.

---- Sfârşit ----